

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

7. (117.) évfolyam, 4. szám
Megjelent: 2012. augusztus

Kiadja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

Szerkeszti és nyomtatja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
megbízásából a HIPAvilon Nonprofit Kft.

Felelős kiadó:
Dr. Bendzsel Miklós

Szerkesztőség:
HIPAvilon Nonprofit Kft.
1054 Budapest, Zoltán u. 6. Telefon: 474 5554
Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: zsuzsanna.bana@hipavilon.hu
www.sztnh.gov.hu

Felelős szerkesztő:
Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:
Plette Péter

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.
Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440
További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon

Egy szám ára: 2000 Ft
Egy évre: 12 000 Ft

Tipo-Graf – 2012.001/4

HU ISSN
1587–5563

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,
Hajdú Judit, Kürtös József, dr. Tószegi Zsuzsanna, dr. Tóth Zita*

7. (117.) ÉVFOLYAM 4. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

7. (117.) ÉVFOLYAM 4. SZÁM

2012. augusztus

Ujvári János (1968–2012)

Dr. Bacher Vilmos
A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület újraalakulásának 50. évfordulója

Dr. Grad-Gyenge Anikó
A védelmiidő-irányelv módosításáról szóló szabályok átültetése a magyar jogba

Gyertyánfy Péter
A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól:
a védelem tárgya és a mű egysége

Dr. Vida Sándor
A magyarországi védjegytalalom története

Dr. Papp László
Magyarország és az iparjogvédelmi unió
a XX. század első évtizedeiben

Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila
Az SZTNH nemzetközi együttműködési tevékenységének főbb jellemzői
2012 első felében

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

TARTALOM

Ujvári János (1968–2012)	5
<i>Dr. Bacher Vilmos</i>	A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület újraalakulásának 50. évfordulója 8
<i>Dr. Grad-Gyenge Anikó</i>	A védelmiidő-irányelv módosításáról szóló szabályok átültetése a magyar jogba 16
<i>Gyertyánfy Péter</i>	A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a védelem tárgya és a mű egysége 35
<i>Dr. Vida Sándor</i>	A magyarországi védjegyoltalom története 52
<i>Dr. Papp László</i>	Magyarország és az iparjogvédelmi unió a XX. század első évtizedeiben 59
<i>Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila</i>	Az SZTNH nemzetközi együttműködési tevékenységének főbb jellemzői 2012 első felében 74
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről 105
Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből	141
Könyv- és folyóiratszemle	145
Summaries	162

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

János Ujvári (1968–2012)	5
<i>Dr Vilmos Bacher</i>	The 50th anniversary of re-founding of the Hungarian Association for the Protection of Intellectual Property 8
<i>Dr Anikó Grad-Gyenge</i>	Questions of implementation of the term extension directive in the Hungarian Copyright Act 16
<i>Péter Gyertyánfi</i>	Jurisprudence on the subject matter of copyright and on the protection of the integrity of the work since 2006 35
<i>Dr Sándor Vida</i>	History of trademark protection in Hungary 52
<i>Dr László Papp</i>	Hungary and the industrial property union in the first decades of the 20th century 59
<i>Dr Johanna Stadler – Attila Péteri</i>	Main features of the international cooperation activities of the HIPO in the first half of 2012 74
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	News in the field of industrial property protection abroad 105
Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright 141	
Review of books and periodicals 145	
Summaries 162	

UJVÁRI JÁNOS (1968–2012)

Búcsúzni mindig fájdalmas, de különösen fájó, ha egy élete virágában lévő, fiatal embertől kell örök búcsút vennünk – mint tettük ezt a borongós, szeles április 16-án az újpesti temetőben.

Ujvári János rövidre szabott, 44 esztendő kitevő életéből 22 évet töltött egyazon munkahelyen. A katonai szolgálat teljesítése után, érettségivel lépett be, és több felsőfokú végzettség birtokában, könyvtárvezetőként távozott a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalából. Sikeres pályafutása személyes adottságainak volt köszönhető, amelyeket nagyszerűen ki tudott bontakoztatni egy innovatív, bátorító, inspiráló munkahelyi környezetben.

Ujvári János munkahelyének a neve fennállásának századik évében Magyar Szabadalmi Hivatalra változott, majd újabb másfél évtized múltán a – kiteljesedett tevékenységi körét hűen reprezentáló – Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala névre módosult.

A hivatal könyvtárát 1949-ben alapították: két jogelődje, a Magyar Királyi Szabadalmi Hivatal, valamint a Magyar Királyi Szabadalmi Bíróság könyvtárának összevonásával. Kezdetben a könyvtár állománya a nagyközönség számára nem volt elérhető, 1994 óta viszont már nyilvános könyvtárként áll az érdeklődők rendelkezésére. Ujvári János kezdeményezésére a könyvtár 2011 májusában felvette egykori segédhivatali főigazgatójának, a Szabadalmi Közlöny első felelős szerkesztőjének, Frecskay Jánosnak a nevét.

Ujvári János még az Országos Találmányi Hivatalba lépett be 1990-ben, ahol első évei a tudásvágyból fakadó útkeresés jegyében teltek, a Szabadalmi Tárban folyó munka viszont elég hamar kijelölte azt a szakmai utat, amelyen a számára hátralévő két évtizedben következetesen, fokról fokra, egyre több tudás birtokában, mind följebb és följebb jutott. Először az OSZK könyvtárasszisztens-képzésén vett részt, majd néhány év elteltével kitűnő eredménnyel, okleveles könyvtárosként diplomázott az Eötvös József Főiskola budapesti kihelyezett tagozatán. Sikerrel teljesítette a köztisztviselők számára kötelező, igen összetett közigazgatási alap-, majd szakvizsgát, és minden kínálkozó lehetőséget kihasználva képezte magát az iparjogvédelmi tájékoztatás terén. Tíz év alatt négy alkalommal vett részt az Európai Szabadalmi Hivatal által szervezett kurzusokon, ahol angol nyelven kellett megszereznie a szabadalmi információkeresésben való jártasságot. 2004-ben diplomázott a felsőfokú iparjogvédelmi szaktanfolyamon. Mindezek eredményeként, megszerzett tudása és szakmai tapasztalata alapján kinevezték a Szabadalmi Tár és Iparjogvédelmi Szakkönyvtár vezetőjének – ekkor valamennyien úgy éreztük, az őt megillető helyre került.

Sajnálatos módon az örömet igen hamar beárnyékolta a súlyos betegséggel való szembesülés ténye. Lelkiereje és küzdeni akarása ekkor mutatkozott meg a maga teljességében – párját ritkító nyugalommal viselte az újabb és újabb megpróbáltatásokat. A mind gyako-

ribbá váló mélypontokról mindig volt ereje megújulva visszatérni a hétköznapi tennivalókhoz. Betegségéről lefegyverző nyíltsággal és őszinteséggel tudott beszélni annak, aki baráti érdeklődéssel fordult felé, de ha nem kérdezték, egy szót sem szólt róla.

János fiatalon lett vezető, és ezen a vizsgán is kitűnően megállta a helyét. Közvetlen munkatársai előtt nap mint nap bizonyította rátermettségét, vezetői kvalitásait. Inspiráló közeget teremtett annak, akiben megbízott: ellenőrzés nélkül, önállóan hagyta dolgozni, ha valakiben felismerte a szuverén egyéniséget. Akit irányítani kellett, folyamatosan terelgette a jó irányba. Őszinte ember volt, aki nem félt bevallani esetleges tévedéseit. Igazságos, nagyvonalú, következetes magatartása miatt beosztottai, munkatársai szerették, becsülték.

Ujvári János tragikusan rövidre szabott életének fő műve lett a szabadalmi tár és könyvtár korszerűsítése. Az elmúlt két évtized alatt paradigmaváltás történt az évszázados múltra visszatekintő gyűjteményben. A legfontosabb fordulatnak az előzőekben már említett változást tekinthetjük, amikor zárt intézményi könyvtárból a nemzeti bibliográfiai számbavétel szempontjából is jelentőséggel bíró nyilvános könyvtár lett. (A szabadalmi dokumentumok egyedüli őrzőhelye a magyar könyvtári rendszerben.)

A kor szellemével nemhogy együtt haladva, de időnként azt megelőzve tért át a szakkönyvtár az informatikai eszközök használatára. A '90-es években két területen is előtérbe kerültek a számítógépi eszközök: egyrészt a könyvtárgépesítésben, másrészt az adatbázisépítésben. Az iparjogvédelmi szakkönyvtárban már 1991-ben megjelentek az első számítógépek. Tíz éven át, 2001-ig a szakkönyvekről, illetve az iparjogvédelmi cikkekről két önálló adatbázis épült, amelyeket 2000-ben integrált könyvtári rendszerrel váltottak fel. Először a TINLIB alkalmazást használták, 2006-tól pedig mind a mai napig a HunTéka rendszerrel dolgoznak a könyvtárosok.

A magyar szabadalmi és használatiminta-dokumentumokat tartalmazó HUNPATÉKA adatbázis 1994-től 2001-ig jelent meg CD-ROM-on, 2001 áprilisában ezt váltotta fel a lényegesen bővebb adattartalmú PIPACS (Publikus IParjogvédelmi AdatbázisCSalád), amelyet DVD-ROM-on adtak ki. A PIPACS a maga nemében egyedülálló módon egységes webes felületen kínálta a Magyarországon oltalom alá került összes szabadalom, használati minta, ipari minta, védjegy és földrajzi árujelző, illetve a folyamatban lévő bejelentések adatait. Az offline kiadványokat az online elérhető verziók is követték: a HUNPATÉKA 1996-tól 2001-ig, a PIPACS pedig 2001-től 2011-ig szolgálta az iparjogvédelmi tájékoztatást. (A PIPACS-ot 2011-ben az SZTNH „e-kutatás” adatbázisa váltotta fel.) Nem kell külön hangsúlyozni, hogy mindezen adatbázis-fejlesztésekben Ujvári János tevékenyen részt vett.

Legfőbb és leginkább az ő személyéhez köthető, korszakos jelentőségű munkájának bízást a szabadalmi tár dokumentumainak teljes körű digitalizálását tekinthetjük. A közel negyedmillió egységet kitevő szabadalmi dokumentumtömeg mintegy kétmillió oldal. E munka 2011-ben befejeződött; ezzel 1896-tól napjainkig valamennyi, magyar szabadalmi oltalmat kapott találmány közzétételi példánya digitalizálva lett. Az „e-kutatás” adatbázisba

jelenleg is folyik a dokumentumok betöltése – sajnos, a megvalósulást János már nem érhet-
te meg, így a digitalizálás hatalmas, embert próbáló feladata az ő hatyúdalává vált.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának vezetősége úgy döntött, hogy kegyelettel őrzi
és ápolja fiatalon elhunyt könyvtárvezetője emlékét: ennek érdekében a hivatal által a felső-
oktatási intézmények végzős hallgatói számára kiírt, szellemitulajdon-védelmi tárgyú dip-
lomamunka/szakdolgozat támogatására vonatkozó pályázat 2012 őszétől Ujvári János nevét
fogja viselni.

Tószegi Zsuzsanna

Dr. Bacher Vilmos

A MAGYAR IPARJOGVÉDELMI EGYESÜLET ÚJRAALAKULÁSÁNAK 50. ÉVFORDULÓJA*

2002-ben, tíz évvel ezelőtt az a megtiszteltetés ért, hogy szubjektív visszaemlékezés keretében megemlékezzem egyesületünk megalakulásának 40. évfordulójáról.

Ez alkalomból a múltba tekintés eredményeként feltártam, hogy szellemi gyökereinket az 1800-as évek végére, a Párizsi és a Berni Uniók Egyezmény létrejöttére, szervezeti múltunkat pedig 1906-ra vezethetjük vissza, és így rámutattam akkor, hogy négy év múlva, tehát 2006-ban ünnepelhetjük történelmi megalakulásunk 100. évfordulóját.

2006-ban a 100. évforduló alkalmából szervezett rendezvénysorozat keretében „Tudományos múlt, jelen és jövő a szellemi tulajdon területén” címmel emlékülés volt a Magyar Tudományos Akadémia nagytermében. Ennek keretében dr. Gödölle István, a *Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői jogi Egyesület 100 éve* címmel a történelemtudományok által megkívánt dokumentáltság követelményeinek megfelelően tekintett vissza a megalakulástól 1962-ig terjedő időszakra. Dr. Bendzsel Miklós *„A jövő emlékezete? A szellemi tulajdon védelmének milleniumi öröksége”* címen tartott előadást, és a szellemi tulajdonnak az ezredforduló során meghatározó folyamatok szerepe tekintetében, széles körben, átfogó elemzés útján foglalta össze azokat a kötelezettségeket, amelyeknek gondozása az elődök által ránk hagyott szellemi örökségként feladatunk.

A 100 éves ünnepségre történő visszaemlékezést követően felmerül a kérdés, miért ünnepeljük most egyesületünk újraalakulásának 50. évfordulóját.

A logikának ellentmondó helyzetre azonban az elmúlt száz év történelme – amely a magam esetében e történelmi korszak túlnyomó részének átélését is jelenti – elfogadható magyarázatot ad. A történelemben is, miként az emberi életben, adódhatnak törések, amelyeket a túlélés, a felemelkedés, új időszak követ. A történelem idézett elő ilyen töréseket egyesületünk életében is.

Gödölle István tanulmányából tudjuk, hogy az I. világháború is érintette egyesületünk életét. 1917-től 1924-ig nem jelent meg az Iparjogi Szemle, és nincs adatunk az egyesület működéséről sem. Az Iparjogi Szemle 1925. évi szerkesztőségi cikkében azt írta, hogy többévi szünetelés után ott veheti fel feladatának fonalát, ahol szerkesztőjének hadba vonulása-kor letenni volt kénytelen.

Az Iparjogi Szemle, az Iparjogvédelmi Egyesület Közlönye 1925-ben alcímként az eszmei javak, az üzleti tisztesség, a szabadság-, védjegy-, minta-, szerzői, név- és cégjog oltalmát szolgáló folyóirat megjelöléssel jelent meg.

* A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület (MIE) 2012. május 29-i közgyűlésén elhangzott előadás szerkesztett változata.

E törés tehát a szellemi folyamatosságot nem szakította meg. Ezt követően a II. világháborúig terjedő időszakban élénk élet folyt egyesületünkben. A tevékenység ebben az időben felölelte a versenyjog területét is, és 1938-ban az Iparjogi Szemle új címlappal jelent meg: az Iparjogvédelmi Egyesület, a Tisztességtelen Verseny Ellen Alakított Nemzetközi Liga Magyar Csoportja és a Magyar Védjegy Szövetség hivatalos lapjaként.

Gödölle tanulmányából tudjuk, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint 1939-ben jelent meg utoljára az Iparjogi Szemle. Az 1940–46 közötti időszakra nem található adat egyesületünk tevékenységére.

1946-ban a Nagy Ferenc kormánya a Szövetséges Ellenőrző Bizottság nyomására rendeletet adott ki a társadalmi szervezetek, egyesületek újabb lajstromozására, és ennek alapján 1946 októberében a belügyminiszter egyesületünket feloszlatta.

Az ezt követő, az ország újjáépítését kísérő hektikus politikai légkörben nem nyílt lehetőség a tevékenység újraélesztésére, majd 1948-ban a kommunista hatalomátvételt követően az államosítás és a tervutasításos gazdasági rendszer következtében az iparjogvédelmi intézmények funkciójukat veszítették, elsovadtak.

Ilyen társadalmi előzményeket követően történt, hogy az iparjogvédelem szakemberei e jogterület felélesztésére törekedtek 1958-ban az adott korszak kereteinek lehetőségei között.

Horváth Gyula, a MIE elnöke 1982-ben, az egyesület alapításának 20. évfordulóján tartott megemlékezésében elmondta, hogy több sikertelen próbálkozás után a MIE 1958-ban megtartotta első alakuló ülését a Külkereskedelmi Minisztérium épületében, mivel a külkereskedelmi kapcsolatok fejlesztése érdekében a külkereskedelmi tárca az egyesület megalakulását támogatta. Hogy az iparjogvédelemmel kapcsolatos felsőbbbségi magatartás mennyire értetlen és barátságtalan volt, mutatja, hogy több mint négy év kellett ahhoz, hogy a MIE jogilag is megalakulhasson, egyesületként bejegyezzék és tevékenységét megindíthassa. Az adott körülményeket jellemzi, hogy az 1962. évi első elnökségi ülés jegyzőkönyvéből kitűnően szükségessé vált az alapszabály módosítása, mivel a Művelődési Minisztérium a szerzői jog társadalmi úton történő művelését az egyesület keretén kívül kívánta megvalósítani, és így a szerzői joggal kapcsolatos célkitűzések kiiktatása vált szükségessé.

Az adott politikai helyzet felismeréséből következő bölcs körültekinvés, hogy 1962-ben alapítóink nem deklarálták az újonnan alapított egyesületnek a megszűnt egyesülethez fűződő folyamatosságát. A folyamatosság feltüntetése esetén az akkori politikai viszonyok közepette az egyesület nem alakulhatott volna meg. Így tehát politikai szükséghelyzet idézte elő, hogy 22 év kiesése után egyesületünk 50 évvel ezelőtt, jogilag múltjáról meg nem emlékezve alakult újra.

Tisztelettel kell adóznunk az iparjogvédelem azon kiváló művelői előtt, akik a totális államberendezkedés közepette vállalták a civil szervezet létrehozását, felismerve, hogy a tervgazdálkodás mellett, annak keretei között, az adott gazdasági helyzet jobbítása érdekében az iparjogvédelmi kultúrát terjeszteni, értékeit megőrizni kell.

Most, 50 év után megállapíthatjuk, hogy nemcsak megteremtették ennek a lehetőségét, hanem az egyesület 50 évvel ezelőtti megalakulásától kezdve, működésének irányításával olyan egyesületet teremtettek, amelyik töretlenül betöltötte azt a szerepet, ami egy hatalomtól független civil szervezettől elvárható, az őszinte gondolati és szellemi függetlenséget, és amely ennek jegyében tett – gyakran sikeres – erőfeszítéseket a jogalkotás és jogalkalmazás fejlesztésének érdekében.

Olyan egyesület jogi bejegyzése történt 50 évvel ezelőtt, amelyik a bejegyzését követő szellemi irányítása útján gyökereit mélyen történelmi múltjának hagyományaiba eresztette, és annak szerves továbbélését előmozdította.

Ez az 50 éves évforduló adja meg az alkalmat annak megállapítására, hogy az egyesület újrateremtése, működése lehetővé tette, hogy a közbejött történelmi kényszerhelyzet mellett a szellemi tulajdon-jog XIX. század végén megalapozott gondolat tartalmának folyamatossága töretlen maradjon, és jelenlegi tevékenysége az 1906. évi alapítással szerves egységet alkot-hasson.

E gondolat mentén értelmezve a 40., 100. és 50. évforduló számalkulásának a különlegességét, indokoltnak látnám, hogy a jövőben létünket az 1906. évi alapítástól számított szerves egységként tekintsük. Ezért indítványoznám, hogy egyesületünk alapszabályának preambulumban rögzítse e folyamatosságot.

Egyesületünknek az elmúlt fél évszázad korszakai közepette váltakozó kihívásoknak kellett megfelelnie. E képességünk meglétét ugyancsak alapító tagjaink felismerő képességének köszönhetjük. A megalakulásunkat követő első elnökségi ülésen az egyesület határozott az AIPPI-hoz való csatlakozása kérdésében, és célszerűnek tartotta az AIPPI Magyar Csoport újbóli felélesztését. Ezzel kifejezésre juttatta, hogy a csoporton keresztül tevékenységét az AIPPI-val összhangban kívánja folytatni, és megteremtette annak szervezeti kereteit, hogy a magyar iparjogvédelem a hazai elzárkózásból kilépve a nemzetközi fejlődés sodrába kerüljön. Az AIPPI Magyar Csoport újraalakult, és az AIPPI VB 1963-ban Berlinben tartott végrehajtó bizottsági ülésén a Magyar Csoportot az első szocialista országbeli csoportként soraiba felvette. Ennek révén külföldi kapcsolataink alakultak ki, részt vettünk a különféle konferenciákon, egyesületünk tagjai is tartottak előadásokat.

Ezek voltak az első fények a hazai iparjogvédelmi kultúra érvényesülésének 1949-ben megindult elsorvadása óta.

A körülmények kedvező alakulását jelentette a hazai gazdaságirányítási rendszer 1968. évi változása, mely fokozta a hazai szakemberek érdeklődését az egyesület iránt, és az egyesületi tevékenység megerősödött, sokoldalúvá vált.

Az 1969–1970-es éveket jelentős ugrásnak tekinthetjük az egyesület, és ezzel párhuzamosan az AIPPI Magyar Csoport életében. Friss pezsgést indított az 1970-ben hatályba lépő szabadalmi és védjegy törvény előkészítése, amely szembehelyezkedve a szocialista táborban általánossá vált szerzői jogi tanúsítványos rendszerrel, helyreállította a szabadalom iparjogvédelmi funkcióját, versenyesszükségletét.

Ennek előkészítésében az egyesület kivette részét. Külön munkabizottság foglalkozott a fórumrendszer kérdésével, javaslatot dolgozott ki, amelyben a fórumrendszernek a bírói szervezeti keretben való továbbfejlesztése mellett szóló érveket rögzítette, javaslatait kormány szinten elfogadták, és – az időközben bekövetkezett továbbfejlesztések mellett – jelenleg is ez a törvényi szabályozás alapja. Élénk vitaülések kísérték a törvény előkészítését.

Az 1970. évhez kapcsolódik a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület Közleményei első számának a megjelenése.

1970 másik jelentős eseménye volt az AIPPI Magyar Csoporttal együtt megszervezett nemzetközi részvételű konferencia, amelynek nagy sikere hagyományteremtővé vált, és háromévente megrendezésre került a legutóbb megtartott 14. konferenciáig. A konferenciákon általában 150-250 külföldi, és 250-300 belföldi szakember vett részt, a külföldi résztvevők főleg a nyugati országokból érkeztek. Több résztvevője visszatérő látogatója volt konferenciáinknak, és ennek eredményeként iparjogvédelmi életünk és szemléletünk az egyetemes jogfejlődés vérkeringésébe került.

Jelentős munka folyt az egyes munkabizottságokban, így különösen a szolgálati találmányok szerződéskötési és bírósági gyakorlatával, valamint a hasznosítási szerződések megkötésével és bírói gyakorlatával foglalkozó munkabizottságokban.

E bizottságok az adott korszakban a szolgálati találmányok terén jelentős erőfeszítéseket tettek az alkotó ember jogai, anyagi érdekei védelmében, akik gyakran kerültek szembe az állami gazdálkodó szervekkel, amelyek a társadalmi tulajdon rosszul értelmezett védelmének érdekében vagy annak ürügyén gátolták jogos anyagi igényeik érvényesítését, személyiségi jogaik sérelmére is. E kérdések feltárása útján sikerült a bírói gyakorlatra is kedvezően hatni, és ezt az elismerést juttatta kifejezésre, hogy a Legfelsőbb Bíróság a szolgálati találmányokkal összefüggő kollégiumi állásfoglalások előkészítése során a tervezeteket egyeztetette egyesületünknek e kérdéssel foglalkozó tagjaival.

A rendszerváltás előtt egyesületi életünk munkájának további csomópontjai voltak az egyes szakosztályokban rendezett előadások, vitaülések és a területi szervezetek útján országos hálózat építése, ezen keresztül szervezett oktatás keretében az iparjogvédelmi kultúra széles körű megismertetése.

A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület Közleményei évente kétszer jelent meg, és a periodika nemcsak a hazai szerzők írásait közölte, hanem gondosan megválogatott külföldi szerzők publikációit is, melyeken keresztül betekintheztünk az európai jogfejlődés menetébe, amit a külföldi szerzők publikációin túlmenően köszönhetünk azon tagjaink írásainak is, akik figyelmüket, munkájukat kiterjesztették a szellemi alkotás jogának a piactulajdonlás körülményei között kialakult fejlődésére. Állandó központi kérdése volt a folyóiratnak a szolgálati találmányok és újítások díjazása, szerződéskötési és bírói joggyakorlatával összefüggő kérdések elemzése, a díj alapjául szolgáló hasznos eredmény megállapításának a kérdése. Ezen időszakban már előtérbe kerültek a szoftver és a know-how problematikájával összefüggő kérdések, a kutatás-fejlesztés és a licencszerződések hazai gazdasági viszonyok

között történő alkalmazási lehetőségével kapcsolatos problémák, majd mikrobiológiai, géntechnológiai, valamint az első és második gyógyászati indikáción alapuló találmányok szabadalmazhatóságának a kérdése.

A rendszerváltás után, az 1990 évet követően, a piacgazdaság kialakulása következtében a MIE Közlemények megjelent számaiban előtérbe került a szabadalombitorlás bírói gyakorlatának elemzése, a bitorlási perek joggyakorlatával összefüggésben időszerűvé vált az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó jogi szabályozás módosításának az igénye és a hazai bírói joggyakorlat fejlesztése. Az európai jogharmonizációs kötelezettségünknek megfelelően 1995-ben hatályba lépett szabadalmi törvény, majd az 1997-ben hatályba lépett védjegy törvény előkészítéséhez jelentős jogirodalmi vizsgálatok adataival járult hozzá a közlöny, súlyt helyezve a védjegybitorlásra, a hamisítások elleni küzdelemre és a vámhatóság szerepére. Majd az érdeklődés új területekre irányult: a szellemi tulajdon kérdéseire az információs társadalomban, az internethasználattal összefüggésben felmerülő jogi kérdésekre, a domén név és a védjegybitorlás összefüggéseire és az elektronikus kereskedelem jogi kérdéseire.

A MIE Közlemények utolsó, összevont 45/46. száma 2006-ban jelent meg. A témakör bővülése meghaladta a jogirodalom e területe teljességének átfogó, egyesületi keretek között történő művelését. A Magyar Szabadalmi Hivatal által kéthavonta közzétett Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle mint a szellemi tulajdon egészével foglalkozó, mind elméleti, mind gyakorlati kérdéseket felölelő folyóirat mellett a MIE Közlemények megjelenése szükségtelessé vált.

A hivatal és az egyesület között fennálló szoros kapcsolat ad lehetőséget tagjaink részére írásaiknak az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle című folyóiratban való közzétételére, és 2007-ben különszámot adott ki egyesületünk a 2006-ban megtartott 100 éves jubileumi konferencia előadásaiából.

1989–1990-ben a rendszerváltozás során a gazdasági és társadalmi életben végbement változások jelentős mértékben hátrányosan érintették egyesületünk munkáját. Visszatekintve azonban ez a hátrány átmeneti és látszólagos volt, és bebizonyosodott, hogy a megteremtett szilárd szellemi alapok megadták a lehetőséget, hogy az új irányba fejlődő gazdasági és jogi változásokat egyesületünk a jövőben is a maga értékhozzáadásával előmozdítsa.

A visszaesést egyesületünk társadalmi szituációjának a változása okozta.

1962-ben, az újrászervezés idejében nemigen működtek civil szervezetek, amelyekben jelszavak visszhangjától mentesen szabad viták folyhattak volna a közvetlen életviszonyokat érintő kérdésekről, jogalkotásról, jogalkalmazásról. Ennek magas színvonalon működő megteremtése egyesületünkben nagy vonzerőt jelentett. Ehhez járult, hogy az iparjogvédelmi intézmények elsorvadásával párhuzamosan létrejött a szocialista gazdaság keretei között, túlnyomórészt szakszervezeti irányítás alatt működő újjátómozgalom, amely az újítások keretében lehetővé tette az adott munkahelyen relatív újdonságot jelentő új megoldások benyújtóinak díjazását. Ez a lehetőség sok esetben felébresztette az alkotókedvet, értékes

eredményeket is teremtett. Egyesületünk ezt felkarolta, újítoi szakosztályt is létesített, és hozzájárult az újítások keretében jelentkező, gyakran igen értékes eredmények megvalósításával összefüggő díjazási kérdések megoldásához. A gazdálkodó szervezeteknél működő újítási szakemberek – akiknek egyesületünk már az iparjogvédelmi alapismereteket is tanító oktatást szervezett – taglétszámunk jelentős részét képezték.

A privatizáció, az állami tulajdon lebontása, a mezőgazdasági szövetkezetek vagyonfelosztása folytán működési lehetőségeink átmenetileg beszűkültek. Így szükségzerű volt a taglétszám zuhanása mind az egyéni, mind a jogi tagok vonatkozásában, mivel egyesületünk működésének jelentős bázisai szűntek meg. 1982-ben 1970 egyéni és 100 jogi tagunk volt, jelenleg 336 egyéni és 43 jogi tagunk van. A változások következtében 1989 és 1991 között nem tudtuk közzétenni a MIE Közleményeket.

A rendszerváltozást megelőzően egyesületünk volt az iparjogvédelem területét átfogó egyetlen szervezet. A szabad egyesületalakítás lehetőségét követően megalakult a Magyar Védjegy Egyesület, a LES, a LIDC (Nemzetközi Versenyjogi Egyesület) Magyar Csoportja és az UNION.

Az egyesület tevékenysége jelentős mértékben fordult a szerzői jogi kérdések felé, és ennek eredményeként szervezetünk neve 1996-ban Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesületté változott.

E terület szerzői jogi művelésével foglalkozik még a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület.

E szervezeti diverzifikálódás mellett a szellemi tulajdon védelme alá eső különböző területek fejlődésének egyre fokozódó összefüggései folytán nemcsak egyesületünk, hanem a többi résztvevő is felismerte az együttműködés mellőzhetetlenségét, aminek több eredménye is jelentkezett:

A hagyományos AIPPI–MIE nemzetközi konferenciákat 2005-ben és 2007-ben már a Magyar Szerzői Jogi Fórum együttműködésével rendeztük.

2010–2012-ben a szellemi tulajdon világnapját a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalával, a LES-sel, a Magyar Védjegy Egyesülettel közös szakmai előadássorozattal ünnepeltük.

2011-ben a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjával kötött megállapodás alapján az éves, az aktuális jogi kérdésekkel foglalkozó nagy rendezvényünk az iparjogvédelmi és szerzői jogi témakörökön kívül kiterjedt a verseny-, illetve fogyasztóvédelmi politika kérdéseire is, különös figyelemmel a verseny és a szellemi tulajdonból folyó monopoli helyzetek ütközésének a kérdésére.

Végigpillantva ezeken az eseményeken megállapíthatjuk, hogy mindazokat a szellemi tulajdonnal összefüggő problémákat, melyeknek együttes művelésére 1906-ban elődeink az egyesületet létrehozták, ha nem is kizárólag a MIE keretein belül, de egyesületünk aktív szervező részvétele mellett valósítjuk meg.

Az utolsó évtizedben kifejtett tevékenységünket a jogalkotó, jogfejlesztő munkában történő folyamatos, aktív részvételünk jellemzi.

A Magyar Szabadalmi Hivatal, majd a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala az őt terhelő igazgatási feladatokon túlmenően e területnek szellemi irányítójává, motorjává vált. A hivatal az újabb, az egyre több területre kiterjedő és felgyorsuló feladatmegoldásban nemcsak lehetővé teszi, hanem kifejezetten igényli közreműködésünket, és e téren munkánkhoz infrastrukturális támogatást is nyújt.

Az új idők követelményeihez igazodva munkánk kiemelkedő eseménye az évenként megtartott két nagy rendezvényünk, amelyek egyikén elsődlegesen a szabadalmi ügyvivőket, a másikon a jogászokat foglalkoztató problémákat vizsgáljuk kétnapos konferencián. E konferenciák lehetővé teszik, hogy a hivatal vezetői által felvázolt, előttünk álló feladatok ismertté váljanak, és a megoldáshoz szükséges elképzeléseket és a szerzett tapasztalatokat a rendezvényeken részt vevő bírók, jogi képviselők, szabadalmi ügyvivők kötetlen módon, gyakran igen élénk kerekasztal-beszélgetések során vitassák meg. A hivatal, a bíróság és a szakmai képviselők együttműködése termékenyen hatott a jogbiztonság alakulására.

Csak nagy vonalakban egy-két példa útján mutatnám be a szakmai szempontból meghatározó eseményeket.

2002-ben az Európai Szabadalmi Egyezményhez való csatlakozással összefüggő jogalkotási, jogalkalmazási kérdéseket vitattuk meg.

2003-ban intenzívvé vált az ország felkészülése a 2004. évi EU-csatlakozásra, és a felgyorsult jogszabályalkotás során a szellemi tulajdon valamennyi területén szükségessé váló törvénymódosításokat tárgyaltuk.

Kiemelkedő jelentőségű volt 2004-ben és 2005-ben a jogérvényesítésre vonatkozó EU-irányelv implementálásával összefüggő törvény-előkészítő munkákban való aktív közreműködés. Az azóta megtartott éves konferenciáinkon is megvitatásra kerülnek a jogharmonizációból eredő jogalkalmazási kérdések.

2005-ben az AIPPI Magyar Csoportjával és a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesülettel szerveztünk nemzetközi konferenciát *A szellemi tulajdon jogvédelme, különösen az Európai Unióban* címmel. A konferencia sajátossága volt, hogy nagyobb hangsúly helyeződött a szerzői jogi kérdésekre, figyelemmel a szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlyára.

2008-ban bekapcsolódtunk a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület munkájába, az éves konferencián a testület főbb területeinek képviselői mutatták be a megoldandó feladatokat, és élénk eszmecsere folyt a szabadalomtörlesztés és -hasznosítás kérdéseiben nemcsak a nemzeti, hanem az európai bírói gyakorlat elemzése útján is.

Visszatérve az elmúlt időszakra, az egyesület túljutott azokon az átmeneti nehézségeken, amelyeket a társadalmi és gazdasági struktúraváltozás következtében tevékenységében át kellett hidalnia. Egyesületünk kisebb taglétszámmal ugyan, de a szellemi tulajdon területén működő egyéb szervezetekkel kialakított hasznos együttműködésben a szellemi tulajdon teljes körét átfogó szerepet tölt be. Aktív tényezője mind a jogalkotási folyamatoknak, mind pedig a jogalkalmazási gyakorlat fejlesztésének, az iparjogvédelmi tudatosság alakításának. Ez az elismertség jut kifejezésre a 2011-ben a szellemi tulajdon világnapja alkalmával a Köz-

igazgatási és Igazságügyi Minisztérium, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és egyesületünk között létrejött stratégiai megállapodásban. E megállapodás az alábbiakat rögzíti.

„A megállapodás célja, hogy a szellemi tulajdon védelmét érintő jogszabályok előkészítői, valamint a szellemi tulajdon-védelem területén működő szakmai szervezetek közötti együttműködés módjának és eljárási rendjének a szabályozása révén – a szerzői jog, az iparjogvédelem, a kutatás-fejlesztés és a technológiai innováció tárgykörében – alkotott jogszabályok a szakmai tapasztalatok maradéktalan figyelembevételével mellett jöjjenek létre, ezzel biztosítva a szellemi tulajdon-védelem olyan magas szintű, egyben kiegyensúlyozott érdekű viszonyokat teremtő szabályozását, amely a hazai alkotókat és vállalkozásokat, illetve a hazai innovációs szereplőket új, a társadalom számára is hasznos és értékes szellemi alkotások létrehozására sarkallhatja, lehetővé teszi a szellemi tulajdon mint versenyesszám hatékony alkalmazását, valamint hozzájárul a kreatív iparágak fellendüléséhez.”

Ahhoz, hogy a feladatok betöltésében helytálljunk, elengedhetetlen, hogy egyesületünk a több mint 100 év óta fennálló és őrzött civil jellegét fenntartsa, és tagjai a társadalmi ellentétek, szakadékok légkörét működésünk falaitól távol tartva folytassák tevékenységüket.

Ebben a visszaemlékezésben nem említettem neveket. Egyesületünk nagyon sok tagja lelkiismerettel és az ügy iránti odaadással fejtette ki tevékenységét. Szeretném azonban megnevezni azoknak, a jelenleg is közöttünk lévő, aktív tagjainak a nevét, akik 50 évvel ezelőtt az egyesület újralapításában részt vettek: Gedeon Sándor, Palágyi Tivadar, Somfai Éva és Vida Sándor.

Két nevet szeretnék még említeni, akik a nyilvánosság előtt nem szerepeltek, azonban közel 30 éve nagy lelkiismerettel, hozzáértéssel, empátiával segítettek elő munkánkat. Párkányi Mária és Racsek Zsóka, akik rendezvényeink előkészítésével, szervezésével lehetővé tették, hogy ott minden zavartól mentes szakmai vitát folytassunk, és az eltöltött időre kellemesen gondoljunk vissza.

Végül megemlékezni kívánunk azokról a tagtársainkról, akik kiemelkedő tevékenységet végeztek egyesületünkben, azonban sajnos a 40 éves jubileumi közgyűlésünk óta eltávoztak sorainkból: Boytha György, Lontai Endre, Pálos György, Parragh Gáborné, Pozsonyi Frigyes, Somorjay Ottó.

Dr. Grad-Gyenge Anikó

A VÉDELMI IDŐ-IRÁNYELV MÓDOSÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ SZABÁLYOK ÁTÜLTETÉSE A MAGYAR JOGBA

Előzmények

Az Európai Parlament és a Tanács 2011. szeptember 27-én fogadta el a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv (a továbbiakban: alapirányelv) módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi 2011/77/EU irányelvet (a továbbiakban: módosító irányelv). Az irányelv kihirdetésére 2011. október 11-én került sor, amely szerint az irányelv 2011. november 1-jén lépett hatályba, a tagállamok számára az átültetés határideje a hatálybalépéstől számított két év, azaz 2013. november 1.

Az EU-harmonizációra irányadó hatályos magyar szabályozás szerint a Kormánynak a hatálybalépést követően ún. jogharmonizációs javaslatot kellett készíteni, amely az irányelv átültetésére vonatkozó eljárási lépések (a tervezet közigazgatási egyeztetésre bocsátása, a közigazgatási államtitkári értekezletre, majd a Kormány ülésére való benyújtása, az Országgyűlésben való tárgyalása) határidejét adja meg. Ez a dokumentum nem nyilvános (a benne megadott határidők természetesen majd látszanak a Kormány munkatervében), ugyanakkor ahhoz, hogy az irányelvet átültető szabályok 2013. november 1-jével hatályba léphessenek Magyarországon, a szabályokat 2013 tavaszán szükséges az Országgyűlésben megtárgyalni, így a kodifikációs előkészületeket 2012-ben kell lefolytatni. Ahhoz, hogy az érintettek előzetesen kialakíthassák álláspontjukat, illetve hogy a jogalkotás előkészítése során ezt hatékonyan képviselhessék, szükséges az irányelv átültetésével kapcsolatos kérdések megvizsgálása. Emiatt az alábbi elemzés a módosító irányelv nyomán szükséges nemzeti szabályozási problémákat tárja fel, illetve tesz ezek kezelésére javaslatot. Figyelemmel arra, hogy a tanulmány alapjául szolgáló elemzés a ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért felkérésére készült, ezért szükségszerűen elsősorban a jogosulti szempontokat szem előtt tartó aspektusok kerültek vizsgálatra.

Az elemzés azt a módszert követi, hogy ismerteti az új irányelvi szabályokat az alapirányelv kontextusába helyezve, majd megvizsgálja, hogy ezek milyen logika szerint rendezhetők, ezek közül melyek az „egyszerűen” átültethető rendelkezések, illetve hol van szükség ezen túlmutatóan is nemzeti jogalkotási lépésekre.

I. A VÉDELMI IDŐRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK MÓDOSÍTÁSÁNAK CÉLJA

A módosító irányelv két, egymástól jól elkülöníthető célt valósít meg: egyrészt egyes szöveges zeneművek védelmi idejének számítását egységesíti, másrészt a hangfelvétel-előál-

lítók és az előadóművészek teljesítményein fennálló jogok jelenlegi 50 éves védelmi idejét emeli 70 évre. A módosító irányelv ezen célok általános indokolását tartalmazza a preambulumbekkezdések körében, először a védelmi idő meghosszabbítása tekintetében:

(1) A 2006/116/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók számára megállapított védelmi idő 50 év.

(2) Az előadóművészek esetében ez az időtartam az előadáskor kezdődik, vagy ha az előadás rögzítését az előadás időpontjától számított 50 éven belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, az időtartam az első ilyen nyilvánosságra hozatalkor vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéskor kezdődik.

(3) A hangfelvétel-előállítók esetében ez az időtartam a hangfelvétel rögzítésekor vagy a rögzítést követő 50 éven belüli jogszerű nyilvánosságra hozatalakor, vagy ha ilyen módon nem hozzák nyilvánosságra, a rögzítést követő 50 éven belüli jogszerű nyilvánossághoz közvetítésekor kezdődik.

(4) Az előadóművészek alkotó hozzájárulásának társadalmilag elismert fontosságát alkotó és művészi hozzájárulásukat elismerő, megfelelő szintű védelemnek kell tükröznie.

(5) Az előadóművészek általában fiatalon kezdik karrierjüket, és az előadások rögzítésére vonatkozó jelenlegi, 50 éves védelmi idő gyakran nem védi előadásaikat egész életük során. Ezért néhány előadóművész élete vége felé jövedelemkieséssel szembesül. Emellett az előadóművészek gyakran nem képesek az őket megillető jogokra támaszkodni, hogy megakadályozzák vagy korlátozzák előadásaik életük folyamán esetlegesen előforduló kifogásolható felhasználását.

Majd a szöveges zeneművek védelmi ideje számítása egységesítésének tekintetében:

(18) Egyes tagállamokban a szöveggel rendelkező zeneműveknek az utoljára elhunyt szerző halálától számított, egységes védelmi időt adnak, míg más tagállamokban külön védelmi idő vonatkozik a zenére és a szövegre. A szöveggel rendelkező zeneműveket túlnyomórészt közösen szerzik. Egy opera például gyakran egy szövegíró és egy zeneszerző műve. Sőt, az olyan zenei műfajok esetében, mint a jazz, rock és pop, az alkotás folyamatát gyakran közös munka jellemzi.

(19) Következésképpen, az olyan, szöveggel rendelkező zeneművek tekintetében, amelyek szövegét és zenéjét együttes használatra szereztek, a védelmi idő harmonizálása nem teljes, és ez akadályt jelent az áruk és olyan szolgáltatások szabad mozgása számára, mint például a határokon átnyúló közös jogkezelési szolgáltatások. Az ilyen akadályok elhárítása érdekében az ezen irányelv tagállami átültetése határidejének időpontjában védelem alatt álló minden ilyen alkotást valamennyi tagállamban ugyanazon harmonizált védelmi időnek kell megilletnie.

(20) A 2006/116/EK irányelvet ezért megfelelően módosítani kell.

A preambulumbekkezdések önálló átültetést nem igényelnek, tartalmuknak a leendő törvényjavaslat miniszteri indokolásában kell megjelenennie. Azt itt szükséges megjegyezni, hogy a rendelkező részben biztosított hosszabbítás ténylegesen nem minden esetben fogja garantálni azt, hogy a védelem az előadóművészeket egész életükben megillessen.

II. A VÉDELMI IDŐ MÓDOSÍTÁSA AZ ELŐADÓMŰVÉSZI ÉS A HANGFELVÉTEL-ELŐÁLLÍTÓI TELJESÍTMÉNYEK TEKINTETÉBEN

II.1. Az új rendelkezések

Az alapisrányelvnek az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogai védelmi idejére vonatkozó, korábban hatályos 3. cikke a következőképpen módosul:

„(1) Az előadóművészek jogai az előadás időpontjától számított ötven éven át részesülnek védelemben. ~~Ha azonban az előadás rögzítését ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első nyilvánossághoz közvetítéstől számított ötven év. Mindazonáltal, ha az előadás hangfelvételtől eltérő rögzítését ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 50 év, ha az előadás hangfelvételen történt rögzítését ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 50-70 év.~~

(2) A hangfelvétel-előállítók jogai az első rögzítéstől számított 50-70 év elteltével megszűnnek. Ha azonban a hangfelvételt ezen időszakon belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák, az említett jogok az első jogszerű nyilvánosságra hozatal időpontját követő 50-70 év elteltével szűnnek meg. Amennyiben az első mondatban említett időszakon belül jogszerű nyilvánosságra hozatal nem történt, de a hangfelvételt ezen időszak alatt jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítették, az említett jogok az első jogszerű nyilvánossághoz közvetítés időpontját követő 50-70 év elteltével szűnnek meg.

Amennyiben azonban a hangfelvétel-előállítók jogai a 93/98/EGK irányelvnek az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001/29/EK irányelvvel történő módosítást megelőző szövege szerinti 3. cikkének (2) bekezdése értelmében 2002. december 22-én már nem részesültek védelemben, ez a bekezdés nem jár azzal a hatással, hogy e jogok újra védelemben részesüljenek.”

A kapcsolódó preambulumbekendések a következők:

(6) Az előadóművészeknek legalább a saját életük teljes hossza során hozzá kell jutniuk ahhoz a bevételhez, amely az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerinti többszörözés és hozzáférhetővé tétel kizárólagos jogából, valamint az említett irányelv értelmében a magáncélú többszörözésért biztosított méltányos díjazásból, és a berleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerinti terjesztés és bérbeadás kizárólagos jogából származik.

(7) Az előadások rögzítésére és a hangfelvételekre vonatkozó védelmi időt ezért az azt megalapozó eseménytől számított 70 évre meg kell hosszabbítani.

Az előadóművészek védett teljesítményein fennálló jogok védelmi ideje az átültetéssel háromszintűvé válik:

- a) a rögzítetlen előadások esetében a védelem 50 éves lesz, és ennek kezdő időpontja az előadás időpontja;
- b) a nem hangfelvételben, hanem más módon (például videoklipen,¹ filmekben) rögzített előadások esetében szintén 50 év, amelynek kezdő időpontja az előadás időpontja, vagy ha a rögzítést ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 50 év;
- c) a hangfelvételben foglalt előadásokon fennálló előadóművészi jogok védelmi ideje 70 év lesz, amelynek kezdő időpontja az előadás időpontja, vagy, ha a rögzítést ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 70 év.

II.2. A hatályos magyar szabályozás

A hatályos magyar szabályozásban e vonatkozásban szereplő megfelelő rendelkezések a következők.

84. § (1) Az e fejezetben szabályozott jogok a következő időtartamokban részesülnek védelemben:

¹ Itt mindenesetre meg kell jegyezni, hogy a videoklipek, filmek kezelése problematikus lehet: egyes esetekben a képet a már rögzített hangfelvételhez rendelik hozzá, ilyen esetben a hangfelvétel és a megfilmesítés védelme elválhat egymástól. Viszont azokban az esetekben, amikor egyszerre történik az előadás és az audiovizuális rögzítés, felmerülhet az a kérdés, hogy hol a határ a hangsáv és az önálló hangfelvétel között.

a) a hangfelvételek és az azokban rögzített előadások a hangfelvétel első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ötven évig, illetve a hangfelvétel elkészítését követő év első napjától számított ötven évig, ha ezalatt nem hozták forgalomba a hangfelvételt;

b) a nem rögzített előadások az előadás megtartását követő év első napjától számított ötven évig.

(2) Ha a hangfelvételt az elkészítését követő év első napjától számított ötven éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt azt a nyilvánossághoz közvetítették, az (1) bekezdés *a)* pontjában szabályozott időtartamot az első ízben a nyilvánossághoz történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

II.3. A szükséges módosítások

A módosításnak egyrészt érintenie kell a 84. § (1) bekezdés *a)* pontot, méghozzá olyan módon, hogy az ötven évet hetven évre kell emelni. Továbbá be kell szúrni egy további szabályt a nem hangfelvételben rögzített előadások tekintetében [logikailag új *b)* pontot kell bevezetni, a jelenlegi *b)* pont számozását pedig *c)* pontra kell módosítani], tartalmilag a hatályos *a)* pontra utaló (2) bekezdés szerint.

84. § (1) Az e fejezetben szabályozott jogok a következő időtartamokban részesülnek védelemben:

a) a hangfelvételek és az azokban rögzített előadások a hangfelvétel első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ~~ötven~~ hetven évig, illetve a hangfelvétel elkészítését követő év első napjától számított ~~ötven~~ hetven évig, ha ezalatt nem hozták forgalomba a hangfelvételt;

b) a nem hangfelvételben rögzített előadások a rögzítés első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ötven évig, illetve a rögzítés elkészítését követő év első napjától számított ötven évig, ha ezalatt nem hozták forgalomba a felvételt;

c) a nem rögzített előadások az előadás megtartását követő év első napjától számított ötven évig.

(2) Ha a hangfelvételt az elkészítését követő év első napjától számított ~~ötven~~ hetven éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt azt a nyilvánossághoz közvetítették, az (1) bekezdés *a)* pontjában szabályozott időtartamot az első ízben a nyilvánossághoz történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

(3) *Ha a nem hangfelvételben foglalt előadást a rögzítés elkészítését követő év első napjától számított ötven éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt*

azt a nyilvánossághoz közvetítették, az (1) bekezdés b) pontjában szabályozott időtartamot az első ízben a nyilvánossághoz történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

Vagy összevonva a (2)–(3) bekezdést:

(2) Ha hangfelvételt az elkészítését követő év első napjától számított hetven éven, a nem hangfelvételben rögzített előadást 50 éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt azt a nyilvánossághoz közvetítették, hangfelvétel esetében a 70, egyéb rögzítés esetében az 50 éves időtartamot az első ízben a nyilvánossághoz történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

III. A VÉDELMI IDŐ MEGHOSSZABBÍTÁSÁNAK HATÁLYA

A védelmi idő felemelése ezekben az esetekben nem történik teljes visszaható hatállyal. (Teljes visszaható hatály alatt azt értjük, hogy azoknak a felvételeknek a védelmi ideje is meghosszabbodik, amelyeknek a védelmi ideje a hatálybalépést megelőzően már lejárt, de ha korábban is a most meghatározott, hosszabb védelmi idő lett volna hatályban, akkor még védelem alatt állnának.)

III.1. A meghosszabbítás hatályára vonatkozó új rendelkezések

A meghosszabbítás hatályáról a módosító irányelv a következőképpen rendelkezik.

10. cikk

(5) A 3. cikk (1) bekezdésétől a 3. cikk (2e) bekezdéséig terjedő rendelkezéseknek a 2011. október 31-én hatályos változata alkalmazandó azon előadások rögzítésére és hangfelvételekre, amelyek tekintetében az előadóművész és a hangfelvétel-előállító az említett rendelkezések 2011. október 30-án hatályos változata értelmében 2013. november 1-jén még védelem alatt áll, valamint azon előadások rögzítésére és hangfelvételekre, amelyek ezen időpont után születnek.

III.2. A szükséges módosítás

Figyelemmel arra, hogy korábban is harmonizált volt az előadásokra és hangfelvételekre vonatkozó védelmi idő, jelenleg az EU-ban nincsenek olyan előadások vagy hangfelvételek, amelyek egyik tagállamban még védettek lennének, másutt viszont már nem, a védelmi idő egyformán fennáll mindenütt, vagy egyformán lejárt már. Ennek megfelelően azoknak a teljesítményeknek az esetében, amelyek tekintetében a védelmi idő lejárt már, az nem éled fel a jövőre nézve sem. Vagyis csak azoknak a teljesítményeknek a védelme hosszabbodik meg, amelyek még védelem alatt állnak bárhol, azaz a jelen esetben mindenhol az EU-n be-

lül 2013-ban, tehát valamennyi, legkorábban 1963. január 1-jén vagy azt követően lezajlott előadás, illetve elkészült felvétel esetében.

E tekintetben tehát az irányelvet átültető törvényben olyan rendelkezés elhelyezése szükséges, amely arra vonatkozik, hogy a hosszabb védelmi időre vonatkozó szabályokat [84. § (1)–(3) bekezdés] kell alkalmazni valamennyi, a törvény hatálybalépésének időpontjában még védelem alatt álló előadás és hangfelvétel vonatkozásában.

IV. AZ ELŐADÓMŰVÉSEK ÉS A HANGFELVÉTEL-ELŐÁLLÍTÓK JOGAI A VÉDELEM 50. ÉS 70. ÉVE KÖZÖTT

Az alapirányelv 3. cikke a módosító irányelv 1. cikke 2. pontjának c) pontja alapján a következő rendelkezésekkel egészül ki, továbbá az alapirányelv a következő 10a. cikkel egészül ki a 4. pont alapján:

(2a) Amennyiben 50 évvel a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát követően, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, 50 évvel azután, hogy a hangfelvételt jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítették, a hangfelvétel-előállító nem kínálja fel a hangfelvétel többszörözött példányait megfelelő mennyiségben értékesítésre, vagy nem teszi a hangfelvételt akár vezetékes, akár vezeték nélküli módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé úgy, hogy a nyilvánosság tagjai ahhoz a hozzáférés helyét és idejét egyénileg megválasztva hozzáférhessenek, az előadóművész felmondhatja azt a szerződést, amellyel az előadása rögzítéséhez kapcsolódó jogait valamely hangfelvétel-előállítóra ruházta vagy engedményezte (a továbbiakban átruházási vagy engedményezési szerződés). Az átruházási vagy engedményezési szerződés felmondásának joga akkor gyakorolható, ha a felvétel-előállító az előadóművésznek az átruházási vagy engedményezési szerződés előző mondat alapján történő felmondására irányuló szándékáról szóló értesítését követő egy éven belül elmulasztja elvégezni az említett mondatban szereplő mindkét felhasználási cselekményt. Az előadóművész nem mondhat le a szerződés felmondásához való jogáról. Ha a hangfelvétel több előadóművész előadásának rögzítését tartalmazza, átruházási vagy engedményezési szerződéseiket az alkalmazandó nemzeti jogszabályokkal összhangban mondhatják fel. Ha az átruházási vagy engedményezési szerződést e bekezdés alapján felmondják, a hangfelvétel-előállító hangfelvételhez kapcsolódó jogai megszűnnek.

(2b) Ha az átruházási vagy engedményezési szerződés jogot biztosít az előadóművész számára nem ismétlődő díjazás igénylésére, az előadóművész a hangfelvétel-előállítótól éves kiegészítő díjazásra jogosult a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát követő 50. évet, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. évet köz-

vetlenül követő minden egyes teljes év vonatkozásában. Az előadóművész nem mondhat le az ilyen éves kiegészítő díjazásra való jogosultságáról.

(2c) A hangfelvétel-előállító által a (2b) bekezdésben említett éves kiegészítő díjazás kifizetésére félreteendő teljes összeg a szóban forgó díjazás kifizetésének tárgyévét megelőző év során az érintett hangfelvétel sokszorosításából, terjesztéséből és hozzáférhetővé tételéből a hangfelvétel-előállítónál keletkezett bevétel 20%-ának felel meg, a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. év elteltével.

A tagállamok biztosítják, hogy a hangfelvétel-előállítók kérésre minden olyan tájékoztatást kötelesek legyenek megadni a (2b) bekezdésben említett éves kiegészítő díjazásra jogosult előadóművészeknek, amely szükséges lehet e díjazás kifizetésének biztosítása érdekében.

(2d) A tagállamok biztosítják, hogy a (2b) bekezdésben említett éves kiegészítő díjazásra való jogosultságot a közös jogkezelő szervezetek kezeljék.

(2e) Amennyiben az előadóművész ismétlődő díjfizetésre jogosult, az előadóművészek a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. év elteltével kifizetett díjazást sem előlegfizetéssel, sem szerződésben meghatározott levonással nem lehet csökkenteni.

10a. cikk

Átmeneti intézkedések

(1) Amennyiben nincs egyértelmű szerződéses utalás az ellenkezőjére, a 2013. november 1. előtt kötött átruházási vagy engedélyezési szerződés hatályosnak tekintendő azon időponton túl is, amikor a 3. cikk (1) bekezdésének a 2011. október 30-án hatályos változata értelmében az előadóművész védelmi ideje lejárt.

(2) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az előadóművészeket ismétlődő díjfizetésre jogosító, 2013. november 1. előtt kötött átruházási vagy engedélyezési szerződéseket a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. év elteltével módosítani lehet.

A kapcsolódó preambulumbekkezdések:

(8) Az előadás rögzítésével kapcsolatos jogoknak vissza kell szállniuk az előadóművészre, ha a hangfelvétel-előállító tartózkodik attól, hogy – az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és műsorszóró szervezetek védelméről szóló nemzetközi egyezmény értelmében – megfelelő mennyiségben eladásra kínálja egy olyan hangfelvétel többszörözött példányait, amely – a védelmi idő meghosszabbításának hiányában – közkincsnek számítana, vagy tartózkodik attól,

hogy az ilyen hangfelvételt a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegye. Az említett lehetőségnek akkor kell megnyílnia, amikor a hangfelvétel-előállító számára az említett mindkét felhasználási cselekmény elvégzésére hagyott ésszerű időtartam letelt. A hangfelvétel-előállító a hangfelvétellel kapcsolatos jogainak ezért meg kell szűnniük egy olyan helyzet elkerülése érdekében, ahol e jogok egyidejűleg állnának fenn az előadóművésznak az előadás rögzítésével kapcsolatos jogaival, miközben ez utóbbi jogokat többé már nem ruházza át vagy engedményezi a hangfelvétel-előállítóra.

(9) Az előadóművészeknek általában át kell ruházniuk vagy engedményezniük kell a többszörözésre, terjesztésre, bérletre és előadásaik rögzítésének hozzáférhetővé tételére vonatkozó kizárólagos jogaikat a hangfelvétel-előállítóra, amikor vele szerződéses kapcsolatba lépnek. Egyes előadóművészek ennek fejében jogdíjelőleget kapnak, és csak azután részesülnek díjfizetésben, ha a hangfelvétel-előállító számára megtérült a kezdeti előleg, és megtörténtek a szerződésben meghatározott esetleges levonások. Más előadóművészek egyszeri díjfizetés ellenében ruházzák át vagy engedményezik kizárólagos jogaikat (nem ismétlődő díjazás). Ez különösen a közreműködők listáján meg nem jelenő háttérzenészekre („nem megnevezett előadóművészek”), de néha a közreműködők listáján szereplő előadóművészekre („megnevezett előadóművészek”) is igaz.

(10) Kísérő intézkedéseket kell bevezetni annak érdekében, hogy azok az előadóművészek, akik kizárólagos jogaikat a hangfelvétel-előállítókra átruházták vagy engedményezték, ténylegesen részesüljenek a védelmi idő meghosszabbításának előnyeiből.

(11) Az első kísérő intézkedések egyikeként a hangfelvétel-előállítók kötelezettségeként elő kell írni, hogy legalább évente egyszer a hangfelvételek terjesztésének, többszörözésének és hozzáférhetővé tételének kizárólagos jogából származó bevétel 20%-ának megfelelő összegű tartalékot képezzenek. „Bevételnek” minősül a hangfelvétel-előállító költségek levonása előtti bevétele.

(12) Az említett összegek kifizetését kizárólag azon előadóművészek javára kell fenntartani, akiknek előadásait hangfelvételen rögzítik, és akik egyszeri díjfizetés ellenében a hangfelvétel-előállítóra ruházták vagy engedményezték jogaikat. Az ilyen módon tartalékolt összegeket legalább évente egyszer, egyéni alapon szét kell osztani a nem megnevezett előadóművészek között. Ezt a szétosztást közös jogkezelő szervezetekre kell bízni, és a nem szétosztható bevételre vonatkozó nemzeti szabályok alkalmazhatók. Az e bevétel beszedése és kezelése okozta aránytalan teher elkerülése érdekében a tagállamoknak képeseknek kell lenniük annak szabályozására, hogy milyen mértékben kötelesek a mikroállalkozások hozzájárulni, ha az ilyen díjfizetések ésszerűtlennek tünnének az ilyen bevétel beszedésének és kezelésének költségeihez képest.

(13) A 2006/115/EK irányelv 5. cikke azonban már biztosítja az előadóművészek számára a méltányos díjazáshoz való elidegeníthetetlen jogot, többek között a hangfelvételek bérletéért. Hasonlóképpen, a szerződéses gyakorlatban az előadóművészek általában nem ruházzák át vagy engedményezik a hangfelvétel-előállítókra sem a 2006/115/EK irányelv 8. cikkének (2) bekezdése szerinti, a sugárzás és a nyilvánossághoz történő közvetítés egyszeri méltányos díjazására való jogukat, sem a 2001/29/EK irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti, a magáncélú többszörözésért biztosított méltányos díjazásra való jogukat. Ezért a hangfelvétel-előállítónál a hangfelvételek bérbeadásából keletkező bevételt, a sugárzás és a nyilvánossághoz történő közvetítés egyszeri méltányos díjazását és a magáncélú többszörözésért kapott méltányos díjazást nem kell figyelembe venni a hangfelvétel-előállító által a kiegészítő díjazás kifizetéséhez biztosítandó teljes összeg kiszámításakor.

(14) Hogy helyreállítsák azon szerződések egyensúlyát, amelyekben az előadóművészek kizárólagos jogait jogdíj alapon hangfelvétel-előállítókra ruházzák át, egy második kísérő intézkedés kell, hogy legyen a „tisztta lap” azon előadóművészek számára, akik a fent említett kizárólagos jogait jogdíjak vagy díjazás ellenében hangfelvétel-előállítókra engedményezték. Annak érdekében, hogy az előadóművészek teljes mértékben kiaknázhassák a meghosszabbított védelmi időt, a tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy az előadóművészek számára a meghosszabbított idő alatt a hangfelvétel-előállítók és az előadóművészek közötti megállapodások alapján olyan mértékű jogdíjat vagy díjazást fizessenek ki, amelyet nem terhel előlegfizetés vagy szerződésben meghatározott levonás.

(15) A jogbiztonság érdekében rendelkezni kell arról, hogy amennyiben nincs egyértelmű utalás az ellenkezőjére a szerződésben, a meghosszabbított időtartamra is hatályban maradjon az előadás rögzítésére vonatkozó jogok szerződéses átruházása vagy engedményezése, amelyről azon időpont előtt állapotok meg, ameddig a tagállamoknak el kell fogadniuk az ezen irányelvet végrehajtó intézkedéseket.

(16) A tagállamoknak tudniuk kell biztosítani azt, hogy e szerződések egyes, ismétlődő díjfizetésről rendelkező feltételeit az előadóművészek javára újra lehessen tárgyalni. A tagállamoknak eljárásokat kell biztosítaniuk arra az esetre, ha az újratárgyalás sikertelen lenne.

IV.1. A rendelkezések tárgyi hatálya

A 10. cikk fent már elemzett új (5) bekezdése alapján egyértelmű, hogy ezek a speciális, kiegészítő rendelkezések a hatálybalépés időpontjában már meglévő és a hatálybalépést követően keletkező teljesítmények vonatkozásában egyaránt alkalmazandók. Ezek tehát nem

átmeneti jellegű szabályok, hanem az 50+ időszakra az alábbiak szerint – adott esetben – korlátozott tartalmú védelmet adnak az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók számára. Ezek a szabályok tehát akkor is alkalmazandók lesznek az 50+ időszakban, ha egyébként a felek már az új védelmi idő figyelembevételével 70 évre kötnek szerződést egymással. Vagyis: a védelmi idő olyan módon hosszabbodik meg, hogy a +20 éves időtartamban a védelem tartalma eltérően alakul, mint az első 50 évben, illetve a hangfelvétel-előállítók tekintetében az is előfordulhat, hogy a védelmi idő nem is fog 70 évig tartani.

IV.2. A rendelkezések alapján elképzelhető forgatókönyvek az 50+ időszakra

Az irányelv négy alapelethez számol:

1. Az előadóművész és a hangfelvétel-előállító is érdekelt a teljesítmény 50 év utáni, további felhasználásában. Ebben az esetben:
 - a) a korábban megkötött szerződés hatálya meghosszabbodik, illetve változatlanul fennmarad (ez a főszabály is egyben),
 - b) ha a tagállam úgy dönt, hogy átülteti a 10. cikk (2) bekezdését, a felek módosíthatják az ismétlődő díjazásra vonatkozó megállapodást tartalmazó, már megkötött szerződést, a (16) preambulumbekkezdés értelmében csak az előadóművész javára,
 - c) az újonnan kötött szerződéseket van lehetőségük a feleknek 70 évre kötni.

Ebben az esetben a jogok az új irányelv szerint alakulnak attól függően, hogy ismétlődő vagy nem ismétlődő díjazásra vonatkozott a szerződés. E tekintetben átmeneti szabály szükséges, illetve olyan rendelkezés, amely az ismétlődő, illetve nem ismétlődő díjazásra vonatkozó szerződések sorsát rendezi.

2. Az előadóművész érdekelt a teljesítmény további felhasználásában, de a hangfelvétel-előállító nem: az előadóművész 50 év után felmondhatja a szerződést, a saját jogai visszaszállnak rá, a hangfelvétel-előállító jogai megszűnnek. Ez az esetkör a felmondási szabály átültetésével rendezhető.
3. A hangfelvétel-előállító és az előadóművész sem érdekelt (közömbös) a teljesítmény további felhasználásában: ebben az esetben a szerződés fennmarad, a jogok védettek maradnak, a teljesítmények nem kerülnek közkincsbe. Itt nem tudnak a hangfelvétel-előállítói jogok közkincsbe kerülni. Ez az esetkör külön szabályozást nem igényel.
4. A hangfelvétel-előállító érdekelt a teljesítmény további felhasználásában, de az előadóművész nem: ha a hangfelvétel-előállító meg is kezdte a felhasználást, a speciális felmondási ok nem áll be, így esetleg más – a törvényben egyébként megjelölt – felmondási okra hivatkozva szűnhet meg a szerződés. Erre az esetre vonatkozik a szerződés automatikus meghosszabbodása (az átmeneti szabály alapján).

IV.2.1. Az 1. forgatókönyv

A 10a. cikk (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy főszabály szerint az irányelv átültetését megelőzően kötött, jogátruházásról [vagy engedményezésről (assignment, a magyar jogban ez egyszerűen jogátruházás, az irányelv más jogok terminológiáját tükröztette)] szóló szerződések meghosszabbodnak. (Mivel a jogátruházó szerződés nem szólhat a védelmi idő teljes tartamánál rövidebb időre, ezért egyértelmű, hogy azok hosszabbodnak meg, amelyek 2013. november 1-jén még hatályban lesznek.) Erre vonatkozóan szükséges átmeneti szabály bevezetése a magyar szabályozásba, amelyben ki kell mondani, hogy a korábban kötött jogátruházási szerződések hatálya a védelmi idő felemelt időtartamára meghosszabbodik. Nem szól a módosító irányelv arról a kérdéstről, hogy a felhasználást engedő, de az anyajogokat az eredeti jogosultaknál tartó szerződésekkel mi történjen. Ez a kérdés teljes mértékben nemzeti jogalkotói hatáskörben marad, ugyanakkor, mivel a gyakorlatban nincs olyan szerződés, amely nem jogátruházó lenne, és ennek a megváltozása a jövőben sem várható, nem feltétlenül szükséges önálló szabályok alkotása.²

Az irányelv 10a. cikkének (2) bekezdése lehetőséget ad arra is, hogy a tagállamok úgy rendelkezzenek, hogy a feleknek lehetőségük legyen a korábban kötött jogátruházási, engedményezési szerződések módosítására az 50. évet követően. Itt is szükséges átmeneti szabály bevezetése, amely a felek számára megteremti a lehetőséget a korábban kötött szerződés újratárgyalására és módosítására. Meg kell jegyezni azt is, hogy ezen túlmenő szabály bevezetésére viszont nincs szükség, mivel az Szjt. (1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról) 3. §-a útján alkalmazandó Ptk. 241. § alapján a bíróság számára már adott a szerződés módosításának lehetősége: az új körülmény, ami okot adhat a módosításra, maga az irányelv. Tehát ha a felek nem egyeznek meg a módosításban, bármelyik fél bírósághoz fordulhat.

Az irányelv átültetését követően kötendő szerződések tekintetében nincs szükség külön jogszabályi rendelkezésre.

Abban az esetben, ha a felek között az 50+ időszakra fennmarad a szerződés, az irányelv a +20 éves időtartamban alapvetően kétféle jogot biztosít az előadóművész számára attól függően, hogy a szerződés eredetileg nem ismétlődő (vagyis egyszeri) díjazásra vonatkozott-e, vagy rendszeres díjazást (royalty) biztosított.

a) Rendszeres díjazásra jogosító szerződések

A rendszeres díjazást biztosító szerződések értelemszerűen az 50+ időszakban is rendszeres díjazási kötelezettséggel járnak. A rendelkezésekből az következik, hogy ha a tagállam

² Itt felmerülhet az a kérdés, hogy a 10a. cikk alapján mégis nem hosszabbodik-e meg azoknak a teljesítményeknek a védelmi ideje is, amelyeké már lejár az átültetés időpontjára. Álláspontunk szerint azonban a szerződések csak olyan esetben hosszabbodhatnak meg, amikor a védelmi idő is meghosszabbodik, erre vonatkozóan viszont egyértelműen jelzi a 10. cikk (5) bekezdése, hogy csak a még védelemben részesülő teljesítmények tekintetében történhet meg a szerződéshosszabbítás.

lehetővé teszi az 50+ időszakra a szerződésmódosítást, az sem irányulhat arra, hogy előlegfizetéssel vagy más módon történő levonással előzetesen teljesítettnek tekintsék a felek az 50+ időszakra esedékes rendszeres díjat. Ez a rendelkezés az újonnan kötendő szerződések esetében is alkalmazandó lesz, vagyis ezekbe sem lehet olyan kikötéseket foglalni, amelyek kizárnák az 50+ évekre a rendszeres díjfizetést. E tárgyban szükséges az Szjt. felhasználási szerződési fejezetbe egy olyan rendelkezés elhelyezése, amely biztosítja azt, hogy ezen díjazás tekintetében az előlegfizetés vagy más módon történő levonással való megkerülése a rendszeres díjazásnak semmis. (Mivel ez a szabály nem vonatkozik a felhasználási szerződési fejezetben rendezett valamennyi szerződésre, csak az előadóművészek tekintetében releváns és kívánatos, ezért megfontolható a másutt – pl. az előadóművészekre vonatkozó fejezetben történő – elhelyezése is.)

b) Egyszeri díjazásra jogosító szerződések

Az előadóművészek vagyoni jogai között szükséges rendelkezni arról, hogy ha a többszörösre, terjesztésre és nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozó jogai átruházásáról szóló szerződése alapján egyszeri díjazást kapott, az előadóművészt elidegeníthetetlen díjigény illeti meg az 50+ éveken minden évben az előző évben történt felhasználások után a hangfelvétel-előállítónál keletkező bevétel 20%-ára. (Értelemszerűen ha csak egy-egy jogát ruházta át, az abból befolyó bevétel 20%-a lesz a díj.) Itt lehet a kötelező közös jogkezelésről is egyben rendelkezni.

Az irányelv (11) és (13) preambulumbekzdése értelmében a teljes bevétel a díj számításának alapja, tehát a költségek (adók, járulékok) nélküli összeget kell alapul venni. Ugyanakkor a hangfelvétel-előállítót a hangfelvétel felhasználásáért megillető ún. másodlagos díjak nem képezik e díj alapját, mivel ezeket az előadóművészek külön, a hangfelvétel-előállítótól függetlenül, egyébként kapják meg (és ha nem így kellene számítani a díjat, kétszeresen kapnák meg.) Feltétlenül indokolt tehát annak a szabályozása, hogy a díj alapja a költségekkel nem csökkentett árbevétel, de nem kell a bevételbe beleszámítani a hangfelvétel-előállítót megillető másodlagos díjakat.

Mivel az irányelv úgy rendelkezik, hogy a hangfelvétel-előállító az előadóművésznek köteles megadni a kifizetés biztosításának érdekében szükséges adatokat, itt szükséges egy olyan, kiegészítő szabály megalkotása, hogy ezt a tájékoztatást a jogot gyakorló közös jogkezelő szervezet számára is meg kell adni, továbbá érdemes a törvényben rendelkezni arról, hogy mely minimumadatok megadására köteles a hangfelvétel-előállító.

A díjra való igény gyakorlása tekintetében a (2d) bekezdés alapján a nemzeti jogban szükséges lesz előírni, hogy az csak közös jogkezelés útján gyakorolható. Figyelemmel az Szjt. 2012. január 1-jével hatályba lépett módosítására, arra figyelmet kell fordítani, hogy a kiadónak nem feltétlenül kell tudnia azt, hogy mely jogkezelő szervezet képviseli az adott előadóművészt. Probléma lehet ugyanakkor, hogy az átutalásra kerülő 20% miként fog meg-

oszlani az egyes – adott esetben külön-külön jogkezelő szervezet által képviselt – előadók között. Megfontolandó, hogy nemzeti szinten kerüljön beiktatásra olyan szabály, amely szerint az előadókat illető 20%-os díj a hozzájárulásuk arányában, eltérő rendelkezés híján egyenlő arányban illeti meg őket.

Az irányelv lehetővé teszi, hogy a mikrovállalkozások esetében a befizetési kötelezettség alól kivételeket állapítson meg a jogalkotó.

(12) Az e bevétel beszedése és kezelése okozta aránytalan teher elkerülése érdekében a tagállamoknak képeseknek kell lenniük annak szabályozására, hogy milyen mértékben kötelesek a mikrovállalkozások hozzájárulni, ha az ilyen díj-fizetések ésszerűtlennek tűnnének az ilyen bevétel beszedésének és kezelésének költségeihez képest.

A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3. §-ának (3) bekezdése szerint mikrovállalkozásnak minősül az a társaság, amelynek az éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege nem haladja meg a 2 millió eurót, és kevesebb mint 10 főt alkalmaz.

A MAHASZ tájékoztatása szerint jelenleg Magyarországon gyakorlatilag nincs olyan hangfelvétel-előállító, amely a mikrovállalkozásokra vonatkozó szabályok alól kikerülne. Ebből fakadóan egy olyan kivételi szabály, amely valamennyi mikrovállalkozást mentesítené a díjfizetés alól, azzal járna, hogy de facto az irányelv átültetése nem valósulna meg, illetve az előadóművészeknek ez a díjigénye kiüresedne.

Ez a kérdés mindenképp igényli, hogy az érintettek fontolják meg azt, hogy melyek lehetnek azok a szempontok, amelyek alapján a kivételi körbe tartozó vállalkozások körülírhatók, annak érdekében, hogy az előadóművészek ezen joga ne üresedjen ki.

IV.2.2. A 2. forgatókönyv

Az irányelv (2a) bekezdésében meghatározott felmondási jog új, előzetesen nem korlátozható felmondási okot jelent. Az irányelv a nemzeti jogra utalja annak eldöntését, hogy ha a hangfelvétel több előadóművész előadásának rögzítését tartalmazza, hogyan gyakorolhatják a felmondási jogukat. Erre vonatkozóan sem az Szjt.-ben, sem a Ptk.-ban nincsenek speciális szabályok, ezek végiggondolása és esetleges rendezése indokolt lehet.

Figyelemmel kell lenni arra, hogy általában – sem a Ptk.-ban, sem az Szjt.-ben – nincsenek arra sem szabályok, hogy ha – bármely kötelemben – több jogosult van ugyanabban a pozícióban, akkor ezek hogyan gyakorolhatják felmondási jogukat. A Ptk.-ban van rendelkezés a több jogosult, több kötelezett helyzetére: ebből adódóan minden többszemélyes jogosultság együttes, hacsak nincs rendelkezés az egyetemlegességre. Meg kell azonban fontolni, hogy itt célszerűsügből ettől esetleg hogyan kell eltérni, mert minden esetben egységes teljesítményben olvadnak össze a jogok. Valószínűsíthető, hogy ez a jog csak együttes jogként gyakorolható, minden más megoldás kezelhetetlen helyzethez vezet.

Mindenekelőtt azt alappal lehet állítani, hogy az előadóművészek ilyen esetekben előzetesen, szerződésben átengedhetik előadóművész-társuknak a felmondás jogát (az irányelv is csak a jogról való lemondást tiltja), ilyen módon a szerződésben kijelölhető, hogy ki fogja több előadóművész nevében is a felmondási jogot gyakorolni. Ha ez nem történik meg, akkor abból fakadóan, hogy jogaik egymástól függetlenül állnak fenn előadásuk vonatkozásában, önállóan gyakorolhatják azokat, tehát felmondási joguk független egymástól, de ezt korlátozhatják a Ptk. általános, joggal való visszaélést tilalmazó szabályai. Végeredményben álláspontunk szerint ezen túlmutató szabályozás nem szükséges.

Meg kell fontolni azonban a felmondási jog szabályozását további két szempontból is: egyrészt a felmondási jog gyakorlásának időpontja: az irányelv erre külön rendelkezést ad: az átruházási vagy engedményezési szerződés felmondásának joga akkor gyakorolható, ha a felvétel-előállító az előadóművésznek az átruházási vagy engedményezési szerződés felmondására irányuló szándékáról szóló értesítését követő egy éven belül elmulasztja elvégezni az említett mondatban szereplő mindkét felhasználási cselekményt. Ebből fakadóan a felmondási jog gyakorlása nem azonnal, hanem egy évre eredményezheti a szerződés megszűnését.

Ugyanakkor az irányelv nem határozza meg a felmondási jog gyakorlásának időbeli korlátját olyan szempontból, hogy a +20 év alatt az előadóművész bármikor gyakorolhatja felmondási jogát (tehát ha azt tapasztalja, hogy a hangfelvétel-előállító nem végez felhasználást). Ez külön rendelkezést nem igényel, ugyanakkor a hangfelvétel-előállítónak számolnia kell azzal, hogy a felhasználás abbahagyása egy éven belül eredményezheti a jogai megszűnését is.

Az irányelv nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az előadóművész mit tehet a felmondási joga eredményeképpen rá visszaszálló jogokkal: ez azt jelenti, hogy rendelkezési joga a rögzítésen teljes körűvé válik, azokat megtarthatja, vagy felhasználást engedhet más számára (emiatt lehet csak együttesen gyakorolni a jogot). Hangfelvétel-előállítói jogok értelemszerűen az esetleges új kiadónál nem keletkeznek, ebből a szempontból a rögzített előadás már közkincsbe fog tartozni. Ez külön átültető rendelkezéseket nem igényel.

Az új felmondási ok szabályozásánál figyelemmel kell lenni arra is, hogy az Szjt.-ben foglalt további felmondási okokhoz ez hogy viszonyul. Itt különös jelentősége lehet az 51. § (1) bekezdésében szabályozott, általános, a fel nem használásból fakadó felmondási oknak,³ amelyhez képest az új felmondási ok speciális lehet. Meg kell vizsgálni azt, hogy az új felmondási ok bevezetése esetén korlátozni lehet-e ennek érvényesítését [ahogy ezt az 51. § (2)

³ 51. § (1) A szerző felmondhatja a kizárólagos felhasználási engedélyt tartalmazó szerződést, ha
a) a felhasználó nem kezdi meg a mű felhasználását a szerződésben meghatározott vagy – ennek hiányában – az adott helyzetben általában elvárható időn belül; vagy
b) a felhasználó a szerződéssel megszerzett jogait nyilvánvalóan a szerződés céljának megvalósítására alkalmatlan módon vagy nem rendeltetésszerűen gyakorolja.

bekezdése engedi – álláspontunk szerint nem, ez az irányelvi rendelkezés jellegéből fakad], illetve ki lehet-e zárni annak érvényesítését 5 évre [ahogy ezt az 51. § (4) bekezdése teszi – álláspontunk szerint ezt sem].

V. A SZÖVEGES ZENEMŰVEK VÉDELMI IDEJÉNEK RÉSZLEGES HARMONIZÁCIÓJA

V.1. Az irányelv új szabályai a már átültetett rendelkezések környezetében

Az alapirányelv 1. cikke a következő új (7) bekezdéssel egészül ki a módosító irányelv 1. pontja alapján:

„A szöveges zeneművek védelmi ideje 70 évig tart a következő személyek közül az utolsó túlélő halálát követően, függetlenül attól, hogy a következő személyek társszerzőnek⁴ minősülnek-e: a szöveg szerzője és a zenemű szerzője, feltéve, hogy mindkét hozzájárulást kifejezetten az érintett szöveges zenemű céljára alkották.”

A módosító irányelv (18)–(20) preambulumbekkezdése szerint az egységes számítást az indokolja, hogy ezeket a műveket az alkotók túlnyomórészt közösen szerzik, egyes műfajokban az alkotás folyamata is közös munkában zajlik.

Az alapirányelvből a közös művek különböző típusaira vonatkozó szabályok relevánsak még [az 1. cikk (2) és (4) bekezdése, ezekhez kapcsolódó speciális preambulumbekkezdés nincs]:

(2) Amennyiben egy művön fennálló szerzői jog több szerzőtársat illet, az (1) bekezdésben meghatározott védelmi időt az utoljára elhunyt szerző halálától kell számítani.

(4) Amennyiben valamely tagállam különleges szerzői jogi rendelkezéseket alkalmaz együttesen létrehozott művek tekintetében vagy a jogosultnak minősülő jogi személyek tekintetében, a védelmi időt a (3) bekezdés szerint kell számítani, kivéve, ha a művet megalkotó természetes személyeket a mű nyilvánosságra hozott változatában e minőségükben tüntették fel. E bekezdés nem érinti azon feltüntetett szerzők jogait, akiknek azonosítható hozzájárulásait e művek tartalmazzák; e hozzájárulások tekintetében az (1) vagy a (2) bekezdést kell alkalmazni.

⁴ Az angol kifejezéssel: co-authors.

V.2. A hatályos magyar szerzői jogi szabályok

5. § (1) Több szerző közös művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat; a szerzői jog megsértése ellen azonban bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet.

(2) Ha a közös mű részei önállóan is felhasználhatók (összekapcsolt művek), a saját rész tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók. Az összekapcsolt művekből álló, együtt alkotott közös mű valamely részének más művel való összekapcsolásához az eredeti közös mű valamennyi szerzőjének hozzájárulása szükséges.

6. § (1) Az együttesen létrehozott műre (pl. nemzeti szabványra) a szerzők jogutódjaként azt a természetes vagy jogi személyt, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot illeti meg a szerzői jog, amelynek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és amely azt a saját nevében nyilvánosságra hozta.

(2) Együttesen létrehozottnak minősül a mű, ha a megalkotásában együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni.

A közös művek védelmi idejének számítására vonatkozóan a következő rendelkezések irányadók:

31. § (1) A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben.

(2) A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, szerzőtársak esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.

(5) Az együttesen létrehozott mű védelmi ideje a mű első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított hetven év.

A hatályos szabályok alapján az 5. § (1) bekezdése szerinti alkotások esetében a 31. § (2) bekezdése szerinti számítást kell alkalmazni, az indoka ennek pedig az egyes elemek közötti szoros kapcsolat. Ez a rendelkezés az irányelv hatályos 1. cikkének (2) bekezdését ülteti át.

A 6. § szerinti művek esetében a 31. § (5) bekezdését kell alkalmazni, indoka ennek az, hogy a mű vagyoni jogai ezekben az esetekben nem természetes személyekhez kerülnek. Ez a rendelkezés az irányelv 1. cikkének (4) bekezdése első fordulata szerint került átültetésre.

A törvény – úgy tűnhet – nem tartalmaz a védelmi idő számítására vonatkozó speciális rendelkezést azokra a művekre vonatkozóan, amelyek az 5. § (2) bekezdése szerint jönnek létre. Ezen művek védelmi ideje számítható lenne a 31. § (5) bekezdése szerint, de ezek nem tartoznak az irányelv 1. cikke (4) bekezdése alá, és számítható a 31. § (2) bekezdése szerint, bár a törvény nem használja a szerzőtárs kifejezést.

Az alapirányelv csak kétféle közös művet ismer: az 1. cikk (2) bekezdése szerintit és a (4) bekezdése szerintit. A (4) bekezdés második mondata szerint a közös művekre vonatkozó főszabálytól csak az együttesen létrehozott művek, illetve a jogosultnak minősülő jogi személyek tekintetében kell eltérő szabályt alkalmazni, de nem alkalmazhatók olyan esetben, ha a nevesített szerzők azonosítható hozzájárulásait e művek tartalmazzák: ezekben az esetekben a főszabályok érvényesülnek, több szerző esetén értelemszerűen az 1. cikk (2) bekezdése. Ebből következően pedig a magyar jog összhangban az irányelvvel csak úgy értelmezhető helyesen, hogy az 5. § (2) bekezdése alá tartozó esetekben is a védelmi időt a 31. § (2) bekezdése szerint kell számítani, azaz az 5. § (1) és (2) bekezdése alá eső esetekben is az utoljára elhunyt szerző halálát követő hetven évig tart a védelmi idő.

V.3. Az irányelv új rendelkezései és a hatályos jog „egybeolvasása”, az esetlegesen szükséges módosítás elvégzése

Az a kritérium, amely szerint az irányelv alapján a védelmi időt az utoljára elhunyt alkotó halálától kell számítani az, hogy az alkotók mindkét hozzájárulást kifejezetten az érintett szöveges zenemű céljára alkották. E szerint pedig a mű – definíció szerint – eshet az Sztj. 5. § (1) bekezdése és az 5. § (2) bekezdése alá is: ez még nem mond semmit arról, hogy az együttműködésük mennyire volt szoros. Ez nem feltétlenül jelenti azonban azt, hogy védelmi idejük számítása eltérjen egymástól: a két kategória védelmi idejének számítása mindenesetre a fentiek szerint azonos lehet.

Az irányelv új szabálya szerint mindenesetre az 5. § (1) bekezdése szerint minősülő műveken kívül legalább egyes, az 5. § (2) bekezdése alá tartozó művek (mégpedig a szöveges zeneművek) esetében az utoljára elhunyt alkotó halálától kell számítani a védelmi időt, tehát ugyanúgy, ahogy az egyértelműen az 5. § (1) bekezdése alá tartozó művek esetében.

Az Sztj. szövegének történeti értelmezése alapján és az elméleti előzmények nyomán nyilvánvaló az, hogy a hatályos jog szerint ma már csak szerzőtársak vannak, az 5. § (2) bekezdése pedig nem másik eset, hanem az eredeti többszerzős műé (vagyis a szerzőtársas mű egyik alelete). Továbbá minden esetben az utoljára elhalt szerzőtárs halálától 70 éves védelmi idővel számol a közös jogkezelés is.

A fenti értelmezés elfogadása esetén a törvény módosítása nem feltétlenül szükséges, ugyanakkor az egyértelműség kedvéért érdemes lenne rögzíteni, hogy az 5. § (1) és (2) bekezdése szerint minősülő alkotások esetében ugyanúgy, az utoljára elhunyt szerző halálától kell számítani a védelmi idő 70 éves szakaszát.

Erre vonatkozó szövegjavaslatunk a következő:

(2) A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, közös művek (5. §) esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.

V.4. Átmeneti rendelkezések a szöveges zeneművek védelmi idejének egységesítése tekintetében

Az irányelv 10. cikkének (6) bekezdésébe került be az átmeneti rendelkezés, amely azt a célt szolgálja, hogy elrendezze azon művek sorsát, amelyek valamely tagállamban esetleg már kikerültek a védelemből:

Az 1. cikk (7) bekezdése az olyan szöveges zeneművekre alkalmazandó, amelyeknek legalább a zenéje vagy a szövege legalább egy tagállamban védelem alatt áll 2013. november 1-jén, valamint azokra a szöveges zeneművekre, amelyek ezen időpont után születnek.

Tehát abban az esetben feléled a szöveges zenemű már nem védett eleme tekintetében is a védelem, ha akár a szöveg, akár a zene 2013. november 1-jén még védelmet élvez bármely tagállamban. (Ez akkor lehetséges, ha a túlélő szerzőnek 2013. január 1-jével még nem járt le a védelmi ideje, vagyis 1942. január 1-je után halt meg.)

Figyelemmel a fentiekre, a magyar jog szerint az 5. § (1) és (2) bekezdése szerint a szöveges zeneművek védelmi idejét ma is minden esetben az utoljára elhunyt szerző halálától kell számítani, akkor átmeneti szabályok bevezetésére a magyar jogban nincs szükség, hiszen nem járt le olyan mű védelme, amely ezután védett lenne.

A magyar szabályok változásától függetlenül megjegyzendő, hogy az irányelv szerint egyes tagállamokban szintén nem az utoljára elhunyt szerző halálától számítják minden szöveges zenemű tekintetében a védelmi időt, így előfordulhat, hogy ott lesz olyan magyar szerzőjű mű, amelynek a védelmi ideje az ott már nem védett rész tekintetében is feléled.⁵ (A fellelhető bizottsági dokumentumok közül egyedül az irányelvtervezet vezetői összefoglalója sorolta fel azokat az országokat, amelyek külön számítják a szöveges zeneművek esetében az egyes részek védelmi idejét, ugyanakkor a szöveg később jelentősen módosult, így egyáltalán nem biztos, hogy ezekben az országokban ténylegesen érdemben fog változni a védelmi idő számítása.)

⁵ Ausztria, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország (az operák kivételével), Románia, Svédország, Szlovénia.

A SZERZŐI JOG BÍRÓI GYAKORLATA 2006-TÓL: A VÉDELEM TÁRGYA ÉS A MŰ EGYSÉGE

1. Bevezetés

A bírósági ítéletek elektronikus teljes közzététele új lehetőség, nagy könnyítés a bírói gyakorlat értékelő elemzéséhez.² A szerzői jogban ennek – az utóbbi hat-hét évre visszamenő – rendszerező elvégzését különösen indokolja, hogy a folyó törvényhozási ciklusban e sorok szerzőjének tudomása szerint felülvizsgálják a 2000-ben hatályba lépett, és azóta már tizennyolcszor módosított 1999. évi LXXVI. törvényt (a továbbiakban: Szjt.-t). Ebben a cikkben a szerzői jog védelmi tárgyára és az azzal szorosan összefüggő integritásvédelemre (Szjt. 1. és 13. §) vonatkozó ítéleteket vizsgáljuk. Kérdés, hogy a bírói gyakorlat kimunkálta-e a korábbi gyakorlattól és az elméleti álláspontoktól eltérő, új elveket, és hogy vannak-e tanulságai a jogalkotás számára. Az ítéletek természetesen tényállásfüggők, nem mindig jelentenek abszolút jogértelmezést. Az új eseti tényállásokat mindig a törvénnyel kell összevetni.

A bírósági ítéletek mellett röviden érintjük a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) szakvéleményeit is. Azokat a fontosabb véleményeket használjuk fel, amelyek megbízások alapján keletkeztek, hiszen ha a hatóságok döntéseinél kisebb mértékben is, ezek is alakítják a szerzői jog gyakorlatát – már csak nyilvánosságuk folytán is.³ Ezek közül sem említjük azokat, amelyeket szakkönyvben már feldolgoztak.⁴ A bírósági megkeresésekre készült szakvéleményekről csak akkor szólunk, ha az ítéletek hivatkoznak rájuk, és érdemi kérdésben eltérő a megítélés.

¹ CSc., c. egyetemi docens.

² <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim>.

³ <http://www.sztnh.gov.hu/szerzoijog/szjszt/>.

⁴ Az SZJSZT teljes gyakorlatát néhány évenként szakkönyvek foglalják össze és értékelik. Utoljára: A szerzői jog gyakorlati alkalmazása a digitális online környezetben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (2004–2009). Szerk.: *id. Ficsor Mihály és Kiss Zoltán*. Complex, 2010.

Az európai uniós tagságból következően a bíróságokra közvetlenül kötelező jogszabály a szerzői jog körében ugyan nincs,⁵ de az EU Bíróságának eseti döntései és Bizottságának bizonyos döntései közvetlenül kihatnak a tagállamok bíróságaira és egyéb jogalanyaira.⁶

Az európai uniós jogalkotás a nemzetinél kompromisszumosabb, többértelműbb és általánosabb. A szerzői jog területén – ahol a személyhez fűződő jogokra nem is térnek ki⁷ – ennek az is az oka, hogy az Unión belül két alapvető jogintézményi megközelítés van.⁸ Az EU Bíróságának a szerzői jogban, angol és amerikai mintára, jelentős jogalkító szerepe van. Ebben időnként talán túl is megy az uniós jogi aktusok alkalmazásán, és jogalkotóvá válik.

2. Az Szjt. 1. §-ának bírói gyakorlata

2.1. A védelemképesség bizonyítása

Az egyéni-eredeti jelleg megléte vagy hiánya igen gyakori tárgya az SZJSZT-nek címzett bírósági megkereséseknek.⁹

A Szegedi Ítéletábra például egy olyan ügyben, amelyben egy szakmai kiadvány illusztrálásához kapcsolódó szerzői jog volt a per tárgya, „az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. Megállapította: szakértői kérdés annak eldöntése, hogy a felperes rajzai önálló, eredeti szellemi alkotásnak minősülnek-e, ezért a megismételt eljárásban e körben a Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményének beszerzése szükséges.”

A FIT-H-PJ-2009-76 ügyben „az elsőfokú bíróság ítéletével elutasította a felperes kérését, amelyben azt kérte megállapítani, miszerint az alperesek megsértik a szerző jogait azzal, hogy az általa szerkesztett gyűjteményes mű munkapszichológiai tesztsorait az álta-

⁵ A szerzők és a szerzői joghoz kapcsolódó egyéb jogosultak vagyoni, erkölcsi jogaira az EU-ban eddig lényegében a tagállamok belső szuverén anyagi és eljárási jogi szabályai az irányadók. A nemzeti jogalkotásokra természetesen hatással vannak a nemzetközi egyezmények (elsősorban a Berni Unió Egyezmény, a TRIPS és az ún. WIPO-egyezmények minimumszabályainak és a belföldiekkel azonos elbánást előíró elveinek a lebontása), valamint az ezeket gyakorlatiasan átültető regionális másodlagos EU-jog is. Nincs azonban EU szerzői jogi rendelet, vagyis a tagállamok jogalanyaira közvetlenül kötelező EU szerzői jog, „szerzői jogcím” – ellentétben a rokon területtel, az iparjogvédelemmel –, eltekintve a szellemi tulajdon-jogot sértő árukra nézve alkalmazható vámfelügyeleti intézkedéseket szabályozó rendeletektől.

⁶ EUMSZ 266. és 267. cikke.

⁷ Ennek okairól, az egyes szabályozási nyomokról és az európai jogközelítés esélyeiről l. *Faludi Gábor*: A szerzői mű egysege védelmének egyes kérdései. Infokommunikáció és Jog, 2012. 41. sz.

⁸ Az angolszász copyrightrendszerben a szerzők, kiadók ösztönzése, vagyis a vagyoni jogi védelem az elvi alap, egyben a cél; a szerzőség akár a mű megszületése előtt is átruházható, írásban a személyhez fűződő jogokról is le lehet mondani. A kontinentális európai koncepció szerint a szerzőség elismerésének alapja a szerző-mű kapcsolat védelme; a szerzői jog személyiségi eleme elszakíthatatlan a szerzőtől – elidegeníthetetlen.

⁹ L. Szjt. 101. §.

luk működtetett www...hu honlapon megjelenítik...” „A másodfokú bíróság egyetért az elsőfokú bírósággal abban, hogy szerzői jogi szakkérdésnek minősült az adott ügyben annak elbírálása, hogy a vitás tesztsorok, illetve a tesztek adott módszer szerinti elrendezése alapján létrejött gyűjtemény vagy adatbázis szerzői jogi értelemben műnek minősül-e és ennek alapján szerzői jogi védelem alatt áll-e. A szerzői jogi szakértői vizsgálat adhatott volna választ arra, hogy a felperes által kitalált módszer az Szt. 1. § (6) bekezdése szerinti, a szerzői jogi védelem alá tartozó ötlet, eljárás működési rendszer körét meghaladó egyéni, eredeti alkotásnak minősül-e...” „Ehhez a meghallgatott tanúk vallomása, akik nem vitásan szerzői jogi szakismeretekkel nem rendelkeznek, nem volt elegendő. Az Szt. 101. § (1) bekezdése és a kialakult gyakorlat szerint ennek vizsgálatára a Szerzői Jogi Szakértői Testület jogosult, ahogy arra az elsőfokú bíróság is kioktatta a felperest.”

Az LB-H-PJ-2010-119 ítélet alapjául fekvő tényállás szerint „A felperes ... szóbeli felkérés alapján fényképfelvételeket készített az alperes által tartott rendezvényekről. A képeket internet útján megküldte a beavatkozónak, az alperes által fenntartott www...hu internetes honlapon történő megjelentetés céljából. Annak megállapítása, hogy egy fényképfelvétel rendelkezik-e olyan egyéni, eredeti jelleggel, amely azt fotóművészeti alkotássá teszi, alapvetően szakkérdés, amelyben irányadó szakvélemény adására a Szerzői Jogi Szakértői Testület rendelkezik kompetenciával. Szakértői vélemény hiányában is azonban a Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a felperes által elkészített fényképfelvételek nem rendelkeznek olyan egyéni, eredeti jelleggel, amely alapján a művészi tevékenység, a fotóművészeti alkotás megállapítható lenne.”

Az ilyen szakértői bizonyításra láthatóan elsősorban a fényképek, a szoftver, a szakmai és egyéb gyakorlati célú művek esetében van szükség.

2.2. A védelemképesség általános feltételei

Ismeretes, hogy a magyar szerzői jogban – építve a Berni Unió Egyezmény fogalmaira¹⁰ – a szerzői jogi védelem feltétele, hogy a mű egyrészt az irodalom, a tudomány vagy a művészet körébe tartozzon (a típusokra az Szt. példálózó felsorolást is ad), másrészt hogy annak a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege legyen.¹¹

A meghatározás második részének első eleme – a mű *a szerzőé* legyen – azt jelenti, hogy a művet a szerzőhöz személyes kapcsolat fűzi; az szubjektíve eredeti, nem másról vették át. A második elem – „szellemi tevékenységéből fakadó egyéni... jelleg” – kifejezi, hogy csak egy szellemi mozgástérben való választás lehet alkotás; a feladatból adódó, nyilvánvaló vagy közhelyszerű megoldás nem elegendő; szükséges egy minimális színvonal (a minimális szint műtípusonként eltérő lehet). A „szellemi tevékenységéből fakadó ... eredeti jelleg” – a

¹⁰ Pl. 2. Cikk (1) bek. példálózó felsorolása; (3) bek. „original works” fordulata.

¹¹ Szt. 1. § (1)–(3) bek.

harmadik elem – pedig azt jelenti, hogy a mű más alkotásoktól való megkülönböztethetőségének a tartalmi és formai elemek kifejezésének módjában kell megnyilvánulnia.¹²

Az Szjt. a másik irányban is elhatárol, de itt már kimerítő felsorolással nevesíti azokat, a védelmi kritériumokat esetleg egyébként kielégítő, nem műszaki szellemi termékeket, amelyek mégsem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.¹³

A FIT-H-PJ-2008-398 ítélet a fényképek tekintetében elemezte a „szellemi tevékenységből fakadó egyéni... jelleg” fogalom tartalmát. Megállapította – osztva az SZJSZT véleményét –, hogy [a fotós] egyéni beállításokat alkalmazott az épületek, a tárgyak és a beöltözött szereplők esetében is, felhasználta a fényviszonyok változásait, játszott a kontrasztok adta lehetőségekkel, és számtalan kreatív képalkotói döntést hozott. Mindezekre figyelemmel a szerző a feladatot egyéni, eredeti módon oldotta meg. Utalt arra is a vélemény, hogy a megrendelésre készült munkák esetében a témaválasztás kötelezősége vagy a megrendelő és az alkotó megállapodása nem dönti el a szerzői jelleget, csak az a döntő, hogy a mű egyéni, eredeti alkotás-e.” „... az Szjt. 1. § (2) bekezdés i) pontjában szereplő 'fotóművészeti' jelzőben a 'művészeti' kifejezés nem jelent külön minőségi besorolást, a fényképek esetén nincs szükség valamilyen speciális művészi jellegre. Szerzői jogi védelmük egyetlen feltétele az, hogy megfeleljenek az eredetiség fogalmának. Elegendő az, hogy a produktumban az egyéni jelleg valamely minimuma megnyilvánuljon, tehát hogy az ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által, legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, továbbá, hogy ne egy meglévő alkotásnak a szolgai másolásáról legyen szó.”

Az idézett döntés jól mutatja, hogy a védelemhez szükséges minimális egyéni jelleg a fénykép műtípus esetében viszonylag alacsony is lehet. Az SZJSZT több szakvéleménye¹⁴ is hivatkozik arra, hogy „Elegendő az, hogy a műben az egyéni jelleg valamilyen minimuma megnyilvánuljon, azaz ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által; legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, továbbá, hogy ne egy meglévő alkotásnak szolgai másolásáról legyen szó.” ... „Az alkotás tere jelenti tehát a vizsgálat kiindulópontját annak felmérésére, hogy az adott körülmények mennyiben tág, illetve szűk teret biztosítanak az alkotó számára a szerzői mű létrehozására, illetve, hogy az alkotó mennyiben élt egyéni, eredeti módon az adott alkotás tere által kínált lehetőségekkel.”

¹² Boytha György szerint a mű eredeti, azonosíthatóan kifejtett, megformált gondolatszövedék, lásd Boytha György: A számítógépi programok alkotásához és felhasználásához fűződő érdekek jogi védelme. Gazdaság és jogtudomány. MTA IX. Osztályának közleményei XI. 1977, p. 359. Vö. még: A szerzői jogi törvény magyarázata, 2. kiadás. Szerk. Gyertyánfy Péter. Complex, 2006, p. 30–32. (Faludi Gábor). Szinger András: Az eredetiség küszöbe – „Gondolatszövedék” a fotó és a szerzői jog kapcsolatáról. In.: Liber amicorum. Studia Gy. Boytha dedicata, ELTE Polgári Jogi Tanszék, 2004, p. 289.

¹³ Szjt. 1. § (4)–(7) bek.

¹⁴ 19/05, 08/11.

Nem lenne azonban helyes, ha a védelemképesség feltételeinek ezt a megengedőbb, szélesebb értelmezését minden műtípusra egyformán alkalmaznák. Éppen ez történt az elvileg a nemzeti bíróságokra is kötelező európai Infopaq-ítéletben.¹⁵ Az EU Bírósága itt a védelemképesség feltételeit egy napilap újságcikkből származó tizenegy szavas szövegkivonat tárolása és annak papírhordozóra való kinyomtatása esetére értelmezte. Ennek során kimondta, hogy az európai szerzői jogi védelemképességnek általában is csak azok a feltételei, amelyeket a szoftverirányelv és a védelmiidő-irányelv a számítógépi programok, illetve a fényképek tekintetében előír: a mű „eredeti” kell legyen „abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása”.¹⁶ Ehhez az Infosoc-irányelv jogegységesítést sürgető preambulumbekezdéseire¹⁷ hivatkozik. Megismétli ezt a Football Association-ítélet is.¹⁸

A fénykép és különösen a szoftver esetében a műtípus sajátosságai (funkcionalitás!) elegendővé teszik, ha a védelemképességnek a magyar jogban ismert, a bevezetőben felidézett három tartalmi eleme közül kifejezetten csak az elsőre utal az európai szerzői jog. Az azonban minden felhatalmazás nélküli és zavaró, ha ezt az angolszász jogból származó, az ottani szabályozási környezetben logikus¹⁹ szűkítést minden más műtípusra is kiterjesztik.

Szerencsére az Európai Bíróság sem alkalmazza mereven az Infopaq-elvet. A portréfotó szerzői jogi védelmét tárgyaló E.-M. Painer v Standard VerlagsGmbH and others-ítéletben²⁰ ugyan hivatkozik erre, de azt viszonylagossá teszi: „Amint a 93/98 irányelv (17) preambulumbekzdéséből következik, egy szellemi alkotás akkor tekinthető a szerző sajátjának, ha tükrözi az ő személyiségét. Ez pedig akkor áll fenn, ha a szerző műve létrehozásakor alkotóképességeit szabad és kreatív döntések révén fejtheti ki. ... A portréfotókkal kapcsolatban arra kell rámutatni, hogy a szerző a mű létrehozása során többféleképpen és több ízben is szabadon és kreatívan dönthet.” „...a portréfotó akkor részesülhet a 93/98 irányelv 6. cikke alapján szerzői jogi védelemben, ha – és ezt a nemzeti bíróságnak kell az adott ügyben megítélnie – az ilyen fénykép a szerző szellemi alkotása, amely tükrözi az ő személyiségét, és amely a szerzőnek a fénykép létrehozása során hozott szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre.”

Az SAS Institute európai bírósági ítélet annak bemutatása, hogy a mű gyakorlati alkalmazhatósága és ennek jellemzői nem szempontok a védelemképesség megítéléséhez.²¹ Igaz, hogy a mű és a mű működési jellemzőinek elhatárolása nehéz lehet, különösen a szoftvernél. „Sem a számítógépi program funkciója, sem programozási nyelve, sem azoknak a fáj-

¹⁵ C-5/08 Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening.

¹⁶ 91/250 EKG irányelv 1. cikk. (3). bek., ill. 2006/116/EK irányelv. 6. cikk.

¹⁷ 2001/29/EK irányelv (4), (9)–(11) és (20)–(22) preambulumbekzdései.

¹⁸ C-403/08 Football Association Premier League and others v QC Leisure and others, 97.

¹⁹ Szinger: i. m. (12), p. 295.

²⁰ C-145/10.

²¹ C-406/10 SAS Institute Inc v World Programming Ltd.

loknak az adatformátuma, amelyeket arra használnak egy számítógépi programban, hogy működtessék annak bizonyos funkcióit, nem jelentik az adott program kifejezésformáját, és mint ilyenek az irányelv szempontjából nem védettek a számítógépi programok szerzői joga által.”

2.3. A műtípusok kérdései²²

Ítéleteikben a bíróságok az Szjt. 1. §-ában lévő példálózó felsorolásban már említett műtípusokat azonosították, illetve olyan műveket (ezekre vonatkozó jogokat) vizsgáltak, amelyek a felsorolás elemein belül értelmezhetők. Így az FIT-H-PJ-2010-401 határozat közvetett tárgya „termék logója” volt: „a V... T... által 2000-ben elkészített módosított arculat szerinti logóban a ... feliratot a használt betűkarakterben és a szöveg elhelyezésében is megváltoztatták, a szerkesztési vonalak részben maradtak meg, kiszínezetté vált a háttér, eltűnt a cseppből a kontúrvonal, elhalványultak a B betű szerkesztett vonalai. Az eredetihez képest a logó belső arányait megtartották, azonban lényeges látványbeli módosítására került sor ...”. Itt nyilván „rajzolás útján létrejött alkotásról”, vagyis grafikáról volt szó.

Egy másik ügyben, ahol „a K... című folyóirat 2009. évi VI. számának 56–67. oldalain és az alperes internetes oldalán a felperes „B... H... P...-ről M... L...-val” című művén M... L...t is szerzőként tüntette fel, megváltoztatva a mű szerzőjének nevét és a mű címét, a bíróság a szakirodalom egy válfaját, az *interjút* vizsgálta (FIT-H-PJ-2011-1143). „Az Szjt. 1. § (1)–(3) bekezdései és a 4. § (1) bekezdése alapján a bíróság hangsúlyozta, hogy az interjú annyiban speciális mű, hogy az interjú témáját, az interjúalany személyét az interjú készítője választja ki és ő kezdeményezi, valamint irányítja is a beszélgetést, szükség szerint szerkeszti, javítja, pontosítja az interjú szövegét. Ebből következően az interjú mint mű egyéni, eredeti jellegét az interjút készítő szellemi tevékenységéből nyeri el, tehát ő az, aki a művet megalkotja. Erre figyelemmel a felperest kell szerzőnek tekinteni, őt illeti meg az Szjt. 9. § (1) bekezdése szerint a személyhez fűződő és a vagyoni jogok összessége is.” A perben a folyóirat-kiadó és az interjú írója között volt vita, így az ítélet arra – érthetően – nem tért ki, hogy adott esetben a megkérdezett interjúalany válaszána is lehet a szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jellege.

A *színházi jelmezek* védelemképességére vonatkozó bírói álláspont már több kérdést is felvet. A Gf.IV.20.228/2005/30. számú fellebbezési eljárásban irányadó tényállás szerint R. E. jelmeztervező művész és a V. színház között megbízási szerződés jött létre. A felperes a megbízási szerződésben vállalta – egyebek mellett – három színdarab (István, Táltos János, Tíz kicsi néger) jelmezeinek teljes körű tervezését, a tervfogatásokra jelmeztervek elkészí-

²² A számítógépi programok és a kapcsolódó jogi teljesítmények sajátos problémáival akkor foglalkozunk, amikor az Szjt. megfelelő külön szabályaira vonatkozó bírói gyakorlatot ismertetjük.

tését, a tervelfogadásokon a részvételt, a próbákon és előadásokon a szakirányú értékelést, illetve a jelmeztár munkájának művészeti vezetését. A szerződésben a felperes díjazását a felek 100 000 Ft + áfa/hónap összegben határozták meg. A szerződés külön nem tér ki a felperes által elkészített jelmezek alperes felhasználása által történő jogosultságára, a felperes azonban – hasonló tartalmú szerződések alapján – a korábbi évekből az alperes részére elkészített jelmezek alperes felhasználását nem kifogásolta. A felperes szerint azzal, hogy az alperes a jelmeztárából a jelmezeket kiadta városi ünnepi felvonulásokhoz, a felperes szerzői műveit jogosulatlanul használta fel, és ezért kártalanítással tartozik.

A perben kirendelt SZJSZT szerint „a jelmezek használata nem minősül a jelmezterv többszöri felhasználásának. A jelmezek csak egy adott előadás összefüggésében speciálisak, az előadáson kívüli használatuk során csupán egyszerű kellékek. A színházi gyakorlatban nem jellemző a jelmeztervező és a színház kapcsolatára az, hogy a jelmezek más célú felhasználását kizárnák vagy korlátoznák. Szerzői jogi díjigény csak az elkészített és elfogadott jelmeztervek után jár; nem merülhet fel ilyen díjigény a jelmezek használatával kapcsolatosan.”²³

A Győri Ítéltábla nem értett egyet ezzel: „Az Sztj. 1. § (2) bekezdése – az *a*)-*o*) pontokban – csak példálózóan sorolja fel az egyes védelem alatt álló alkotásokat, és nem tartalmaz olyan korlátozó rendelkezést, amely bármely szerzői művet, alkotást – annak sajátossága okán – kizárna a jogi védelemből. A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni eredeti jellege alapján illeti meg [Sztj. 1. § (3) bek.]. Ezért – függetlenül attól, hogy az Sztj. 1. § (2) bekezdés *n*) pontja nem említi a védelem alatt álló alkotások között a jelmeztervek alapján készült jelmezeket – nem állapítható meg az, hogy a jelmeztervek alapján elkészült jelmezek ne minősülnének szerzői jogi védelem alatt álló szerzői műnek. A felperes által az iratokhoz becsatolt fényképfelvételek és egyéb adathordozók, valamint az elsőfokú eljárásban lefolytatott bizonyítási eljárás során kihallgatott tanúk (dr. Cs. J.-né, K. Gy., V. L.) vallomása alapján kétségtávol megállapítható, hogy a felperes által különböző felhasználók részére készített jelmezek – más jelmeztervezők munkáival össze nem téveszthető – egyéni, eredeti sajátosságokkal rendelkeznek és – az alperes által sem vitatottan – kiemelkedő művészeti kvalitást testesítenek meg. Ezért az ítéltábla álláspontja szerint nemcsak a felperes által elkészített jelmeztervek, hanem az azok alapján megvalósult jelmezek is szerzői műként szerzői jogi védelem alatt állnak, melyek felhasználására és a felhasználás engedélyezésére a felperes szerzőnek az Sztj. 16. § (1) bekezdés alapján kizárólagos joga van.”

A jelmez és terve használati célú műtárgy, szerzői jogi védelme az iparművészeti alkotások szabályozásának körében keresendő. Az Sztj. 1. §-ának (2) bekezdése itt példálózóan a következőket nevesíti: *m*) az iparművészeti alkotás és annak terve; *n*) a jelmez- és díszletterv;

²³ 02/06.

o) az ipari *tervezőművészeti* alkotás. A Győri Ítéltábla döntését arra alapítja, hogy a műtípusok felsorolása az Szjt.-ben csak példálózó jellegű, és a szóban forgó jelmezek megfelelnek a védelemképesség általános feltételeinek. Ezzel szembe lehet állítani azt, amit a dőlt betűs írással itt jeleztünk: az *m*) esetben a terv és annak két- vagy háromdimenziós megvalósítása is védett, az *n*) és *o*) esetben a tervezés tárgyi megvalósításának védelméről nincs szó. A példálózó jelleget nem lehet kiterjeszteni az egyes példákban belüli fogalmakra is.

Kérdés, vajon helyes-e az Szjt. ezen „szűkkeblűsége”? A színpadi jelmezterv úgy készül, hogy a jelmeztervező a darab és az egyes szerepek alapos ismeretében minden szereplő minden öltözkédését jelmeztervben ábrázolja. Figyelembe veszi a mű stílusát, korszakát, annak éppen adott felfogását, a rendezői elképzeléseket, a szerepeket alakító művészek alkatát, néha egyéni kívánságait is. A színpadkép tervezőjével egyeztetni kell az egyes öltözékek színvilágát, a felhasználni kívánt főbb világítási hatásokat.²⁴ Mindez azt mutatja, hogy a jelmez az általános ruhatervekhez, szabásmintákhoz képest távolabb van a cél általi meghatározottságtól és közelebb a díszítő és jellemző-gondolati művekhez, vagyis a szűkebb értelemben vett képzőművészeti alkotásokhoz. Itt ritkábban merül fel a használati célú művek szerzői jogi védelmének alapproblémája, az, hogy a funkció meghatározó ereje kizárna minden szellemi mozgásteret. A terv eredményét, a háromdimenziós megvalósítást inkább műtárgyként, és nem áruként hozzák forgalomba – utóbbi az ipari tervezőművészeti alkotásra jellemző.

Ezért az idézett bírósági ítélet nyomán valóban indokolt lenne a színpadi jelmezre (és a díszletekre is) kiterjeszteni a szerzői jogi védelmet, nem csak azok terveire. Ehhez azonban módosítani kellene az Szjt.-t.

Egy rendőrégi megkeresés nyomán az ügyirathoz mellékelt *internetes oldal (webportál)* tanulmányozása után az SZJSZT megállapította (03/05), hogy az – figyelemmel a web-oldal méretére, formátumára, az azon elhelyezett feliratok és képek elrendezésére, a díszítésként használt motívumok feltüntetésére, valamint azok színvilágára is – egyéni-eredeti alkotásnak minősül, illetve egyéni alkotásokat tartalmaz függetlenül attól, hogy az Szjt. 1. § (2) bekezdésének példálózó felsorolása ilyen műtípust nem tartalmaz.

A gyakorlat számára fontos, hasznos lehet az építészeti *tanulmánytervekre* vonatkozó SZJSZT-vélemény is (az ügyben egy egyetemi campus beépítésének tervéről volt szó, 06/07). „A megrendelő/ felhasználó a felhasználási szerződéssel (régí Szjt. 25–30. §) csak jogot szerzett a felhasználásra, de ez nem jár felhasználási kötelezettséggel. A beépítési tanulmányterv az alkotás olyan szakasza, amelyben a tanulmánytervben feltüntetett egyes épületek tervei még nincsenek készen, tehát a mű valójában még 'csak' vázlat. Ebből következően a beépítési tanulmánytervtől való, egy épületre vonatkozó akár lényeges vagy teljes eltérés esetén is még azt sem lehet mondani, hogy megvalósulna a tanulmányterv szerzője vagyoni jogának sérelme engedély nélküli átdolgozás útján.

²⁴ Magyar színházművészeti lexikon.

A megrendelőt/felhasználót – erre vonatkozó kifejezett kikötés nélkül – nem terheli kötelezettség a beépítési tanulmányterv 'betartására' az építési engedélyezési tervek elkészítésére és felhasználására kötendő szerződésben. Ebből az is következik, hogy felkérhet bárkit a még be nem épített ingatlanrész új beépítési tanulmánytervének elkészítésére. E megállapítás pedig azt is magával hozza, hogy kifejezett szerződési kikötés híján bárkivel szerződést köthet a meglévő beépítési tanulmányterv még meg nem valósított könyvtárepülete engedélyezési és kiviteli terveinek elkészítésére is. Ez utóbbi esetekben, ha az új beépítési tanulmányterv készítője, illetve a meglévő beépítési tanulmányterv alapján engedélyezési tervet készítő tervező változtatás nélkül vagy átdolgozásnak minősülő, tehát mű jelleget eredményező, lényeges változtatással felhasználja a tervében a meglévő beépítési tanulmányterv azonosítható, egyéni-eredeti jelleget mutató, tehát műrészletként minősíthető részeit, ahhoz szükséges a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőjének engedélye."

Graffittik boroscímkéken való felhasználásának ügyében az SZJSZT kifejtette: „Az, hogy a művet falra írva rögzítették, nem érinti a szerzői jogi minősítés kérdését. Az, hogy a graffiti a falon nem marad tartósan rögzítve, azt onnan bármikor eltávolíttathatja a tulajdonos, szintén közömbös a szerzői jogi védelem szempontjából. Az, hogy a falra írt szöveges mű esetében nem lehet tudni, hogy ki a szerzője, csupán legfeljebb azzal a következménnyel jár, hogy a mű ún. árva műnek minősül (l. alább). Abból pedig, hogy ha az irodalmi graffitit a szerzője vetette 'falra' akár a szerző nevének feltüntetésével, akár anélkül, nem lehet olyan következtetést levonni, hogy a szerző hozzájárult volna a mű ingyenes felhasználásához. ... Ha azonban valamelyik irodalmi 'graffiti' közösségi alkotás, sajról sajra (pontosabban 'graffitiról-graffitira') terjed, akkor a szerzői jog által védett, konkrétan körülhatárolható szerzői művek közé nem sorolható. Ehhez kapcsolódóan megjegyezhető, hogy van olyan nézet, amely szerint a graffitik folklór jellegét támasztja alá, hogy számos esetben rendelkeznek egyfajta lírai jelleggel, anonimek, azaz szerzőik ismeretlenek, illetve üzenetük sok esetben valamilyen csoporthoz tartozást fejez ki. Az ilyen, 'graffitiként' nyilvánosságra hozott irodalmi művek a folklór részei, azaz a védelem alanyának hiánya folytán az Szjt. 1. § (7) bekezdése alapján a szerzői jogi védelem alá nem tartoznak."

A védelemképeségnek az egyéni-eredeti jelleg hiánya miatti megtagadására jó példa a PIT-H-PJ-2011-80 határozat. „A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg azt, hogy a per tárgyává tett *felmérési útmutató* és az azt illusztráló fényképek nem érik el ezt a követelményt, ugyanis egyéni, eredeti, kreatív gondolkodást igénylő alkotói tevékenység kifejtésére létrehozásuk során nem volt szükség. Az útmutató és a fényképek egy mérési eljárást rögzítő dokumentumnak minősülnek, amely azonban az Szjt. 1. § (6) bekezdése szerint nem tárgya a szerzői jogi védelemnek. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a per tárgyává tett *felmérési útmutató* és az ahhoz mellékelt fényképek a Ptk. 86. § (3) bekezdése szerinti olyan vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretnek, tapasztalatnak – tehát know-how-nak – minősülnek, amelyek önmagukban nyilvánvalóan nem szellemi [*nyilvánvalóan véletlen szótévesztés; helyesen: szerzői – Gy. P.*]

alkotások. Mindezeket azonban azért nem illeti meg védelem, mert, ahogy azt az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, a per tárgyává tett eljárásról egyértelműen megállapítható, hogy az már széles körben ismertté, azaz közkinccsé vált.”

Egy további példa a védelemképesség hiányára az SZJSZT 03/09 szakvéleményében tárgyalt *reklámötlet és kreatív koncepció* esete. „A megkereső szerint ügyfele egy szervezettől megbízást kapott reklámfilmötletek kidolgozása céljából. A megbízás szerint a reklámfilmek a szervezet három új termékének bevezetését támogatták volna 20, illetve 30 másodperces időtartamban. A megkereső ügyfele ennek alapján elkészítette a kampány kreatív koncepcióját, amely arra az ötletre épült, hogy a filmben olyan férfiakat mutatnának be, akik valamilyen házimunkát végeznek azért, mert a nők a szervezet új termékeivel kedveskednek nekik. A megkereső által rendelkezésre bocsátott kreatív koncepció összességében lehetne egyéni-eredeti jellegű, amely annak szerkesztettségében, az egyes elemek elhelyezésében nyilvánulna meg. Az elemek, amelyekre a kreatív koncepció épül, a következők: ... Ezek az elemek azonban önmagukban nem hordoznak egyéni-eredeti jelleget, legfeljebb összehatásukban, szerkesztés után bírhatnának egyéni-eredeti benyomással, ez azonban itt nem valósul meg: a reklám egyes elemei a kidolgozottságnak ezen a szintjén megállnak, nem szerveződnek szerves egésszé, egységes reklámmá.

Az ötletek kizárásának jogpolitikai indoka az, hogy a szerzői jog a szellemi alkotás sajátos, a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jellegét illeti meg, az ortalom tehát formavédelmet jelent: a megfogalmazás egyediségét védi. Az ötlet azonban – noha kétséget kizáróan a szellem terméke – nem ölt olyan formát, nem éri el azt a kidolgozottsági fokot, hogy abban a szerző szellemi tevékenységének egyéni-eredeti jellege felismerhető módon tükröződhetne és így az Sztj. 1. §-ának (3) bekezdése értelmében szerzői jogi védelem alatt állhatna. Ebből következően a megkeresés alapját képező ötlet nem tartozik szerzői jogi védelem alá és emiatt a más által való hasznosítása sem valósít meg szerzői jogsértést.”

Az Európai Bíróság a Football Association-ügyben állapította meg, hogy a „Premier League” [*labdarúgó- / mérkőzése* ... nem minősíthetők ’műnek’... a sportesemények nem tekinthetők a szerzői jogi irányelv értelmében műnek minősíthető szellemi alkotásoknak. Ez különösen így van a labdarúgó-mérkőzések esetében, amelyekre olyan játékszabályok vonatkoznak, amelyek nem engednek teret a szerzői jogi értelemben vett alkotói szabadságnak. E körülmények között ezek a mérkőzések a szerzői jog alapján nem élvezhetnek védelmet. Másrészt az nem vitatott, hogy az uniós jog ezeket a mérkőzéseket a szellemi tulajdon területén semmilyen más címen nem védelmezi. Így tehát a sportmérkőzések önmagukban egyedi és ebben a vonatkozásban eredeti jellegűek, ami azokat a művek védelméhez hasonló védelemre méltó teljesítményekké teheti, amely védelem a sportmérkőzések számára adott esetben a különböző belső jogrendekben biztosítható.”²⁵

²⁵ C-403/08 Football Association Premier League and others v QC Leisure and others. 98–100. 4. Oct. 2011.

3. Az Szjt. 13. §-ának bírói gyakorlata

3.1. A mű egységének sérelme

A törvény szerint „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” (13. §). A szabály tartalmát a bírói gyakorlat tükrében szeretnénk láttatni.

Annyi talán mégis előrebocsátható, hogy e szöveg értelmezésénél két nyelvtani lehetőség van aszerint, hogy a mondatot egységnek látjuk-e, ahol az „amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” feltétel az „eltorzításra”, „megcsonkításra”, „megváltoztatásra” és a „megcsorbításra” egyaránt vonatkozik, vagy azt két mellérendelt résznek értjük-e (az elválasztás az első „vagy” szócskánál van). Az előbbi esetben mindenfajta tényállásnál csak akkor „sérül a mű egysége”, integritása, ha ez a külvilág által a szerzőről alkotott véleményt súlyosan hátrányosan befolyásolja,²⁶ a második értelmezés mellett a szerzőt a művéhez kapcsoló egyéni-eredeti belső viszony lényeges megsértése (a mű eltorzítása, megcsonkítása) is elegendő a szóban forgó személyhez fűződő jog megsértéséhez.

A törvény alkalmazásának esetei különféleképpen csoportosíthatók. A jogsértés *módja* szerint az egység sérelme lehet a műbe való közvetlen vagy pedig közvetett beavatkozás eredménye (utóbbi például a mű méltatlan fizikai vagy szellemi környezetbe helyezése). A *vagyoni jogokkal* való kapcsolat szempontjából a jogsértés bekövetkezhet egyrészt a mű jogszerű vagy jogszerűtlen szerzői jogi felhasználása során, másrészt egyéb használat, beavatkozás közben. Végül különböztethetünk a beavatkozás, változtatás *oka* szerint is: ez lehet művészi (előadási, közönséghez közvetítési) ok vagy a műpéldányra vonatkozó tulajdonosi joggyakorlás. Az átdolgozás (lásd 29. §) során való jogsértés az engedélyezett felhasználás esetkörének alosa, a paródia pedig olyan sajátos, engedélykérés szükségessége nélküli újraalkotás, ahol a mű egységének sérelme nem következik be.

A törvény a 13. §-sal adott védelmet lényegében megtagadja az olyan munkavállalói művektől, amelyek vagyoni jogai a munkáltatóra átszálltak [30. § (5) bekezdés]; itt a szerzőnek csak az anonimitáshoz való joga marad.

3.2. A 13. § bírói jogértelmezése

i) Az LB-H-PJ-2010-204 ügyben egy könyvkiadó „a mű címét megváltoztatta, illetve a művet az eredeti műben nem szereplő alcímmel látta el”. A döntés: „Az Szjt. 13. §-a szerint ugyanakkor a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, meg-

²⁶ Ez a törvényt előterjesztő miniszteri indoklás véleménye.

csonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsonkítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes. A fentiekből legfeljebb az állapítható meg, hogy a művet, különösen annak címét az alperes megváltoztatta. Az azonban önmagában e változtatás alapján nem állapítható meg, hogy ez miért sérelmes a szerző becsületére vagy hírnevére. Ennek hiányában ugyanis a mű egységének megsértése nem állapítható meg.”

A Győri Ítéltábla elé került egy olyan ügy, amelyben az alperes megváltoztatta és így használta fel a cége vizuális arculatának megmutatására készült emblémát (BDT 2006.1300). A jogerős ítélet szerint „az alperesi beavatkozás a művön olyan torzítást, megváltoztatást eredményezett, ami a felperes szakmai becsületére, hírnevére sérelmes. ... Helyesen rögzítette a megyei bíróság, hogy az alperesi tevékenység alkalmas volt arra, miszerint a felperes hírnevére, megítélésére negatív hatást gyakoroljon, ilyen vélemények meg is jelentek szakmai körökben ...”.

Az első eset egyértelműen azt a felfogást tükrözi, hogy az Szjt. 13. §-ában az „amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” feltétel az „eltorzításra”, „megcsonkításra”, „megváltoztatásra” és a „megcsonkításra” egyaránt vonatkozik. Ebbe az irányba mutat a második, győri ítélet is.²⁷ (Ez azonban úgy is érthető, hogy mivel a becsület, hírnév sérelmét eleve megállapította a bíróság, nem is foglalkozott azzal – az ügyben elméleti – lehetőséggel, amikor van ugyan a mű lényegét érintő eltorzítás, megváltoztatás, de az a becsületet, hírnevet nem sérti.)

ii) Az itt következő ítéletek ezzel szemben inkább a 2007 előtti szakirodalomban már feldolgozott, a Legfelsőbb Bíróság iránymutató döntését²⁸ látszanak követni:

Az LB-H-PJ-2008-203 ítélet leszögezi, hogy „A jogerős ítélet helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a mű lényeges vonásainak a szerző engedélye nélküli megváltoztatása, eltorzítása vagy megcsonkítása – függetlenül annak további esetleges hátrányos következményeitől – sérti a szerzőnek a mű integritásához fűződő személyiségi jogát. A perbeli esetben a felperes szerzeményének engedély nélküli lerövidítése, áthangszerelése és a szöveg elhagyása a mű lényegét érintő olyan eltorzítása, illetve megcsonkítása, amely önmagában sérti a szerző személyhez fűződő jogát.”²⁹

Az LB-H-PJ-2008-351 sz. ítélettel eldöntött ügyben egy kültéri szobor („Székhárfa”) elhelyezési körülményeinek változását, korlátozottá vált láthatóságát és a karbantartás hiányát sérelmezte az alkotó. A Legfelső Bíróság véleménye szerint „A mű környezetének méltatlanságot eredményező megváltoztatása vagy megváltozása, illetve a mű állagának ilyen mérvű romlása is megalapozhatja mű egységének védelméhez fűződő jog sérelmét.

²⁷ Faludi Gábor egyértelműen így érti idézett művében („A logotypia-ügy”).

²⁸ LB. Ptv.E 20.940/2005/2.

²⁹ „Élem az életem”-ügy.

A jogerős ítélet helyesen állapította meg azokat a környezeti változásokat, amelyek a perbeli mű közterületen való elhelyezése óta bekövetkeztek. A helyszíni szemlén észlelte alapján helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a környezetváltozás nem eredményezett olyan méltatlan helyzetet, amely a mű egységének védelméhez fűződő jog sérelmét jelentené. ... [a felperes] nem bizonyította, hogy az alperesek kötelezettséget vállaltak volna arra, hogy a mű környezetét változatlan állapotban tartják fenn. A mű elkészülésének idején a terület végleges hasznosítása még nem zárult le. Az épített, illetőleg a természeti környezet szükségképpen, folyamatosan változik. E változás azonban önmagában nem sérti a mű egységét. ... Miután a jogerős ítélet szerint a mű változatlanul közterületen, ápolt, gondozott park közepén, a kerítés túloldaláról is megtekinthető környezetben áll, nem állapítható meg, hogy a mű olyan méltatlan környezetbe került, amely sérti a szerző személyhez fűződő jogait.”

A Legfelső Bíróság külön nem tért ki a jóváhagyott jogerős ítélet indokolásának azon részére, miszerint „A fenti, a mű teljességének sérthetetlenségét védő szabály első fordulata szerint feltétlenül jogsértő minden eltorzítás, csonkítás, amely közvetlenül a mű lényegi vonásait éri, a második fordulat pedig a becsület és a hírnév sérelmétől függően tiltja a mű megváltoztatását, megcsorbítását. E második fordulat vonatkoztatható a mű egyediségét, állandóságát közvetett módon befolyásoló változásokra is, ilyen lehet a mű méltatlan helyre kerülése vagy állagának olyan lényeges megváltoztatása, amelynek folytán a néző számára leértékelődik az alkotás, ahogy azzal a felperesi kereset is érvelt.”

A FIT-H-PJ-2010-401 ügyben megállapított tényállás szerint a felperes által az alperes megbízásából tervezett logót (vállalat- és termékcímet) az alperes módosította, s termékeit ezzel forgalmazta. A módosított arculat szerinti logóban „a ... feliratot a használt betűkarakterben és a szöveg elhelyezésében is megváltoztatták, a szerkesztési vonalak részben maradtak meg, kiszínezetté vált a háttér, eltűnt a cseppből a kontúrvonal, elhalványultak a B betű szerkesztett vonalai. Az eredetihez képest a logó belső arányait megtartották, azonban lényeges látványbeli módosítására került sor.” Az elmarasztaló jogerős ítélet kifejti, hogy „Az Sztj. 13. §-a szerint a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes. Első fordulatában e szabály védi a művet a közvetlen beavatkozásoktól, kimondva, hogy a mű minden torzító, csonkító, azaz a mű lényegét érintő megváltoztatása a szerző személyhez fűződő jogát sérti, egyéb törvényi feltétel nélkül. A törvényhely második fordulata az olyan közvetett beavatkozásokra vonatkozik, amelyek esetekben a mű megváltoztatása vagy megcsorbítása sérelmes a szerző becsületére vagy jóhírnevére. E második esetben a törvény a mű gondolatiságát, mondanivalóját kívánja elsősorban védelemben részesíteni.” ... „A mű lényegét jelentő megváltoztatás esetén pedig a becsületsértés vagy a hírnévsértés tényállási elemek megvalósulása már nem szükséges,

önmagában ezen az alapon is megállapítható a jogsértés.”³⁰ Úgy véljük, ebbe a sorba illik a Fővárosi Ítéltábla egy további, e tekintetben szófukar döntése is.³¹

Az SZJSZT legújabban – magánmegkeresések alapján – ismételten is foglalkozott könnyűzenei dalok megváltoztatása kapcsán a mű integritásának sérelmével. A 17/10 sz. szakvélemény arra is jó példa, hogy mit véd a szerzői jog az ilyen műveknél. „A felperes hivatkozik arra, hogy művét jellegzetes ’kontra és ingabasszus’ kísérettel rögzítette, amely annak sajátosságát adja, valamint abban asszonykórus szerepel, amely szintén a mű lényegi hangsúlyát teremti meg. Az eljáró tanács azonban ezzel szemben a mű felperes általi felvétele alapján megállapította, hogy ez a kíséret, illetve a meghatározott előadó általi előadás, nem képezi a zeneművet mint szerzői alkotást, azaz nem ez az egyéni, eredeti jellegű, a mű szerzői jogi védelmét megalapozó szerzői lelemény. A kíséret, illetve a meghatározott előadó a mű előadásának, vagyis az azt interpretáló előadóművészi teljesítménynek a része. Az előadásmóddal szemben a mű szerzői jogi védelmét megalapozó megformáltságát a korábban említett dallam–harmónia–szöveg–ritmus elemek egyéni eredeti jellege adja, azaz ezek alkotják a szerzői jogi védelmet élvező zeneművet.” „A mű egységének védelme ... tekintetben vizsgálni szükséges, hogy megtörtént-e az eredeti szerzői művek, azaz a zeneművek – eltorzítása vagy megcsonkítása, vagy – más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes. ... Az eljáró tanács a két hangfelvétel összevetésével megállapította, hogy az eredeti ’Jóska, gyere haza’ című zenemű alperes általi rögzítése az eredeti mű lényegét nem érinti, azt nem változtatja meg, hanem csak a mű új előadásának minősül. Az alperes által rögzített előadás hűen adja vissza a zenemű dallamát, harmóniáit, szövegét és lüktetését.”

A 18/10 számú, könnyűzenei tárgyú SZJSZT-szakvélemény szerint a 13. § szempontjából „a torzítás fogalmilag azokat a durva változtatásokat jelenti, amelyek a művet a hallgató, néző, általában az érzékelő számára alapvetően – azaz az átlagos fogyasztó számára is nyilvánvalóan – sértő módon megváltoztatják. Ilyen változás a műben nem történt. A csonkításról – mint a mű struktúráját drasztikusan érintő elhagyásról – egyetlen szempont miatt szükséges szólni: a dal lezárásának megváltoztatása miatt. Ez a módosítás azért nem minősül ’csonkításnak’, mert a dal egészét érdemben nem változtatja meg, a populáris könnyűzenében rendszeresen használt megoldás, amit egy-egy dal különböző hangfelvételei,

³⁰ Ez a felfogás látható a FIT-H-PJ-2011-1143 ítélet indokolásában is.

³¹ A FIT-H-PJ-2010-56 számú határozatában azt ítélte meg a bíróság, hogy sérti-e az R.1. termék reklámozása céljára készített grafikai műre vonatkozó jogokat az, hogy amikor néhány évvel később a reklámanyag megrendelője konferenciát rendezett, annak üdvözlőkártyáin, jegyzetfüzetein a reklámgrafika számítógépes másolással, eltérő betűtípussal, árnyékolással és tónusokkal jelent meg. A jogerős ítélet szerint az elsőfokú bíróság „Helytállóan jutott arra a következtetésre is, hogy a műnek fénymásolással, az eredetinel gyengébb minőségben történő, engedély nélküli felhasználása a mű lényegét érintő olyan változtatást eredményezett, amely sérti a szerző, a II. rendű felperes személyhez fűződő szerzői jogát az Szjt. 13. §-ára tekintettel.”

valamint koncerten játszott verziói között igen gyakran használnak. Egy ilyen evidens változtatás nem foglalható a csonkítás fogalma alá, az ennél jóval súlyosabb strukturális elhagyások esetén alkalmazható csak.”

iii) A műpéldányra vonatkozó tulajdonosi joggyakorlás és az integritási jog összeütközése főleg az építészeti alkotások kapcsán merül fel. Az építészeti alkotásoknál az Szjt. 67. §-a értelmében az integritási jog szempontjából releváns „megváltoztatás” „a külső megjelenést vagy rendeltetésszerű használatot befolyásolja”.

A Szegedi Ítéltábla által elbírált ügyben – SZIT-H-PJ-2009-43 – „a felperes módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperesek szerzői jogait megsértették, amikor az általa tervezett három ütem bővítéséhez, illetőleg azok terveinek megváltoztatásához nem kérték előzetes hozzájárulását annak ellenére, hogy az építészeti alkotások külső megjelenése és rendeltetésszerű használata módosult.” A megyei bíróság marasztalta az alperest, „Mivel a homlokzaton és a funkcióban módosulás következett be, megállapítható, hogy jogosulatlan változtatás történt, hiszen hozzájárulót nyilatkozatot a felperestől nem kértek. Ezzel sérültek a felperes személyhez fűződő és szerzői jogai, aminek következtében a jogsértő I. r. alperes a gazdagodás megtérítésére köteles.”

Az ítéltábla elutasította a marasztalási összeg felemelésére irányuló fellebbezést, és kifejtette: „a IV. ütem nyaktaggal történő hozzákapcsolása önmagában jogosulatlan tervfelhasználásnak nem minősíthető. ... A felperesi tervek alapján létesített I–III. ütem épületeinél azonban szóba kerülhet a felperes szerzői jogainak sérelme, tekintettel arra, hogy a két nyaktag hozzáépítése az épületen történt változtatásnak minősül”. „... az [építészeti] mű ritkán marad teljesen érintetlen változatban. A felhasználó és esetenként a műpéldánytulajdonos hasznosítási, gyakorlati érdekeit a szerzői jog érvényesítésekor és a sérelmek vizsgálatakor ezért érdekösszeméréssel szintén figyelembe kell venni...” „A tulajdonosi jogokból következik, hogy a tervező szerzői jogára hivatkozással nem akadályozhatja meg a tulajdonos számára szükségessé vált munkálatok elvégzését, mindezeket nem kifogásolhatja pusztán azon az alapon, hogy az a terveitől való eltérést jelent, amellyel esetlegesen az épület külső megjelenése is megváltozik. A tulajdonos használati jogának rendeltetésszerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés, az ebben megvalósuló felhasználási magatartás ezért nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét (BH. 2005.427. számú eseti döntés). A tulajdonos érdekei tehát elsőbbséget élvezhetnek olyan esetben, amikor gyakorlati okok teszik szükségessé a továbbépítést és a kisebb fokú, a funkció érvényesülését segítő módosításokat.”

Az SZJSZT egy újabb, magánmegkeresésre adott szakvéleményében³² is alkalmazta a fentiekkel összhangban álló, számos korábbi véleményben kiérlelt elvet: „Ebből fakadóan eseti

³² 9/11 sz. – a megbízó kérte a vélemény bizalmas kezelését.

jogalkalmazói döntés szükséges arról, hogy a szerzői jog 'kívülről', azaz a tulajdonjog által korlátozható-e, és ha igen, milyen mértékben, illetve konkrét esetben milyen módon. A döntést a jogalkalmazó az adott esetben jelentőséggel bíró személyes érdekek összemérésével döntheti el, figyelemmel a tulajdonjog és a szerzői jog háttérében álló általános, illetve az adott esetben konkrétan is felmerülő társadalmi érdekekre is. Az érdekek összemérése csak a tárgyi jog síkján történhet meg, tehát csak akkor, ha a tárgyi jog erre kaput nyit. Ez pedig a kizárólagos jogok gyakorlására is irányadó, mind a dologi jogi tulajdonjogra, mind az Sztj. 3. § útján a szerzői jogra is vonatkozó magánjogi alapelvi közös rendelkezés, a rendeltetésszerű joggyakorlás elve, és az elvbe ütköző joggyakorlásra előírt jogkövetkezmény alkalmazására.³³

4. Következtetés, javaslatok

4.1. Az 1. §-ról

Az utóbbi évek magyar és európai uniós bírói gyakorlata nem teszi szükségessé a szerzői jogi védelem tárgyáról szóló Sztj.-szabályok módosítását – egyetlen részlet kivételével. Ez a részlet az 1. § (2) bekezdésének *n*) alpontja, ahol ki kellene terjeszteni a védelmet a jelmezekre és díszletekre is. Az új szöveg lehetne: „a *jelmezek és díszletek* és azok terveit”.

4.2. A 13. §-ról

Fajsúlyos szakirodalmi vélemény szerint a 13. § alkalmazását változatlan szöveg mellett kell továbbra is rábízni a bíróságokra. Indokok: a szolgálati műveknél az értelmezési kérdés fel sem merül, a felhasználói szerződés széles körű változtatásokra adhat felhatalmazást, a jogszerző felhasználót fel lehet jogosítani a személyhez fűződő jog megsértése esetén való fellépésre is, és mert a funkcionális művekre nézve a bírói gyakorlat egységes.³⁴

Ezzel szemben én úgy látom, hogy a törvényszöveg teljesen olyan, mint a hírhedt „A Királynőt megölni nem kell félnetek jó lesz ha mindnyájan beleegyeztek én nem ellenzem” érseki válasz. Az idézett, már hét évre visszanyúló döntéssor markánsan a törvény miniszteri indokolásával ellentétes értelmezés mellett teszi le a garast. Jogrendszerünkhöz nem illik, hogy a bírói értelmezésnek ekkora tág teret hagyjunk. A pontosítás iránti igény már a törvényhozásban is felmerült, de a képviselői javaslat túl sokat markolt, túl messzire ment,

³³ 1/06 sz. A szakvéleményt és több hasonlót ismerteti *id. Ficsor, Kiss: i. m. (4).*

³⁴ *Faludi: i. m. (7).*

így nem volt elfogadható.³⁵ Az is nyilvánvaló, hogy nem az előző, az 1969. évi III. törvény szerinti szöveghez³⁶ kell visszanyúlni.

A törvény szövegét így kellene módosítani: „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy *lényegének* más *módosítása, illetve minden* olyan megváltoztatása vagy megcsonkítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

Ez a javaslat megerősítené a mai bírói gyakorlatot, és továbbra is összhangban maradna az Szjt. nemzetközi szakegyezményi háttérét képező Berni Uniós Egyezménnyel (BUE).³⁷ Jóllehet a hatályos 13. § a BUE 6bis Cikke (1) bekezdése *angol* szövegének³⁸ szinte szó szerinti fordítása, a BUE *francia* nyelvű szövegében viszont szerepel egy második „vagy” szócska is,³⁹ ugyanúgy, mint az imént javasolt „illetve” kiegészítés. „A különböző szövegek értelmezésére vonatkozó vita esetén a francia szöveg az irányadó.”⁴⁰ A javaslat emellett csak a „lényegének... módosítása” új szövegrészt tartalmazza, ez azonban egyrészt a közérdeket, a felhasználókat védő szűkítés, másrészt megfelel az Szjt. 50. §-a céljának és szóhasználatának;⁴¹ megakadályozná a személyhez fűződő joggal való visszaélést.

A műpéldányokra vonatkozó tulajdonosi joggyakorlás és a szerzői jog összeütközésének esetei továbbra is olyan érdekösszeméréssel dönthetők el, amelyeknek szintje nem a 13. § részletszabályainál van, hanem annál magasabban: a tulajdonjoggal mint kizárólagos joggal védett érték és az ugyancsak kizárólagos jogokkal védett szerzői jogosult érdek a rendeltetésszerű joggyakorlás elve mércéjével mérhető össze – az elv az Szjt. 3. paragrafuszának hídján jön át.

³⁵ „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más megváltoztatása vagy megcsonkítása, illetve a művet ért minden más behatás, amely sérelmes lehet a szerző becsületére vagy hírnevére” T/4859/6. Kupper András képviselő indítványa, 2011. november 16.

³⁶ „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének minden jogosulatlan megváltoztatása vagy felhasználása.” (10. §).

³⁷ De még abban az esetben is, ha ez a 6bis cikk szövegét illetően nem így lenne, a tagállamok nemzeti jogalkotása nyújthat magasabb szintű védelmet, mint a BUE. (BUE 19 Cikk.)

³⁸ „... the author shall have the right ... to object to any distortion, mutilation or other modification of, or other derogatory action in relation to, the said work, which would be prejudicial to his honor or reputation.”

³⁹ „... de s'opposer à toute déformation, mutilation ou autre modification de cette oeuvre ou à toute autre atteinte à la même oeuvre, préjudiciable à son honneur ou à sa réputation.”

⁴⁰ BUE 37. Cikk (1) bek. c).

⁴¹ „Ha a szerző a mű felhasználásához hozzájárult, a felhasználáshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani. Ha e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem tud eleget tenni, a felhasználó a változtatásokat hozzájárulása nélkül is végrehajthatja.”

Dr. Vida Sándor*

A MAGYARORSZÁGI VÉDJEGYOLTALOM TÖRTÉNETE

A magyarországi védjegyoltalom történetét általában 1890-től, az első védjegy törvény hatálybalépésétől számítják.

Ez annyiban helytálló, hogy a „független” magyar Országgyűlés – az Osztrák–Magyar Monarchia idején – tényleg az 1890. évben fogadta el az első magyar védjegy törvényt.

Ugyanakkor azonban helytelen lenne elhallgatni, hogy a Magyarországra is kiterjedő hatályú 1858. évi osztrák védjegy törvény alapján létezett nálunk védjegy jog, s lajstromoztak magyar eredetű, valamint nagyszámú osztrák eredetű védjegyet.

Ezért úgy gondolom célszerű ezt a visszapillantást az 1858-as évvel kezdeni.

I.

Az 1858. évi osztrák védjegy törvény (Gesetz zum Schutze der gewerblichen Marken und anderen Bezeichnungen¹) célja preambuluma szerint az ipar és a fogyasztók védelme a védjegyek és egyéb megjelölések visszaélésszerű használatával szemben. Ez a törvény csupán az ábrás védjegyek (*Sinnbilder, Vignetten* stb. – 1. §) számára tette lehetővé a lajstromozást. A betűk, szavak, számok védjegykénti lajstromozását a törvény kifejezetten kizárta (3. §). Az oltalom – hasonlóképpen a jelenlegi helyzethez – árufajtákhoz volt kötve, a védjegy jogosul-tat kizárólagos használati jog (*Alleinrecht*) illette meg (4. §).

A védjegy a vállalatához volt kötve, jogutódlás esetén (kivéve az özvegyet vagy a kiskorú örökös-t) a védjegyet az új tulajdonos nevére kellett átírni, ennek elmulasztása esetén a védjegy jog megszűnt (5. §).

A törvény hatálya kiterjedt a csomagoláson, tartályokon, burkolaton elhelyezett megjelölésekre is (7. §).

A védjegy lajstromozása iránti kérelmet a vállalat működési helye szerinti kereskedelmi és iparkamaránál kellett benyújtani két példányban. Az első példányt a lajstromhoz mellé-kelték, a második példányt igazolással ellátva visszaadták a félnek (9. §).

A kizárólagos jog a bejelentés napjától és órájától kezdve illette meg a bejelentőt. Ehhez igazodott az elsőbbségi igény is, ha ugyanazt a védjegyet többen jelentették be (12. §).

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda

¹ Reichs-Gesetz-Blatt (Oesterreich), 1858, p. 688.

A védjegy jog megsértésének (*Eingriff*) minősült a védjegy önkényes átvétele, utánzása, valamint az ily módon jogsértően megjelölt áruk árusítása (*Verschleiss*). A sértett kárigényét a polgári törvény alapján érvényesíthette (15. §).

A jogsértő védjegyutánzással azonos elbírálás alá esett a név, cég, üzleti címer, üzletelnevezés átvétele (17. §).

Ha a jogsértés tudatos (= szándékos – V. S.) volt, akkor a büntetőtörvény alapján pénzbüntetés kiszabásának volt helye (18. §).

Visszaesés esetén a pénzbüntetés összege megkétszerezhető volt. Újabb visszaesés esetén a pénzbüntetés mellett egy héttől három hónapig terjedő elzárás is elrendelhető volt (19. §).

A pénzbüntetésekből származó bevételek az elkövetés helyének szegénykasszáját illették (22. §).

A jogsértések miatti eljárások az elsőfokú közigazgatási hivatal (= *politische Verwaltungs-Behörde*) hatáskörébe tartoztak. Kártérítési ügyekben a polgári bíróságok jártak el (23. §).

Büntetőeljárás, hacsak a törvény másként nem rendelkezett, a sértett indítványára indult (24. §).

Ha két védjegy összehasonlítása vált szükségessé, akkor a hatóság szakértőt hallgatott meg, aki szakvéleményét a felek bevonásával készítette el (25. §).

A sérelmet szenvedett fél kérhette, hogy a jogsértő árukat előzetesen foglalják le vagy zárolják (26. §).

Kifejezetten érdekes az az átmeneti rendelkezés, amely a törvény hatálybalépésekor már használt védjegyekről rendelkezett: ezeket fél éven belül lajstromoztatni kellett (28. §). Ha pedig többen használták ugyanazt a védjegyet, s azt többen lajstromoztatták, akkor az illetékes közigazgatási hatóság bizonyítási eljárás alapján döntötte el, hogy a továbbiakban kit illet a kizárólagos jog. Az Osztrák Birodalom azon országrészei (*Landesteile*) tekintetében, ahol a törvény hatálybalépése előtt már vezettek védjegylajstromot, ez utóbbiba történt bejegyzés volt irányadó – hacsak egyéb megfontolások nem szóltak ez ellen. Ha pedig az azonos védjegyet használó személyek egyike sem tudott korábbi használatot bizonyítani, akkor sorsolással döntöttek (29. §).

Ha e legutóbbi megoldás (különösen a sorsolás) mai szemmel nézve régmódinak is tűnik, azt el kell ismerni, hogy a jogszabályalkotó az akkoriban elképzelhető lehetséges tényállások szabályozására törekedett.

A törvényt *Ferenc József* mint Ausztria császára, Magyarország és Csehország királya, Lombardia és Velence királya stb. saját kezűleg írta alá.

Mai szemmel nézve ennek az „első” védjegy törvénynek figyelemre méltó hiányossága volt: szavak nem voltak oltalmazhatók, az árukat, amelyeken a védjegyet használni kívánták, nem kellett meghatározni, az oltalmi idő korlátlan volt.

A magyarországi joggyakorlatról szólva nem meglepő, hogy az 1848–1849. évi szabadságharc bukása utáni nemzeti gyász és abszolutizmus (önkényuralom) idején – amelyről

Jókai Mór Új földesúr c. regénye² alapján tudunk fogalmat alkotni – a védjegybejelentések száma roppant alacsony volt: eleinte évi egy-két magyar eredetű védjegyet jelentettek be, s a magyar eredetű védjegybejelentések száma csak 1875-ben érte el az évi tízet, majd rohamos emelkedés kezdődött, 1878-ban már évi 43 magyar eredetű védjegybejelentést nyújtottak be.³ (A Magyarországon benyújtott osztrák eredetű védjegybejelentések száma évi átlagban ennek mintegy tízszerese volt).

A politikai környezet mellett a gazdasági környezet még közvetlenebb hatást gyakorolt a magyar eredetű vállalatok védjegybejelentéseire, az 1867. évi kiegyezést követő időszak (az első világháborúig) gazdasági virágkor volt: a bruttó hazai termék (GDP) 1867 és 1913 között 2,4 milliárd koronáról 8,1 milliárdra emelkedett. Országos társadalmi nyomásra 1881-ben kezdetét vette az állami ipartámogatás, amelynek fő formája az új iparvállalatoknak nyújtott 15 évi adómentesség volt, amihez korszerű gépek behozatala esetén vámmentesség járult. Ezt az időszakot a (vállalat-) „alapítási láz” jellemezte.⁴

II.

Az 1867. évi kiegyezést követő dualizmus (Auszria–Magyarország) idején a gazdasági fejlődést elősegítő jogalkotás lendületet vett: a kereskedelmi törvény, a Büntető Törvénykönyv után sorra került a védjegyjog, valamint a szabadalmi jog is. Az 1890. évi II. tv.-vel kihirdetett védjegy törvény ugyanakkor szó szerinti fordítása az ugyanebben az évben hatályba lépett osztrák védjegy törvénynek.⁵ Mai nyelvhasználattal jogharmonizációról lehetne beszélni.

Ez akkoriban – ahogy napjainkban sem – nem volt titok, a törvény indoklása azzal kezdődik, hogy „... a magyar kormány őfelsége többi királyságának és tartományainak kormányával az előterjesztett törvényjavaslatban állapodott meg ...”

Ugyanakkor ez nem jelentette, hogy e törvényjavaslat előterjesztését csupán gyenge fordítási tevékenység előzte volna meg, bár az Országgyűlés előtti vitában *Polónyi Géza* képviselő a törvényjavaslat „ritka rossz magyarságát” kifogásolta.⁶ A történeti igazság kedvéért a Közgazdasági Bizottság⁷ jelentéséből idézem a következőket:

² Példa erre az öreg Garanvölgyi, aki „komáromi passzussal” visszatérhetett ugyan kifosztott birtokára, de amikor megtudja, hogy a dohánydoboz közepén ott az osztrák kétfejű sas, lemond a dohányzásról, majd lemond a borivásról is, hogy ne kelljen adót fizetnie, ezután eláll attól, hogy a szomszéd faluba utazzon, mert ehhez a megyei közigazgatás engedélye szükséges stb.

³ Kimutatás az 1858–1886 év végéig beajstromozott összes védjegyekről. Melléklet az 1890. évi II. tv. indokolásához. Corpus Juris Hungarici CD.

⁴ Magyarország története (főszerk.: *Romsics Ignác*). Budapest, 2010, p. 678.

⁵ Reichsgesetzblatt (Wien), 1890, p. 11.

⁶ *Dr. Kósa Zsigmond*: A magyar védjegy-, mostra- és modell-oltalomról szóló törvények. Budapest, 1899, p. 9.

⁷ Az 1887. szeptember 26-ára hirdetett Országgyűlés Nyomtatványai, 632. szám.

„Mind az ipari termelés, mind pedig a kereskedelmi forgalom mai napság nemcsak a nagy nemzetközi verseny behatása alatt állanak, hanem azok az állam belterületén is a legerősebb versenyzésre vannak készítetve. S ezen erős verseny elég gyakran illoyalis eszközökkel is jelentkezik és a termelő iparos szellemi tulajdonának megsértésétől sem riad vissza. Mi sem természetesebb tehát, minthogy az ipari tulajdon hatályos jogvédelme a culturállamok egyik fontos és kötelességszerű feladatát képezi.

A jelen törvényjavaslat az ugynevezett ipari tulajdon védelmét célzó törvényes intézmények korszerű reformjában, megnyitó és első fontos lépésnek tekintendő, melyet a t. szakminister úr részéről tett nyilatkozat szerint a szabadalmi ügy és a minta-védelemről szóló törvényjavaslatok kellő egymásutánban fognak követni.”

Ugyanakkor téves volna annak feltételezése, hogy az így harmonizált törvényjavaslatot az Országgyűlés⁸ egyhangúlag elfogadta volna: *Polónyi Géza* ellenzéki képviselő közjogi kifogást, valamint az Osztrák Állammal való közösség elleni tiltakozását jelentette be, majd paragrafusról paragrafusra haladva elemezte a törvényjavaslat hiányosságait. Néhány kérdésben az idő valóban őt igazolta. A vitában *Baross Gábor* és *Szilágyi Dezső* miniszter és néhány más képviselő védte meg a törvényjavaslatot.

Jogtörténeti szempontból ennél alighanem fontosabb annak egybevetése, hogy az 1858. évi osztrák védjegy törvényhez viszonyítottan az 1890. évi „harmonizált magyar” védjegy törvény milyen többletet jelentett. A leglényegesebb újdonság a tízéves oltalmi idő bevezetése volt (16. §). E vonatkozásban a törvényjavaslat indokolása azt mondja, hogy ez „egészen új intézkedés... Ezen intézkedés szükségessé vált azon tapasztalás folytán, hogy a védjegy ótalmát élvező vállalatok, megszűnés esetén vagy amikor a védjeggyel többé nem élnek vagy esetleg újak jegyeztetnek be, ezen körülményt rendesen nem jelentik be és így a védjegy lajstroma felhagyott védjegyek oly tömegével van terhelve, melyeket folytonosan nyilvántartanak ugyan, de amelyek tényleg nem is használatnak...”

A törvény néhány további korszerűsítése:

- több védjegy bejegyzésének lehetősége ugyanazon kérelmező nevére (8. §);
- az áruk megjelölése a lajstromozási kérelemben (14. §);
- központi védjegylajstrom felállítása a kereskedelemügyi minisztériumban (17. §);
- értesítés a bejelentő részére korábbi ütköző védjegyekről (18. §);
- külföldi védjegyek oltalma viszonyosság esetén (32. §).

Ez utóbbi kapcsán megjegyzem, hogy a törvényjavaslat indokolása szerint már fennálltak a következő államközi megállapodások: Észak-Amerikával az 1872:XIV. tc. szerinti egyezmény, Oroszországgal az 1875:XI. tc.-ben foglalt nyilatkozat, Németországgal az 1875:XVII. tc. szerinti nyilatkozat, Nagy-Britanniával az 1877:XVIII. tc. szerinti szerződés, Olaszor-

⁸ Az Országgyűlés előtt lefolyt kétnapos vitát részletesen ismerteti *Kósa*: i. m. (6), p. 7.

szággal az 1879:I. tc. szerinti szerződés, Belgiummal az 1880:XXII. tc. szerinti egyezmény, Spanyolországgal az 1881:XVI. tc. szerinti egyezmény, Franciaországgal az 1884: VI. tc. szerinti egyezmény, Svájjal az 1886:IX. tc. szerinti egyezmény, Németalfölddel az 1887:XL. tc. szerinti egyezmény.

Az 1890. évi II. védjegy törvényt rövidesen módosították, korszerűsítették. Nevezetesen az 1895. évi XVI. tv. lehetővé tette a (csak) szavakból álló megjelölések lajstromozását (1. §), beleértve azok különös írásmóddal történő megjelenítését is (2. §), kiterjesztette a törlési okokat: *a)* a korábbi védjeggyel összetéveszthető későbbi védjegyre (3. §), *b)* a lajstromozás nélküli használat eredményeként ismertté vált korábbi megjelölésekre a későbbi védjegyekkel szemben (4. §), a törölt védjegy pedig harmadik személy javára csak két év elteltével vált újra lajstromozhatóvá (7. §).

A szóvédjegyek oltalmának lehetővé tételéről a korabeli kommentátor⁹ azt mondta, hogy ezek tekintetében „a modern forgalmi törvényhozás egyik legfinomabb fejleményével, intézményével állunk szemben. A szóvédjegy a nyelvet, mint közvetítő organizmust veszi segítségül arra, hogy bizonyos egyéni érdekeknek szolgáljon.” E megállapítással száz esztendő múltán is egyet lehet érteni.

Az ezt követő, a védjegy jogot is érintő fejlemény az 1908. évi XII. tv. hatálybalépése volt, amely az Osztrák–Magyar Birodalmi Tanácsban képviselt királyságokkal a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyok szabályozása tárgyában 1907. október 8-án kötött államszerződést iktatta törvénybe. Ez véget vetett az úgy közjogi, mint gazdasági szempontból a magyar érdekekre káros, visszas helyzetnek azáltal, hogy védjegyügyekben a magyar törvényhozás számára visszaszerezte az önrendelkezési jogot. Ez azt jelentette, hogy a magyar törvényhozás védjegyügyekben függetlenné vált Ausztriától. Ennek következtében a külföldi védjegyeket 1908. január 1-jétől Ausztriától függetlenül kezelték, azokat külön-külön kellett lajstromoztatni Magyarországon, illetve Ausztriában.¹⁰ Nem véletlen, hogy a korabeli kommentátor leplezetlen lelkesedéssel számol be erről a fejleményről. Minthogy Magyarország a Párizsi Unió Egyezményéhez, valamint a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz 1909. január 1-jei hatállyal csatlakozott, kézenfekvő, hogy az előzőekben ismertetett közjogi rendelkezés az ezeket a csatlakozásokat megelőző jogi rendcsinálást szolgálta.

Az 1890. évi védjegy törvény alapján gazdag joggyakorlat bontakozott ki: a Szász-féle¹¹ védjegy jogi döntvénytár a kereskedelmi miniszternek a törvény hatálybalépését követő első húsz évben hozott határozatai közül 862 ügyben hozottat ismertet. A több mint százesz-

⁹ Dr. Bányász Jenő: Az áruvédjegy és mintaoltalmi jog kézikönyve. Budapest, 1910, p. 5.

¹⁰ Bányász: i. m. (9), p. 14.

¹¹ Dr. Szász János: Védjegy jogi döntvénytár. Budapest, 1911.

tendő jogesetek némelyikének szereplője napjainkban is ismert: TÖRLEY pezsgő, HUNYADI JÁNOS keserűvíz, SINGER varrógép.

Az 1890. évi védjegy törvény következő módosítására az 1913. évi XII. tv.-ben került sor. Ennek lényeges újdonságai az alábbiak.

A megkülönböztetőképeség vizsgálatánál a védjegy használatának időtartamát figyelembe lehet venni (2. §), burkolt utalás azokra a külföldi védjegyekre, amelyek oltalmát nemzetközi szerződés biztosítja, valamint annak meghatározása, hogy védjegyüggekben a viszonyosságot a kereskedelemügyi miniszter állapítja meg (6 §), továbbá a külföldi védjegy-jogosultak képviselői kényszerének előírása (7. §).

Az első világháborút követően további korszerűsítés történt: az 1920. évi XXII. tv. lehetővé tette az együttes védjegy (kollektív védjegy) oltalmát is. A korabeli kommentátor szerint ez a törvény az azonos tárgyú német védjegy törvénynek a szinte szó szerinti fordítása volt.¹² Nyolc évtized távlatából úgy látom, hogy a német jog e rendelkezésének recepciója azon látványos lépések közé tartozott, amelyekkel az ország az Ausztriától való eltávolodást kívánta szemléltetni.

Végül egy nézetem szerint fontos eljárásszervezeti rendelkezést tartalmazott a védjegy-ügyi peres és nem peres eljárás tárgyában kiadott 19.751/1933 K.M. sz. rendelet. Eszerint a kereskedelmi és iparkamarák határozatai elleni fellebbezések elbírálása – a Kereskedelemügyi Minisztériumtól – a Szabadalmi Bíróság hatáskörébe került. A Szabadalmi Bíróság első fokon hozott végzéseire ellen pedig a m. kir. Kúriához lehetett „felfolyamodást” benyújtani. Ez utóbbi öttagú, rendes bírásból álló tanácsban határozott.

Az 1890. évi védjegy törvény közel nyolcvan esztendeig volt hatályban. Ez nemcsak több emberi generációt jelentett, de a magyar történelem teljesen eltérő időszakait is: 1914-ig gazdasági virágkorszak, 1920 után a trianoni traumát és a megcsonkított ország vergődését a talpra állás érdekében, 1945 után pedig a szovjet típusú politikai és gazdasági rendszert.

E hosszú és többnyire problémáktól terhelt időszak védjegygyakorlatát három szerző művei alapján lehet rekonstruálni:

- az első húsz esztendő gyakorlatáról *dr. Nagy Sándor* és *dr. Szarka István*¹³ kommentárja tájékoztat, amelyet az utódok még évtizedek múltán is sokra tartottak;
- a két világháború közötti joggyakorlatot *dr. Bányász Jenő*¹⁴ foglalta össze, súlyponttal a kamarai juryk, valamint a választott bíróságok döntéseire;
- a szocialista államosításokat követő idők lajstromozási gyakorlata pedig *dr. Bognár István*¹⁵ monográfiájából ismerhető meg.

¹² *Dr. Beck Salamon*: Magyar védjegy jog. Budapest, 1934, p. 60.

¹³ *Dr. Nagy Sándor, dr. Szarka István*: A magyar védjegy törvények magyarázata. Budapest, 1910.

¹⁴ *Dr. Bányász Jenő*: Védjegyoltalom. Tisztességtelen verseny. Budapest, 1928.

¹⁵ *Dr. Bognár István*: Árjelzők, védjegyek, eredet-megjelölések. Budapest, 1969, p. 134, 145, 152, 170, 172.

Elméleti igényű monografikus feldolgozásra *dr. Beck Salamon*¹⁶ vállalkozott, aki jogösszehasonlító alapon elemzi a magyar védjegyjogot német (*Kohler, Reimer, Ullmer*) és osztrák (*Abel, Adler*) szerzők álláspontját idézve, esetenként vitatkozva velük.

Magam¹⁷ az 1945–1969 közötti évek korábbi feldolgozása alapján úgy értékelem ezt az időszakot, hogy bár az 1890. évi törvény hatályban volt, annak értelmezése-alkalmazása lényegesen eltért mind a korábbi, mind a mostani joggyakorlattól, hiszen a magyar védjegyjogosultak állami vállalatok vagy szövetkezetek voltak, ezáltal pedig a védjegy funkciói is megváltoztak: a védjegy belföldön nem volt versenyeszköz, hanem alapvetően exportcélokat szolgált.

¹⁶ *Beck*: i. m. (12)

¹⁷ *Dr. Vida Sándor*: Védjegyek és védjegyügyek 1945–1969 között. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf. 5. sz., 2011. október, p. 75.

MAGYARORSZÁG ÉS AZ IPARJOGVÉDELMI UNIO A XX. SZÁZAD ELSŐ ÉVTIZEDEIBEN

A XIX. század végére a világkereskedelem globalizációjával egyre erőteljesebb igény mutatkozott a nemzetközi iparjogvédelmi rendszer kiépítésére. Ekkorra már a bilaterális egyezmények sokasága képtelen volt az államok közötti szabadalmi oltalomra vonatkozó igényeket kielégíteni.¹ 1883-ig összesen 69 bilaterális egyezmény született, ami azon túl, hogy az államok közötti kapcsolatokat átláthatatlanná tette, szektoriális jellege miatt a nemzetközi iparjogvédelem megvalósítására alkalmatlan volt.²

A nemzetközi együttműködés létrejöttéhez az 1873-as bécsi világkiállítás szolgált alapul, amelynek során összeült az I. nemzetközi szabadalmi kongresszus. E kongresszus elsődleges érdeme a világkiállítás alkalmából biztosított *ideiglenes oltalom* volt, amely később a nemzetközi oltalom alapjául szolgált. Igazi áttörést azonban az 1878-as párizsi világkiállítás alkalmából tartott II. kongresszus hozott, ahol már megfigyelhető az iparitulajdon-jogok oltalmára irányuló általános igény, mégpedig nemzetközi elveken nyugvó szabályozás formájában.³ A tanácskozás során megfogalmazódott elveket a kortársak rendkívül haladónak ítélték.⁴ A szándék nem pusztán egy nemzetközi oltalom létrehozására irányult, hanem az egyenlő elbánás elvének maradéktalan biztosítása végett a nemzeti szabályozás számára is minimumkövetelményeket írt elő.⁵ E megoldás a jogközelítés túlságosan gyors eszközének bizonyult, s emiatt a tervezetet a francia kormány felhívására több állam nem fogadta el. Ez azonban nem jelentette az elképzelés teljes elvetését, mert a határozattervezet immár végérvényesen kijelölte a nemzetközi együttműködés fő irányvonalát, amit az 1880-ban tartott III. konferencia is bizonyít. Az egyezmény alapjait azonban csak 1883-ban sikerült lerakni, amelyet akkor 10 állam írt alá (Belgium, Franciaország, Guatemala, Hollandia, Olaszország, Portugália, Salvador, Spanyolország, Svájc, Szerbia).⁶ Az egyezménnyel az ipari tulajdoni

¹ Susan K. Sell: Private power, public law. The globalization of intellectual property rights. Cambridge University Press, Cambridge, 2003, p. 10.

² Tattay Levente: A szellemi alkotások joga. Szent István Társulat, Budapest, 2001, p. 44.

³ Ennek értelmében a II. kongresszus határozattervezete nemcsak a találmányi szabadalmakra, hanem a védjegyekre, az ipari mintákra, az ipari kitüntetések védelmére is kiterjedt.

⁴ Dell'Adami Rezső: Szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Jogtudományi Közlöny, 1885. 9. sz., p. 65.

⁵ E tekintetben a következő megállapítások emelhetők ki:

- a feltaláló joga tulajdont képez, mely csak törvényben szabályozható,
- az ipari tulajdoni formák védelmére külön központi hatóságot kell létrehozni, és minden formáját külön törvényben kell szabályozni,
- mindennemű bitorlás büntetőtörvénykönyv hatálya alá eső bitorlás.

⁶ Dominique Guellec, Bruno van Pottelsberghe de la Potterie: The economics of the European patent system. IP Policy for Innovation and Competition, Oxford University Press, Oxford, 2007, p. 25.

formák nemzetközi védelmének új szintje jelent meg, hiszen a ratifikálással univerzális egyezmény jött létre.⁷ A Párizsi Uniós Egyezmény,⁸ szakítva a korábbi bilaterális szerződések szektorális jellegével, átfogóan rendelkezett az iparjogvédelmi intézményekről, s a szabadalmon túl a védjegyre, a mintaoltalomra, a kereskedelmi névre és a hamis árumegjelölésre vonatkozóan is tartalmazott szabályokat.⁹ Az univerzális jelleget erősítette, hogy a részes államok a csatlakozást követően csak olyan nemzetközi szerződéseket köthettek, amelyek az unió rendelkezéseivel nem voltak ellentétesek.

Az egyezmény értelmében a részes államok időről időre konferenciákat tartanak, melyek az egyezmény folyamatos felülvizsgálatát jelentik. Ezek az ún. revíziós konferenciák,¹⁰ melyek valódi érdeme abban keresendő, hogy lehetőséget nyújtanak a szerződés szövegének időről időre történő felülvizsgálatára. Az első ilyen értekezletre 1886-ban Rómában került sor, ahol tervezet született a találmányok gyakorlatba vételére, illetve az egyezmény végrehajtásának módozataira vonatkozóan. E rendelkezések nem léptek hatályba, mert a francia kormány ismét vétót emelt. Ezen a ponton a nemzetközi együttműködés megrekedni látszott, s a holtpontról a döntéshozatali mechanizmus átalakítása jelentett elmozdulást. Ennek eredményeként született meg az ún. négy madridi egyezmény,¹¹ amelyek nemcsak új lendületet adtak a nemzetközi együttműködésnek, hanem 1897-re lehetővé tették az unió bővítését. Ezt követően Magyarország, Ausztria és Németország is jelezte csatlakozási szándékát.

Az egyezmény a jogközelítés eszközével élve minimumkövetelményeket állapított meg a tagállamok számára, melyek egyúttal az együttműködés további irányát is kijelölték. A jogközelítés alapja a 2. cikkben foglalt viszonyosság,¹² melynek értelmében az iparjogvédel-

⁷ Az ipari tulajdon védelmére vonatkozó nemzetközi együttműködést három szinten szokás jellemezni. A XIX. századra jellemző bilaterális szerződések mellett a PUE univerzális együttműködést jelent, melyhez regionális megállapodások társulnak. Utóbbiak a tárgyalts korszakra nem jellemzőek, mert döntően csak az 1970-es évektől jelennek meg, egyfajta kiegészítő jellegként, mely a gazdasági fejlődés azonos szintjén álló, egy régióba tartozó államok együttműködésekként jellemezhető.

⁸ Párizsi Uniós Egyezmény (továbbiakban PUE), Magyarországon kihirdetve az 1908:LII. törvénycikkkel.

⁹ *Duncan Matthews: Globalizing intellectual property rights. The TRIPS Agreement. Routledge, 2002, p. 10.*

¹⁰ A revíziós konferenciák székhelyei: Brüsszel (1900), Washington (1911), Hága (1925), London (1934), Lisszabon (1958), Stockholm (1967).

¹¹ A főegyezmény vonatkozásában továbbra is egyhangúság maradt, de az unió keretén belül lehetőség nyílt az államok szűkebb körű szövetkezésére.

1. Az árukon lévő hamis származási megjelölések megakadályozására Brazília, Franciaország, Guatemala, Nagy-Britannia, Portugália, Spanyolország, Svájc és Tunisz között kötött megállapodás.

2. A gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi lajstromozására Belgium, Franciaország, Guatemala, Olaszország, Németalföld, Portugália, Spanyolország, Svájc és Tunisz között kötött megállapodás.

3. A PUE értelmében az unió irodája költségeinek fedezésére vonatkozó jegyzőkönyv.

4. A PUE értelmezésére és alkalmazására vonatkozó megállapodás.

¹² PUE 2. cikk: „A szerződő államok mindegyikének alattvalói vagy honosai az Unió bármely másik államában a találmányi szabadalmak tekintetében ugyanazokat az előnyöket élvezik, melyeket a vonatkozó törvények a saját honosok részére jelenleg biztosítanak, vagy a jövőben biztosítani fognak.”

mi intézmények kapcsán az unió tagállamainak állampolgárai a többi részes államban is ugyanazokat a jogokat élvezik, mint amelyeket a tagállam a saját állampolgárai számára biztosít. A magyar szabadalmi törvény¹³ a viszonyosság alkalmazását teljes mértékben lehetővé tette, hisz már a csatlakozást megelőzően is deklarálta, hogy a szabadalmak engedélyezésénél a magyar és a külföldi állampolgárok között különbség nem tehető. A 2. cikkben foglalt viszonyosság alapja a honosság,¹⁴ amely azonban a 3. cikkben a területiális elv alkalmazásával egészült ki, bővítve az oltalmi kört. A 3. cikk értelmében ugyanis a szerződő államok honosaival egyenlő elbánásban részesülnek az unióhoz nem tartozó államok azon polgárai, akik valamely tagállam területén lakóhellyel vagy kereskedelmi telephellyel rendelkeznek.¹⁵ Ennek eredményeként az unióhoz tartozó államok polgárai más állam iparjogvédelmi oltalmát olcsóbban és gyorsabban vehették igénybe. Ebben volt segítségükre az unió központi szerve, a Bernben működő nemzetközi iroda, amely többek között az iparitulajdon-jogokra vonatkozó kérdésekben felvilágosítást nyújtott, s egyúttal a tagállamok közötti folyamatos kapcsolat megteremtését is biztosította.¹⁶

A nemzetközi együttműködés fő vezérfonala tehát a viszonyosság elve mentén bontakozott ki, melynek keretében a feltaláló ugyanolyan feltételek mellett igényelhetett más tagállamban oltalmat, mint az adott tagállam honosa, s mindebben az unió irodája is segítséget nyújtott. A részletszabályokat az egyezmény nem határozta meg, de annak biztosítékául, hogy az együttműködés fő célkitűzései ne hiúsuljanak meg – s egyszersmind a nemzetközi kooperáció univerzális jellegét hangsúlyozva – az iparjogvédelem terén a tagállamok csak olyan nemzetközi szerződéseket köthettek, amelyek az egyezmény szellemiségével nem voltak ellentétesek.¹⁷ Tekintettel arra, hogy jelen tanulmány az iparjogvédelmi intézmények közül kizárólag a szabadalmi jogra fókuszál, a továbbiakban csak ezen oltalmi forma ismertetésére szorítkozunk.

Magyarország a Párizsi Uniós Egyezményhez az 1908:LII. törvénycikkkel csatlakozott, melynek elfogadtatása semmilyen ellenállásba nem ütközött. Az unióhoz történő csatlakozást kimondó törvény indokolása felsorolja annak előnyeit és hátrányait, s összegezve megállapítja, hogy „a csatlakozás előnyei az azzal járó némely hátránnyal szemben túlnyomóak.”¹⁸ Ugyanakkor joggal merül fel az olvasóban a kérdés, hogy melyek ezek az előnyök? Valóban a magyar iparügy terén érdekelt körök előnyeiről lehet szó?¹⁹ A törvény indokolását

¹³ A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc., a továbbiakban szabadalmi törvény.

¹⁴ A honosság intézményéről vö.: Varga Norbert: Első állampolgárság törvényünk (1879:L. tc.) elemzése, különös tekintettel a megszerzés és az elvesztés eseteire. Könyv és Könyvtár: A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának Közleményei. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2003. p. 267–293.

¹⁵ Vö.: Tattay: i. m. (2), p. 135.

¹⁶ PUE 13. cikk.

¹⁷ PUE 15. cikk.

¹⁸ Az 1908:LII. tc. indokolása.

¹⁹ Vö. Kayser Szilárd: Magyarország az Iparjogvédelmi Unióban. Iparjogi Szemle, 1910. 1. sz., p. 3.

közelebről megvizsgálva, az az érdekesség tapasztalható, hogy az szó szerint megegyezik a csatlakozást kimondó osztrák törvény indokolásával. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az indokolásban ismertetett előnyök ne lennének azok, de tekintettel az osztrák és a magyar ipar között fennálló fejlettségbeli különbségre, a kérdés mindenképp elgondolkodtató. Hisz ami a fejlettebb osztrák ipar számára előnyös, az lehet, hogy nálunk még nem az, és fordítva. Ennek az eldöntése azonban kívül esik a jogtudomány körén. Viszont azt kétségtávol megállapíthatjuk, hogy a magyar szabadalmi jogalkotás nem volt felkészülve az unióhoz való csatlakozásra. A csatlakozást kimondó törvény maga is elismerte, hogy hazánkban vannak elmaradásai az integrációhoz képest, melyeket azonban csak jóval a csatlakozás után – mintegy dacolva a nemzetközi tendenciákkal – sikerült korrigálni.

Az unió a nemzetközi együttműködést a szabadalmi jog terén négy alapelv mentén építette fel,²⁰ melyek egyszersmind az eltérő szabályozások közelítésére is szolgáltak. Ezen alapelvek közül a viszonyosságot külön tényezőként nem említjük, mert ez nemcsak a szabadalmi jog terén érvényesülő követelmény, hanem a jogközelítés egyik eszköze.

Találmányi szabadalom

Az egyezmény nem ad egységes definíciót, hanem a tagállamok törvényhozására bízta, hogy mit kell ezalatt érteni. Ugyanakkor mindez nem vezetett oda, hogy a tagállamok merőben mást értsenek szabadalmi oltalom alatt, hiszen szinte valamennyi állam csak az új és iparilag értékesíthető találmány számára biztosított szabadalmi oltalmat. Mindezek kapcsán az unió pusztán egyetlen követelményt támaszt a tagállamokkal szemben, nevezetesen, hogy az oltalmat és annak feltételeit törvényben kell biztosítani.²¹ Így azt tapasztaljuk, hogy nem egy átfogó oltalmi definícióra törekedett, hanem arra, hogy az oltalomból kizárt esetek hasonlósága által legyen egységes az oltalmi jelleg. Vagyis a kivételek hasonló meghatározásával nyert biztosítást a főszabály egységessége. Az unió ebből a szempontból kedvező helyzetben volt, hiszen Európa államai már annak létrejötte előtt is nagyjából hasonló esetköröket zártak ki a szabadalmi oltalomból. Az egyes államok szabadalmi törvényei a találmányok bizonyos kategóriáit különféle jogpolitikai elvek menték kizárták az oltalmi körből.²² Ez tulajdonkép-

²⁰ Szerzőtől függően több alapelv is megemlíthető, azonban a jelen tanulmányban kizárólag az integráció elmélyülésének fő vezérfonalát mutatjuk be, mely egyértelműen a tárgyalt négy elv köré csoportosítható.

²¹ PUE 2. cikk.

²² A tudományos tantételeket és elveket az összes állam; az állami egyedárúság körébe tartozó tárgyakat: Ausztria és Románia; katonai célra szolgáló fegyverekre, lőszerre, erődítményekre és hadihajókra vonatkozó találmányokat: Magyarország; élelmiszerekre vonatkozó találmányokat: Ausztria, Dánia, Japán, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Svájc, Svédország; gyógyszerekre vonatkozó találmányokat: Argentína, Ausztria, Dánia, Finnország, Franciaország, Japán, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Törökország; vegyi úton előállított termékekre vonatkozó találmányokat: Argentína, Ausztria, Luxemburg, Finnország, Magyarország, Mexikó, Németország, Oroszország, Svájc, Portugália.

pen azt jelentette, hogy a találmány nem azért nem részesülhetett oltalomban, mert nem feltalálói tevékenység eredménye, hanem azért, mert az állam nem kívánta védelemben részesíteni. Ezen okok egy része a jogrendszerben érvényesülő általános követelményekre, más része pedig a szabadalmi jog körén belül keletkező indokokra vezethető vissza.

Az ipari tulajdon védelmére külön központi hatóságot kell szervezni

Az egyezmény értelmében a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy „az ipari tulajdon védelmére külön hivatalt rendeznek be.”²³ Ebből a rendelkezésből két sarkalatos megállapítás vonható le. Egyrészt a tagállamoknak az iparitulajdon-jogokkal kapcsolatos kérdések rendezésére új, központi hatóságot kell felállítani. Azonban mind az egyezmény eredeti francia szövegét,²⁴ mind a magyar fordítást vizsgálva szembevetünk, hogy a szövegezés szándékosan kerül a „független” jelző használatát. Az angol megfogalmazás is a „*special industrial property service and a central office*” fordulatot használja, amiből az olvasható ki, hogy a központi hatósággal szemben támasztott szervezeti különállás nem éri el a függetlenségnek azt a szintjét, melyet a hatalmi ágak vagy a bírósági szervezetrendszer kapcsán szoktunk megállapítani.

Másrészt a hivatkozott cikk értelmében ennek a hatóságnak a funkciója az iparitulajdon-jogok védelme. Vagyis itt nem pusztán egy adminisztratív funkciót ellátó szervről van szó, amely kizárólag az engedélyezéssel foglalkozik, hanem egy olyan szervről, mely az engedélyezéssel összefüggő kérdések elbírálására is jogosult, tehát valódi jogvédelmet lát el. Sem a PUE, sem annak módosításai nem határozták meg, hogy mit kell „*ipari tulajdon védelme*” alatt érteni, így a központi hatóság szervezeti és hatásköri kérdéseit a tagállamok rendkívül sokféleképpen rendezték.

Mindezek fényében a tagállami megoldások között két alapvető modellt lehet felfedezni. Az első modellt²⁵ azon államok valósították meg, amelyek szervezeti értelemben is különálló hivatalt állítottak fel, mint pl. Ausztria, Franciaország, Japán, Kanada, Magyarország, Mexikó, Svájc, USA.²⁶ A másik modellt megvalósító államok esetén is egy központi hatóság döntött az engedélyezésről, de ez sokkal inkább valamely szakminisztériumnak alárendelten működött. Ugyanakkor az első modellbe tatózó államok konkrét szervezeti megoldásai

²³ PUE 12. cikk.

²⁴ A PUE 12. cikkének eredeti francia megfogalmazása a „Chacune des Hautes Parties contracantes s'engage établir un *service special* de la propriété industrielle et un dépôt central pour la communication au public des brevets d'invention, des dessins ou modèles industriels et des marques de fabrique ou de commerce” fordulatot használta.

²⁵ Az unióba belépő államok legnagyobb része ezt a modellt követte.

²⁶ Kósa Zsigmond: A magyar szabadalmi törvény magyarázata: függelékben a Nemzetközi Unióra vonatkozó, Ausztriával, a Német Birodalommal, Spanyolországgal kötött nemzetközi szerződésekkel és végrehajtási rendeletekkel. Budapest, 1911, p. 142.

is eltérőek voltak attól függően, hogy az „*ipari tulajdon védelmét*” hogyan értelmezték, és a konkrét jogvédelmet milyen szinten kívánták biztosítani. A 12. cikk értelmében létrehozott hatóság hatáskörei két csoportra oszthatók. Egyrészt adminisztratív hatáskörrel rendelkezett, melynek értelmében az oltalmi kérelmeket átvette, a leírásokat megvizsgálta, az oltalmat megadta, a díjakat beszedte, a lajstromot vezette. Ez a tevékenység közigazgatási eljárást jelent, melyben valódi jogkérdés nem merült fel. A hatáskörök másik csoportjába tartozó kérdések azonban már valódi jogkérdések – mint pl. érvénytelenítés, megsemmisítés, megszűnés, bitorlás –, melyek eldöntése bírói útra tartozik. E bírói út jelenthette a rendes bíróságokat és a különbíróságokat egyaránt. Vagyis annak a megítélése, hogy a szabadalommal összefüggő jogkérdések eldöntése a 12. cikk által létrehozott szerv vagy rendes bíróság hatáskörébe tartozott-e, tovább színesítette a tagállami megoldásokat.

Mindezekén túl a szervezeti megoldások elemzésekor tekintettel kell lenni a szabadalmi jogszolgáltatás sajátosságára. A hagyományos értelemben vett jogszolgáltatástól a szabadalmi jogszolgáltatás annyiban tér el, hogy ebben a „műszaki elem”²⁷ elengedhetetlen. A műszaki elem részvételének minősége lesz az, ami a rendes bíróság–különbíróság dilemmáját eldöntötte. A műszaki elem szakértőként vagy szakbíróként vehetett részt a szabadalmi jogszolgáltatásban.²⁸ Amennyiben az állam megelégedett azzal, hogy szakértőket vont be az eljárásba, akkor a jogvita eldöntése maradhatott a rendes bíróság hatáskörében. A szakértők alkalmazása azonban azt a veszélyt rejtette magában, hogy ugyanabban a kérdésben eltérő szakértői vélemények születhettek, ami az egységes jogalkalmazást ásta alá.²⁹ Erre a valós veszélyre elsőként a német iparjogvédelmi egyesület hívta fel a figyelmet 1908-ban. Érvelésük szerint az iparitulajdon-jogok egységes jogszolgáltatása a műszaki elem elengedhetlensége miatt csak külön szakbírószám felállításával valósítható meg.³⁰ Ennek a testületnek a különbírói jellegét pedig az adta, hogy a jogász végzettségű tanácselnök mellett két jogi és két műszaki végzettségű tag alkotta a bírói tanácsot. Ebből következett, hogy a német judikatúra a műszaki elem fajsúlyos jelenlétében és a különbírói jellegben látta biztosítva a hatékony iparjogvédelmet.

Magyarország az unióhoz történő csatlakozást követően a 12. cikk értelmezésében a német álláspontot követte, aminek következményeként a XX. század első harmadában egy valódi különbírószámot állított fel. Mindez persze nem jelenti azt, hogy hazánk a csatlakozás időpontjában nem felelt volna meg a 12. cikknek, hisz szabadalmi törvényünk eredetileg is

²⁷ „Műszaki elem” kifejezéssel illette a szakirodalom a műszaki szakértők részvételét a szabadalmi jogszolgáltatásban.

²⁸ Vö. Bernauer Zsigmond: Szakbírák és szakértők a szabadalmi jogszolgáltatásban. Iparjogi Szemle, 1911. 1. sz., p. 5–11.

²⁹ E megállapítás akkor is igaz, ha a szakértői tevékenységet hatósági engedélyhez kötötték.

³⁰ Fazekas Oszkár későbbi ilyen tárgyú dolgozata: A jogász és a műszaki elem a szabadalmi hatóságok szervezetében. A Magyar Jogászegyletben 1917. március 30-án a szabadalmi reform vitája során tartott előadás. Franklin Társulat nyomdájá, Budapest, 1917, p. 20.

egy külön szerv hatáskörébe utalta a szabadalmi ügyet.³¹ A német állásponthoz való közeledés abban mutatkozott, hogy Magyarország a szabadalmi hatóságok közigazgatási szervei jellegét folyamatosan lebontotta, s az 1920:XXXV. törvénycikkkel³² átalakította azok rendszert.

E törvény értelmében a Szabadalmi Hivatalból Szabadalmi Bíróság, a Szabadalmi Tanácsból pedig Szabadalmi Felsőbíróság lett.³³ Továbbá a törvény egy elbújtatott rendelkezésben deklarálja, hogy „a szabadalmi bíróság elnökére, alelnökére és bíráira mindazok a rendelkezések kiterjednek, amelyek az ítélőbírák függetlenségét, elmozdíthatatlanságát, javadalmazását, szabadságidejét és nyugdíjazásának korhatárát szabályozzák.”³⁴ Ezzel a rendelkezéssel a törvény a szabadalmi hatóságokat a bírói függetlenség attribútumával ruházta fel, ami a 12. cikk legszigorúbb értelmezését jelentette, és német minta alapján megalapozta a korszak legmodernebb és leghatékonyabb szabadalmi jogszolgáltatását.

Unió elsőbbség

A szabadalmazhatóság kritériumainak a vizsgálatkor üggyöntő lehet, hogy mely időpontban kell az újdonságot, ipari értékesíthetőséget vagy találmányi jelleget vizsgálni. A szabadalmi törvény ezen időpont szempontjából a bejelentés napját veszi alapul (bejelentési elsőbbség), vagyis a bejelentés napját követően előállott újdonságrontó körülmények a szabadalmazhatóság szempontjából nem vehetők figyelembe. A bejelentési elsőbbség mellett az unió bevezette az ún. uniós elsőbbséget, amelyről a PUE 4. cikke a következőképpen rendelkezett:

³¹ A Szabadalmi Hivatal bejelentési osztálya háromtagú tanácsban – mely egy bírói és két műszaki képesítésű szakembert foglalt magában – járt el a szabadalmak megadása, megszorítása, megtagadása tárgyában. A Szabadalmi Hivatal bírói osztálya öttagú tanácsokban járt el, mely elnökből, két bírói képesítésű és két műszaki végzettségű tagból állt. A bírói osztály a bejelentési osztály fellebbviteli fóruma volt, továbbá elsőfokon járt el a szabadalom megvonása vagy megsemmisítése iránt indított perekben, valamint azokban az eljárásokban, melyek annak megállapítására irányultak, hogy valamely tárgy előállítása vagy a követett eljárás nem ütközik egy meghatározott szabadalomba. A Szabadalmi Hivatal mellett a törvény Szabadalmi Tanácsot is létrehozott, mely héttagú tanácsokban járt el, s mely tanácsok bírói tagjai a Magyar Királyi Műegyetem tanárai közül kerültek ki. A Szabadalmi Tanács másodfokú bíróság volt a hivatal bírói osztálya mint elsőfokú hatóság felett. A szabadalmakkal kapcsolatos eljárások kapcsán vannak olyanok, melyeket a törvény peres eljárásnak tekint – szabadalmak megvonása és megsemmisítése –, és vannak olyanok, melyek ilyen jellemzővel nem bírnak. A peres eljárások közül több nem a szabadalmi hatóság hatáskörébe tartozik, mint a bitorlás folytán indított kártérítési, illetve a szabadalom tulajdonjoga iránt indított perek, mivel azok törvényszéki hatáskörbe tartoznak.

³² E novella elsősorban nem a szabadalmi hatóságok szervezeti kérdéseinek rendezésére született, hanem a világháború következményeként fellépő két probléma orvoslására. Nevezetesen a háború miatt ki nem használt szabadalmak oltalmi idejének meghosszabbítása, illetve a valuta romlása miatt a szabadalmi díjakban beálló jelentős reálérték-csökkenés kiküszöbölése érdekében.

³³ 1920. évi XXXV. tc. 3. §.

³⁴ 1920. évi XXXV. tc. 4. §.

„Az, aki a szerződő államok egyikében találmányi szabadalmat, ipari mustrát, vagy ipari mintát, vagy kereskedelmi védjegyet szabályszerűen bejelent, azoknak a többi államokban való bejelentésére harmadik személyek jogainak fenntartása mellett az alább megjelölt határidőn belül elsőbbségi jogot élvez.”

Az egyezmény eredeti szövege találmányi szabadalmak esetén hat hónapban, tengerentúli államok esetén pedig hét hónapban állapította meg az elsőbbségi határidőt, melyet azonban a brüsszeli pótegyezmény egységesen 12 hónapra változtatott. Az uniós elsőbbség gondolata a viszonyosságból származik, amely szerint ha a Magyarországon bejelentett találmányt a bejelentés napjától számított egy éven belül valamely tagállamban szabadalmazás céljából bejelentik, akkor a magyar hatóságnál történt bejelentés időpontját kell alapul venni. Így ha ugyanezt a találmányt valaki más az unió egyéb államában a Magyarországon történő bejelentést követően bejelentette, akkor ez utóbbi bejelentéssel szemben a magyar bejelentés újdonságrontó körülményként volt felhívható. Az uniós elsőbbség gyakorlati jelentősége abban állt, hogy ha egy találmányt szabadalmaztattak, akkor a feltaláló azt használatba vehette, és egy év alatt kitapasztalhatta annak gyakorlati értékét. Amennyiben ez kedvezőnek bizonyult, az uniós elsőbbség révén a többi tagállamban is szabadalmat kérhetett, melynek elsőbbségi ideje az eredeti bejelentési időpont volt.³⁵

Az 1911-ben megtartott washingtoni konferencia két új bekezdéssel egészítette ki a 4. cikket, amelyek azonban az elsőbbségi jog tartamát érintetlenül hagyták.³⁶ Ebből adódóan az uniós elsőbbség – a legtágabb értelmezés ellenére – továbbra sem hozott létre „uniós szabadalmat”, mert minden esetben egy nemzeti bejelentési elsőbbségre épült, azaz a 4. cikk alkalmazása egy nemzeti szabadalom lététől függött. A tagállamok között volt elképzelés arra nézve, hogy ezt a szoros kötődést lazítsák – pl. egységes bejelentési terület létrehozásával –, de az újítás minden esetben heves ellenállásba ütközött. Többek között Magyarország is ragaszkodott az uniós elsőbbség eredeti értelmezéséhez, amely mind a jogtudomány,³⁷ mind a joggyakorlat szintjén megnyilvánult. A szabadalmi bíróság nagy horderejű ítélete szerint az *„uniós elsőbbségi nap azt és csakis azt jelenti, hogy az uniós elsőbbséggel bejelentett szabadalmi bejelentéseket a bejelentési napjuk és elsőbbségi napjuk közötti időben bekövetkezett cselekmények nem érvényteleníthetik”*.³⁸ Ebből az ítéletből két alapvető következtetés vonható le.

³⁵ Vö. Bárkány József: Kézikönyv az újításokról és találmányokról. Budapest, 1958, p. 159.

³⁶ Magyarországon kihirdetve az 1912:XIII. törvénycikkkel.

³⁷ Vö. Belantini Zoltán előadása a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. brüsszeli kongresszusáról. Szabadalmi Közlöny, 1925. 8. sz., p. 1.; Gusztáv Béla: A szabadalmi elsőbbségi igény érvényesítéséhez. Iparjogi Szemle, 1910. 4. sz., p. 41–42.; Kayser Szilárd: A nemzetközi iparjogvédelem és a washingtoni konferencia. Iparjogi Szemle, 1911. 3. sz., p. 35–38.; Kelemen András: Az elsőbbség. Szabadalmi Közlöny, 1929. 23. sz., p. 516–517.; Kelemen István jelentése a Hágai Nemzetközi Iparjogvédelmi Konferenciáról. Szabadalmi Közlöny, 1926. 1. sz., p. 1.; Vásárhelyi László: Az uniós egyezmény 4. cikke és a feltalálók védelme. Szabadalmi Közlöny, 1930. 24. sz., p. 543–545.

³⁸ S. 11909. alapszámú ügy. Közzétéve: Szabadalmi Közlöny, 1929. 7. sz., 138–141.

Egyrészt az uniós elsőbbség csak bizonyos újdonságrontó körülményeket hatálytalanított, s joghatása ebben ki is merült.³⁹ Vagyis az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem keletkeztetett. Másrészt pedig ha az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem keletkeztetett, akkor az kizárólag a nemzeti bejelentés alapján volt megszerezhető. A bíróság ítéletének alapjául az szolgált, hogy a 4. cikkben biztosított uniós elsőbbség kimondottan nem ölelt fel szabadalmi jogot, de nem is zárta ki annak létezését. Így minden állam szuverenitásából folyóan maga dönthette el, hogy az uniós elsőbbséghez kíván-e szabadalmi jogot párosítani, vagy sem. Ez utóbbit szabadalmi törvényünk kifejezetten nem tette lehetővé, így a bíróság helyes következtetést vont le akkor, amikor az oltalom alapjául kizárólag a hazai bejelentést állapította meg. Míg a bíróság a törvény szigorú értelmezéséből indult ki, addig a jogtudomány gyakorlatiasabb érveket is támasztott a 4. cikk eredeti értelmezése mellett.

Az uniós elsőbbség tartalmának továbbértelmezése ugyanis a nemzeti szabadalomtól való elszakadást jelenhette volna, ám ez sok államra nézve hátrányos következményekkel járt volna. E folyamat első lépése az ún. egységes bejelentési terület bevezetése lett volna, melyet a holland kormány és a Berni Nemzetközi Iroda is szorgalmazott. A kérdésben nem sikerült egységes álláspontot kialakítani a zürichi kongresszuson. Az egységes bejelentési terület ugyanis azt jelentette volna, hogy az unió bármely államában történő bejelentés a többi államban is szabadalmi jogot keletkeztet.⁴⁰

Magyarországon egyszer már előállt hasonló helyzet a Vám- és Kereskedelmi Szövetség léte alatt.⁴¹ E szövetség értelmében a magyar minisztérium szabadalmat csak az osztrák kereskedelemügyi miniszter hozzájárulásával adhatott, és viszont. A szabadalomlevelet Magyarországon magyarul, Ausztriában németül állították ki, és ezek érvényesek voltak a Monarchia egész területén.⁴² Így a birodalom egységes vám- és kereskedelmi terület lett, a szabadalmak kedvezményei mind a két állam lakosait megillették. Ugyanakkor a két ország közötti gazdasági különbségek a szabadalmazás terén is megmutatkoztak. Ausztriában jóval több szabadalmi bejelentés érkezett, s így jóval több eljárási díj is folyt be, mint Magyarországon.⁴³ A szövetségnek nem egy egységes bejelentési terület létrehozása volt a fő célja, de hatását tekintve mégis bebizonyosodott, hogy egy másik állammal való iparjogvédelmi közösség megbénította a magyar szabadalmi jog fejlődését.

³⁹ Bernauer Zsigmond: A párizsi, illetve hágai nemzetközi iparjogvédelmi egyezmény 4. cikkéhez. Szabadalmi Közlöny, 1927. 8. sz., p. 128.

⁴⁰ Kelemen István: Jelentés a zürichi kongresszusról. Iparjogi Szemle, 1925. 8. sz., p. 26.

⁴¹ Magyarországon kihirdetve az 1867. évi XVI. törvénycikkkel.

⁴² Horváth Gyula: Iparjogvédelem Magyarországon. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1994, p. 8.

⁴³ Ezt a sérelmes helyzetet az 1878. évi XX. törvénycikk azzal próbálta kompenzálni, hogy a bejelentés helyétől függetlenül a másik állam részére az adott szabadalom után járó eljárási illeték 25%-át meg kellett fizetni. Ez azonban nem a bejelentés helye szerinti állam bevételeit csökkentette, hanem e 25%-os többletköltséget az eljárási díjak drasztikus emelésével érték el, mely végső soron a feltalálót vagy az igénybejelentőt terhelte.

Egy egységes bejelentési terület nemcsak Magyarországra nézve járt ilyen veszéllyel, ezért az 1925-ben megtartott Hágai Nemzetközi Iparjogvédelmi Konferencián a holland kormánynak a 4. cikk módosítására irányuló javaslatát nemhogy nem tárgyalták, de még a napirendről is levették.

Ha az uniós elsőbbség „továbbértelmezéséről” azt állítjuk, hogy megosztotta a tagállamokat, akkor ez hatványozottabban érvényesült a „harmadik személy jogainak fenntartása” körül kialakult vitában. A 4. cikk fentebb hivatkozott olvasata teljesen egyértelmű, kivéve „a harmadik személy jogainak fenntartása mellett” kezdetű fordulatot.⁴⁴ A szöveg nyelvtani értelmezéséből arra következtethetünk, hogy az uniós elsőbbség Magyarországon kettős megszorítással értelmezhető. A 4. cikk ugyanis lehetőséget biztosított, hogy egy tagállami bejelentést 12 hónapon belül – az eredeti elsőbbséggel – egy másik tagállamban is bejelentés kövessen. Ez utóbbi bejelentés (uniós elsőbbség) azonban a kifejtettek fényében hazánkban nem keletkeztetett automatikusan szabadalmi jogot, de ha az oltalmat a bejelentő meg is kapta, azt csak harmadik személy jogainak sérelme nélkül gyakorolhatta. Felmerül a kérdés, hogy kit kellett harmadik személy alatt érteni. E harmadik személy az uniós elsőbbség alapját jelentő bejelentés bejelentőjétől különböző személy lehetett, aki az eredeti bejelentés és az uniós elsőbbségi bejelentés időpontja között, a feltalálótól függetlenül a találmányt feltalálta. A magyar szabadalmi jog ismerte ezt az esetkört,⁴⁵ amelyet előző használó vagy első használó névvel aposztrofált. Ennek értelmében a szabadalmas nem gyakorolhatta a 8. §-ban őt megillető jogokat azzal szemben, aki a bejelentés időpontja előtt a találmányt használta, gyakorlatba vette.⁴⁶ E rendelkezés a PUE 4. cikkével együtt is érvényesülhetett, ami sajátos helyzetet teremtett Magyarországon. Ugyanis az uniós elsőbbség értelmében a magyarországi elsőbbség időpontja az eredeti – más tagállamban eszközölt – bejelentés időpontja volt. A 4. cikk azonban csak azt jelentette, hogy az uniós elsőbbséggel rendelkező találmány esetén az újdonságrontó körülményeket az eredeti bejelentési idő szerint kellett elbírálni a másik államban is. Így az eredeti bejelentés után eszközölt gyakorlatba vétel vagy használat az uniós elsőbbséggel rendelkező találmány esetén nem volt vizsgálható, vagyis hazánkban szabadalmat kaphatott. Ennek oka az volt, hogy az újdonságrontást⁴⁷ a szabadalmi törvény 3. §-a szabályozta, melyben azonban az előző használat nem szerepelt, így az uniós elsőbbséget tulajdonképpen nem érintette.

⁴⁴ Vásárhelyi László: Néhány szó az unio-szerződés 4. cikkéhez. Szabadalmi Közlöny, 1922. 12. sz., p. 209.

⁴⁵ 1895:XXXVII. tc. 12. §: A szabadalom hatálytalan azzal szemben, aki a találmányt, melyre másnak szabadalom engedélyeztetett, már az előtt, mielőtt az utóbbi találmányát bejelentette volna, a magyar korona országai területén szabadalmi oltalom nélkül használta, vagy a felhasználásra szükséges berendezést létesített.

⁴⁶ A magyar bírói gyakorlat szerint az előhasználó gyakorlatba vételének iparszerűnek kellett lennie – hiszen a magáncélú felhasználás bizonyos feltételek esetén eleve megengedett volt –, és nem nyilvánosnak. Hiszen ha a gyakorlatba vétel nyilvános volt, akkor az újdonságrontó körülményként jelentkezett.

⁴⁷ Az újdonságrontás tényét csak a bejelentési időpontban lehetett vizsgálni, ami jelen esetben az uniós elsőbbség révén egy más tagállamban eszközölt korábbi bejelentési időpont lesz.

Mindezekből az a sajátos helyzet állhatott elő, hogy ugyanarra a találmányra nézve a kizárólagosságot két különböző személy is megkaphatta: mind az uniós elsőbbséggel rendelkező személy, mind az előző használó.⁴⁸ Ebben az összefüggésben kizárólagosságról nem is beszélhetünk, hisz az, mint olyan, megszűnt létezni. Ugyanakkor nem valósult meg ún. kettős szabadalom, mert az előző használó nem szabadalmi oltalmat kapott, hanem csak egy olyan speciális jogállást, melynek értelmében a szabadalmas vele szemben a jogait nem érvényesíthette.⁴⁹

A 4. cikk (1) és (2) bekezdése között fennálló ellentmondás több államot arra készítetett, hogy indítványozza a harmadik személy jogainak fenntartás nélküli törlését. Ehhez azonban a főegyezmény értelmében egyhangúságra lett volna szükség, ami a 4. cikk körül kialakult vitákban szinte soha nem alakult ki. A leghevesebb ellenállást Magyarország és Olaszország tanúsította. A 4. cikk értelmezésében elfogadott magyar álláspont még az 1925-ben megrendezett hágai konferencián is megingathatatlan volt, s csak a két évvel később megrendezett genfi konferencián mutatkozott némi enyhülés. A magyar kormány támogatását élvezve Pompéry Elemér a két tábor közötti közvetítő álláspontot dolgozott ki.⁵⁰ Ennek értelmében hazánk hozzájárult harmadik személy jogainak törléséhez azzal a fenntartással, hogy a „személyes tulajdon”⁵¹ fogalmát felveszik az egyezmény szövegébe, és a részes államok mindegyike megalkotja saját versenytörvényét. Miután egyik tábor sem tudta maradéktalanul elfogadni a magyar javaslatot, nyilvánvalóvá vált, hogy itt nem pusztán a harmadik személy jogainak eltörléséről, hanem az egységes bejelentési terület bújtatott bevezetéséről van szó. A tárgyalások eredménytelenségét kiválóan tükrözi, hogy a francia képviselő egy szerűen felszólította Magyarországot, hogy fogadja el a többségi álláspontot, míg az angol képviselő azt indítványozta, hogy a kérdésben Magyarország és Olaszország kihagyásával külön egyezményt kössenek. Ekkor azonban az olasz delegáció részben „visszavonulót fűjt”, mert Ginori-Conti herceg, a delegáció elnöke kijelentette, hogy az olasz kormány az 1858-as szabadalmi törvény reformján dolgozik, és „kötelességének fogja tartani, hogy a jelen ülés ... által előadott indokokat kormánya elé terjeszti. Természetes, hogy az olaszországi csoport e tekintetben mindennemű állásfoglalást fenntart kormánya számára”.⁵² A magyar delegáció álláspontja azonban – a beterjesztett javaslat elutasítására tekintettel – továbbra is megingathatatlan volt. Pompéry Elemér – a magyar delegáció vezetője – az olasz érvelésre reagálva kijelentette, hogy „az elsőbbség kérdésében ... a kongresszus elé terjesztett javaslat és indokolása a magyar kormány előtt ismeretes volt, azokat a kormány jóváhagyta és támogat-

⁴⁸ S. 11909. alapszámú ügy. Közzétéve: Szabadalmi Közlöny, 1929. 7. sz., p. 138–141.

⁴⁹ Kósa: i. m. (26), p. 97.

⁵⁰ MOL K27 (1927.05.06) 17R/92.

⁵¹ Ez tulajdonképpen az előző használó jogállásának átmenekítését jelentette volna.

⁵² Kelemen András jelentése: A Nemzetközi Iparjogvédelmi Szövetség Genfi Kongresszusa, 1927. június 8–10. Szabadalmi Közlöny, 1927. 18. sz., p. 307.

ta. Ennek megfelelően a m. kir. kormány most a maga részéről várja, hogy a Szövetség többi csoportja is terjessze elő javaslatát.”⁵³ Ebből adódóan a harmadik személy jogainak fenntartás nélküli törlése hosszú időre lekerült a nemzetközi integráció porondjáról.

Gyakorlatbavételi kötelezettség

A szabadalmi oltalom kettős arcú jogintézmény, melynek célja egyrészt a feltalálói tevékenység ösztönzése, másrészt az iparfejlesztés. Ennek értelmében az oltalom csak akkor éri el valódi célját, ha a feltalálónak biztosított kizárólagos jogot az arra jogosult gyakorolni is fogja. Hisz egy találmány nem önmagáért van, hanem a társadalom szolgálatáért, így mindaddig, amíg használatba vétele – s ezáltal a nagy nyilvánosság elé tárása – meg nem történik, a közérdek szempontjából értéktelen. A magyar szabadalmi törvényhez fűzött miniszteri indokolásból is ez olvasható ki: „a szabadalmi oltalom kizárólag a honi ipar támogatása szempontjából adatván, a törvény követelheti, hogy a magyar szabadalom által védett tárgy vagy eljárás a magyar korona területén gyártassék, illetve alkalmaztassék.”⁵⁴ Így a szabadalmi törvények törekvése, hogy az oltalomban részesített feltalálókat arra ösztönözzék, hogy a lehető legrövidebb időn belül „vegyék gyakorlatba” találmányukat, hiszen a kizárólagosság folytán a feltalálónak nemcsak joga, hanem kötelessége is a hazai ipar kielégítése.⁵⁵ Ennek megvalósítását szolgálja a feltalálót terhelő gyakorlatbavételi kötelezettség is. E kötelezettség megszegéséért járó szankciók a tagállamokban széles skálán mozogtak. Anglia⁵⁶ és az USA kivételével az államok záros határidőhöz kötötték a találmány gyakorlatba vételét, melynek elmulasztása visszavonással vagy megsemmisítéssel járt.⁵⁷

A magyar szabadalmi törvény az oltalom elnyerésétől számított három évet adott a feltalálónak arra, hogy találmányát belföldön gyakorlatba vegye.⁵⁸ A gyakorlatba vételre rendel-

⁵³ Uo.

⁵⁴ Az 1895:XXXVII. tc. 20. §-ához fűzött miniszteri indokolás. Corpus Iuris Hungarici.

⁵⁵ Mayer Géza: A szabadalmak gyakorlási kényszerének kérdéséhez. Szabadalmi Közlöny, 1927. 8. sz., p. 123.

⁵⁶ Bár az angol szabadalmi jog kezdetben nem ismerte a gyakorlatbavételi kötelezettséget, a szabadalom visszavonható volt, ha az az angol alattvalókra nézve káros vagy alkalmatlan.

⁵⁷ E határidő 1–4 év között mozgott, s a gyakorlatba vétel terjedelmétől, illetve az igazolás lehetőségétől függően a részletszabályok eltérőek voltak. A teljesség igénye nélkül a legjelentősebb európai államok a következő megoldásokat alkalmazták. Franciaországban ha a szabadalom külföldön gyakorlatba vétetett, akkor ezen időponttól számított egy éven belül belföldön is gyakorlatba kellett venni. Olaszországban öt évnél rövidebb időre adott szabadalmak esetén egy éven belül, ennél hosszabb időre adott szabadalmak esetén két éven belül gyakorlatba kellett venni. Portugáliában és Spanyolországban az oltalom elnyerésétől számított két éven belül, míg Németországban három éven belül gyakorlatba kellett venni.
⁵⁸ 1895:XXXVII. tc. 20. §: A szabadalom egészben vagy részben megvonható, ha a szabadalom tulajdonosa elmulasztotta találmányát a magyar korona országai területén lényegileg és kellő terjedelemben gyakorlatba venni, vagy ezen gyakorlatba-vételt igazolatlanul – szünetelés által – félbeszakította, vagy legalább a hazai és saját viszonyaihoz képest mindent meg nem tett, mi ezen gyakorlatba-vétel foganatosisására és folytatására szükséges. Ezen megvonás rendszerint nem mondható ki előbb, mint a szabadalom megadásának kihirdetésétől számítandó három év elmúltával.

kezésre álló határidő meghatározása kulcsfontosságú lehet, hiszen ha ez túlságosan rövid, illetve szigorú, akkor a kizárólagos jog illuzórikussá válhat, ha viszont túlságosan megengedő, akkor az a nemzeti ipar azon érdekét sértheti, hogy a gyakorlás valóságos és olyan legyen, amely az iparfejlesztést ténylegesen előmozdítani képes. Mindezek alapján megállapítható, hogy a gyakorlási kényszer kapcsán a törvényhozónak olyan megoldásra kell törekednie, mely az ipar és a feltaláló érdekei között a helyes középúton marad.⁵⁹ E helyes középútat három kritérium határozhatja meg:

- a) A találmány gyakorlatba vételére nyitva álló határidő.
- b) A gyakorlatba vétel terjedelme.
- c) A gyakorlatba vétel elmulasztásának jogkövetkezménye.

A hazai megoldás szerint biztosított hároméves határidő a fentebb írtak fényében teljes mértékben megfelelt az európai tendenciáknak, és a gyakorlatban is praktikusnak bizonyult. Az 1895:XXXVII. törvénycikket megelőzően az 1852-es pátns is ismerte ezt a jogintézményt, de mindössze egyetlen évet biztosított a szabadalmas számára.⁶⁰ Ez semmiképpen sem volt elegendő, hisz léteztek olyan nagyszabású találmányok, melyek olyan előmunkálatokat vettek igénybe, melyek kizárták, hogy a találmányt akár egyetlenegy példányban is előállítsák. Ami a gyakorlatba vétel terjedelmét illette, az 1852-es pátns rendkívül szigorú követelményeket támasztott, hisz elvárta, hogy a találmány az első év végére a szabadalmi leírás alapján legalább egy példányban elő legyen állítva. Szabadalmi törvényünk ehhez képest enyhébb kritériumokat határozott meg, mert megelégedett azzal, hogy a feltaláló „a hazai és saját ipari és vagyoni viszonyaihoz képest”⁶¹ mindent megtett a gyakorlatba vétel foganatosítása iránt. Ebből következik, hogy a szabadalom tulajdonosát nem lehetett arra kötelezni, hogy a belföldi szükségleteket teljes mértékben kielégítse, ugyanakkor e gyakorlatba vételnek valóságosnak és ténylegesnek kellett lennie, melyről minden esetben a konkrét körülményeket figyelembe véve a Szabadalmi Bíróság döntött.

A gyakorlatbavételi kötelezettség elmulasztásához kapcsolódó szankció az, ami miatt ezt a jogintézményt a nemzetközi integráció vonatkozásában is vizsgálni kell. Az egyezmény értelmében az „Unióhoz tartozó államok egyikében vagy másikában előállított tárgyaknak a szabadalomtulajdonos által eszközölt bevitele abba az államba, amelyben a szabadalom engedélyeztetett, a szabadalom elvesztét nem vonja maga után”.⁶² Az 5. cikket a brüsszeli és a washingtoni pótegyezmény azzal a kitételrel toldotta meg, hogy három év eltelté előtt gyakorlatba vétel hiánya miatt egyetlen államban sem vonható meg a szabadalom, és három

⁵⁹ Vö. *Deutsch Izidor: A szabadalomból folyó jogviszonyok. Magyar Jogászegyleti Értekezések, XI. kötet, 1. füzet.* Budapest, Franklin-Társulat Könyvnyomdája, 1894, p. 32.

⁶⁰ Az 1852. évi pátns 29. § (2). bek. a) pontja értelmében „a szabadalmak érvényüket veszítik megszűnés által; ilyen akkor áll be, ha a szabadalmazott a szabadalmi okirat kiállításától számított legfeljebb egy év alatt találmánya, fölfedezése vagy javítása gyakorlását belföldön nem kezdte meg”.

⁶¹ 1895:XXXVII. tc. 20. §-ához fűzött miniszteri indokolás. Corpus Iuris Hungarici.

⁶² PUE 5. cikk.

év eltelte után is csak akkor, ha a szabadalom tulajdonosa a mulasztás tényét igazolni nem tudta.⁶³ Így tulajdonképpen az egyezmény a gyakorlatbavételi kötelezettséget fenntartotta, de az elmulasztására vonatkozó szankciót megvonta, ami nyitva hagyta azt a kérdést, hogy milyen eszközökkel kényszeríthető ki a találmány gyakorlatba vétele. A szankciók lehetséges köre kapcsán két megoldás képzelhető el. Fontos kiemelni, hogy jelen esetben nem a klasszikus értelemben vett szankcióról van szó, hisz a jogintézmény lényege abban áll, hogy záros határidőn belül a társadalom tagjai megismerhessék és használhassák a találmányt. A társadalom számára pedig irreleváns, hogy e közzététel a feltaláló vagy más által valósul-e meg. Így vagy a feltalálót kell arra szorítani, hogy e közzétételt tegye meg, vagy ha ő nem, akkor más számára kell ezt a lehetőséget biztosítani. Az iparjogvédelmi integráció a washingtoni konferencia után egyértelműen az utóbbi megoldás mellett tört lándzsát, hisz az 5. cikk 3b pontjával a szabadalmas szankcionálását egyértelműen kizárták.⁶⁴ Mindezekből következik, hogy az integráció folyamata nemzetközi szinten új jogintézményt hívott életre, amely kényszerhasználati engedély⁶⁵ néven vonult be a magyar judikátúrába. Mindezeket túl a washingtoni konvenciónak tulajdonított legjelentősebb hatás abban áll, hogy gyakorlatba vétel hiánya miatt a szabadalom nem vonható meg. E rendelkezés pedig ellentétes⁶⁶ a magyar szabadalmi törvény 20. § 1. pontjának 3. bekezdésével, mely szabadalomgyakorlás hiánya miatt három éven belül is megvonhatja a szabadalmat. Ezt az ellentmondást a csatlakozást kimondó 1908. évi LII. tc. csak látszólagosan oldotta fel. A hivatkozott törvény ugyanis a szabadalmi törvény 20. § 1. pontjának 3. bekezdését folytatólagosan a következő rendelkezéssel egészítette ki: *„Ily esetekben a szabadalmi hivatal határidő tűzése mellett a szabadalomtulajdonost a találmány gyakorlatba vételére az indokok közlése mellett jogkövetkezményekre való utalással előzetesen meginteni köteles”*, továbbá pedig a 20. § 2. pontjának második bekezdését hatályon kívül helyezte. A jogalkotó ezzel a megoldással kívánt eleget tenni jogharmonizációs kötelezettségének, mely sajátos helyzetet eredményezett a megvonás értelmezése kapcsán. Egyrészt feltűnő, hogy a megvonással joghatását tekintve közvetlenül össze nem függő megintést rendel alkalmazni, másrészt ezen új jogintézményt sem következetesen alkalmazta, hisz a megvonás egyik esetében főszabállyá tette, míg a másik esetében megszüntette.

Tekintettel arra, hogy a nem gyakorlás miatti szabadalommegvonás a bejelentéstől számított három év elteltével már nem volt lehetséges, három éven belül pedig nem volt jel-

⁶³ Washingtoni pótegyezmény Magyarországon kihirdetve az 1912. évi XIII. törvénycikkkel.

⁶⁴ Vö. *Belantini Zoltán* előadása a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. brüsszeli Kongresszusáról. Szabadalmi Közlöny, 1925. 8. sz. 1.

⁶⁵ A kényszerlicencia jellegére és hazai szabályozására a területi korlátok miatt a jelen tanulmányban nincs lehetőségünk kitérni.

⁶⁶ Tekintettel arra, hogy az egyezmény 16. cikke értelmében az egyezményhez való utólagos csatlakozás teljes joghatállyal valamennyi rendelkezéshez való hozzájárulást jelenti, így az egyezmény és az azt kiegészítő pótegyezmények rendelkezéseikhez kivételt nem tűrő módon hozzá kell igazítani a nemzeti jogot.

lemző, így e kérdés inkább jogelméleti, mintsem gyakorlati jellegű, s ennél fogva csak a szabadalmi kényszerengedélyről rendelkező 1932. évi XVII. törvénycikkben lett végérvényesen rendezve.

E rövid tanulmányban igyekeztünk rávilágítani arra, hogy a XIX. századra az ipari és kereskedelmi forgalom nemzetközivé válása egyre inkább érzékeltette azokat a hátrányokat, melyek az egyes országok iparjogvédelmi szabályainak eltéréseiből adódtak. Kezdetben a bilaterális szerződések átmeneti javulást eredményeztek, de a XIX. század végére nyilvánvaló vált, hogy az iparjogvédelmet „nemzetközi szintre kell emelni”, és ebből a célból uniót kell létrehozni. A tárgyalási folyamatok értékelése során megpróbáltunk rávilágítani azokra a komplex összefüggésekre, amelyek a szabadalmi jogot jellemzik, s amely összefüggések sokszor a nemzeti szabályozás alapjaiban gyökereznek. Így hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a létesítendő unió nem irányulhat a nemzeti szabályok egységesítésére, hanem kizárólag a teljes konszenzuson alapuló jogközelítést tűzhetette ki célul, melynek fő vezérfonalát a fentiekben meghatározott négy alapelvben láttuk.

Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila

AZ SZTNH NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK FŐBB JELLEMZŐI 2012 ELSŐ FELÉBEN

MAGYARORSZÁG KÉPVISELETE A SZELLEMI TULAJDON VILÁGSZERVEZETE (WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION, WIPO) KERETÉBEN FOLYÓ NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

A korábbi évekhez hasonlóan a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) 2012 első felében is ellátta Magyarország képviseletét a WIPO bizottságaiban, munkacsoportjaiban és jelentősebb rendezvényein.

Februárban folytatódott a Védjegyek, Ipari Minták és Földrajzi Árujelzők Jogi Oltalmával foglalkozó Állandó Bizottság múlt évben félbeszakadt 26. ülése, illetve szintén februárban tartotta 20. ülését a Szellemi Tulajdonnal, Genetikai Forrásokkal, Hagyományos Tudással és Folklórral foglalkozó Kormányközi Bizottság is. Márciusban rendezték meg az Új Növényfajták Oltalmára létrehozott Nemzetközi Unió Adminisztratív és Jogi Bizottságának, Konzultatív Bizottságának és Tanácsának tavaszi üléseit. Áprilisban volt a Szellemi Tulajdonnal, Genetikai Forrásokkal, Hagyományos Tudással és Folklórral foglalkozó Kormányközi Bizottság 21. ülése. Májusban került megrendezésre a Szabadalmi Jogi Állandó Bizottság 18. ülése és a Szabadalmi Együttműködési Szerződés munkacsoportjának 5. ülése. Júniusban tartották a Lisszaboni Rendszer fejlesztésére létrehozott munkacsoport 5. ülését.

A nem Genfben szervezett WIPO-rendezvények közül az audiovizuális előadások védelméről szóló, Pekingben megtartott diplomáciai konferenciát és a nemzeti szellemi tulajdonvédelmi stratégiák fejlesztéséről szóló, Nagyszébenben megtartott regionális konferenciát fontos megemlíteni a hivatali részvétel tekintetében.

A Védjegyek, Ipari Minták és Földrajzi Árujelzők Jogi Oltalmával foglalkozó Állandó Bizottság (Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, SCT) 26. ülése, Genf, február 1–3.

Az ülésen a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály helyettes vezetője, illetve a Nemzetközi Védjegy Osztály vezetője képviselte a hivatalt.

Az ülést a WIPO főigazgatója nyitotta meg, a levezető elnöki feladatokat az SZTNH főosztályvezető-helyettese látta el. Francis Gurry, a WIPO főigazgatója kitért arra a tanulmányra, amely a formatervezésiminta-oltalmi eljárások alakításainak harmonizálásáról szóló nemzetközi szerződésnek (*Design Law Treaty*, a továbbiakban: DLT) a fejlődő és a legkevésbé fejlett országokra gyakorolt hatását mutatná be, kiemelve, hogy az SCT egyik

legfőbb küldetésének a tanulmány elkészítésével kapcsolatos feladatok meghatározását (*terms of reference*) tekinti.

A doménnévrendszer kiterjesztésének védjegyjogi vonatkozásaival kapcsolatos fejlemények

A levezető elnök ismertette, hogy az októberi ülés alkalmával az SCT tagjai, az ott megfogalmazott aggályaikra való tekintettel, kérték a WIPO Titkárságát, hogy továbbra is tájékoztassa őket a témában várható fejleményekről. A delegációk egyetértettek az elnök összegzésével.

Az államok nevének védelme a védjegyként történő lajstromozással, valamint a védjegyként történő használattal szemben

Az ülésen az országnevek védelmére vonatkozó, három fázisból álló munkaprogram-javaslat került benyújtásra. Általánosságban véve elmondható, hogy a javaslatot a tagállamok kedvezően fogadták. A hozzászólások után az elnök egy kérdőív összeállítására történő javaslattal zárta le a napirendi pontot. Az ülés második napján került sor a munkaprogram-javaslatban (*draft terms of reference*) is szereplő, az államok nevének védelmével kapcsolatos tanulmány szempontrendszer-tervezetének megvitatására. Az elnök, tekintettel a felszólalásokra, felkérte a delegációkat, hogy a következő hónapokban – elsősorban a WIPO Jogi Fórumán keresztül – juttassák el a témával kapcsolatban elérhető valamennyi adatot, információt, jogesetet a titkárság részére.

Az internetszolgáltatók felelősségével kapcsolatos információs találkozóval összefüggő elnöki munkaanyag (non-paper) megvitatása

A védjegyek és az internet témakörével összefüggő információs találkozóval kapcsolatos elnöki munkaanyagot (*non-paper*) a tagállamok delegációi általánosságban támogatták. A felszólalók közül többen kiemelték: fontos, hogy az informális találkozók az egyes földrajzi területek arányosan képviseltesék magukat. Kisebb módosításokat javasoltak az ülés programjával, időtartamával összefüggésben.

A DLT lehetséges hatásairól szóló tanulmány elkészítésére vonatkozó szempontok meghatározása

A DLT lehetséges hatásairól szóló tanulmány elkészítésének szempontjai kapcsán számos delegáció hangsúlyozta, hogy csak abban az esetben támogatják egy ilyen tanulmány elkészítését, ha annak alkalmazási körét pontosan meghatározzák, és nem késlelteti a formatervezésiminta-oltalmi szerződés módosításának elfogadását, valamint az SCT munkáját.

A második napon e témában két alkalommal is sor került a DLT lehetséges hatásairól szóló tanulmány elkészítésének szempontjait definiáló informális ülésre. A DLT hatásait vizsgáló tanulmány szempontrendszerét végül – az EU két pontot érintő fenntartásaival – sikerült elfogadni.

Az ülés harmadik napján az elnök ismertette, hogy az informális találkozók eredményeként elkészült a DLT lehetséges hatásairól szóló tanulmány elkészítésének szempontjait definiáló dokumentum, amelyet – miután az EU mind a két fenntartását visszavonta – az SCT is elfogadott.

Az ülés során az EU tagállamainak képviselői többször is tartottak koordinációs ülést, amelynek során jóváhagyták az EU által tett általános nyilatkozatok tartalmát, amelyek az államok nevének védelméhez, valamint a formatervezésiminta-oltalmi szerződéssel kapcsolatos hatástanulmányhoz kötődtek.

A Szellemi Tulajdonnal, Genetikai Forrásokkal, Hagyományos Tudással és Folklórral foglalkozó Kormányközi Bizottság (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore, IGC) 20. ülése, Genf, február 14–22.

Az ülésen az SZTNH részéről az Iparjogvédelmi Jogi Osztály vezetője vett részt.

Az ülés a tagállamok és a folyamatosan bővülő megfigyelői kör részéről egyaránt – az IGC esetében megszokott módon – kiemelkedően nagyszámú képviselő részvételével zajlott. Az ülésen emellett újabb 13 nem kormányzati szervezet akkreditálására került sor.

Az ülés legnagyobb kihívását az jelentette, hogy az IGC hogyan lépjen tovább a genetikai források tárgyában napirenden lévő nagyszámú és tartalmilag erősen megosztott előkészítő irat alapján az elérendő eredményre és a mandátum értelmezésére vonatkozó politikai meg egyezés egyértelmű hiánya mellett.

A fejlődő országokat tömörítő *Like-Minded Countries* (LMC) javaslata a genetikai források *sui generis* oltalmát szabályozó konkrét rendelkezéstervezetek körében a szellemi tulajdonjogok megszerzésére irányuló bejelentésekre irányadó kötelező feltárási követelményt is tartalmaz, amely elsősorban a *Convention on Biological Diversity* (CBD) és a Nagoya Jegyzőkönyv előzetes beleegyezésre és haszonmegosztására vonatkozó rendelkezéseivel való összhang ellenőrzésére hivatott. Ezen túlmenően az IGC eddigi munkája kiterjedt a genetikai forrásokkal kapcsolatos célkitűzések és alapelvek, illetve a további munkára vonatkozó különböző opciók részletezésére is.

Az ülés elnökének javaslata az volt, hogy a korábbiakban eljáró ún. „*team of facilitators*” rövidebb plenáris vita alapján hozzon létre olyan új szöveget, amely a napirenden lévő valamennyi javaslatot magában foglalja. Az ülés elnöke hangsúlyozta, hogy a kompiláció nem tükrözne a szövegben szereplő elemekkel kapcsolatos semmilyen megegyezést, és nem lépne a korábban benyújtott javaslatok helyébe, csupán a további tárgyalások megkönnyítése érdekében egységes szerkezetbe foglalná azokat.

Az ülés során keletkezett új iratok

A fent említett kompilációs munkával megbízott „*team of facilitators*” az ülés során több ízben is egyeztetett azzal a szűk körű szövegezési csoporttal, amely a napirenden lévő, illetve

az ülés során előterjesztett javaslatok benyújtóiból állt. Az egyeztetés célja annak ellenőrzése volt, hogy a létrehozott új szöveg az eredeti javaslatok benyújtói szerint megfelelően tükrözi-e az általuk előterjesztetteket.

A plenáris vita eredményei

Az ülés legfőbb eredményét a „*team of facilitators*” gondozásában készült új dokumentum létrehozása és elfogadása jelentette. Az új szöveg az adott körülmények között jelentős előrelépésként értékelhető, hiszen a valamennyi különféle álláspontot elfogadott formában magában foglaló, egységes szerkezetű, 24 oldalas irat alapján az IGC körében folytatott tárgyalások – megfelelő politikai akarat mellett – ténylegesen felgyorsíthatóak.

Említést érdemel, hogy a megfigyelők részvételére vonatkozó tanulmány vitája kapcsán nem került sor az IGC szabályainak olyan módosítására, amelynek alapján a bennszülött és helyi közösségek képviselői a tagállamokkal egyenrangú eljárási jogokat élvezhetnének. Ez az IGC-ben akkreditált bennszülött küldöttek egy része számára elfogadhatatlannak bizonyult, aminek az ülésről történő demonstratív távozásukkal adtak kifejezést.

További munka

Mind a fejlett országokat tömörítő B csoport, mind az EU koordinációs ülései során élénken vitatott téma volt, hogy az ülésen született új tárgyalási szöveg kapcsán szükség van-e a fejlett országok részéről annak azonnali közlésére, hogy a szöveg jelenlegi állapotában nem alkalmas diplomáciai értekezlet összehívására. Tekintettel arra, hogy az IGC következő két ülése is tematikus lesz, és a napirend elvben nem vonatkozik majd a genetikai forrásokra, kérdéses volt, hogy erre a WIPO 2012. évi közgyűlése előtt mikor kerülhetne sor. Végül ezzel kapcsolatos nyilatkozat az ülésen nem hangzott el.

Az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottságának (CAJ) 65. ülése, az UPOV megfigyelőkre vonatkozó szabályai felülvizsgálatára alakult munkacsoport 3. ülése, az EU koordinációs ülése, az UPOV Konzultatív Bizottságának (CC) 83. ülése, valamint az UPOV Tanácsa (C) 29. rendkívüli ülése, Genf, március 29–30.

Az üléseken az SZTNH képviseletében a Szabadalmi Főosztály vezetője vett részt.

A CAJ 65. ülése

Az ülés elején a Technikai Bizottság ülésén történtek kerültek ismertetésre. Ezután áttekintették az UPOV-egyezményre vonatkozó információs anyagok fejlődését, majd az UPOV Információs Adatbázisok ügyét.

A CAJ tudomásul vette, hogy 173 új UPOV-kódot alkottak, és 12 UPOV-kódot módosítottak, így 2011 végére a kódok száma 6851 lett.

A bizottság egyetértett az UPOV-kódszisztem módosításával. Az UPOV-kódok a GENIE adatbázisban elérhetők, amely megtalálható az UPOV honlapján.

A CAJ tudomásul vette a növényfajta-oltalmi adatbázis fejlesztésére vonatkozó programot. Az adatbázis neve PLUTO-ra változik 2012-ben. A növényfajta-oltalmi adatbázis webes verziója is fejlesztés alatt áll. Szó esett az adatszolgáltatás gyakoriságáról is, mely évente hat alkalmat jelentene.

Az UPOV megfigyelőkre vonatkozó szabályainak felülvizsgálatára alakult munkacsoport 3. ülése

A munkacsoport korábbi, második ülésén fontolóra vette a „Szankciók áttekintéséről” szóló dokumentumot, és kérte az UPOV Titkárságát, hogy készítsen egy tervezetet, és alkalmazzon megfelelő intézkedéseket a szervezetek megfigyelői státuszára vonatkozólag ahol szükséges. A CC előző, 82. ülésén ezzel egyetértett.

A munkacsoport egyetértett a megfigyelői státuszt engedélyező szabály (*Granting Rules*) alábbi, javasolt módosításával:

„A CC, ahol azt szükségesnek tartja, újból áttekintheti a kormányközi és nemzetközi, nem kormányzati szervezetek megfigyelői státuszát, és megfelelő intézkedéseket alkalmazhat.”

A CC 83. ülése

Az ülésen először a tanácsnak felterjesztendő dokumentumokat tárgyalták meg a résztvevők. Ezt követően a WIPO Auditbizottságának jelentését tekintették át. Szó esett az UPOV-testületekben lévő megfigyelőkre vonatkozó szabályokról is. Ezután az UPOV-dokumentumokhoz való hozzáférésről és az információk közzétételéről szóló napirendi pontot tárgyalták, majd az UPOV nemzetközi tevékenységének fejlesztését vitatták meg.

A C 29., rendkívüli ülése

A Konzultatív Bizottság elnöke beszámolt a 83. ülésen történekről, majd elfogadták a Bizottság által készített javaslatokat. A tanács ülésén is szóba kerültek az UPOV-testületekben részt vevő megfigyelőkre vonatkozó szabályok, valamint az UPOV-dokumentumokhoz való hozzáférés és az információk közzététele.

A Szellemi Tulajdonnal, Genetikai Forrásokkal, Hagyományos Tudással és Folklórral foglalkozó Kormányközi Bizottság (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore, IGC) 21. ülése, Genf, április 16–20.

Az ülésen az SZTNH képviselésében az Iparjogvédelmi Jogi Osztály vezetője vett részt.

A bizottság mandátumának megfelelően az ülés tárgya a hagyományos tudásra vonatkozó rendelkezések tervezetével kapcsolatos vita folytatása volt, középpontban a tervezet elején szereplő négy kulcsfontosságú cikkel.

Az ülés elnökének javaslata az volt, hogy a hagyományos tudásra vonatkozó rendelkezések szövegének tervezetét az ülés során a korábbiakban eljáró, egy taggal kibővített „*team of facilitators*” gondolja. A plenáris vita során a cél az érdemi tárgyalás keretében az álláspontok ütköztetése, illetve lehetőség szerinti közelítése volt. A plenáris vita eredménye alapján, valamint a fejlődő országokat tömörítő „*Like-Minded Countries*” ajánlásait és az IGC előző elnökének meglátásait is figyelembe véve a „*facilitátorok*” két új szöveget hoztak létre. A hagyományos tudásra vonatkozó rendelkezések körében a „*facilitátorok*” kísérletet tettek arra, hogy az új szövegben valamennyi álláspont újszerűen rendezett módon szerepeljen: elsőként az egyetértéssel érintett pontok (*elements of convergence*), ezt követően pedig a továbbra is vitatott pontok (*elements of divergence*) feltüntetésével. Külön szöveg készült továbbá a célkitűzések és alapelvek tárgyában.

Az ülés legfőbb eredményét a „*team of facilitators*” gondozásában készült új dokumentum (*The Protection of Traditional Knowledge: Draft Articles – April 20, 2012*) létrehozása és elfogadása jelentette. Az új szöveget meglehetősen bonyolult szerkesztési és értelmezési megjegyzések kísérik, és terjedelme sem csökkent a korábbiakhoz képest. Ugyanakkor előrelépésként emelhető ki az egyetértéssel érintett szövegelemek lehetőség szerinti azonosítása. Az ülés végén elfogadásra került szöveg mind a rendelkezések, mind pedig a célkitűzések és alapelvek tárgyában készült anyagot tartalmazta.

Hasonlóan az IGC 20. üléséhez, az IGC legutóbbi ülésén is felmerült mind a B csoport, mind az EU koordinációs ülései során, és élénken vitatott téma volt, hogy a genetikai források tárgyában született új tárgyalási szöveg kapcsán szükség van-e a fejlett országok részéről annak haladéktalan közlésére, hogy a szöveg jelenlegi állapotában nem alkalmas diplomáciai értekezlet összehívására. Végül ezzel kapcsolatos nyilatkozat – az IGC 20. üléséhez hasonlóan – az IGC 21. ülésén sem hangzott el.

A fejlett országok részéről erőteljes igény mutatkozott arra, hogy az IGC következő, 22. ülésén kerüljön napirendre a közgyűlés számára benyújtandó ajánlás kérdésének – általános jellegű, mindhárom témát és a további munkát is érintő – vitája. Ennek alapján az IGC 22. ülése során a diplomáciai értekezlet összehívásának időszerűségével kapcsolatos nézetkülönbségek kieleződése nem jelentene váratlan fordulatot.

A Szabadalmi Jogi Állandó Bizottság (Standing Committee on the Law of Patents, SCP)

18. ülése, Genf, május 21–25.

Az SZTNH részéről az Iparjogvédelmi Jogi Osztály helyettes vezetője vett részt az ülésen.

Az EU-tagállamok, a B csoport és a közép-európai és balti államok csoportja, a CEBS csoport koordinációs ülései

A dán elnökségi stáb és az EU-delegáció vezetésével megtartott koordinációs üléseken a magyar delegáció aktívan közreműködött a közös álláspont kialakításában és a hozzászólások szövegének kidolgozásában.

Megfelelően összehangolt stratégia hiányában az EU és a B csoport koordinációs ülésein nagy nehézségek árán sikerült csak közös álláspontot kialakítani. A kivételek és korlátozások kapcsán végül sikerült megállapodni abban a négy kérdésben, amelyek alapvetőek a fejlett országok számára a munka megkezdéséhez: a kutatási kivétel, a magánhasználat, a kényszerengedélyek és a farmerprivilegium. Az EU tagállamai abban állapodtak meg, hogy a kivételek és korlátozások napirendi ponttal a szabadalmak minősége, a technológiatranszferrel az ún. *Client Attorney Privilege* (CAP) állítható szembe, míg a „szabadalmak és egészség” témakör kapcsán minél tovább kell halasztani a konkrét munka megkezdését.

Informális egyeztetések az SCP jövőbeni munkájáról

Az informális egyeztetések célja a jövőbeni munka kapcsán történő megállapodás tető alá hozása volt, ami szinte lehetetlen vállalkozásnak tűnt a fejlődő országok ismert igényei miatt. Az ülészak utolsó napját felemésztő tárgyalások az elnök által előterjesztett javaslat alapján folytak, amelyhez a B csoport, az EU és a CEBS közösen, illetve a *Development Agenda Group* (DAG) és az afrikai csoport is módosítási javaslatot terjesztett elő.

A szabadalmak minőségével kapcsolatos kérdőív kapcsán hiába mutattak rá ismét a fejlett országok, hogy nem cél a hivatalok közötti rangsor felállítása. A fejlődő országok rendkívül gyanakvóan álltak a kezdeményezéshez, azt eleve elutasították, sőt, a kérdőívnek a titkárság segítségével átdolgozott, „puhább” változatát sem voltak hajlandóak támogatni. Hivatkoztak ismét a Szabadalmi Együtműködési Szerződés (PCT) munkacsoportjában zajló hasonló munkára. A titkárság ennek kapcsán ismételten felhívta a figyelmet arra, hogy a PCT-munkacsoportban folyó, minőséggel kapcsolatos munka kizárólag a nemzetközi kutatási és vizsgálati jelentéseket érinti, a szabadalmak minőségével egyáltalán nem foglalkozik, tehát átfedés nincs. A DAG és az afrikai csoport végül javasolta, hogy a szabadalmak minőségével, illetve a felszólalási rendszerekkel kapcsolatos két témakört külön napirendi pont alatt tárgyalja az SCP. Ezt a B csoport, az EU és a CEBS határozottan elutasította.

A szabadalmak és egészség kérdéskör kapcsán az elnök a Markush-igénypontok kapcsán egy tanulmány elkészítését, a szabadalmi rendszereknek az életmentő gyógyszerekhez való hozzáférésre gyakorolt hatása tekintetében pedig egy, a rendelkezésre álló irodalom összegzésére irányuló munkát javasolt. A DAG és az afrikai csoport ezt nem tartotta elégségesnek, az eredeti javaslatukban előírányzott első fázis valamennyi lépését teljes egészében viszont akarták látni a szövegben. A titkárság mindhiába próbált rámutatni, hogy az általuk kért átfogó elemzés, valamint a gyógyszeradatbázis felállítása olyan költségvetési vonzatokkal jár, amelyekhez már főigazgatói jóváhagyás szükséges. Általánosságban is rámutattak, hogy a tagállamok által kért munkákat a következő ülésre gyakorlatilag lehetetlen kivitelezni. A B csoport a Markush-igénypontokra vonatkozó tanulmány helyett a WIPO-WHO-WTO háromoldalú jelentés megvitatását mint munkafázist kérte a szövegbe illeszteni. A jelentés várhatóan 2012 őszére, az SCP következő ülése előtt elkészül.

A CAP témakörében az EU és a CEBS által is támogatott, nem kötelező jellegű ajánlások elfogadásának lehetőségét a fejlődő országok kivétel nélkül elutasították, sőt a téma törlését kérték a napirendről.

A technológiatranszfer kapcsán a fejlődő országok az elnök által javasolt szeminárium megtartását korainak vélték, javasolták, hogy arról csak a tanulmány felülvizsgálatát követően szülessen döntés. Ebben a kérdésben vita nem volt.

Az informális egyeztetések végül teljes kudarccal zárultak, miután a jövőbeni munkát illetően nem sikerült megállapodásra jutni. A konszenzus hiánya elsősorban a DAG-nek és az afrikai csoportnak „köszönhető”, mivel hozzáállásukban a kompromisszumkészség leghalványabb jelét sem lehetett felfedezni.

Az audiovizuális előadások védelméről szóló diplomáciai konferencia (Diplomatic Conference on the Protection of Audiovisual Performances), Peking, június 20–26.

A diplomáciai konferencián az SZTNH részéről a jogi elnökhelyettes vett részt.

A diplomáciai konferencia előzményeihez tartozik, hogy az előadóművészeknek a hangfelvételen rögzített előadásai a WIPO 1996-ban megkötött, az előadásokról és a hangfelvételekről szóló szerződése (*WIPO Performances and Phonograms Treaty, WPPT*) alapján már nemzetközi jogi védelmet élveztek; a filmalkotásokban vagy más audiovizuális művekben rögzített előadások viszont ebből mindeddig kimaradtak. E hiány pótlására már a 2000. december 7. és 20. között Genfben megtartott diplomáciai konferencián kísérletet tettek; az az értekezlet azonban nem járt sikerrel, mivel csupán tizenkilenc cikkről állapodtak meg, a jogok átruházásával foglalkozó rendelkezés (a 12. cikk) kapcsán viszont elmaradt a megegyezés. Ez végül – több mint egy évtizedes tárgyalássorozat után – a WIPO Szerzői és Szomszédos Jogi Állandó Bizottságában és a WIPO közgyűlésében jött létre. A pekingi értekezlet összehívásával így a 2000-ben félbehagyott munkát folytathatták azzal, hogy a szerződéstervezet 30 cikkét illetően az értekezleten már nem nyitottak vitát, azokat – kisebb technikai kiigazításokat leszámítva – változatlan formában fogadták el, és csupán négy új közös nyilatkozatról (*agreed statement*) és a preambulum egy bekezdéssel való kiegészítéséről folytattak érdemi tárgyalásokat.

A magyar küldöttség a diplomáciai értekezleten a CEBS, azaz a közép-európai és balti államok regionális csoportjának szóvivőjeként (koordinátoraként) is eljár, mivel ezt a tisztséget a WIPO-ban a 2012. évben hazánk tölti be. E minőségében a magyar delegáció részt vehetett az ún. B csoport ülésein is (megfigyelőként), valamint bekapcsolódhatott az országcsoportok koordinátorai számára nyitva álló szűkebb körű, informális egyeztetésekbe is. Az Európai Unió tagállamai – a Bizottság és az elnökség koordinációja mellett – szintén rendszeresen egyeztetették álláspontjukat, amit az is indokolt, hogy a megkötendő szerződés – tárgyánál fogva – az Unió és a tagállamok osztott hatáskörébe esik. A magyar küldött-

ség vezetőjét megválasztották a szakmai kérdésekért felelős főbizottság (*Main Committee I*) egyik elnökhelyettesévé.

A diplomáciai értekezlet sikerrel zárult: megkötötték az audiovizuális előadások védelméről szóló Pekingi Szerződést. A konferencia záróokmányát 122 állam és az EU, míg magát a szerződést is 48 állam írta alá, köztük 5 EU-tagállam. Hazánk az 1139/2012 (V. 10.) Korm. határozat 3. pontja alapján a szerződés aláírói közé tartozik.

A szerződés létrejöttéhez szükség volt a közös nyilatkozatok és az új preambulumbekezdés szövegében való megállapodásra, valamint arra is, hogy a záró rendelkezések technikai kiigazítása révén az EU mint kormányközi szervezet is azok közé tartozzon, amelyeknek a ratifikációja beszámít a szerződés hatálybalépéséhez megkívánt 30 ratifikációba. Az értekezleten újonnan elfogadott közös nyilatkozatok a következő témákra vonatkoznak:

- a szerződés viszonya a WPPT-hez (az 1. cikkhez kapcsolódóan);
- a szerződés viszonya a WTO TRIPS-megállapodásához (az 1. cikkhez kapcsolódóan);
- az előadóművészek fogalma (a 2. cikkhez kapcsolódóan);
- a 13. és a 15. cikk kapcsolata, azaz az előadóművészi jogok alól engedett kivételek, illetve az e jogok korlátozásainak viszonya a műszaki védelmi intézkedésekhez.

Ez utóbbi nyilatkozat tartalmaz ugyan néhány tisztázatlan, túlzottan rugalmasan értelmezhető megfogalmazást, az uniós és a magyar jogszabályok kiigazítását mindazonáltal nem fogja igényelni.

Az elfogadott szerződés szövegébe beillesztették a 2000-ben tartott diplomáciai értekezleten az egyes cikkekhez fűzött közös nyilatkozatokat is.

A szerződés preambulumba kiegészült egy új bekezdéssel, amely a WIPO fejlesztési programjának (*Development Agenda*) jelentőségét idézi fel.

A Pekingi Szerződés jelentősége túlmutat önmagán: nemcsak az audiovizuális előadások nemzetközi védelme kapcsán fennálló szabályozási hiányosságot szüntette meg, hanem bizonyítja azt is: a WIPO képes még multilaterális keretek között anyagi jogi természetű nemzetközi normák megalkotására. Erre legutóbb 1996-ban volt példa, ennyiben tehát a Pekingi Szerződés korszakos jelentőségű. Az értekezlet zárónyilatkozataiban már az az optimizmus tükröződött, hogy e jó példát a nemzetközi szerzői jog fejlesztésének más területein (pl. a másorsugárzó szervezetek védelmét vagy a vakok és gyengén látók javára megállapított szabad felhasználási esetet illetően) is követhetik a közeli jövőben.

AZ EURÓPAI SZABADALMI EGYEZMÉNYBŐL (ESZE) FAKADÓ TAGÁLLAMI JOGOK GYAKORLÁSA ÉS KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSE

Az Európai Szabadalmi Szervezetben az SZTNH 2012 első felében is ellátta a kormányzati képviseletet.

Munkatársaink részt vettek az igazgatótanács és annak elnöksége, a Technikai és Működési Támogatás Bizottsága, a Szabadalmi Jogi Bizottság, illetve a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság ülésein, valamint különböző továbbképzéseken.

*Az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsának (Administrative Council, AC)
131. ülése, München, március 27–28.*

Az ülésen az SZTNH-t elnöke és a jogi elnökhelyettese képviselte.

Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) elnöke szóbeli helyzetjelentésében az európai szabadalmi bejelentések számának újabb emelkedéséről tudósított: tavaly 245 ezer bejelentést fogadtak, ebből 38% érkezett az ESZE tagállamaiból. Az ESZH elbírálói teljesítménye 2%-kal javult a 2010. évhez képest. 2011-ben 62 ezer európai szabadalmat adtak meg, ennek egyharmadát három éven belül. Beszámolt az „*IT Roadmap*” eredményes – időarányos – végrehajtásáról. Az együttműködési politikát illetően kiemelte a „*Cooperation Roadmap*” végrehajtására irányuló lépéseket. A gépi fordítás programjával kapcsolatban felhívta a figyelmet a hét nyelvre kiterjedő PATENTTRANSLATE projektre, amelynek második szakaszában veszik fel a magyart is a fordítások nyelvei közé. A Google-lal való együttműködés keretében várható a kínai, a japán és más ázsiai nyelvekre való kiterjesztés is. Az IP5 együttműködés központjában jelenleg az osztályozás áll (*Collaborative Patent Classification*), ez hamarosan működésbe lép az ESZH és az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) között. A nemzeti hivatalok e téren történő alkalmazkodását elősegítő intézkedésekről az Európai Szabadalmi Szervezet Technikai és Működési Támogatási Bizottságának következő ülésén fognak tárgyalni.

Az ESZH és az OECD együttműködési megállapodást kötött 2011-ben annak érdekében, hogy a szabadalmak gazdasági szerepét közösen tárják fel.

Az EU Tanácsának elnökségét adó Dánia képviselője helyzetjelentést tett az egységes hatályú európai szabadalom ügyében. A jelentés lényege, hogy csupán egyetlen politikai kérdés – az európai szabadalmi bíróság központi divíziója székhelyének kiválasztása – maradt nyitva. Az Európai Bizottság – meglepő módon – nem is szólott hozzá e témához.

Az AC ülése alkalmával írták alá az osztrák, a román és a magyar hivatal vezetői a Dunai Szabadalmi Intézet létrehozása tárgyában kidolgozott együttes szándéknyilatkozatot (*Joint Declaration of Intent*), valamint a legutóbbi két – vezetői, illetve szakértői szintű – találkozó jegyzőkönyveit.

Az Európai Szabadalmi Szervezet Technikai és Működési Támogatási Bizottságának (Technical and Operational Support Committee, TOSC) 75. ülése, München, április 26.

A hivatalt a Szabadalmi Főosztály vezetője és a vezető elnöki főtanácsadó képviselte az ülésen.

Helyzetjelentés: együttműködés a szabadalmakhoz kapcsolódó nyelvtechnológiai fejlesztések terén

Az ESZH elnöke ismertette a szabadalmakhoz kapcsolódó nyelvtechnológiai fejlesztések terén elért eredményeket, megköszönve a közreműködőknek az együttműködést, majd az ESZH szabadalmi információért felelős igazgatója statisztikai adatokkal szolgált az EPOQUENeten belül használt gépi fordítások gyakoriságáról. 2014-re már 28 tagország nyelvére tervezik a gépi fordítóprogram kifejlesztését.

Külön felhívták a figyelmet a megfelelő mennyiségű és minőségű, kétnyelvű szabadalmi szövegállomány (korpusz) rendelkezésre bocsátásának jelentőségére – e nélkül nem tudják kifejleszteni a fordítóprogramot. A Google-lal kötött megállapodás értelmében 2012 első félévében megkezdik a közös munkát a japán, a kínai és a koreai társhivatalokkal.

Az EPOQUENet terjesztése és árpolitikája

Az ESZH elnöke ismertette az ESZH információterjesztési politikájának felülvizsgálatát. Kiemelte, hogy az EPOQUE kutatási eszköz minőségi használata akkor javítható, ha azon keresztül minél szélesebb körben hozzá lehet férni a technika állásához tartozó információkhoz. A felülvizsgált alapelvek között szerepel egy olyan kitétel, hogy a hivatal adatgyűjteményének a lehető legteljesebbnek kell lennie, így az EPOQUE-hozzáféréssel rendelkező hivatalok nemzeti szabadalmi adatait elérhetővé kell tenni az ESZH számára. Az ESZH elnöke ismertette az EPOQUENet új költségstruktúráját és a küszöbön álló fontos fejlesztéseket, amelyek a tavaly elfogadott *IT Roadmapp*al is összhangban állnak. A javaslat új rendszert alakít ki az átláthatóság és az egyszerűség érdekében, munkaállomásonként, a használat arányában kerülnek meghatározásra az árak, végül gazdasági és politikai szempontokat is érvényesítenek az új díjpolitika rendszerében. Az alapelveket az AC korábban már rögzítette: az a cél, hogy a bevétel jobban fedezze az évi 60 millió eurót kitevő tényleges költségeket, amelyeknek jelenleg csak egy része térül meg.

Az ESZH elnöke ígéretet tett arra, hogy pontosítani fogják a dokumentum kifejezéseit. Felhívta viszont a figyelmet, hogy az EPOQUENet kutatási, nem pedig információszolgáltató eszköz. A nem publikált anyagok megosztásának jogi háttere kérdéses, így erre vonatkozóan az előterjesztést szintén pontosítják, ugyanakkor az ESZH szerint az ehhez való hozzáférés a kutatás minősége szempontjából fontos. Az ülésen az ESZH jelezte, felhasználónak a jelenleg aktív felhasználóként mért felhasználókat tekintik.

Tájékoztató az online bejelentés technikai kérdéseiről

Az ESZH egy Európa-szerte használható, egységes online bejelentési rendszert szeretne ki-dolgoztatni. 2012 áprilisában kötöttek szerződést a Logica nevű céggel. Az együttműködés-től azt várják, hogy az ESZH lesz a világon az első, kizárólag digitálisan működő szabadal-mi hivatal, amely a Logica által kifejlesztett ügykezelő rendszert (*case management system*) használva rövidebb átfutási idővel és költséghatékonyabban tudja ellátni hivatali feladatait, ezen belül az online bejelentések kezelését.

Helyzetjelentés a Utilisation Implementation Projectről

Ismertették, hogy megkezdtek a nem nyilvános adatok zártkörű megosztását automata és félautomata megküldés mellett annak érdekében, hogy vizsgálhassák: a közös bejelentések kutatása és vizsgálata során milyen azonosságok és milyen eltérések tapasztalhatók a külön-böző országok hivatalainak elbírálói munkájában.

IT Roadmap

A résztvevők ismertetést kaptak az IT Roadmap projektjeinek állásáról. Első helyen itt is a Logicával kötött szerződést emelték ki, amelytől az ESZH nagyon sokat vár. A kifejlesztendő új ügykezelő rendszer új alapokra helyezi a teljes szabadalommegadási folyamatot. Emellett kiemelendő, hogy az IT-menedzsment kibővül a változáskezeléssel, az ergonómiával és a minőségbiztosítással foglalkozó csoportokkal.

Az Európai Szabadalmi Szervezet Szabadalmi Jogi Bizottságának (Committee on Patent Law, CPL) 41. ülése, München, május 16.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala képviselőjében a jogi elnökhelyettes és a Jogi és Nemzetközi Főosztály vezetője vett részt az ülésen.

Az ESZE Végrehajtási Szabályzatának módosítása

Az Európai Szabadalmi Intézet (*European Patent Institute, EPI*) ellenezte a javasolt módo-sítást, vagyis azt, hogy ha az ESZH felhívása ellenére elmulasztja a bejelentő az elsőbbségi iratok fordításának benyújtását, akkor a szankció – az igény elvesztése – automatikusan megtörténik. Az EPI úgy vélekedett, hogy ez nem arányos. Az EPI emellett hivatkozott az ESZE 113. cikkének (a meghallgatáshoz való jog) sérelmére is, mert a bejelentő semmilyen más módon nem válaszolhat, kizárólag csak a fordítás benyújtásával tud eleget tenni a felhí-vásnak. Az EPI azt javasolta, hogy lehetővé kellene tenni, hogy a vizsgáló vagy a fellebbezési tanács vizsgálhassa, hogy megfelelő-e a benyújtott nemleges válasz, és nem automatikusan kellene bekövetkeznie a prioritás elvesztésének.

A magyar és számos más delegáció is jelezte, hogy általánosságban el tudja fogadni a javasolt változatot.

Az ESZH jelezte, hogy az eljárásban általában nem kérnek be fordítást, csak kivételes esetekben. A bejelentőnek nem sérül a meghallgatáshoz való joga, mert nyilatkozhat. Továbbá mind a határidő meghosszabbítására, mind az eljárás folytatására lehetősége van; az elsőbbségre vonatkozó jogvesztés ellen pedig fellebbezést nyújthat be.

A CPL-ben a javasolt megoldás általános támogatást élvezett, de több delegáció aggályosnak látta a szankciók automatikusságát, ezért az ESZH-t felkérték további vizsgálat lefolytatására az EPI felvetései nyomán.

Az ún. „Raising the Bar” projekt alapján bevezetett módosítások hatásának értékeléséről készült jelentés

Az ESZH előadását követően több delegáció is kifejtette aggályait a 36. szabály (megosztás) tekintetében végzett módosítás kapcsán. A magyar küldöttség megjegyezte, hogy az eltelt idő rövideje miatt nem lehet még messzemenő következtetéseket levonni.

Az EPI szerint nem megfelelő a 36. cikkben rögzített kötött határidő; emellett felhívta a figyelmet arra, hogy a 36. szabály (1) bekezdésének *b*) pontja szerinti határidő követése nehéz, mivel a határidő kezdő időpontja kapcsán adódhatnak bizonytalanságok.

Az ESZH azzal érvelt, hogy még nincs kellően hosszú idő óta hatályban a rendelkezés, de azt már most is érzékelték, hogy bár az „1. generációs” megosztások száma nőtt, de a „2. és 3. generációs” megosztások száma csökkent. Megerősítette, hogy folyamatosan figyelik a helyzetet, és erre kellő időben visszatérnek.

A CPL – bár egyes delegációknak voltak fenntartásaik – összességében még túl korainak ítélte a következtetések levonását, ezért kérte, hogy az ESZH folyamatosan kísérje figyelemmel a módosított szabályok gyakorlatával kapcsolatos fejleményeket.

A megújítási díj fizetésével kapcsolatos nemzeti előírások/eljárások az ESZE szerinti, sikeres felülvizsgálati kérelem esetén

A napirendi pont az EPI kérésére került tárgyalásra. Az ESZH elmondta, hogy 2010 óta – amikor is megkérték az ESZE hatályba lépett új szabályaival kapcsolatos felvilágosítást – csupán 18 országból kapták meg a releváns nemzeti szabályok ismertetését.

A magyar küldöttség rámutatott, hogy a magyar részről határidőben megküldött tájékoztatóban is jelzettekkel összhangban a magyar szabályozásban létezik jogalap a visszamenőleges fizetésre.

Az EPI megköszönte azoknak az országoknak, amelyek már bevezették ezt a lehetőséget, mert – bár nem gyakran, de – előfordulhatnak ilyen esetek.

A CPL elnöke kérte az ESZH-t, hogy az eddig beérkezett információk alapján adjon átfogó tájékoztatást a bizottság következő ülésén.

Egyéb ügyek

A WIPO PCT-munkacsoportjának következő ülésére előkészített dokumentumok (az ESZH és az angol delegáció dokumentumai) kerültek ismertetésre.

A magyar delegáció jelezte, támogatja a dokumentumokban foglalt javaslatokat, különösen a hivatalok által végzett munka egyenletes minőségére vonatkozó és a határidők jobb betartását célzó felvetéseket. A delegációk is egyöntetűen támogatták a PCT működésének javítására vonatkozó kezdeményezéseket.

Az Európai Szabadalmi Szervezet Költségvetési és Pénzügyi Bizottságának (Budget and Finance Committee, BFC) 103. ülése, München, május 22–23.

Az SZTNH részéről a Jogi és Nemzetközi Főosztály és a Gazdálkodási és Informatikai Főosztály vezetője vett részt az ülésen.

Díjcsökkentés egyes szerződő államok számára

Az ESZH elnöke bevezetőjében elmondta, hogy egyes, a nemzeti kutatásait az ESZH-val végeztető szerződő államok (Ciprus, Görögország, Málta, Törökország) kiválasztott bejelentői köreire (kis- és középvállalkozásokra, kutatóintézetekre és egyetemekre, magánszemélyekre) vonatkozóan tették meg javaslatukat, de ez a módosítás nem érinti a munkavégzésre irányuló alapszerződéseket, amelyekben megmaradnak a 2011 októberében elfogadott árak. Politikailag fontosnak nevezte a dokumentumban foglalt javaslatot, tekintettel a kkv-k és egyéb bejelentők támogatására, valamint arra, hogy a benyújtott tervezet összhangban van az együttműködési politikával (*Cooperation Roadmap*). A tervezett intézkedés pénzügyi volumene mintegy 500 ezer euró.

Egyrészt a díjcsökkentés jogi háttérét firtató, másrészt a kezdeményezés hatókörének szigorú értelmezését javasoló hozzászólások hatására az ESZH elnöke kifejtette, hogy nagyon nehéz egyszerű, transzparens, kiegyensúlyozott, ugyanakkor hatékony rendszert kiépíteni, de ez a céljuk. A kooperációs politika lényege az, hogy minden nemzeti hivatal szabadon azt a projektet választhatja, amit előnyösnek ítél. Az ESZH elnöke arra emlékeztetett, hogy nem fordult elő, hogy elégtelen pénzügyi forrás miatt nem finanszírozott volna valamilyen projektet az ESZH; emellett a kooperációs források a 2012-es költségvetésben felemelésre kerültek.

Pénzügyi beszámoló és auditori jelentés

A könyvvizsgálók beszámolójukban kiemelték, hogy vizsgálatukhoz öt különféle külső szakértő céget is bevontak a vizsgált szakterületek diverzifikáltsága miatt. A vizsgálati eredmények alapvetően pozitívan zárultak: az ESZH pénzügyi helyzete stabil, a gazdálkodás szabályszerűsége megfelelő. Idén először nem volt szükség céltartalék képzésére – nem volt derogáció a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardoktól (*International Finan-*

cial Reporting Standards, IFRS); a könyvvizsgálói nyilatkozat ezért záradékmentes (*clean opinion*).

Az ESZH elnöke büszkén jelezte, hogy ez az első eset, hogy az IFRS szerinti számadást a könyvvizsgálók fenntartás nélkül elfogadták, és céltartalékképzésre sem volt szükség. Az ESZH javuló hatékonyságú munkáját az jelzi, hogy az inflációval korrigált önköltség a tavalyihoz képest 93%-ra csökkent, ami a takarékoságnak és a növekvő teljesítménynek, egy szóval a hatékonyságjavulásnak köszönhető. Az ESZH elnöke kijelentette, hogy az ESZH külső, teljesen átfogó kontroll alatt működik, az elmúlt években a könyvvizsgálók által tett javaslatok 75%-át megvalósították, vagyis komolyan veszik és nagy arányban megvalósítják a javaslatokat.

Irányvonalak a 2013. évi költségvetéshez

Az ESZH elnöke a 2013-as tervezésnél alkalmazott legfontosabb premisszákat foglalta össze:

- a hatékonyság megmarad, sőt tovább javul a minőség színvonalának megtartása mellett;
- a létszám konstans marad: 7075 fő;
- a hágai, 2013–'16-ra tervezett, összesen 268 milliós épületberuházás megkezdődik;
- az *IT Roadmap* szintén beindul;
- a bevételek 1863,0 millió eurós és a kiadások 1600,2 millió eurós különbözetként az üzemi eredmény 262,8 millió euró lesz. Ebből leszámítva a beruházási kiadások 108,6 millióját a költségvetési többlet 154,2 millió euró;
- az IFRS szerinti eredmény +100,6 millió euróban, a beruházási kiadások értéke -120,7 millió euróban, így a kiadási hiány -20,2 millió euróban kerül megtervezésre 2013-ra;
- az eszközök külső forrással való fedezettségi aránya folyamatosan javul, vagyis csökken (2009-ben 26,4%; 2010-ben 25,4% és 2011-ben 24,9%), jóllehet az euróban számított összeg abszolút értéke azért nő – amire figyelemre méltó eredményként hívta fel a figyelmet.

Az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsának (Administrative Council, AC) 132. ülése, München, június 26–28.

A hivatal képviselőjében az ülésen az SZTNH elnöke és a Jogi és Nemzetközi Főosztály vezetője vett részt.

Az ESZH elnökének féléves beszámolója

A 2012-es év az ESZH elnöke szerint már az útitervek (*roadmaps*) valóra váltásáról szól. Az informatikai területet érintő *IT roadmap* tekintetében kiemelte az elektronikus *mailbox*-rendszer beüzemelését, valamint az új EPOQUE kutatást. A humánpolitikát lefedő *HR*

roadmap végrehajtása kapcsán elindította az ESZH a részmunkaidős otthondolgozást, és már mintegy 400 munkatárs dolgozik ebben a rendszerben. Az építkezésekre vonatkozó terveket összegző *building roadmap* tekintetében az ESZH tartja az előírt határidőket, és július végén választja ki az erre hivatott bizottság azokat a konzorciumokat, amelyek beadhatják pályázatukat a hágai épület tervezésére. A bizottságnak az AC elnöke és elnökhelyettese (dr. Bendzsel Miklós) is tagja. A kooperációs politikát meghatározó *cooperation roadmap* kapcsán kiemelésre került a gépi fordítási program és a lehetséges jövőbeli IT-együttműködés. Az ESZH elnöke összefoglalva úgy ítélte meg, hogy az útitervek végrehajtása kapcsán az első jelek pozitívak. Kiemelte emellett az ESZH vezetésének fő célját, amely nem más, mint hogy folytassák a hangsúly és az erőforrások áthelyezését az ESZH fő tevékenységére, az európai szabadalmak elbírálására.

A delegációk eszmecserét folytattak az irányítás és kormányzás témaköréről (*governance*), megvitatta a pénzügyi ellenőrzést, a BFC és az AC üléseinek gyakoriságát és egymással való jobb összehangolásának szükségességét, az AC elnökségének feladatkörét és az üléseiről való átláthatóbb tájékoztatás lehetőségeit, az ESZH elnöke és az AC egymáshoz viszonyított politikai súlyát, kiemelve a kiegyensúlyozottság fontosságát.

Az AC megvitatta a szabadalmi anyagi jogi harmonizáció kapcsán az ESZH által kezdeményezett informális konzultációs folyamat (ún. *Tegernsee* projekt) jelenlegi állását. Az ESZH elnöke biztosította a delegációkat arról, hogy ennek a kezdeményezésnek kizárólagosan az a célja, hogy feltárják azokat a közös pontokat, amelyek mentén sikeres lehet a továbblépés, vagyis nem érdemi tárgyalás, hanem kizárólag tényfeltárás zajlik (*fact finding exercise*).

A delegációk döntöttek Bosznia-Hercegovina megfigyelői státuszának engedélyezéséről a TOSC-ban, az AC egyes dokumentumainak az ESZH weboldalán való publikálásáról, az EPOQUENet új árpolitikájáról, az Európai Szabadalmi Egyezmény végrehajtási szabályzatának módosításáról (az új 53. szabály szerint az elsőbbségi igény elvesztése a szankció az elsőbbségi iratok fordítása beadásának felhívás ellenére való elmulasztása esetében), valamint elfogadták az ESZH által végzett nemzeti kutatásokért a nemzeti hivatalok által e munka fejében fizetendő összeg csökkentéséről szóló előterjesztést (lásd a BFC ülésénél kifejtetteket).

A személyi döntések körében az AC megválasztotta *Alberto Casadót* (ES) a 2. Főigazgatóságot vezető elnökhelyettesé. Ezzel a döntéssel együtt az AC elnökségében két hely ürrült meg, egyrészt *Alberto Casadót*, másrészt *Friedrich Rödleré* (AT) mandátumának lejártja miatt. A két helyre a három jelentkező közül [*Habip Asan* (TR), *Christoph Ernst* (DE) és *Matti Pätset* (EE)] az AC *Christoph Ernstet* és *Matti Pätset* választotta meg három évre.

A delegációk elfogadták a könyvvizsgálók jelentését a 2011-es pénzügyi évről, valamint a 2013. évre vonatkozó költségvetés-tervezés irányvonalait.

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA SZELLEMI TULAJDONÉRT FELELŐS MUNKACSOPORTJAINAK MUNKÁJÁBAN, ILLETVE EGYÉB UNIÓS RENDEZVÉNYEKEN VALÓ RÉSZVÉTEL

Az SZTNH munkatársai továbbra is rendszeresen részt vettek a Brüsszelben tartott munkacsoporti és szakértői üléseken, konferenciákon. Téma szerinti és időrendi csoportosításban az ülések a következők voltak:

- tanácsi munkacsoportülések szerzői jogi témában (január 12., február 17., február 27., március 30., május 7., június 12.);
- tanácsi munkacsoportülés szabadalmi témában (január 20.);
- az Európai Községek Védjegy Szövetségének (ECTA) szemináriuma (február 8.);
- jogérvényesítési konferencia (április 26.);
- a Versenyképességi Tanács ülése (május 30–31.).

AZ EURÓPAI UNIÓ BELSŐ PIACI HARMONIZÁCIÓS HIVATALÁVAL (BPHH) FOLYTATOTT EGYÜTTMŰKÖDÉS FŐBB ESEMÉNYEI

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Együttműködési Alapjának munkacsoportülése, Alicante, február 6–7.

Az ülésen az SZTNH-t a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály helyettes vezetője képviselte.

A munkacsoport vezetője részletes tájékoztatást adott a 2011. évben folytatott tevékenységről, amelynek keretében hat csomagba rendezett feladatcsoportot sikerült lezárni. Elsőként a védjegyhatósági eljárások körében tett kísérletet a csoport arra, hogy azonos vagy összemérhető eljárási lépéseket azonosítson, amelyek az ügyfelek szempontjából is jelentőséggel bírhatnak. A sokszínű és ezért meglehetősen eltérő eljárásjogi háttér következtében a védjegy lajstromozására irányuló eljárás felépítése, az egyes eljárási lépések sorrendje és mikéntje nagyon nehezen mérhető össze. A nagy eltérések egyik következménye, hogy különösen nehéz olyan mérhető paramétereket azonosítani, amelyek minden jogrendszerben ugyanazt jelentik.

Az eljárásjogi harmonizáció hiánya mellett az anyagi jogi harmonizáció sem volt teljes, hiszen a védjegyjogi irányelv számos opcionális szabályt tartalmaz, aminek következtében az egyes nemzeti jogrendszerekben nem ugyanazon vagy nem ugyanannyi elutasítási okot kell figyelembe vennie a hatóságnak, ami szintén torzíthatja például az átfutási időket. A munkacsoportban képviselt országok rendszereit részletesen megvizsgálták, majd kérdőív segítségével az érintett nemzeti rendszerekben bevezetett minőségirányítás eredményeit (adatokat és információkat) összegyűjtötték és részletes tanulmányba foglalták. Az összehasonlítás eredményeként sikerült közel harminc közös minőségi sztenderdet (*Common Quality Standard, CQS*) azonosítani. Végül mindezt egy közös szolgáltatási táblázatba (*Service Charter, SC*) foglalták. A részt vevő országok hivatalai – provizórikus jelleggel – ezek

közül kiválasztottak több olyat, amelynek a bevezetésére feltételeesen kötelezettséget vállaltak. A vállalt sztenderdekre nézve a résztvevők elkészítették a folyamatok térképét angol fordításban. A közös szolgáltatási táblázat kialakításához és vizuális megjelenítéséhez a BPHH egy szoftversegédletet biztosít, egyben bemutatta az ennek használatával elkészített prototípust. A rendszer interaktív, az áttekintő felületről az egyes folyamatokra lépve további részletes tartalom jeleníthető meg, ide egyben a folyamatábrák is beépíthetők lesznek. A munkacsoport a kommunikáció, valamint a közös munkavégzés eszközeként továbbra is zárt internetes rendszert használ. Változatlanul fontos szempont, hogy a munkacsoport eddigi eredményeit megfelelően hasznosítsák az ügyfél-elégedettségi felméréssel foglalkozó munkacsoportban is, vagy legalább szinergiát teremtsenek a kettő között, mivel az ilyen felmérések fontos információs csatornái a minőségirányításnak.

A munkacsoport elsődleges ambíciója a 2012-es évre nézve, hogy a fentiekben leírt feladatokat a formatervezésiminta-oltalomra nézve is teljesítse, ezért a munkacsoport harmadik ülése kifejezetten erre koncentrált. Alapvető feladat volt a közös minőségi sztenderdek azonosítása a mintaoltalmi eljárások tekintetében. A munkahipotézis a védjegyeknél már alkalmazott modellt követte, első lépésben a résztvevők bemutatták saját, lajstromozásra irányuló eljárásukat. Annak ellenére, hogy a formatervezésiminta-oltalom joga is tárgya volt a jogharmonizációnak, itt is jelentős eltérések mutatkoztak az egyes országok eljárási rendszerei között. A részletes bemutató és hosszas eszmecsere eredményeként azonban sikerült összeállítani a mintaoltalmi közös szolgáltatási táblázatot, amely tartalmazza az azonos vagy összemérhető közös minőségi sztenderdeket, amelyek alkalmazásával közös teljesítményindikátorokat lehet beépíteni a minőségirányítási rendszerekbe, továbbá a mért adatokat meg lehet osztani egymással és az ügyfelekkel. A munkacsoport résztvevőinek feladata a közösen összeállított szolgáltatási táblázat bemutatása és megvitatása a saját hivatalukon belül, továbbá azoknak a közös minőségi sztenderdeknek a kiválasztása, amelyek alkalmazására, bevezetésére nézve a nemzeti hatóság feltételeesen kötelezettséget vállal.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Együttműködési Alapjának munkacsoporti ülése a konvergenciaprogramról, Alicante, február 8–9.

Az ülésen az SZTNH részéről a Nemzeti Védjegy Osztály vezetője vett részt.

A BPHH túl kíván lépni a védjegy- és formatervezésiminta-oltalmi ügyek hatósági vizsgálatára szorítóközös feladatkörén. Így – elnevezéséhez híven – a harmonizációs feladatkört is fel kívánja vállalni az EU-tagállamok joggyakorlatának közelítése érdekében. A konvergenciaprogram munkacsoportjaiban a megvalósítani kívánt cél a közös joggyakorlat kialakítása – a kiszámíthatóság és a könnyebb oltalomszerzés érdekében – azokon a területeken, ahol konszenzust lehet elérni a hivatalok és az ügyfeleket képviselő társadalmi szervezetek között. A harmonizáció kizárólag olyan kérdésekre terjed majd ki, amelyeknek a gyakorlatba való átültetéséhez egyik tagállamban sincs szükség jogszabály-módosításra.

A munkacsoportok feladata feltárni az egyes tagállamok jelenlegi gyakorlatát, az ezek módosítása útjában álló jogszabályi kötöttségeket, és ehhez képest kialakítani a törvénymódosítást nem igénylő új közös gyakorlatot. Nem tartozik tehát ide a jogszabály-módosítási javaslatok kidolgozása, az új gyakorlat egyes hivatalokon belüli átültetése, a már meglévő módszertani útmutatók módosítása vagy újak kidolgozása, illetve a kapcsolódó informatikai eszközök kifejlesztése.

A BPHH munkatársai ezután tájékoztatták a jelenlévőket, hogy a tagállamok körében végzett felmérés alapján öt témakör váltotta ki a legnagyobb érdeklődést, ezért először ezen munkacsoportok kezdik meg működésüket. Az áruk és szolgáltatások osztályozásának harmonizációjához (*taxonomy*) kapcsolódó projekt már a tavalyi év során elindult, és várhatóan az idei év végére fejezi be működését, amikor a vonatkozó adatbázis fordítása elkészül. Az áruk és szolgáltatások fejezetcímeivel (*class headings*) foglalkozó munkacsoport 2011 közepén ülésezett először. A projektben valamennyi EU-tagállam képviselteti magát résztvevőként vagy megfigyelőként, valamint utóbbi minőségben a WIPO küldötte is a tagok között szerepel. A három új munkacsoport pedig a csekély megkülönböztetőképességgel rendelkező ábrás megjelölések oltalmazhatóságának vizsgálatát, a fekete-fehér védjegyek oltalmi körét és a leíró elemeknek az összetéveszthetőség körében történő értékelését tárja majd fel.

A három új projekt tekintetében a munkafolyamat első lépése az egyes munkacsoportok megalakulása, majd azokon belül kiválasztják az egyes munkacsomagokban (közös gyakorlat, kommunikációs stratégia, megvalósítási stratégia és folyamat elemzés) résztvevőket, és elkészítik a projekt alapjául szolgáló dokumentációt. Ezt követően megkezdődik a tényleges munka a tagállamok jelenlegi gyakorlatának feltárásával és a közös gyakorlat kialakításával. A cél az új gyakorlat körében konszenzust elérni, azonban ha ez valamilyen okból nem lehetséges, a többség véleménye dönt. Ha kialakult egyfajta közös álláspont, ezt bemutatják a kapcsolattartó ülés (*liaison meeting*) során. Tekintettel arra, hogy az említett találkozók fontos szerepet töltenek majd be a folyamatok megvitatásában, azokat ezt követően évi egy alkalom helyett kétszer hívják majd össze, és azokon az ügyfélszervezetek képviselői megfigyelőként vesznek részt. Ha a javaslatok a kapcsolattartó ülésen is megerősítést nyernek, következhet az írásba foglalás. A dokumentációt végül a BPHH Igazgatótanácsa elé terjesztik hivatalos jóváhagyásra. Amennyiben ez is megtörtént, megnyílik az út az új gyakorlat alkalmazása előtt az egyes tagállamokban.

A második napon külön-külön ülésezett mindhárom munkacsoport, amelyek összetétele változatos, mivel sem a részt vevő tagállamok köre, sem a nemzeti hivatalokat képviselő személyek nem feltétlenül azonosak. Magyarországot mindhárom munkacsoportban az SZTNH Nemzeti Védjegy Osztályának vezetője képviseli.

Mindegyik ülés azonos módon épült fel. A személyes találkozást megelőző hetekben a munkacsoportok tagjainak a jelenlegi gyakorlatra vonatkozó kérdőívet kellett kitölteniük, így a projektvezető először ezek eredményeit mutatta be prezentációiban. Érdemes kiemel-

ni, hogy a válaszok alapján a hazai gyakorlat a tagállami hivatalok többsége által követettel összhangban áll. Ezután a résztvevők tisztázták, hogy mely kérdések tartoznak a munkacsoportok hatáskörébe, majd a projektek ütemezését tekintették át.

Mindhárom munkacsoporton belül a következő négy munkacsomagot határozta meg a projektvezető: 1. Közös gyakorlat – az új harmonizált joggyakorlat kialakítására, 2. Kommunikációs stratégia – az új gyakorlat érdekelttekhez való eljuttatására, 3. Megvalósítási stratégia – az új joggyakorlat tagállami szinten történő alkalmazására és 4. Folyamatelemzés – az elért vívmányok jövőbeni fenntartására. A nyitó ülésen az első két munkacsomag kialakítására került sor önkéntes jelentkezés alapján. Az SZTNH képviselője az érdemibb kérdéskört érintő közös gyakorlat kialakítására irányuló csomagban való részvételre jelentkezett mindhárom témában. A csekély megkülönböztetőképességgel rendelkező ábrás megjelölések oltalmazhatóságának vizsgálatával kapcsolatos projekt munkája várhatóan 29 hónapig tart majd, így 2014 júniusára várható a célkitűzések megvalósítása. A fekete-fehér védjegyek oltalmi körét érintő munkacsoportban már a 2013. év végére várható eredmény, míg a leíró elemek összetéveszthetőség kapcsán történő értékelését érintő projekt 2014 augusztusában fejeződik majd be.

Konferencia „IT-biztonsági hálózat az EU tagállami hivatalainak részére” címmel, Brüsszel, február 8.

A konferencián az SZTNH-t a Gazdálkodási és Informatikai Főosztály helyettes vezetője képviselte.

Az első téma az információbiztonság kereteinek meghatározása, a keretrendszerben való megegyezés volt. A BPHH az ISO/IEC 27001 szabványt jelölte meg mint olyan keretrendszert, amely alapul szolgálhat az információbiztonság fogalmi körének meghatározásához, illetve ismertette az információbiztonság megvalósítása érdekében tett intézkedéseit, terveit. Részletesen ismertették továbbá a BPHH IT-biztonsági architektúráját. Az ISO-szabvány kérdésében különösebb vita nem volt, a résztvevők elfogadták a BPHH javaslatát.

A BPHH körkérdést intézett a nemzeti hivatalok képviselőihez, hogy ismertessék saját hivataluk IT-biztonsági helyzetét, IT-biztonsági architektúrájukat, illetve az információbiztonsággal kapcsolatos nemzeti jogi szabályozást. Az egyes nyilatkozatok alapján meglehetősen vegyes kép alakult ki. Általában mindegyik hivatal jelezte elkötelezettségét az információbiztonság megvalósítása iránt. Ezen túl azonban erős szórást mutatott az összkép: egyrészt van olyan hivatal, amelyik már megszerezte az ISO-tanúsítványt, van olyan hivatal, amely már az 1990-es években, saját nemzeti előírásaik szerint elkezdett foglalkozni az IT-biztonsággal, és most az ISO irányába halad, illetve van két olyan nemzeti hivatal is, amely teljesen zárt hálózatot üzemeltet: sem e-business-szel nem foglalkozik, sem internetkapcsolata nincs. Az IT-biztonsági architektúrák ismertetése során – túl a már ismert elemek, tűzfal, vírusvédelem, behatolásvédelem stb. felsorolásán – többször is elhangzott, hogy ez súlyos anyagi kérdés is.

Az SZTNH információbiztonságának helyzetét ismertetve a hivatal képviselője beszámolt arról, hogy a hivatal vezetése erősen elkötelezett az információbiztonság kérdésében. Az információbiztonságra vonatkozó magyar jogi szabályozás gyakorlatilag azonos az ISO/IEC 27001-es szabvánnyal. A hivatal 2010 óta rendelkezik ISO/IEC 27001 tanúsítvánnyal, és előkészületeket tesz az ISO/IEC 20000 (ITIL) szabvány szerinti működés tanúsíttatására. IT-biztonsági architektúránk a legjobbak közé tartozik, bár javítani mindig lehet.

A találkozó második részét egyrészt a részt vevő nemzeti hivatalok által előre bejelentett kérdések megbeszélése, másrészt egy viszonylag kötetlen, de a megbeszélés vezetője által tematizált beszélgetés töltötte ki. Felmerült például a nyilvános elektronikus szolgáltatásokkal kapcsolatosan a biztonsági architektúra kérdése: az ügyfél az éles adatbázist látja vagy annak másolatát; az adatbázis hol helyezkedik el: a „demilitarizált zónában” vagy azon belül; milyen módon történik az adatbázis lekérdezése stb. Ugyanitt merült fel a valós idejű adatok, valamint az elektronikus fizetés kérdése és egymás regisztrált felhasználói elfogadásának a lehetősége.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Együttműködési Alapjának keretében megtartott, a Védjegyek és a Formatervezési Minták Előrejelzési Módszertana Munkacsoportjának ülése, Alicante, február 9–10.

Az ülésen az SZTNH részéről a Nemzetközi Védjegy Osztály helyettes vezetője vett részt.

A résztvevők áttekintették azokat a főbb pontokat, amelyek a projekt megvalósíthatósága körében a következő lépéseket, illetve megoldásokat jelenthetik. Ezenfelül említésre került a projekt teljesítési ideje is, amelyet 2013 decemberében jelöltek meg.

A BPHH szerint jelentős „erősödés” szükséges az előrejelzési szemlélet tekintetében, mind a védjegyek és a formatervezési minták, mind a szabadalmak területén, mivel kevés ismeret áll rendelkezésre a megfelelő előrejelzési nézőpontokkal kapcsolatban. Javaslat történt arra vonatkozóan, hogy más európai uniós irodákkal vagy nemzeti hivatalokkal is fel kellene venni a kapcsolatot előrejelzési megközelítéseik megismerése céljából. Ennek körében a BPHH munkatársa jelezte, hogy két évvel ezelőtt volt már törekvés erre vonatkozóan a nemzeti hivatalokkal, amellyel kapcsolatban az adatok a *Wikipedia* oldalán megosztásra is kerültek. Ezek az információk elérhetőek lesznek a *Common Gateway* oldalán is (egy új felület információk megosztása céljából).

A nemzeti tapasztalatok bemutatása során az SZTNH képviselője beszámolt a védjegyek és a formatervezési minták területén az elmúlt öt év statisztikai adatairól mind a bejelentések, mind a jogvitás (státusz-) ügyek tekintetében. Emellett bemutatta tapasztalatainkat a gazdasági helyzet alakulása (konjunktúraindex) és a védjegybejelentések száma közötti összefüggés tekintetében. Valamennyi tagállam képviselője kifejtette, hogy az előrejelzés során a korábbi években tett bejelentésszámokat, valamint a várható gazdasági helyzetet a számítások során mindenképpen figyelembe szükséges venni.

A BPHH munkatársa tartott ismételten előadást egy lehetséges modellről, amelyet a jövőben a munkacsoport is alkalmazhatna. Hangsúlyozta, hogy figyelemmel kell lenni a rendelkezésre bocsátott adatok esetleges bizalmas részeire; ezek biztosítása a *European Data Protection Supervisor* (EDPS) előzetes ellenőrzésének igénybevétele mellett megoldható lenne.

Bemutatásra került a KNIME alkalmazási eszköz mint egy lehetséges program, amely adatok elemzéséhez, illetve adatszolgáltatáshoz kiválóan alkalmazható. A KNIME egy Java-alapú szoftver, amelyet a gyógyszerészeti kutatások területén alkalmaznak. Ez az eszköz a leginkább felhasználóbarát, könnyű hozzáférhetőséget biztosít az üzleti elemzők számára. Ugyanakkor több résztvevő részéről is aggály merült fel a javasolt KNIME alkalmazási felülettel kapcsolatban, miután annak bonyolult szerkezete, felépítése inkább közgazdasági elemzők számára kezelhető. Valamennyi tagállami képviselő nézete szerint egy jól ismert és mindenki számára könnyen használható program kellene.

Az ülésen megvitatásra került egyrészt az, hogy milyen fajta statisztikai adatokat kellene összegyűjtenünk az előrejelzési modellhez, másrészt meghatározásra kerültek a célkitűzések. Abban valamennyi munkacsoporti tag megegyezett, hogy egy viszonylag egyszerű és érthető alapokra épített előrejelzési modellt, közös adatbázist kellene kialakítani, amelynél lehetőség van arra, hogy azt a nemzeti hivatal elvárásainak megfelelően bővíteni lehessen.

A munkacsoport következő ülésére 2012 szeptemberében kerülhet majd sor.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal 7. kapcsolattartó ülése a technikai együttműködésről, Alicante, március 5–6.

A hivatalt az ülésen a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály és az Ügyviteli Főosztály helyettes vezetője képviselte.

A BPHH és a tagállami hivatalok között 2006 óta működő, bilaterális alapon szervezett technikai együttműködés legutóbbi fejleményeiről a BPHH igazgatóhelyettese tartott rövid előadást. A jelenlévők megismerhették a tagállamokkal egyéves futamidővel kötött szerződések alapján folytatott együttműködési programok eredményeit. Az együttműködésben a 2011. évben már minden tagállami hivatal – a Benelux regionális hivatal is – részt vett, és az elkölthető keret 2,7 millió euróra nőtt. Az egyes hivatalok programjában továbbra is az ügyfélszolgálati és információnyújtási tevékenység a leggyakrabban szereplő szolgáltatás.

Az ettől elkülönülő ún. együttműködési alapról az alapot vezető tanács egy tagja tartott rövid beszámolót. Fontos elvként jelölte meg azt, hogy a programok megvalósítása során mindhárom fontos szereplő – a BPHH, a tagállami hivatalok, valamint a jogosultakat képviselő szervezetek – együttes közreműködése szükséges. Amennyiben bármely szereplő nem kíván részt venni, vagy nem mutat érdeklődést a konkrét program iránt, akkor a tartalmát megfelelően módosítani kell, végső esetben pedig el kell tekinteni a megvalósításától.

Az együttműködési program projektjeiről helyzetjelentést hallgathattak meg a delegációk. A *TM View* és az EUROCLASS projekt esetében a legelőrehaladottabb a megvalósítás, mindkét esetben a tagállami hivatalok közel fele már befejezte, vagy közel áll az implementálás lezárásához, és az ügyfelek körében is egyre népszerűbb ezeknek az alkalmazásoknak a használata.

A konvergenciaprogram egyes projektjeit is bemutatták. Az együttműködés ezen új keretprogramjának célja az európai védjegy- és dizájnhalózat megvalósítása, amelynek fontos mögöttes gondolata a gyakorlatok olyan mértékű harmonizálása, hogy az ügyfél bármelyik hivatal előtti eljárásnál bizonyos szolgáltatások tekintetében ugyanazt a minőséget kaphassa meg. Részletesen ismertették a Nizzai Osztályozás fejezetcímeinek hatályát vizsgáló munkacsoport munkáját, valamint a BPHH-kezdemenyezésre indult taxonómiacsoport eredményeit, amelyeket a BPHH a fejezetcímek kiváltására is felhasználhatónak tart. Mindez különösen érdekes annak fényében, hogy az Európai Bíróság előtt folyamatban lévő, előzetes döntés meghozatalára irányuló *IP Translator*-ügy kiváltó oka a BPHH eddigi gyakorlata volt, amely szerint ha az ügyfél a Nizzai Osztályozás fejezetcímében szereplő kifejezéseket használja eltérés nélkül, akkor azt úgy kell érteni, hogy az adott osztályba tartozó minden áru vagy szolgáltatásra nézve szeretne védjegyoltalmat szerezni a megjelölésre. Azóta az Európai Bíróság megállapította e gyakorlat helytelenségét. A BPHH elképzelése, hogy a taxonómiai munka gyümölcszeként kialakult kifejezések feltüntetésével ugyanazt a hatást lehet majd elérni, mint korábban a fejezetcím használatával.

Bemutatásra került a BPHH Akadémia működése. Az intézmény elsősorban a BPHH saját képzési programjainak teljesítése céljából hozta létre, de tevékenysége kiterjed a tagállami hivatalok munkatársainak továbbképzésére is. A képzési programok között túlnyomóan az IP-relevanciájúak szerepelnek, de tartanak menedzsment-, informatikai és pénzügyi képzéseket is. A képzések mellett a könyvtárat is az akadémia üzemelteti, amely kettős: egyrészt hagyományos papíralapú, másrészt kiépülőben van a teljesen elektronikus könyvtár is. Érdekes kezdeményezés az ún. *knowledge deposit*, amely program keretében a munkatársak tapasztalatait szeretnék valamilyen formában hozzáférhetővé tenni mások számára, igaz, a módszertani útmutató tárgyú dokumentumokon túl nem pontosan világos, hogy ez mit is takar.

A két éve bevezetett rendszernek megfelelően a kapcsolattartó ülés második felében kisebb csoportokra osztották a résztvevőket, és az együttműködési alap, valamint a konvergenciaprogram egyes projektjeiről tartottak bemutatót. Az SZTNH képviselői a *TM View*, a közös minőségi sztenderdek, a taxonómia, valamint a CESTO (közös, a védjegyelbírálást támogató elektronikus eszköz) bemutatóin vettek részt.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Igazgatótanácsának (Administrative Board, AB) 43., Költségvetési Bizottságának (Budget Committee, BC) 41. ülése, valamint az igazgatótanács és a Költségvetési Bizottság együttes ülése, Alicante, április 24–25.

Az üléseken az SZTNH jogi elnökhelyettese – mint az igazgatótanács elnöke –, a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály vezetője és a Nemzetközi Védjegy Osztály vezetője vett részt.

Az igazgatótanács 43. ülése

A BPHH elnöke áttekintést adott a BPHH tevékenységről. A jelentés négy fő részre koncentrált: a BPHH 2011-es teljesítménye, együttműködés, kihívások, statisztika és diagramok. A BPHH elnöke tájékoztatta a résztvevőket, hogy a közösségi védjegy- és a formatervezésiminta-bejelentések száma 2011-ben az általános gazdasági problémák ellenére növekedett (a beérkezett védjegy- és formatervezésimintaoltalmi-bejelentések rekordmagasságokba emelkedtek), és mindemellett a BPHH az előirányzott átfutási idők nagy részét is teljesíteni tudta.

A BPHH elnöke kiemelte a minőség fontosságát. Tekintettel arra, hogy az ügyfelek szemszögéből a minőség legfőbb mérőpontja az ügyek előírt időben történő intézése, valamint a BPHH döntéseinek konzisztenciája, ezeket igyekeztek továbbfejleszteni, különös tekintettel a BPHH döntéseinek konzisztenciájára. A jövőben a minőség ellenőrzése során a BPHH Védjegy-ügyintézési Kézikönyvét (*Manual of Trade Mark Practice*) kell majd figyelembe venni.

A BPHH elnöke ismertette, hogy az előző évben sor került a Mediációs Szolgáltatás (*Mediation Service*) bevezetésére. Elmondta, hogy az új szolgáltatás – amelyben a BPHH tapasztalt szakértői vesznek részt – fogadtatása alapvetően pozitív a felhasználók körében, ezért remélik, hogy mind többen igénybe fogják majd venni, és a jelenleg csak fellebbezések esetén igénybe vehető szolgáltatást a jövőben más *inter partes* eljárásokra is ki tudják terjeszteni.

A BPHH elnöke beszámolt az Együttműködési Alap (*Cooperation Fund*) és a konvergenciaprogram (*Convergence Program*) alakulásáról, az ennek keretében indult nagyszámú projektről, mindennek keretében a tagállami hivatalokkal történő együttműködésről, megemlítette továbbá az Európai Unió kívüli, valamint más nemzetközi szervezetekkel megvalósuló együttműködési projekteket.

A BPHH elnöke tájékoztatta az ülés résztvevőit, hogy az Európai Unió Tanácsa jóváhagyta azt, az Európai Parlament képviselői által megszavazott rendeletjavaslatot, amely a BPHH hatáskörébe utalta a Hamisítással és Kalózkodással foglalkozó Európai Megfigyelőközpont működtetését. Ezzel az BPHH-nak új, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok megsértése elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatokat is el kell látnia a jövőben.

A BPHH által 2011. május 4-én bemutatott, a 2011–2015-ös periódusra szóló stratégiai tervben (*Strategic Plan*) kijelölt célkitűzések végrehajtása érdekében a BPHH elfogadott egy végrehajtási keretrendszert.

A BPHH elnöke ismertette a BPHH 2012. első negyedéves tevékenységét. Kifejtette, hogy a védjegybejelentések száma a tavalyi releváns időszakhoz képest 5%-kal emelkedett, és ebben az évben így feltehetőleg el fogja érni a 111 ezret; ennek alapján az év végéig 7%-os növekedés várható. A formatervezési minták esetében a bejelentések száma a tavalyi adatokhoz képest 9%-kal emelkedett.

A BPHH elnöke ismételten hangsúlyozta a minőség fontosságát, mely egyrészt a határidőknek való megfelelést, másrészt a meghozott intézkedések előírásoknak való megfelelést is jelenti. A minőségbiztosítási témakörben a BPHH a közelmúltban számos olyan kezdeményezést indított, melyeknek a célja a minőség fejlesztése a BPHH valamennyi működési területén. Megkezdték a minőségi célok, minőségi követelmények, minőségellenőrzési folyamatok, továbbá az elbírálási gyakorlat felülvizsgálatát. A minőségi követelmények felülvizsgálata a jövőben folyamatos lesz. Az utólagos minőségellenőrzést a múlt évben kiterjesztették a felszólalásokra, és 2012-ben az ellenőrzési területet a törlési eljárásokkal bővítik. A BPHH célja, hogy minden olyan eszközt biztosítson az ügyfelek számára, amellyel az ügyek kimenetelét egyértelművé tehetik.

Az együttműködés és a konvergenciaprogramok területével kapcsolatban elhangzott, hogy a kétoldalú együttműködési megállapodások tekintetében a 2011–2012-es időszakban a BPHH összesen 25 tagállammal kötött együttműködési szerződést.

A jogérvényesítés kapcsán a BPHH elnöke emlékeztette az ülés résztvevőit, hogy az Európai Unió Tanácsa jóváhagyta azt, az Európai Parlament képviselői által megszavazott rendeletjavaslatot, amely a BPHH hatáskörébe utalta a Hamisítással és Kalózkodással foglalkozó Európai Megfigyelőközpont működtetését. Első lépésként 2012 folyamán elkezdődik az Európai Megfigyelőközpont munkatervének elkészítése. A BPHH célja, hogy valamennyi jogérvényesítési érdekcsoport megismerkedhessen az Európai Megfigyelőközpont munkatervével, részt vegyen annak kidolgozásában, ezért konzultációkat, egyeztetéseket fog kezdeményezni valamennyi érdekelttel.

A Költségvetési Bizottság 41. ülése

A BPHH bemutatta az AB ülésén már ismertetett, a BPHH 2011–2015-ös periódusra szóló stratégiai tervének végrehajtására vonatkozó előrehaladást.

Ezt követően a 2011. évi költségvetés végrehajtási jelentése került ismertetésre.

Beszámolóra került sor a BPHH 2012. évi költségvetéséről, valamint a 2012-es költségvetés 2012. első negyedévi végrehajtásának fontosabb adatairól.

Ezután előterjesztésre került a 2013. évi költségvetés tervezete, ismertetve a 2013-as év várható bevételi és kiadási oldalait. A BPHH javaslatot terjesztett elő továbbá a 2013-as költségvetés új formájára vonatkozóan.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal 7. védjegy-kapcsolattartó ülése, Alicante, május 21–22.

Az ülésen a hivatal részéről a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály helyettes vezetője és a Nemzeti Védjegy Osztály vezetője vett részt.

A BPHH áttekintést adott a konvergenciaprogram keretein belül futó programokról. A *Harmonization of Trademark Classification* elnevezésű program célja közös osztályozási gyakorlat kialakítása és adatbázis kiépítése. Az *Euroclass* kezdeményezéssel kapcsolatban kifejezték, hogy a két legnagyobb adattartalommal rendelkezőt, Nagy-Britannia és a BPHH adatbázisát vették alapul, ezeket összevetették, így sikerült egy angol nyelvű harmonizált árufelsorolást létrehozni, majd ezt fordították le a további 22 nyelvre, ennek ellenőrzésében részt vett a többi tagállam is. Eddig kilenc tagállam csatlakozott az adatbázishoz. A cél, hogy évente hét tagállam fogadja el a harmonizált kifejezések listáját. A következő lépés az osztályozási gyakorlatok harmonizálása lesz, első lépésként felméri a jelenlegi gyakorlatokat. Az adatbázis fenntartásához létrehozna egy informatikai eszközt, amelynek révén a tagállamok aktívan részt vehetnek annak alakításában. Már létrejött a prototípus, és ezt év végén tervezik élesbe állítani.

Harmonization of Classification and Taxonomy program: A taxonómia az áruk és szolgáltatások osztályozásánál használt kifejezések hierarchikus feltérképezése. A WIPO közreműködésével mind a 45 osztályt feldolgozták, és a kifejezés fordítását is elvégezték. A WIPO az *Euroclass* projektbe is belép. Ők kialakították a saját adatbázisukat: *Goods and Services Manager*, ez a nizzai osztályozásban meglévő kifejezéseknél (17-19 000 db) tágabb, kb. 40 000 kifejezést tartalmaz.

A *Convergence of Class Heading* munkacsoportról szóló ismertető után a BPHH beszámolt a konvergenciaprogram keretében elindított három újabb projektről is, amelyek a következő témaköröket ölelik fel.

- Csekély megkülönböztetőképeségű ábrás és leíró szövelemeket tartalmazó megjelölések oltalomképeségének megítélése (*Absolute Grounds – Figurative Marks*),
- Fekete-fehér védjegyek oltalmi köre (*Scope of Protection – Black & White Marks*),
- Ellentartott védjegyek összetéveszthetőségének vizsgálata körében a leíró elemek értékelése (*Relative Grounds – Likelihood of Confusion*).

A következő témakör az adatbázisok fenntartási folyamatának harmonizálása volt (*Harmonisation database maintenance workflow*). Ha egy tagállam új fogalmat javasol, ezt létrehozzák a rendszerben, lefordítják a többi tagállami nyelvre, és azonosítják, hogy mely már meglévő csoportba illeszkedik az új kategória. Nézetkülönbség esetén a résztvevők szavaznak. Bemutatták a *Terminology Maintenance Console* elnevezésű felületet, ahol a tagállamok nyilvántarthatják saját adattartalmukat.

A földrajzi árujelzők témakörében a magyar delegáció is előadást tartott. Az előadás célja a földrajzi árujelzők mint a közösségi védjegy lajstromozására irányuló eljárásban értelmezhető lajstromozást gátló okok bemutatása volt. A földrajzi árujelzők oltalmának hatá-

lya jóval szélesebb, mint a védjegyeké, és az esetleges ütközéseket nem szabad védjegyjogi szempontok alapján megítélni. Fontos lenne, hogy legyen egy egységes adatbázis, amely az összes – a tagállamok területén érvényes – földrajzi árujelzőt tartalmazza. Végezetül egy olyan példát mutatott be, amelyben a BPHH a közösségi földrajzi árujelzőkre használható hivatalos EU-logót tartalmazó védjegyet lajstromozott az árujegyzék korlátozása nélkül.

Az ülést követően a BPHH Jogi és Nemzetközi Főosztályának vezetője megbeszélést folytatott a magyar és a portugál delegációval, amelynek tárgya az *IP Translator*-ügy várható következményeinek a megvitatása volt.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal a Nizzai Osztályozás Fejezetcímeinek Hatályával foglalkozó Munkacsoportjának ülése, Alicante, június 26–28.

Az ülésen a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály helyettes vezetője képviselte a hivatalt.

A BPHH stratégiai tervében nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a jövőben az európai védjegyjogi gyakorlat harmonizálásában komolyabb szerepet játsszon. E cél elérése érdekében mind az együttműködési alap keretében megvalósításra váró programokat, mind pedig a korábban már alkalmazott együttműködési formákat hasznosítani kívánja. A meglévőket kiegészítő programcsomag együttes neve „konvergenciaprogramok”, amelyek közül elsőként a Nizzai Osztályozás fejezetcímei hatályának közös értelmezését célzó munkacsoport jött létre. Ennek különös aktualitását az alakuláskor már folyamatban lévő C-307/10 számú előzetes döntéshozatali eljárás adta (a továbbiakban: *IP Translator-ügy*). A tevékenység összetett jellege miatt az egyes feladatok mentén öt fázist határoltak el, amelyeknél a munkacsoporton belül alcsoportokat alkottak. Az ülésorozatot a BPHH Jogi és Nemzetközi Főosztályának vezetője nyitotta meg, aminek során kiemelte, hogy a BPHH elsősorban fórumot kíván nyújtani az eszmecserének, továbbá töretlenül munkálkodik a taxonómia-adatbázis kialakításán, amelyet az igazgatósánc 2012. őszi ülésén szeretnének elfogadtatni.

Az *IP Translator*-ügy értelmezéséről és annak következményeiről a BPHH jogvitás ügyekkel foglalkozó osztályának vezetője számolt be. Részletesen ismertette az ügyre vetített saját értelmezésüket, elsősorban a visszás vagy nehezen értelmező pontokra koncentrálna. Az előzetes döntés iránti kérelemben feltett három kérdésre a bíróság – véleménye szerint – csupán részlegesen válaszolt.

Mivel a fejezetcímek korábbi értelmezését a BPHH elnöki közleményben is rögzítette, ezért az előzetes döntés kihirdetését követően a hivatal az ügyfelek, valamint az együttműködő tagállami hivatalok megfelelő tájékoztatása céljából ezt visszavonta, egyben újat adott ki. Ennek elemeit is ismertették az ülés során. A korábbi védjegyeknél úgy tekintik a fejezetcím alkalmazásával kialakított árujegyzéket, mintha az ügyfél az adott osztályba tartozó, nizzai részletes szöveg szerinti árukra kérte volna az oltalmat. Ugyanezt fogják alapul venni, ha az ilyen korábbi védjegy jogosultja árujegyzéke pontosításának tudomásulvételét kéri

majd, azaz ha a fejezetcímet úgy próbálná „szűkíteni”, hogy minden, adott osztályba tartozó árut fel szeretne sorolni. A BPHH nem fogja a korábbi ügyeknél a jogosultakat külön levél útján megkeresni annak érdekében, hogy megtudják az ügyfél (bejelentéskori) szándékát. Automatikusan a kommunikációban leírtak szerint járnak el.

A tagállami hivatalok reakciói egyértelművé tették, hogy az előzetes döntés hivatalos értelmezéséről, valamint annak a gyakorlatra kifejtett hatásáról még nem alakítottak ki álláspontot. A legtöbb hivatalban még zajlanak a belső egyeztetések. Néhány tagállam vitatta a BPHH álláspontját az ítélet előtt bejelentett védjegyek kapcsán.

A taxonómia alapvetően a Nizzai Osztályozás egyes osztályai alatt található és alkalmazható kifejezésekből kiindulva épít fel hierarchikus rendszert, és tesz kísérletet arra, hogy a legátfogóbb gyűjtőfogalmakat a hierarchia magas szintjére emelve alakítson ki olyan listát, amely lényegében a korábbi fejezetcímek szerepét venné át a jövőben. Ezt a szerepet azonban nem jogértelmezés, hanem a kifejezések tartalma alapján lenne képes betölteni. A taxonómia ezenfelül hatékony eszköz az árujegyzék kialakításakor, illetve a megfelelő osztályok kiválasztásában. Amennyiben valaki ismeri az érintett áru vagy szolgáltatás pontos megnevezését, akkor annak a Nizzai Osztályozáson belül történő pontos megjelenési helyét, vagy ha több ilyen van, akkor azok lehetséges megjelenési pontjait is azonosíthatja. A taxonómia eredményeire épülő elektronikus eszköz nem önálló termék lesz, hanem az EUROCLASS honlapon fog megjelenni mint annak új, kiegészítő alkalmazása.

A taxonómiával foglalkozó szakértői csoport munkájának eredményeként létrejött adatbázist és hierarchikus térképeket osztályonként minden esetben bemutatják a WIPO-nak is az osztályozási rendszerekért felelős szakmai vezető jóváhagyását kérve. Az eddig áttekintett 11 osztály adatait a tagállami hivatalok rendelkezésére bocsátották azzal a kéréssel, hogy ellenőrizzék a struktúrát angol nyelven, majd végezzék el az egyes gyűjtőfogalmak fordítását az adott ország hivatalos nyelvére. Több hivatal – köztük a magyar is – jelezte, hogy a tisztán angol nyelven kialakított struktúra problémákat jelenthet, mivel a gyűjtőfogalmak fordítása a hierarchikus struktúrában is változásokat indukálhat. Egyes kifejezések közvetlenül nem is fordíthatóak le kellő precizitással, továbbá azonos szavak eltérő jelentéssel bírhatnak az eltérő piaci környezetben. A munkacsoport ambíciója, hogy szeptember közepére ezt a feladatot minden osztály tekintetében elvégezzék, és létrejöjjön a harmonizált és az EU minden hivatalos nyelvén rendelkezésre álló adatbázis, ami az osztályozási gyakorlat harmonizálása terén jelentős eredmény lesz. A BPHH szándéka a harmonizált rendszer bemutatása az igazgatótanács őszi ülésén, ahol a gyakorlat jóváhagyását kéri majd a fórumtól.

A harmonizált gyakorlat kommunikációs stratégiáját a WP2 nevű alcsoport összeállította, amelynek során azonosították az elérni kívánt csoportokat, a felhasználható kommunikációs csatornákat, valamint a kommunikáció során alkalmazható eszközöket. A BPHH különösen ez utóbbi tekintetében minden segítséget a tagállami hivatalok rendelkezésére bocsát, de komoly támogatást vár az egyes célcsoportok elérése során a hivataloktól.

Az új közös gyakorlat alkalmazásáról, vagyis a gyakorlatba történő átültetéséről a WP3 nevű alcsoport folytatott vitát. Az ülésnap során a BPHH ismételten beszámolt a kommunikációs stratégiáról, valamint az átültetés során várható nehézségekről. Meghatározó momentum a taxonómia eszköz befejezése, ami a közös gyakorlat alapja lesz, ezért az ennek elkészítésére meghatározott menetrend betartása és a hivatalok közötti szoros együttműködés elengedhetetlen.

KÉT- ÉS TÖBBOLDALÚ HIVATALKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉG

Január 19-én a Brunei Szabadalmi Hivatal helyettes vezetője látogatott az SZTNH-ba, és tárgyalást folytatott a szabadalmi kutatás területén egy kétoldalú együttműködési megállapodás aláírására vonatkozóan.

Januárban és márciusban az osztrák és a román társhivatal vezetőivel, illetve munkatársaival folyt megbeszélés a hivatalban a Dunai Szabadalmi Intézet felállításának előkészítéséről, március elején Bukarestben, májusban pedig Bécsben folytatódta az egyeztetések.

Február 20-án és 21-én elnöki szintű hivatali küldöttség vett részt Zágrábban az egységes szabadalmi bíróságról megtartott regionális megbeszélésen.

Február 22-én és 23-án a Montenegrói Szellemitulajdon-védelmi Hivatal elnöke és munkatársai tettek tanulmányutat az SZTNH-ban.

Március 12-én és 13-án az Azerbajdzsáni Szabvány-, Mérésügyi és Szabadalmi Hivatal elnökét és küldöttségét fogadta az SZTNH elnöke. Az elnöki szintű megbeszélésen sor került az SZTNH működésének részletes bemutatására.

Április 5-én – egy kétnapos, a USPTO és az SZTNH közös szervezésében lebonyolított szellemi tulajdon-védelmi és innovációs nemzetközi konferenciát követően – az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának igazgatója és küldöttsége tett látogatást az SZTNH-ban. A megbeszélésen az amerikai, a magyar és nemzetközi vonatkozású szellemi tulajdon-védelmi fejlemények kerültek megvitatásra, majd a két hivatal vezetője aláírta az ún. *Patent Prosecution Highway* program véglegesítéséről szóló kétoldalú megállapodást.

Május 16-án az Izlandi Szabadalmi Hivatal igazgatóját fogadta az SZTNH elnöke.

Május 23-án és 24-én a lengyelországi Wrocławban rendezték meg a visegrádi országok szellemi tulajdon-védelmi hivatalai vezetőinek találkozóját, amelyen az SZTNH elnöke, jogi elnökhelyettese és a Jogi és Nemzetközi Főosztályvezetője vett részt.

Június 12-én és 13-án az ESZH-nak a szerződő államok nemzeti hivatalaival folytatott együttműködésért felelős igazgatója folytatott megbeszélést az SZTNH elnökével az új kooperációs politika végrehajtása kapcsán.

Június 26-án a Szellemi Tulajdon Oltalmára Létesült Nemzetközi Egyesület (*Association Internationale pour la Protection de la Propriété Industrielle, AIPPI*) elnökét fogadta a hivatal műszaki elnökhelyettese.

AZ SZTNH KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL MEGVALÓSULT, A SZELLEMI TULAJDON VÉDELMEHEZ KAPCSOLÓDÓ NEMZETKÖZI RENDEZVÉNYEK

A szellemi tulajdonról és innovációról szóló, az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalával (United States Patent and Trademark Office, USPTO) közösen szervezett nemzetközi konferencia, április 3–4.

A konferencia célja az volt, hogy tájékoztassa a szellemi tulajdonnal foglalkozó szakembereket, szabadalmi ügyvivőket, kutatókat, kis- és közepes vállalkozásokat, valamint technológiatranszfer-irodák munkatársait, illetve megismertettesse őket olyan speciális kérdésekkel, amelyek az USA piaca iránt érdeklődők számára hasznosak lehetnek.

A témák között szerepelt a hazai, az európai uniós és a nemzetközi védjegyoltalom, a nemzetközi szabadalmi rendszer és az amerikai szabadalmi jog aktuális kérdései, valamint a hasznosítás kérdésköre, továbbá a szabadalmi hivatalok nemzetközi munkamegosztása terén már alkalmazott, illetve új megoldások is, mint a *Patent Prosecution Highway*, azaz a szabadalmi szupersztráda vagy az alakulóban lévő Dunai Szabadalmi Intézet. A résztvevők megismerkedhettek többek között az új amerikai szabadalmi törvénnyel, a USPTO zöld technológiát előmozdító kezdeményezésével, valamint a technológiatranszfer és a szellemi tulajdon piaci hasznosításának legjobb gyakorlataival.

Az Európai Unió Bizottsága által támogatott Accessible Intellectual Property (IPorta) projektjének vezetőségi ülése (Steering Committee) és a kapcsolódó műhelytalálkozók (workshop), június 4–6.

Az IPorta projekttel az Európai Bizottság az *Entrepreneurship and Innovation Programme* keretében 2011. december 15. és 2014. december 15. között összesen 1,7 millió euró összeggel támogatja 15 nemzeti hivatal együttműködését az európai kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése terén, amit elsősorban a szellemitulajdon-védelmi szolgáltatások fejlesztése által kívánnak elérni.

A munkamegbeszélésen az IPorta projekt 4 „munkacsomagjának” vezetői számoltak be eddigi tevékenységükről és a következő lépésekről: szolgáltatásfejlesztés, az innovaccess.eu honlap fejlesztése, a szellemitulajdon-védelmi hivatalok ügyfélszolgálati közötti együttműködés fejlesztése, az IPorta projekt menedzsmentfeladatai.

A nemzetközi workshopsorozat célja témakörökhöz kapcsoltan olyan szolgáltatások bemutatása volt, amelyek eredményesen nyújthatók vállalatok, elsősorban kkv-k iparjogvédelmi tudatosságának erősítése érdekében. Az első workshopon két témához kapcsolódóan kerültek szolgáltatások bemutatásra: 1. A szellemi tulajdon hasznosítása; 2. „Hogyan szólítsuk meg a kkv-kat?”.

A SZELLEMI TULAJDON VÉDELMEVEL KAPCSOLATOS EGYÉB NEMZETKÖZI RENDEZVÉNYEKEN VALÓ HIVATALI RÉSZVÉTEL

A jelentősebb rendezvények a következők voltak:

- Magyar Formatervezési Díj kiállítás, Hága, január 30.;
- az Észt Szabadalmi Hivatal fennállásának 20. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi konferencia, Tallin, március 8.;
- az Európai Jogi Akadémia konferenciája, Trier, március 15–16.;
- a Nemzetközi Szellemi tulajdon-védelmi Tanulmányok Központjának (*Centre d'Études Internationales de la Propriété Intellectuelle, CEIPI*) konferenciája, Strasbourg, április 26–27.;
- a Nemzetközi Védjegy Szövetség (*International Trademark Association, INTA*) éves találkozója, Washington, május 7–8.;
- „A szellemi tulajdon-jogok kezelése” c. nemzetközi konferencia, Riga, május 8–9.;
- az Európai Feltalálói Díj átadása, Koppenhága, június 14.

KÜLFÖLDI IPARJOGVÉDELMI HÍREK

Algéria

Az Algériai Védjegyhivatal 2012. január 1-jétől kezdve csak úgy fogad el védjegybejelentéseket, ha azok mellékleteként az eredeti képviselői meghatalmazást vagy annak színes, szkennelt másolatát is benyújtja a bejelentő. A korábbi gyakorlat szerint az eredeti meghatalmazást a benyújtást követő három hónapon belül lehetett benyújtani.

Amerikai Egyesült Államok

A) Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának (USPTO) igazgatója, David Kappos minden lehetőt megtesz annak érdekében, hogy csökkentse a feldolgozatlan szabadalmi bejelentések nagy számát. Ilyen célt szolgál az a nemrég tett bejelentése is, hogy megindítja a „végső megfontolás utáni kísérleti programot” (After Final Consideration Pilot, AFCP). Ennek értelmében az elővizsgálók számára korlátozott óraszámot engedélyez a végső elutasítás utáni válaszok megfontolására, mert azt reméli, hogy így növelni lehet az engedélyezett bejelentések számát, és egyúttal csökkenteni lehet a folytatólagos vizsgálatok iránti kérelmekét.

A végső elutasítás utáni válaszok megfontolására vonatkozó irányelvek szerint a végső elutasítás utáni választ teljes és alapos áttekintés után el kell fogadni, amikor a bejelentést engedélyezésre kész állapotba helyezik a következő módon vagy esetekben:

1. igénypontokat törölnek vagy alaki követelményeket elégítenek ki válaszként az elutasító végzésben foglalt kifogásokra;
2. a kifogásolt igénypontokat független alakban írják újra;
3. kifogásolt igénypontokból korlátozásokat iktatnak be független igénypontokba, ha az új igénypont engedélyezhetősége korlátozott mértékű további megfontolással vagy kutatással meghatározható;
4. csupán korlátozott mértékű további kutatással vagy megfontolással, még ha új igénypontokat megfelelő számú végleg elutasított igénypont törlése nélkül iktatnak is be;
5. új korlátozás(ok) beiktatásával, amely(ek) csupán korlátozott mértékű további megfontolást vagy kutatást igényel(nek);
6. olyan nyilatkozat vagy eskü alatti nyilatkozat benyújtásával, amely csupán korlátozott mértékű további kutatást vagy megfontolást tesz szükségessé.

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

Hasznossági, növényi és újbóli engedélyezésre irányuló szabadalmi bejelentések esetén a korlátozott mennyiségű idő három óra, míg mintabejelentések esetén egy óra. Kappos elnök szerint az elővizsgálókat buzdítani fogják arra, hogy szakmai ítélőképességük alapján döntsenek arról, hogy a válasz az időkorláton belül teljesen megfontolható-e – ideértve az esetleg szükséges további kutatást – ahhoz, hogy megállapítsák, a bejelentés engedélyezésre kész állapotba helyezhető-e.

B) Az Amerikai Egyesült Államok Vámügyi és Határvédelmi Szerve (Customs and Border Protection, CBP) új törvényt javasol, amely a védjegytulajdonosok számára segítséget fog nyújtani abban, hogy megakadályozzák hamisított áruk belépését az amerikai piacra. A tervezett új szabály lehetővé tenné a CBP számára, hogy tájékoztatást adjon védjegytulajdonosoknak potenciálisan bitorló termékekről.

A tervezett új szabály módosítaná a CBP lajstromozott védjegyeket vagy kereskedelmi neveket viselő áruk bevitelével kapcsolatos rendelkezéseit. A változások feljogosítanák a CBP-t arra, hogy tájékoztatást nyújtson hamis védjegy viselésével gyanúsított importált árukról, és így a jogtulajdonostól segítséget kapjon annak meghatározásában, hogy a védjegy hamisított-e, vagy sem.

Eddig a CBP úgy értelmezte a kereskedelmi titokra vonatkozó törvényt (Trade Secrets Act, TSA), hogy az gátolja az ilyen közlést. Az új szabály azonban leszögezné, hogy a TSA által nyújtott oltalmat egyensúlyba kell hozni a kormány fontos és törvényes érdekeivel. Így az új szabály szerint a CBP felhatalmazást kapna arra, hogy tájékoztassa a szellemi tulajdon jogok birtokosait az árukon vagy kereskedelmi csomagolásokon található olyan információkról, amely egyébként a TSA által védett körbe esne. Ez az információ lehet fénykép és minta az árurol és/vagy annak csomagolásáról, valamint tájékoztatás sorszámmokról, univerzális termékkódokról és raktározási számokról.

A módosítás az importőrök védelmére szolgáló eljárást is magában foglal. Így előírja, hogy mielőtt a CBP tájékoztatást vagy mintát küldene a jogtulajdonosnak, az importőrt értesíteni kell, és lehetővé kell tenni számára annak bizonyítását, hogy a gyanúsított áru hiteles.

C) Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) az új szabadalmi törvény (America Invents Act) hatálybalépése után a már életbe lépett 15%-os díjemelést követően további 7–142%-os díjemelést fog bevezetni a legtöbb díjkategóriában. Ezért a hivatal elnökét, David Kappost sokan támadják, aki azt válaszolta, hogy díjemelést nélkül nem tudja növelni a hivatal hatékonyságát. Megismételte továbbá azt az álláspontját, hogy a díjakat olyan módon kell növelni, hogy az lehetővé tegye a beruházások folytatását a hátralék csökkentése és a hivatal valamennyi területének javítása mellett.

Az USPTO nemrég publikálta az összes hivatali szolgáltatás tervezett illetékét. Ezt annak alapján tette, hogy az új szabadalmi törvény felruházta illetékmegszabási jogosultsággal. A publikált új illetékek csupán az első javaslatot jelentik, és egyáltalán nem véglegesek. A hivatal a közönség hozzászólását kéri, és a következő hónapokban értelmes párbeszédet

remél annak érdekében, hogy az illetékeket optimális szinten tudják majd rögzíteni. A kezdeti javaslatok alapján a Szabadalmi Állami Tanácsadó Bizottság (Patent Public Advisory Committee) nyilvános meghallgatásokat fog tartani, majd jelentést fog készíteni az elnök számára a javasolt illetékekről. Ezt követően az USPTO publikálni fogja végleges javaslatát az illetékekről, előreláthatólag 2012 júliusában. Ezt egy 60 napos időszak követi majd, amely alatt a közönség írásban tehet javaslatokat közvetlenül a hivatalnál.

D) Az Amerikai Legfelsőbb Bíróságnak (Supreme Court, SC) a *Mayo v. Prometheus*-ügyben arról kellett döntenie, hogy engedélyezhető-e szabadalom a Prometheus számára az amerikai szabadalmi törvény 101. szakasza alapján egy gyógyszer anyagcsereszintjei és a páciens egészsége közötti összefüggésre.

A kifogásolt szabadalmak különböző gasztrointesztinális rendellenességek kezelésére rutinszerűen használt gyógyszerek (tiopurinok) hatékonyságának a vizsgálatára szolgálnak. A tiopurinok hatása attól függ, hogyan metabolizálódnak. A szabadalmak igénypontjai gyógyszerterápia optimalizálására szolgáló eljárásra vonatkoznak, ahol a gyógyszer adagolása után méri a betegen a gyógyszer metabolitjának szintjét, és ebből meghatározzák, hogy a dózist növelni vagy csökkenteni kell.

A Prometheus a szabadalmain alapuló próbákat árusított kórházaknak és klinikáknak. A Mayo 2004-ben egy konkurens próbát fejlesztett ki, amely különböző ajánlott metabolitszinteket mutat. A Prometheus szabadalombitorlásra hivatkozva pert indított.

Az amerikai szabadalmi törvény szerint nem szabadalmazhatók a természeti és elvont elvek, hanem csak a gépek, gyártmányok, anyagösszetételek és eljárások. Sok esetben könnyű meghatározni, hogy egy szabadalom e kategóriák valamelyikébe esik-e, technológiák esetén azonban gyakran bonyolultabb a helyzet.

Beadványában a Prometheus azzal érvelt, hogy a jövőbeli orvosi újdonságok egyéni genetikai felépítésen alapuló, „szájtosan célzott kezelésekre” fognak vonatkozni. A fejlődés előmozdítása érdekében ezeket a felfedezéseket szabadalmi oltalommal kell elősegíteni.

A körzeti bíróság a Prometheus szabadalmait érvénytelennek nyilvánította. Fellebbezés után azonban a Szövetségi Körzeti Fellebbezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) megváltoztatta a döntést. Breyer bíró azt a kérdést tette fel, hogy mit kell hozzáadni egy természeti törvényhez annak érdekében, hogy szabadalmazható eljárás legyen. Erre a kérdésre a Mayo ügyvédei azt válaszolták, hogy a Prometheus a test természetes működésének csupán a megfigyelését szabadalmaztatta. Úgy tűnik, hogy ez megegyezik az USPTO elővizsgálójának véleményével, aki azt állította, hogy nem lehet szabadalmat kapni arra, ha valaki szellemi lépést kapcsol egy olyan teljesen szokásos eljáráshoz, amely gyógyszeradagolásból és az így jelentkező hatások vizsgálatából áll.

A CAFC viszont úgy értelmezte a gyógyszer adagolásából és az így kapott metabolitszint meghatározásából álló lépéseket, hogy azok magukban foglalják az emberi test vagy az abból vett vér átalakítását, és kielégítik a „gép vagy átalakulás próbát”, vagyis az amerikai szabadalmi törvény 101. szakasza szerint szabadalmazható tárgyat képeznek.

A Mayo a CAFC döntésének az SC általi felülvizsgálatát kérte. E kérdésnek az SC helyt adott, és az ügyben 2011 decemberében meghallgatást tartott, majd 2012. március 20-án döntést hozott.

Az SC döntése megállapítja, hogy a Prometheus szabadalmi igénypontjai egyszerűen azt mondják az orvosoknak, hogy alkalmazzanak olyan természeti törvényeket, amelyek leírják az összefüggéseket a vérben levő bizonyos tiopurin-metabolitok koncentrációja és annak megállapítása között, hogy egy gyógyszeradag hatástalan, vagy pedig káros mellékhatásokat idéz elő. Az SC szerint azonban a vizsgált eljárási igénypontok nem szabadalmazhatók, mert az igényelt eljárások lépései (eltekintve maguktól a természeti törvényektől) jól megértett, szokásos rutintevékenységet foglalnak magukban, amelyet a terület kutatói korábban is alkalmaztak. A szabadalmak érvényben tartása az alapul szolgáló természeti törvények felhasználásának megkötését jelentené, meggátolva azok felhasználását további felfedezések létrehozásában.

Az SC döntéséből következik, hogy a szabadalmazáshoz több kell a természeti törvények egyszerű felhasználásánál: azokat új módon kell alkalmazni.

E) Az Amerikai Egyesült Államokban a Nők Nemzeti Üzleti Tanácsa (National Women's Business Council) által végzett vizsgálat szerint rendkívüli mértékben nőtt az utóbbi években a nők által szerzett szabadalmak és védjegyek száma. Az USPTO által adott adatok alapján kutatók vizsgálatot végeztek arra vonatkozólag, hogy 1975 és 2010 között milyen arányban engedélyeztek szabadalmakat és védjegyeket nők számára.

A tanulmány megállapítja, hogy az amerikai nők aktivitása folyamatosan nő a szabadalmi és védjegyügyekben. 2010-ben az egyének számára engedélyezett védjegyek 33%-a jutott nőknek. A 2010-ben engedélyezett szabadalmak 18%-át kapták nők, és ezzel megkétszereződött az 1990-ben nők számára engedélyezett szabadalmak száma. Ez a szám 2009-től 2010-ig közelítőleg 34,7%-kal emelkedett.

1980 és 2010 között a nők számára lajstromozott védjegyek százalékos mennyisége megkétszereződött, az 1980-ban mért közel 16,5%-ról 2010-ben 33% fölé emelkedett.

F) Az Amerikai Egyesült Államokban jelenleg egy körzeti bíróság előtt folyik bitorlási per az Oracle és a Google között, mert az Oracle azt állítja, hogy a Google android mobiltelefonos operációs rendszere sérti az ő bizonyos Java-vonatkozású szoftverszabadalmait és szerzői jogait.

Bár a felek jelenleg az ügy szerzői jogot érintő szempontjain vitatkoznak, ezt megelőzően a szabadalmi vonatkozásokat tárgyalták. Az Oracle eredetileg azzal vádolta a Google-t, hogy hét szabadalmát bitorolja, de hozzájárult ahhoz, hogy a vitában öt szabadalmat ejtsenek, miután az USPTO azokat újbóli vizsgálat alapján érvénytelenítette.

2012. április 22-én az USPTO egy szabadalmat újból érvénybe helyezett, és az Oracle kérelmezte, hogy a bíróság engedélyezze az ügyben ennek a szabadalomnak az érvényesítését. Alsup bíró azonban elutasította az Oracle kérését azon az alapon, hogy „az Oracle felajánlotta mindazoknak a szabadalmaknak a figyelmen kívül hagyását, amelyeket az USPTO

újbbóli érvénybehelyezés lehetőségével végleg elutasított, ha az USPTO a per megindítása előtt megváltoztatja saját döntését”. A per tárgyalása 2012. április 16-án kezdődött.

Az Oracle próbálkozott azzal is érvelni, hogy a szabadalmi per még nem kezdődött meg, azonban Alsup bírót nem sikerült erről meggyőzni, mert úgy döntött, hogy helytelen az Oracle-nak ez az érve, hiszen a per folyamatban volt és van is három szakaszban.”

Az ügy rávilágít arra, hogy egy szabadalom újbbóli vizsgálatának eredménye alapvetően befolyásolhatja egy szabadalmi pert, és a tárgyalásnál drámai hatása lehet.

G) Az angol *One Direction* zenekar az elmúlt hetekben viharos gyorsasággal meghódította Amerikát. Ezt a folyamatot azonban most megszakította egy védjegybitorlási eljárás, aminek oka, hogy az Egyesült Államokban már van egy zenekar, amely szintén *One Direction*nek nevezi magát. A felperes az amerikai zenekar, amelynek állítása szerint az angol zenekar a fogyasztók megtévesztését okozza, és lerombolja az azonos nevű amerikai zenekar goodwilljét. Állításának alátámasztására a felperes rámutatott, hogy az angol zenekar az *NBC Today* című műsorában az amerikai zenekar zenéjével szerepelt. A felperes az angol zenekar eltiltását és egymillió dollár kártérítés megítélését kéri. A perben alperesként van megjelölve a *Syco Entertainment* és a *Sony Music*.

A bitorlási perben a bíróság megállapította, hogy az angol *One Direction* az amerikai körút előtt benyújtott egy *ONE DIRECTION* védjegy lajstromozására irányuló kérelmet az USPTO-nál. A védjegybejelentési eljárás keretében a zenekart értesítették, hogy egy másik zenekar már használja ezt a védjegyet. Az ügy jelenleg a Védjegy-fellebbezési Tanács (Trademark Trial & Appeal Board, TTAB) előtt vár döntésre.

Az esetet ismertető amerikai újságíró megjegyzi, hogy más híres zenekarok már szembesültek ilyen problémával, és megváltoztatták nevüket. Például a *Pink Floyd*ot eredetileg *The Tea Set*nek nevezték, mielőtt felfedezték a hasonló nevű társulatot. Hasonlóképpen járt el a *The Grateful Dead* együttes is, amelyet eredetileg *The Warlocks*-nak neveztek, valamint a *The Chemical Brothers* is, amelyet eredetileg *The Dust Brothers*-nek hívtak.

Minthogy azonban az angol *One Direction* villámgyors sikert ért el, úgy tűnik, hogy nem hajlandó feladni a nevét. A két fél közötti tárgyalások során nem sikerült bíróságon kívüli megegyezésre jutni.

Az angol zenekar nemrég a következő közleményt adta ki.

„Jelenleg az Egyesült Államokban vitában állunk egy kaliforniai csoporttal a *One Direction* név tulajdonjogával kapcsolatban. A *One Direction* vezetősége megkísérelte bárátságosan megoldani a helyzetet, amikor az ügy napfényre került, de a kaliforniai csoport most pert indított, azt állítva, hogy bitoroljuk a nevet. Így a *One Direction* jogászai most nem tehetnek mást, mint hogy megvédik a zenekar jogát nevük használatához.”

H) A *Capital City Bank Group, Inc.* (CCB) kérelmet nyújtott be számos *CAPITAL CITY BANK* védjegy lajstromozása iránt különböző banki és pénzügyi szolgáltatásokra. Ez ellen felszólalt a *Citigroup Inc.* (Citigroup) arra hivatkozva, hogy számos *CITIBANK* védjegye van lajstromozva azonos szolgáltatásokra; emellett a megtévesztés valószínűségére és védje-

gyének hígítására is hivatkozott. A Védjegy-fellebbezési Tanács a CCB javára döntött, megállapítva, hogy nem áll fenn az összetévesztés vagy a hígítás valószínűsége.

E döntés ellen a Citigroup a CAFC-hez nyújtott be fellebbezést arra hivatkozva, hogy a TTAB megtévesztés valószínűségére vonatkozó megállapításai tévesek. A CAFC arra a következtetésre jutott, hogy a versengő védjegyek nem voltak hasonlóak egyrészt azért, mert azokat eltérően kell kiejteni – a CCB védjegyében „a city szó y-nal végződik, míg a Citigroup védjegyében i betűvel” –, másrészt a CCB bizonyította, hogy harmadik felek a „City Bank” kifejezést banki és pénzügyi szolgáltatásokra használják. Emellett a „capital” szó jelenléte döntő a CCB védjegyeiben, és így kellő mértékben megkülönbözteti a lajstromoztatni kívánt védjegyeket a felszólaló védjegyeitől. A CAFC azt is megállapította, hogy Citigroup nem bizonyította a védjegyek összetévesztésének veszélyét, mert mindkét védjegyet egyidejűleg használták ugyanazon a földrajzi területen 1975 óta.

A fentieknek megfelelően a CAFC fenntartotta a TTAB döntését, mert annak megállapításai a benyújtott bizonyítékok megfelelő értékelésen alapulnak.

Argentína

Védjegymegújítások esetén a védjegy tíz évvel meghosszabbított oltalmi ideje az előző lajstromozás lejáratától számít. Korábban ez az időpont a megújítás engedélyezésének napja volt.

Ausztrália

Ausztráliában 2012. március 20-án módosították a szabadalmi törvény 19. szakaszát, ami a bitorlás alóli felmentést teszi lehetővé bizonyos körülmények között.

Az új 119B szakasz szerinti első felmentés azt jelenti, hogy egy szabadalmat nem bitorolnak olyan cselekedetekkel, amelyeket csupán abból a célból végeznek, hogy olyan hatósági engedélyt kapjanak, amely egy termék, módszer vagy eljárás felhasználásához szükséges.

Az új 119C szakasz által bevezetett második felmentés azt jelenti, hogy egy szabadalmat nem bitorolnak olyan cselekményekkel, amelyeket a találmány tárgyára vonatkozó kísérleti célokból végeznek.

Belgium

A belga bíróságok hajlamosak oltalmat adni a megfelelően lajstromozott színvédjegyekre. A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság 2011. november 4-i döntése ezt az irányzatot erősítette meg a *Moët Hennessy Champagne Services (MHCS) v. Anglia Import-export*-ügyben, elismerve az MHCS által birtokolt, a Veuve Clicquot Ponsardin pezsgőre lajstromozott színvédjegyet.

A Veuve Cliquot pezsgőt 135 éve gyártják és forgalmazzák főleg olyan sárga-narancs színnel, amely a Pantone skálán a 137C színnek felel meg. Az MHCS ezt a színt Benelux védjegyként lajstromoztatta 746 608 számmal és közösségi védjegyként 747 949 számmal a pezsgőkre vonatkozó 33. áruosztályban. A pezsgőspalackjain használt, azonos színű címkét 2007. április 26-án lajstromoztatta közösségi védjegyként 5 069 711 számmal számos áruosztályban, ideértve a 33. áruosztályt is.

Az MHCS pert indított a spanyol Cava Don Jaime pezsgő gyártója és belga elosztója ellen. A Cava Don Jaime-palackokon használt címkét 881 334 számmal lajstromoztatták Benelux védjegyként a 33. áruosztályban. Ez a védjegy is a Pantone skála nagyon közeli, 1375C sárga-narancs színét tartalmazta.

A bíróság megállapította, hogy a sárga-narancs színt uralkodó módon használták, mint-hogy a fogyasztók gyakran látnak pezsgőspalackokat egy bizonyos távolságról, és a szín a tekintet megfogására szolgál. A Cava Don Jaime sárga-narancs színe csupán csekély mértékben különbözik a Veuve Cliquot Ponsardin pezsgőre lajstromozott színvédjegytől, ezért egy fogyasztó, aki a tudatában levő tökéletlen képre támaszkodik, nem venné észre a különbséget. A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság szerint az alperes nem választhatott volna a Pantone 137C színhez közelebbi színt. Ennek alapján megállapította, hogy a színek közötti jelentéktelen különbségre tekintettel, amit a fogyasztók nem vennének észre, a szóban forgó színt az MHSC színvédjegyével azonosnak kell tekinteni. Ezért ez a színhasználat a Benelux szellemi tulajdon-védelmi törvény 2.20.1(a) cikke és az európai uniós közösségi védjegytörvény 9.1(a) cikke alapján bitorlást képez.

Ezen túlmenően a bíróság azt is megállapította, hogy az MHCS 135 éve széles körben és uralkodó komponensként használja színét egész Európában, aminek folytán a színvédjegyet jól ismertnek kell tekinteni. Azzal, hogy az alperes az MHCS színéhez rendkívül hasonló színt választott, tisztességtelenül használta ki az MHCS védjegyének előnyét, károsította a védjegy megkülönböztető jellegét, és kihasználta az MHCS beruházását. Így az alperes a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba is ütközött.

Brazília

A Brazil Szabadalmi és Védjegyhivatal 2012. április 17-én „zöld szabadalmakra” vonatkozó kísérleti programot indított el, amelynek célja, hogy az ilyen bejelentések elővizsgálati idejét két évnél rövidebbre csökkentve elsőbbséget biztosítson az olyan találmányok számára, amelyek környezetbarát technológiákra vonatkoznak.

A hivatalnál egy műszaki tanács bírálja el azt, hogy egy bejelentés bevonható-e ebbe a programba. Jelenleg erre alkalmasnak csak azok a bejelentések minősülnek, amelyek tárgya alternatív energiára, szállításra, energiamegőrzésre, hulladékfeldolgozásra és mezőgazdaságra vonatkozik.

Az ilyen bejelentéseknek az alábbi négy követelményt kell teljesíteniük: *a)* találmányi szabadalomra kell vonatkozniuk; *b)* nemzeti bejelentésnek kell lenniük, amelyet hazai vagy külföldi bejelentő is benyújthat; *c)* a hivatalnál 2011. január 2. után benyújtottnak kell lenniük; és *d)* összesen legfeljebb 15 igénypontjuk lehet, amelyek közül legfeljebb három lehet független.

A tervben részt venni kívánó bejelentőknek erre a célra szolgáló űrlapon kell kérelmüket benyújtaniuk a hivatalnál, és a megfelelő hivatali illetékek egyidejű lerovása mellett kérniük kell a vizsgálatot és a korai publikálást (ha még nem kérték).

Bulgária

A Bolgár Szabadalmi Hivatal elutasította az Estée Lauder védjegy-lajstromozási kérelmét arra hivatkozva, hogy ez a védjegy Bulgáriában nem híres.

A bejelentő a Szófia Adminisztratív Bírósághoz nyújtott be fellebbezést, amely megállapította, hogy a hivatal döntése helytelen, és törvénybe ütközik.

A bíróság döntését megerősítette a Legfelsőbb Adminisztratív Bíróság is, amely utasította a hivatalt az általa kifogásolt védjegy lajstromozására.

Egyesült Királyság

A *Schlumberger Holdings Limited* (Schlumberger) *v. Electromagnetic Geoservices AS* (EMGS)-ügyben a Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal, CA) megváltoztatta az elsőfokú bíróság (Patents Court, PC) döntését, amellyel megvonta az EMGS szabadalmát. A CA döntése azt a fontos megállapítást tartalmazza, hogy a szakember eltérő lehet, amikor a kielégítő kinyilvánítást, illetve amikor a kézenfekvőséget vizsgálják.

Az EMGS szabadalma szénhidrogén- (pl. olaj és gáz) kutatási eljárásra vonatkozik. A szabadalom alapját képező találmány előtt földrengéstechnikákat alkalmaztak széles körben a szénhidrogén-tározók helyének meghatározására tenger alatti sziklaképződményekben. Az erre vonatkozó szabadalom irányított forrású elektromágneses vizsgálat (controlled source electromagnetic surveying, CSEM) felhasználására vonatkozott, amivel meg lehet határozni, hogy a sziklaképződmények értékes szénhidrogént, vagy pedig csupán vizet és sóoldatot tartalmaznak.

A szabadalmi bejelentés benyújtásakor a tudósok azzal a feladattal szembesültek, hogy tenger alatti szénhidrogén-tározók helyét kellett meghatározniuk kutató geofizikusok igénybevételével. Ezek a geofizikusok csupán halvány ismeretekkel rendelkeztek a CSEM-ről és annak használatáról, mert csak nagyon kevés geofizikus bírt szakértelemmel a CSEM-ben. Elfogadott tény volt, hogy a találmány megvalósításának céljára a kutató geofizikuscsoportnak szükségszerűen kellett tartalmaznia CSEM-szakértőket. Az volt a kérdés, hogy ugyanez a szakértőcsoport volt-e igénybe vehető a kézenfekvőség meghatározására is.

Lord Jacob bíró, aki a vezető ítéletet hozta, azon a nézeten volt, hogy a szakembercsoport eltérő lehet a kézenfekvőség, illetve a kielégítő kinyilvánítás meghatározásához. Elutasította a Schlumbergernek azt az állítását, hogy – mivel az Európai Szabadalmi Egyezmény (és az 1977. évi angol szabadalmi törvény is) ugyanazt a kifejezést („person skilled in the art”) használja a kielégítő kinyilvánítás és a kézenfekvőség vonatkozásában – a két törvényhely azonos szakembert említ. Megállapította, hogy helytelen volt feltételezni, hogy a szakma szükségszerűen azonos volt, mielőtt a találmányt kidolgozták (amikor a kézenfekvőséget vették figyelembe) és azt követően (a kielégítő kinyilvánítás céljára), minthogy egyes találmányok „szakmaváltók” (art-changing).

E döntést megelőzően a bíróságok és a gyakorlati szakemberek azt feltételezték, hogy ugyanaz a szakember vagy szakembercsoport vehető igénybe mindkét célra.

A legtöbb esetben a szakembercsoport azonos a kielégítő kinyilvánítás és a kézenfekvőség meghatározásához. „Szakmaváltó” találmányok esetén azonban, amikor a felek nem tudnak megegyezni a szakembercsoport összetételében, a döntést tovább bonyolíthatja egy már elég összetett terület. A megoldandó probléma azonosítása nem önműködően része a kézenfekvőség meghatározására szolgáló angol megközelítésnek.

A CA döntése összhangban van az angol bíróságok szabadalmaspárti gyakorlatával. Lord Jacob bíró magyarázata a szakértői csoport összetételéről azonban valószínűleg csak a hasonló „szakmaváltó” találmányok esetén érvényes, mert a legtöbb esetben azonos szakember vehető igénybe a kézenfekvőség és a kielégítő kinyilvánítás megítéléséhez. Mindenestre amikor a találmány „szakmaváltó”, a szakembercsoport a feltalálói tevékenység meghatározásának céljára valószínűleg korlátozottabb, mint a szabadalmi leírás kielégítő kinyilvánításának megítélése esetén. Ennek következtében az ilyen találmányokra vonatkozó szabadalmak tulajdonosai könnyebben védhetik meg szabadalmuk érvényességét a kézenfekvőség szempontjából.

Egységes Szabadalmi Bíróság

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2012. júniusi számának 22–63. oldalán cikket közzeltünk az Egységes Szabadalmi Bíróságról (ESZB) és annak egyezménytervezetéről, amelyben utaltunk arra, hogy az egyezményt szerették volna 2011. december 31-ig aláírásra kész állapotba hozni, ami azonban hiú ábrándnak bizonyult, és az a jelen szám lapzártáig, vagyis 2012. június 30-áig is messze volt attól, hogy alá lehessen írni.

Időközben számos cikk jelent meg, amely az egyezménytervezettel foglalkozik, és főleg angol szerzők nyilatkoznak kedvezőtlenül az új bíróságról. Így például Jacqueline Needle, a londoni Beck Greener iroda szabadalmi ügyvivője a World Intellectual Property Review Annual 2012 14–16. oldalán az Európai Szabadalmi Hivatal kritizáló cikkében többek között ilyen megállapítást tesz: „Számos szakember azt gondolja, hogy a jelenleg javasolt Európai Szabadalmi Bíróság katasztrófa lenne.”

Arról is olvasni lehet, hogy a Brit Alsóházban alakult vizsgálóbizottság (UK European Scrutinity Committtee, EPSC) szakemberek meghallgatása után arra a következtetésre jutott, hogy az ESZB-re vonatkozó egyezménytervezet valószínűleg gátolja, nem pedig segíti az Európai Unióban a szabadalmak megerősítését. A bizottság vezetője, Henry Carr rámutatott, hogy az ESZB-nek az Európai Unió Bírósága alá való rendelése mintegy további két évvel meghosszabbíthatja az ügyintézés, és további költségeket is okozhat. Az EPSC végkövetkeztetése szerint az ESZB főleg a kisvállalatok számára lenne hátrányos, holott az eredeti célkitűzés szerint elsősorban éppen ezeket kellene segítenie.

Az EPSC nyomatékosan felhívta a kormány figyelmét arra, hogy az új bíróságra vonatkozó tárgyaláson igyekezzen elérni, hogy annak központi részlege Londonban legyen. Ha ezt az angolok nem tudnák elérni, ez tovább növelné negatív hozzáállásukat.

Az Európai Tanács 2012. június 21-én megegyezett abban, hogy az ESZB Elsőfokú Bíróságának központi részlege az Elsőfokú Bíróság elnökének hivatalával együtt Párizsban fog székelni. Az első elnök ennek megfelelően francia lesz. Arra tekintettel, hogy a szabadalmi pereskedések nagymértékben sajátos jellegűek, továbbá magas színvonalra van szükség, a témákat a központi részlegnél két csoportra osztották: a kémiai tárgyú ügyek (ideértve a gyógyszereket és a humán szükségleteket) Londonba, míg a mechanikai tárgyú ügyek Münchenbe kerülnek.

Abban is megállapodtak, hogy egy bitorlási ügyet a központi részleg előtt folytatnak le, ha az alperes az Európai Unió kívüli ország állampolgára. Ha egy megvonási kereset már a központi részleg előtt van függőben, a szabadalmasnak lehetősége lesz arra, hogy a bitorlási pert is az előtt folytassa le. Egy olyan alperesnek, aki az Európai Unió állampolgára, nem lesz lehetősége arra, hogy egy bitorlási ügyet egy helyi részlegtől a központi részleghez vigyen át.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) hivatalosan közzétett jelentése szerint a hivatalnál 2011-ben 244 437 közvetlen európai szabadalmi bejelentést és nemzetközi szabadalmi bejelentést nyújtottak be.

Az elmúlt öt évben az ESZH-nál benyújtott bejelentések száma a következőképpen alakult:

2007-ben 222 572;

2008-ban 225 975;

2009-ben 211 354;

2010-ben 235 700;

2011-ben 244 437.

A fenti adatokból látható, hogy a bejelentések száma a gazdasági válság miatt 2009-ben jelentősen csökkent, azonban 2010-ben mintegy 11%-kal nőtt, és 2011-ben további 3,7%-kal emelkedett a rekordszintre.

Az ESZH továbbra is magas színvonalú szabadalmakat engedélyezett, mert csak az erős és megbízható szabadalmak védik a feltalálók és egyúttal a köz érdekeit is, és csak a magas színvonalú szabadalmak nyújtanak jogbiztonságot, ami döntő fontosságú az innovátorok számára mind találmányaik oltalma, mind a versenytársak jogainak megkerülése szempontjából.

Az ESZH 2011-ben tovább erősítette műszaki eszközeit és javította a munkakörülményeket 3949 elővizsgálója és a hivatal többi alkalmazottja számára, megkönnyítve a műszaki információhoz, így elsősorban a japán szabadalmakhoz való hozzájutást annak a megállapodásnak a révén, amelyet Benoît Battistelli, az ESZH elnöke és Joshiyuki Iwai, a Japán Szabadalmi Hivatal elnöke kötött annak érdekében, hogy javítsák a japánról angol, majd német és francia nyelvre való gépi fordítás minőségét. E megállapodásnak [amelyről az alábbi, D) pontban bővebben írunk] annál nagyobb a jelentősége, mert a szabadalmi információ fontossága folyamatosan nő annak következtében, hogy a világszerte benyújtott szabadalmi bejelentések száma 2010-ben 1,8 millióra emelkedett, ami új rekordot jelent.

2011-ben az ázsiai országokból érkező bejelentések száma a 2010. évi 30%-ról 2011-ben 33%-ra nőtt. Az európai tagországok megtartották vezető szerepüket 38%-ot kitevő szabadalmi bejelentéseikkel. Az európai országok közül Németország vezet 14%-kal, de a legtöbb bejelentést benyújtó ország az Amerikai Egyesült Államok maradt 24%-kal.

Az európai államok közül a legtöbb, 2235 szabadalmi bejelentést a Siemens nyújtotta be, ezt a Philips követi 1759 bejelentéssel.

B) Az Európai Szabadalmi Hivatal Vizsgálati Irányelvei 2012 júniusában újjászerveztve, nyolc részként, online jelentek meg az ESZH három hivatalos nyelvén.

Az eredeti öt (A–E) részhez most az F, G és H rész csatlakozott.

Az „Európai szabadalmi bejelentés” című F rész a szabadalmazhatóságtól eltérő olyan követelményekkel foglalkozik, amelyeket a bejelentésnek ki kell elégítenie. Ezek elsősorban a találmány egysége, a kielégítő kinyilvánítás, a leírás és az igénypontok világossága és az elsőbbségi jog.

A „Szabadalmazhatóság” című G rész különösen a találmány fogalmával, a szabadalmazhatóság alóli kivételekkel, az újdonsággal, a feltalálói tevékenységgel és az ipari alkalmazhatósággal foglalkozik. E rész jelentős hányada a korábbi C részből került át ide.

A „Módosítások és helyesbítések” című H rész a különböző eljárások egyes szakaszaiban elvégezhető módosításokkal és azok engedélyezhetőségével, valamint az ESZH-nak benyújtott iratokban vagy a Vizsgálati és Felszólalási Osztályok döntéseiben előforduló nyilvánvaló hibák helyreigazításával foglalkozik.

A módosított irányelvek az ESZH állományának több évtizedes tapasztalatain alapulnak. A módosítások tervezetét 2011-ben tették közzé a hivatal ügyfeleinek képviselőiből álló munkacsoport számára, így a tervezet nem vált ismertté a felhasználók szélesebb körében, amit a német szabadalmi ügyvivők sajnálatosnak tartanak. Az egyik nagy német ügyvivői

iroda cikke rá is mutat olyan hiányosságokra, amelyek a hozzászólók körébe való bevonás esetén kiküszöbölhetők lettek volna.

C) Az Intellectual Property Magazine 2012. áprilisi száma interjút közöl Benoît Battistellivel, az Európai Szabadalmi Hivatal elnökével abból az alkalomból, hogy 18 hónapja áll a hivatal élén.

A cikk személyes adatokat is közöl az elnökről, aki mesterfokozatot, majd doktori fokozatot nyert. Ezután diplomát szerzett a franciaországi Nemzeti Adminisztrációs Főiskolán (Ecole Nationale d'Administration). Kezdetben kereskedelmi tanácsosi beosztást kapott Lengyelországban, majd Olaszországban, Indiában és Törökországban. Később a gazdasági minisztériumban innovációs, versenyjogi és iparjogvédelmi igazgató beosztásba került, és a korábbi európai parlamenti elnök, Nicole Fontaine főtanácsadója is volt. 2004-ben kinevezték a Francia Iparjogvédelmi Intézet vezérigazgatójává, és ezt a beosztást cserélte fel 2010-ben az ESZH elnöki tisztére. Ezt megelőzően az ESZH Adminisztratív Tanácsának elnöki tisztét is betöltötte.

Elnöksége kezdetén komoly nehézségeket okozott, hogy korábban az ESZH számos szabályt és eljárást megváltoztatott anélkül, hogy előzőleg ezekről megbeszélést folytatott volna a hivatal ügyfeleivel. Battistelli változtatott ezen a gyakorlaton, mert minden módosítás előtt széles körű megbeszéléseket és tanácskozásokat folytatott szakemberekkel.

Nagyon fontosnak tartja, hogy egyre több bejelentés érkezik ázsiai országokból, főleg Japánból és Kínából. Ezzel kapcsolatban elsősorban a Japán Szabadalmi Hivatal elnökével kötött, a fentebbi A) pontban már említett megállapodásra hivatkozik, amely lehetővé teszi a japánról angolra való gépi fordítás színvonalának jelentős javítását. Itt említi a Patent Translate nevű szolgáltatást is, amely az ESZH weboldalán található, és fordítást ajánl angolról francia, német, spanyol, olasz, portugál és svéd nyelvre, de várhatóan 2014 végéig lehetővé fogja tenni az összes európai nyelvre, valamint a kínai, japán, dél-koreai és orosz nyelvre való gépi fordítást is.

Eredményként említi, hogy együttműködési szabadalmi osztályozást (Cooperative Patent Classification, CPC) dolgoztak ki az amerikai szabadalmi hivatallal; ez egy közös osztályozási rendszer, amely az európai osztályozási rendszeren alapszik. Ezt idővel ki szeretnék terjeszteni a kínai és a japán osztályozási rendszerre is. Így reméli, hogy tíz éven belül kialakítható lesz egy világszabvány, amelynek alapján azonos rendszer szerint lehet majd dokumentumokat osztályozni.

Egy másik terület, amelyen jelentős fejlődést ért el az ESZH, az együttműködés a japán és az amerikai szabadalmi hivatallal. Ennek keretén belül 2011-ben adták ki a közös hivatkozási dokumentumot (Common Citation Document, CCD), amelynek segítségével a három hivatal által hivatkozott dokumentumok elérhetőek lesznek az ESZH által kezelt weboldalon.

Mindez tágabb körű összehangolást és együttműködést céloz az „IP5” tagjaival, nevezetesen a japán, a dél-koreai, a kínai és az amerikai szabadalmi hivatallal.

Arra a kérdésre, hogy jelenlegi munkája során mit szeret a legjobban, azt felelte, hogy az együttműködést a hivatal mintegy 7000 dolgozójával, és kedveli a soknemzetiségű és multikulturális munka különleges ízét. „Úgy érezzük, hogy hasznosak vagyunk; és ezt az értéket megosztjuk a hivatal valamennyi munkatársával. Mindig az a célunk, hogy fenntartsuk és javítsuk munkánk minőségét, és növeljük annak hatékonyságát. Így majd nem kell emelni a hivatali díjakat, és jobb szolgáltatást tudunk nyújtani az európai gazdaság számára” – fejezte be nyilatkozatát az ESZH elnöke.

D) Benoît Battistelli 2012. február második hetében a Japán Szabadalmi Hivatal elnökével hasonló egyezményt írt alá, mint 2011 novemberében a Kínai Szabadalmi Hivatal elnökével, vagyis megállapodtak abban, hogy az európai és a japán szabadalmi bejelentéseket gépi fordítással hozzáférhetővé teszik a japán, illetve az európai szakemberek számára.

Az egyezmény lehetőséget kínál a szabadalmi rendszer használóinak ahhoz, hogy hozzáférjenek a japán szabadalmi rendszerben rejlő műszaki információhoz, amely mostanáig nyelvi akadályok miatt rejtve volt. A japán bejelentők az európai rendszert kezdettől fogva jelentős mértékben használták. 2011-ben közel 47 000 európai szabadalmi bejelentést nyújtottak be, 12%-kal többet, mint 2010-ben, és így az európai bejelentők között a második helyet foglalják el, részesedésüket az elmúlt évben 18%-ról 19%-ra növelve. A japán bejelentők közvetlenül megjelölhetik az ESZH-t mint nemzetközi (PCT-) kutatási és vizsgáló hatóságot.

Japánban évente átlagosan mintegy 350 000 szabadalmi bejelentést nyújtanak be, ezért rendkívül fontos a japán szabadalmi bejelentésekhez és szabadalmakhoz való hozzáférés lehetővé tétele, valamint ezáltal az európai kutatási jelentések minőségének és teljességének a megjavítása. Az ESZH célja, hogy 2013 közepéig weboldalán ingyen hozzáférhetővé tegye a kínai–angol és a japán–angol anyagot.

E) Az ESZH elnöke, Benoît Battistelli 2012 áprilisának első hetében megállapodott a Google-lal, ami egy Patent Translate nevű új gépfordító-szolgáltatás megindításához vezetett. Ez az Espaceneten és a European Publication Serveren férhető hozzá.

F) A T 585/08 ügyben a fellebbezési tanács megállapította, hogy a tanácsok joggyakorlata szerint az ESZH-nak a jóhiszeműség elvéből adódó kötelezettségei annyiban korlátozva vannak, hogy csak az várható el tőle, hogy csupán akkor figyelmeztessen egy felet hiányosságra, ha ez a hiányosság az ESZH által könnyen azonosítható, és a fél azt még a határidő lejárta előtt helyesbíteni tudja.

A vizsgált esetben a tanács megállapította, hogy a hiba nem volt könnyen azonosítható, mert a fél számos iratot nyújtott be, és a hibát csak akkor lehetett volna felismerni, ha ezeket az iratokat gondosan tanulmányozzák. A tanács nézete szerint a jóhiszeműség elve nem rótt olyan kötelezettséget az ESZH-ra, hogy az aktában több iratot alaposan megvizsgáljon annak megállapítása céljából, hogy hiányoztak-e az indokok és a tények a korábbi jogi állapot helyreállítására vonatkozó kérelemhez.

G) A *T 1312/08* ügyben a vitatott szabadalomban használt meghatározás a PU-ra, vagyis az egyik olyan egységre, amely hozzájárul a $\mu\text{g}/\text{mPUmin}$ -ként kifejezett α -keratin-hidrolizáló aktivitás értékéhez, és amely az 1. igénypontban jellemzi mind a (c), mind a (d) proteázt, különbözött a (20) dokumentumban, vagyis az elsőbbségi irat hiteles angol fordításában megadott meghatározástól. A szabadalmas szerint a szabadalomban megadott meghatározás helyes, míg az elsőbbségi iratban megadott hibás volt. Ezért a tanács azt vizsgálta, hogy szakember a PU-nak a szabadalomban használt meghatározását közvetlenül és egyértelműen le tudta volna-e vezetni általános szaktudása alapján a (20) dokumentumnak mint egésznek a tartalmából.

A tanács rámutatott, hogy sem az α -keratin-hidrolizáló aktivitás, sem a kazein-hidrolizáló aktivitás mérése abban a leírásban, amelyben a PU meghatározását ismertették, nem volt elismert szabványos módszer, mert azt a szabadalmas a találmány sajátos céljára dolgozta ki. Az elsőbbség időpontjában nem léteztek széles körben elismert szabványos értékek az α -keratin-hidrolizáló vagy a kazein-hidrolizáló aktivitásra, és a PU elismert szabványos meghatározása sem tartozott a szakember általános tudásához. Ezért szakember nem lett volna képes hibát felismerni a PU meghatározásában vagy az α -keratin-hidrolizáló aktivitás értékeiben a (20) dokumentum egyszerű elolvasása alapján.

A fellebbezési tanácsok kialakult joggyakorlata szerint egy szakember általános tudását rendes körülmények között a kérdéses területen enciklopédiák, tankönyvek, szótárak és kézikönyvek képviselik, vagy amikor a kutatási terület annyira új, hogy a megfelelő műszaki tudást a tankönyvek még nem tartalmazzák, az általános szaktudás szabadalmi leírások és tudományos publikációk alapján határozható meg. A tanács véleménye szerint azonban az általános szaktudás nem öleli fel olyan próbák alkalmazását, mint a (20) dokumentumban ismertetett α -keratin-hidrolizáló aktivitás mérése, amely magának a találmánynak a része, és olyan paraméterekre vonatkozik, amelyek nem képezik a technika állásának szabványos részét. Ezért egy olyan példának és különösen egy olyan eljárásnak a megvalósítása, amely nincs szabványosítva, sem pedig ismertette enciklopédiákban, tankönyvekben, szótárakban és kézikönyvekben, nem tekinthető az általános szaktudás alkalmazásának. Maga az a tény, hogy egy olyan próbát, amely nem képezte az általános tudás részét, kellett elvégezni ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, vajon a PU meghatározása a (20) dokumentumban téves volt-e, világossá tette, hogy a PU-nak a szabadalomban használt eltérő meghatározása nem volt közvetlenül és egyértelműen levezethető az általános tudást használva a (20) dokumentum teljes tartalmából. Ezért az 1. igénypont olyan találmányra vonatkozik, amely eltér a (20) dokumentumban kinyilvánítottól.

H) A *T 41/09* ügyben a fellebbező szabadalmas, egy üzleti székhellyel Spanyolországban rendelkező jogi személy holland nyelven nyújtotta be fellebbezését, és a tanács előtt azzal érvelt, hogy az ESZH ismerte az ő nemzetiségét, és ezért a fellebbezéssel kapcsolatos nyelvi hiba könnyen azonosítható volt. Ezért az ESZH részéről küldött időbeli figyelmeztetés lehetővé tette volna számára, hogy még időben kijavítsa a hibát.

A tanács megállapította, hogy az ESZH nem sértette meg a fellebbező fél jogos elvárásainak elvét, mert a fellebbezési iratból nem volt könnyen megállapítható a hiba; az irat ugyanis is csupán a fellebbező fél nevét tartalmazta, de nem adta meg üzletének székhelyét.

I) A *T 1877/08* ügyben a tanács megállapította, hogy az első elsőbbségi időpont érvénytelen volt, mert az ESZE 87(1) cikke szerinti „azonos találmány” követelményt nem elégítették ki. Az 1. igénypont számértékek olyan tartományait nyilvánította ki, amelyek különböztek az elsőbbségi iratban kinyilvánítottaktól.

A szabadalmas azzal érvelt, hogy bár az 1. igénypontban megadott tartományok határértékei eltértek az elsőbbségi iratban megadottaktól, benne voltak a vitatott szabadalomban igényelt tartományokban. Ennek megfelelően legalább a tartományok átlapoló részére el kellene ismerni, hogy az 1. igénypont tárgya jogosult az első elsőbbségi időpontra. A tanács azonban, utalva az ESZE 88(3) cikkére megállapította, hogy abban a „jellemzők” kifejezést úgy kell érteni, hogy az különálló alternatív kiviteli alakokra vonatkozik. A vizsgált esetben az igényelt mennyiségek olyan számértékek folytonos tartományát képviselik, amelyek nem felelnek meg egymástól elkülöníthető alternatív kiviteli alakoknak. Ennek következtében ezen a folytatólagos tartományon belül nem lehet elkülöníthető alternatív kiviteli alakokat, vagyis az ESZE 88(3) cikk szerinti jellemzőket azonosítani, amelyek jogosultak lennének az első elsőbbségi napra. Így az 1. igénypont tárgyára nem lehet elismerni az igényelt első elsőbbségi napot.

J) A *T 1579/08* ügyben az elsőbbségi irat 1. igénypontjában az agyagszemcsék legkisebb nagyságát 100 mm-ként (vagyis milliméterben), a vitatott szabadalom 1. igénypontjában viszont 100 µm-ként (vagyis mikrométerben), tehát ezerszer kisebb alsó határként adták meg, mint az elsőbbségi iratban. A *G 2/98* számú döntés elveinek alkalmazásával a tanács megállapította, hogy az elsőbbségi irat 1. igénypontjának tartalmából az általános szaktudás figyelembevételével csak az vezethető le, hogy az elsőbbségi irat 1. igénypontja alapján a szabadalmas a benyújtott bejelentésben elvégzett és a megadott szabadalom 1. igénypontjában található helyesbítést, vagyis a legalább 1000 µm részecskeméretet találta helyesnek.

Az elsőbbségi irat tartalmából egyébként sem volt levezethető, hogy az agyagrézecskek méretét µm-ben, és nem mm-ben kellett volna kifejezni. Emellett az E3 dokumentum, amelyre az elsőbbségi iratnak a találmány háttérét ismertető részében található utalás, egy olyan szabadalmi leírás, amelyet az igényelt elsőbbségi nap előtt mintegy hét évvel publikáltak, és így nem tekinthető általános szaktudást kifejező anterioritásnak. Hasonlóképpen nem tekinthető ilyen dokumentumnak a szabadalmas által benyújtott szakértői vélemény sem.

Végeredményként tehát megállapítható, hogy a vitatott szabadalom és az elsőbbségi irat eltérő találmányokra vonatkozik. Ennek megfelelően a tanács az igényelt elsőbbséget érvénytelennek tekintette.

Európai Unió Bírósága

A) Az Európai Unió Bírósága (Court of Justice of the European Union, CJEU) az elmúlt év végén és ez év februárjában olyan döntéseket hozott, amelyek elsősorban azzal a kérdéssel foglalkoztak, hogy milyen körülmények között lehet kiegészítő oltalmi tanúsítványt (Supplementary Protection Certificate, SPC) kapni két vagy több hatóanyag kombinációjára. Ezeket a döntéseket a CJEU a következő ügyekben hozta:

Medeva BV (C-322/10) 2011. november 24-én;

Georgetown University (C-422/10) 2011. november 24-én;

Yeda Research and Development Co. Ltd. (C-518/10) 2011. november 24-én;

University of Queensland (C-630/10) 2011. november 25-én;

Daiichi Sankyo Co. (C-6/11) 2011. november 25-én;

Novartis AG v. Actavis U.K. Ltd. (C-442/11) 2012. február 9-én; és

Novartis (C-574/11) 2012. február 9-én.

A 2011. novemberi döntések alapvető megállapításokat tartalmaznak azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az olyan terméket, amely tárgya egy SPC-re vonatkozó kérelemnek, mikor tekintik alapszabadalommal oltalmazottnak.

A CJEU döntései jelentős változásokat okozhatnak az SPC-engedélyezés gyakorlatában. Ezeket a változásokat az alábbi három mondatban foglalhatjuk össze:

1. SPC-t csak olyan hatóanyagokra és hatóanyag-kombinációkra lehet engedélyezni, amelyek azonosítva vagy meghatározva vannak az alapszabadalom igénypontjaiban.

2. Egy orvosi termékre vonatkozó forgalmazási engedélyt akkor is fel lehet használni egy aktív anyagra vagy aktívanyag-kombinációra vonatkozó SPC-kérelem megalapozásához, ha az orvosi termék nem csupán ezt az aktív anyagot vagy aktívanyag-kombinációt tartalmazza, hanem további hatóanyagokat is.

3. Egyetlen aktív anyagra vonatkozó SPC ennek a hatóanyagnak további hatóanyagokkal együtt történő forgalmazása ellen is oltalmat biztosít.

B) Az ábrás YORMA's védjegyet a 35. és a 42. áruosztályban kívánták lajstromoztatni a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál (BPHH, Office for Harmonization in the Internal Market). A bejelentés ellen felszólalt a 29., 30., 32. és 33. áruosztályban korábban lajstromozott NORMA védjegy tulajdonosa.

A felszólalási ügy utolsó fórumként a CJEU-hoz került, amely megállapította, hogy az áruosztályok között szoros összefüggés van, és ezért fennáll a két védjegy összetévesztésének a veszélye.

Emellett a CJEU a védjegyeket képi és hangzási szempontból is hasonlónak tekintette. Az „orma” betűsor mindkét védjegyben egyezik. Az eltérő „n”, illetve „y” kezdőbetű, valamint a felső index után következő „s” betű nem feltűnő, és így nem semlegesíti a hasonlóságokat. A hasonlóság miatt is fennálló összetévesztési veszély miatt a CJEU elutasította a YORMA's védjegybejelentést.

Az Európai Unió Törvényszéke

Az *Alkar Automotives SA* (Alkar) a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál kérelmezte a CA logóvédjegy lajstromozását a 9., 11. és 12. áruosztályban. Ez ellen felszólalt a *Ford Motor Company* (Ford) arra hivatkozva, hogy már korábban lajstromoztatta a KA logóvédjegyet a 9., 12., 16., 20. és 21. áruosztályban.

A BPHH Felszólalási Osztálya teljes terjedelmében elutasította a felszólalást, ami ellen a Ford a Fellebbezési Tanácsnál nyújtott be fellebbezést. A tanács helybenhagyta a Felszólalási Osztály döntését, megállapítva, hogy elegendő különbség van a lajstromoztatni kívánt védjegy és a felszólaló védjegye között, ami kizárja a fogyasztók megtévesztését és becsapását. A tanács szerint a védjegyek különbözősége miatt mellékes az áruk és szolgáltatások hasonlósága.

Ezután a Ford az Európai Unió Törvényszékehez (General Court of the European Union, GCEU; korábban: Európai Általános Bíróság) nyújtott be fellebbezést, amely azonban helybenhagyta a Fellebbezési Tanács döntését, megállapítva, hogy bár a versenyző védjegyek hangzásilag alapvetően hasonlóak, de vizuálisan jelentős különbséget mutatnak.

Ez a döntés azt mutatja, hogy a GCEU nem kívánja megváltoztatni a Fellebbezési Tanács döntéseit a hasonlóság vonatkozásában, mert az ténykérdés, és nem foglal magában semmilyen jogi hibát.

Görögország

A nemrég jóváhagyott új görög védjegy törvény 2012. október 11-én lép hatályba. Az alábbiakban rövid összefoglalást adunk a legfontosabb változásokról.

A lajstromozási eljárás meggyorsítása érdekében az adminisztratív védjegybizottságot elővizsgálóval helyettesítik, és így ő lesz felelős a bejelentések feltétlen és viszonylagos lajstromozást kizáró okainak a vizsgálatáért.

Az elfogadott védjegybejelentések elleni felszólalás határideje négy hónapról három hónapra fog csökkenni.

Az adminisztratív védjegybizottság a jövőben az elővizsgáló döntései elleni fellebbezések, az elfogadott védjegybejelentések ellen benyújtott felszólalások, valamint a megvonási és érvénytelenítési keresetek ügyében fog eljárni.

A hivatali illetékek átlagosan 10%-kal fognak csökkenni.

A viszonylagos lajstromozást kizáró okoknak egy elővizsgáló általi vizsgálata után, vagyis még az adminisztrációs bizottság vizsgálata előtt be lehet nyújtani hozzájáruló levelet (letter of consent).

Egy korábbi védjegy tulajdonosa nem szólalhat fel eredményesen egy későbbi védjegy használata ellen, ha öt egymást követő éven keresztül belenyugodott annak használatába, és tudatában volt az ilyen használatnak.

Lehetővé válik a védjegybejelentések vagy lajstromozások megosztása.

Feltétlen vagy viszonylagos lajstromozást kizáró ok hiányában a védjegyhivatalnak a bejelentés napjától számított egy hónapon belül döntenie kell a védjegybejelentés elfogadásáról.

A védjegytiltás egységes szabályai helyett használat hiánya esetén bevezetik a megvonás, illetve feltétlen vagy viszonylagos elutasítási okok esetén az érvénytelenítés szabályait.

Izrael

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 2009-ben az Izraeli Szabadalmi Hivatalt nemzetközi kutatási és elővizsgálati hatóságnak (ISEA) ismerte el. A hivatal 2012. április 4-én bejelentette, hogy 2012. június 1-jétől kezdve az izraeli bejelentők az Izraeli Szabadalmi Hivatalt is megjelölhetik nemzetközi szabadalmi bejelentéseik számára ISEA-ként.

2009 óta a hivatal jelentős előkészületeket végzett, hogy eleget tudjon tenni a WIPO 2009. évi döntésének: további szabadalmi elővizsgálókat vett fel, akiket a PCT-követelményeknek megfelelően vizsgálói gyakorlatnak vetett alá, korszerűsítette számítógépes és kommunikációs rendszerét, és végrehajtotta a szükséges törvénymódosítást.

A kutatási és vizsgálati illetékeket még nem állapították meg, de azok várhatóan alacsonyabbak lesznek, mint a jelenlegi illetékek, amelyeket az izraeli bejelentőknek az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának vagy az Európai Szabadalmi Hivatalnak kell fizetniük.

Kezdetben az Izraeli Szabadalmi Hivatal szolgáltatásai ISEA-ként csak izraeli bejelentők számára hozzáférhetők, de egy kezdeti időszak után ezeket külföldi bejelentők is igénybe vehetik majd.

Japán

A *Sapporo Mail Service* (SMS) birtokosa a YU-MAIL védjegynek, és védjegybitorlásért beperelte a Japán Postát (JP). Az SMS védjegye a 35. áruosztályban van lajstromozva hirdetőanyagok terjesztése különböző címekre, hirdetés stb. szolgáltatásra. Ezzel szemben a JP YU-MAIL védjegye magazinok, katalógusok, DVD-k stb. kézbesítési szolgáltatására van lajstromozva.

A JP azzal érvelt, hogy szolgáltatása áruk kézbesítésére, nem pedig hirdetési anyagok terjesztésére vonatkozik. A Tokiói Körzeti Bíróság azonban azt állapította meg, hogy a JP azt reklámozta, hogy szolgáltatása hirdetési anyagok terjesztésére is felhasználható. Ennek alapján megállapította, hogy a JP bitorolta az SMS védjegyét.

Jemen

A *Beecham Group Plc* (Beecham), az 5. áruosztályban lajstromozott AUGMENTIN védjegy tulajdonosa felszólalt az ellen, hogy egy helyi gyógyszercég lajstromoztatni kívánta ugyanabban az áruosztályban az AUGMEN védjegyet.

A Fellebbezési Bíróság a Beecham javára döntött, és ezt a döntést megerősítette a Jemeni Legfelsőbb Bíróság (JLB) is, amely megállapította, hogy a hangzási és vizuális hasonlóság az AUGMENTIN és az AUGMEN védjegy között a vásárlóközönséget arra a tévhitre vezethetné, hogy mindkét termék ugyanabból a forrásból származik. Ezért az AUGMEN védjeggyel ellátott termékek az AUGMENTIN antibiotikummal való összetévesztés kockázatát hoznák létre, ami a jemeni iparjogvédelmi törvény 89. és 90. szakaszába való ütközést jelent.

A fentiek alapján a JLB elrendelte, hogy az alperes szüntesse meg az AUGMEN védjegy használatát, és viselje az összes bírósági költséget.

Kajmán-szigetek

A Kajmán-szigeteken 2011. december 7-én új szabadalmi és védjegy törvény lépett hatályba, amelynek alapján megszűnt a bejelentők számára az a lehetőség, hogy közvetlenül lépjenek érintkezésbe a lajstromozó hatósággal. Az új törvények szerint ez csak a Kajmán-szigeteken lakó és ott bejegyzett képviselők útján lehetséges.

Kanada

A) *A Pfizer Canada (Pfizer) v. Mylan Pharmaceuticals ULC* (Mylan)-ügyben a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Federal Court of Appeal, FCA) 2012. március 29-én elutasította a Mylan fellebbezését az elsőfokú bíróságon Hughes bíró által hozott tiltó döntés ellen, megállapítva, hogy nem volt megalapozott a Mylannak az az állítása, hogy érvénytelen a Pfizer '808 számú, donepezil igénylő szabadalma, amelynek igénypontjai a donepezil vegyületre és az öregkori elbutulás kezelésére szolgáló, donepezil tartalmazó gyógyászati készítményre vonatkoznak. A Mylan a józan jóslás (sound prediction) tanára alapozta a szabadalom érvénytelenségére vonatkozó állítását.

A Mylan érvelése szerint Hughes bíró tévedett, amikor megállapította, hogy (i) a Mylan beadványában alaptalanul állította, hogy a '808-as szabadalom helytelen vagy félrevezető adatokat tartalmaz („adateltérések”), és (ii) a '808-as szabadalom ígérete szerint a donepezil elfogadható toxicitást mutat, emellett biztonságosabb és hosszabb ideig hat, mint a már ismert vegyületek („ígért hasznosság”).

Az FCA mindkét indokot elutasította. Az (i) indokkal kapcsolatban megállapította, hogy a '808-as szabadalom adatai arról tájékoztatják a szakértőt, hogy a donepezil olyan vegyület, amely gátolja az AChE-t, és józanul az várható, hogy alkalmas az Alzheimer-kór kezelésére.

Az (ii) indokkal kapcsolatban a bíró megállapította, hogy az ígért hasznosság szerint „felfedeztek egy új vegyületosztályt (amelynek a donepezil a tagja), amely az AChE-gátlás koliner-gikus funkcióival kapcsolatos elmélet szerint hatékony az Alzheimer-kór kezelésében.

Az FCA a fentiekből arra következtetett, hogy Hughes bíró nem követett el hibát, amikor megszövegezte a '808-as szabadalom által ígért hatást, és mindenképpen helyes volt az a megállapítása, hogy a donepezil hatékony az Alzheimer-kór kezelésében, amit egyébként a bíró rendelkezésére álló bizonyítékok kellően alátámasztottak.

B) A Szövetségi Fellebbezési Bíróság a *Mylan Pharmaceuticals ULC (Mylan) v. AstraZeneca Canada Inc. et al.* (Astra)-ügyben 2012. április 11-én elutasította a Mylan fellebbezését a Szövetségi Bíróság (Federal Court, FC) döntése ellen, amely döntés megtiltotta az egészségügyi miniszternek, hogy engedélyezési értesítést (Notice of Compliance, NOC) adjon a Mylan számára a generikus anasztrozele termékre.

Az anasztrozele (az Astra ARIMIDEXE) egy a mellrák kezelésében használt gyógyszer. Az FC bírója, Rennie bíró 2011. augusztus 29-én adta ki a tiltó rendelkezést az Astrának megállapítva, hogy nem voltak megalapozottak a Mylan azon állításai, hogy az 1 337 420 számú kanadai szabadalom ('420-as szabadalom) érvénytelen hasznosság hiánya és kézenfekvőség miatt.

A Mylan az FCA-hoz nyújtott be fellebbezést azzal érvelve, hogy Rennie bíró tévedett, amikor megállapította, hogy az '420-as szabadalom nem ígérte, hogy az anasztrozol kevesebb mellékhatással rendelkezik, mint az aminoglutetimid (egy korábban ismert aromatáz-inhibitor). A Mylan azzal is érvelt, hogy a '420-as szabadalom a bejelentés napjától kezdve nem nyilvánította ki kellő mértékben az ilyen hatékonyságot.

A Mylannak az az érve, hogy a '420-as szabadalom kevesebb mellékhatást ígért, mint az aminoglutetimid, a szabadalmi leírás alábbi „célbekezdésén” alapult: „Különös célja a jelen találmánynak, hogy olyan aromatázgátló vegyületeket szolgáltatasson, amelyek kevesebb hátrányos mellékhatással rendelkeznek, mint az aminoglutetimid.”

Rennie bíró megállapította, hogy ez a célbekezdés a találmány egy előre tekintő céljára vonatkozik, nem pedig egy olyan ígéretre, hogy az anasztrozele a szabadalmi bejelentés benyújtásának napján elérte ezt a célt. A Mylan azzal érvelt az FCA előtt, hogy Rennie bíró tévedett egyrészt, amikor alaptalan bizalmat helyezett a „cél” (object) szó szótári meghatározására, másrészt, amikor a '420-as szabadalomnak mint egésznek a szövegösszefüggését vette figyelembe a szabadalmi bejelentés benyújtásának napján ismert technika állásával és a szakértői bizonyítással együtt.

Az FCA elutasította a Mylan kritikáit, és végül megállapította, hogy Rennie bíró helyesen értelmezte a célbekezdést.

Az FCA egyetértett Rennie bíróval abban, hogy „a szabadalomnak mint egésznek a vizsgálata alátámasztja azt a következtetést, hogy a célbekezdés nem tartalmaz többet, mint a találmány céljának előzetes meglátását”. Emellett az FCA azt is megállapította, hogy Rennie bíró nem helyezett alaptalan bizalmat a „cél” szó szótári meghatározásába, és nem tévedett

a szabadalom szövegösszefüggésének, a technika állásának vagy a szakértői bizonyításnak a megfontolásánál.

Arra tekintettel, hogy az FCA megállapította Rennie bíró azon állításának helyességét, hogy a '420-as szabadalom nem ígért kevesebb mellékhatást, mint az aminoglutetimid, az FCA nem tárgyalta a '420-as szabadalom érvénytelenségét, és elutasította a Mylan fellebbezését, rá hárítva a költségek megtérítését is.

C) A Kanadai Védjegyhivatal (KVH) jelentős változtatásokat javasol a védjegy törvény végrehajtási utasításában. A legfontosabb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

A KVH a hatályos törvény értelmében elutasítja a hangvédjegyeket. A javasolt módosítások kimondottan lehetővé teszik hangvédjegyek, hologramok és mozgásvédjegyek lajstromozására irányuló kérelmek benyújtását.

A hatályos törvény lehetővé teszi, hogy az első használat időpontját későbbire módosítsák anélkül, hogy szükség lenne bizonyíték benyújtására, viszont korábbi első használat igényléséhez bizonyítékra van szükség. A módosítás szerint egyik esetben sem lesz szükség bizonyíték benyújtására.

Jelenleg egy átruházás bejegyzéséhez a KVH valamilyen dokumentum, így az aláírt átruházási irat fényképmásolatának benyújtását kívánja. A javasolt módosítások szerint nem lesz szükség semmiféle dokumentumra, csupán a védjegy(ek) átruházására irányuló kérelmet kell majd benyújtani.

A felszólalási eljárásban jelenleg mindkét félnek azonos határidőig kell benyújtania írott bizonyítékait anélkül, hogy módjuk lenne a másik fél hasonló érveinek elolvasására. A javasolt módosítás szerint a felszólaló számára két hónap fog rendelkezésre állni az írott érvek benyújtására. Ezt követően a bejelentő is két hónapon belül nyújthat majd be választ.

Kína

A Védjegy-fellebbezési Bírószág (VFB) nemrég úgy döntött, hogy a *Hermès* nem lajstromoztathatja kínai nevét („Ai Ma Shi”), mert egy másik ruházati cég, a Dafeng Garment Factory (Dafeng) már lajstromoztatott a *Hermès* kínai nevéhez hasonló védjegyet, és a Kínai Védjegyhivatal 2001-ben a *Hermès* tiltakozása ellenére már jóváhagyta ezt a védjegyet. A *Hermès* 1977-ben lajstromoztatta eredeti nevét, de elmulasztotta ugyanakkor kínai nevét is lajstromoztatni.

A VFB-hez benyújtott fellebbezésében a *Hermès* azzal érvelt, hogy kínai nevének Kínában lajstromozatlan védjegyként is védettnek kellene lennie. Szerinte a vitatott védjegy utánozta a *Hermès* kínai nevét, és arra „megtévesztő eszközökkel” szerzett oltalmat. A VFB azonban azon a véleményen volt, hogy a *Hermès* elmulasztotta bizonyítani, hogy a fogyasztók körében jól ismert a kínai szárazföldön, és hogy a Dafeng törvénytelenül szerezte a védjegyet.

A fenti ügyből az a tanulság, hogy Kínában egy védjegy csak akkor biztosít megfelelő oltalmat, ha azt mind az eredeti nyelven, mind kínai nyelven lajstromoztatják.

Kolumbia

2012. január 20-tól kezdve nincs szükség a meghatalmazások közjegyzői vagy másfajta hitelesítésére. Ugyanettől az időponttól kezdve a védjegybejelentéseket több áruosztályra érvényesen is be lehet nyújtani.

Kuba

Kubában 2012. április 2-án a szabadalmak oltalmi ideje a benyújtás napjától számított húsz évre, a használati minták oltalmi ideje a bejelentés napjától számított tíz évre változott a 2005. január 1-jén hatályos vagy azt követően benyújtott bejelentések esetén.

2012. április 2-ától kezdve hatályukat veszítik a 2005. január 1-je után engedélyezett szerzői tanúsítványok (ilyen oltalmi formát engedélyeztek a nem szabadalmazható anyagokra). A 2005. január 1-je előtt engedélyezett szerzői tanúsítványok az eredetileg engedélyezett oltalmi idő lejártáig hatályban maradnak.

Malajzia

A) Malajziában módosították mind a szabadalmi, mind a védjegy törvényt. A módosított törvények 2011. február 15-én léptek hatályba. A főbb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

a) Szabadalmak

Az érdemi vizsgálatot a 2011. február 15-ét követően benyújtott szabadalmi bejelentések esetén a benyújtás napjától számított 18 hónapon belül kell kérni. Az ezt megelőzően benyújtott bejelentések esetén, ha az érdemi vizsgálatot még nem kérték, ez a határidő két év.

Az a bejelentő, aki érdemi vizsgálatot kért vagy kér, a bejelentési vagy az elsőbbségi naptól számított 18 hónap eltelte után kérhet gyorsított vizsgálatot. A kérelem benyújtásával egyidejűleg le kell róni az előírt díjat, és csatolni kell egy eskü alatti nyilatkozatot a kérelmet alátámasztó okkal. Ilyen ok lehet például, hogy a kérelmezőt bitorlással fenyegetik vagy ellene bitorlási eljárás van folyamatban; a találmányt már kereskedelmi forgalomba hozta; a találmány zöld technológiára vonatkozik stb.

A kérelem jóváhagyása után öt napon belül gyorsított vizsgálatra vonatkozó további kérelmet kell benyújtani az előírt illetékkel együtt.

A szabadalmi hivatal bevezette az elektronikus bejelentési rendszert, és így a szabadalmi bejelentések online benyújthatók.

b) Védjegyek

Lehetővé vált a védjegybejelentések gyorsított vizsgálata. Ezt a védjegybejelentés benyújtásától számított négy hónapon belül lehet kérni. A kérelemmel egyidejűleg be kell fizetni az előírt illetéket, és be kell nyújtani egy eskü alatti nyilatkozatot a kérelem megfelelő indokolásával.

A kérelem jóváhagyása után öt napon belül a gyorsított vizsgálatra irányuló további kérelmet kell benyújtani az előírt illetékekkel együtt.

A védjegybejelentéseket elektronikus úton is be lehet nyújtani, csökkentett illetékekkel.

Tervezik az 1976. évi védjegy törvény teljes megújítását is, hogy a védjegy törvényt összhangba hozzák a nemzetközi követelményekkel.

B) Malajzia elfogadta az Áruk és Szolgáltatások Nemzetközi Osztályozására vonatkozó Nizzai Egyezmény 10. kiadását, amely Malajziában 2012. január 1-jén lépett hatályba.

Montenegró

Montenegróban az ipari minták maximális oltalmi idejét a Hágai Egyezmény 17(3)(c) cikke alapján 25 évben határozták meg.

Németország

A) A Német Szabadalmi Hivatalnál (Bundespatentamt, BPA) benyújthatók szabadalmi bejelentések a némettől eltérő nyelven is. A bejelentés napjától számított három hónapon belül azonban be kell nyújtani a bejelentés német fordítását, amely azután a további elővizsgálati eljárás alapját képezi. Az alábbi, 2011. július 18-án kelt döntés a német fordításban előforduló hibák következményeit tárgyalja.

A vizsgált esetben a német fordítás az idegen nyelvű bejelentés 26 igénypontja helyett csupán 12 igénypontot tartalmazott. Ennek alapján a BPA a német szabadalmi törvény 35(2) cikke alapján úgy döntött, hogy a bejelentést be nem nyújtottnak tekint, mert egy hiányos fordítás hiányzó bejelentéssel azonos.

A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (BGH) ezzel szemben azt állapította meg, hogy az ilyen álláspont ellentétes a törvény céljával és szellemével, mert a törvény 35. cikke a nem német bejelentők számára kimondottan megadja azt a lehetőséget, hogy megőrizhessék idegen nyelvű bejelentésük kinyilvánított tartalmát. A külföldi bejelentőt nem kell arra kényszeríteni, hogy eleve német nyelven nyújtsa be bejelentését, mert ebben az esetben annak a veszélynek tenné ki magát, hogy elveszítené a kinyilvánított műszaki tartalom egy részét, amely később hiányozhat például a technika állásától való elhatároláshoz. Másrészt nem lenne értelme először megadni a lehetőséget a bejelentő számára ahhoz, hogy megőrizze külföldi bejelentésének elsőbbségi napját, és ezután megtagadni ezt az elsőbbséget, ha a pótlólag benyújtott fordítás hibás. Ennek következtében a BGH szerint egy nem teljes vagy hiányos fordítás nem egyenlő egy teljesen hiányzó fordítással.

A BGH nem gondolja, hogy a fordítás minimális követelményei nagyobbak, mint magának az idegen nyelvű bejelentésnek a követelményei. A minimális követelmények: a bejelentő neve, a megadásra vonatkozó kérelem és egy leírás, illetve legalább annak a látszata. A törvény a bejelentési nap megadásához nem kívánja meg a szabadalmi igénypontokat. Ha

egy fordításnak a fenti előfeltételei ki vannak elégítve, nem alkalmazható a nem benyújtott bejelentés jogi fikciója, ami annyit jelent, hogy az eldöntendő esetben a fordításban hiányzó igénypontok nem eredményezhetik a bejelentési nap elvesztését.

B) A vizsgált esetben az alperes tulajdonosa volt egy európai szabadalomnak, amelyet a Német Szövetségi Köztársaságra vonatkozó hatállyal is engedélyeztek, és amely gépkocsikban egy ütközésérzékelőre vonatkozott. A felperes a Szövetségi Szabadalmi Bíróságnál (Bundespatentgericht, BPG) megsemmisítési keresetet nyújtott be, és feltalálói tevékenység hiányára alapozva a szabadalom teljes terjedelmében való megsemmisítését kérte.

A megsemmisítési eljárás alatt a vitatott szabadalmat az alperes olyan módosított változatban védte, amely egy módosított főigénypontot és attól függő 2. és 3. aligénypontot tartalmazott, továbbá 4–7. igénypontot, amelyek közvetlenül vagy közvetve a 3. igényponttól függték.

A BPG az 1. és a 2. igénypontot tartotta fenn, és a szabadalom fennmaradó részét érvénytelennek nyilvánította.

A BGH megerősítette a BPG döntését. Megállapította azonban, hogy a BPG, miközben azonos eredményre jutott, tévesen állította a függő 4–7. igénypont érvénytelenségét csupán a 3. igénypont semmissége alapján, amelyre azok vonatkoztak. A BGH szerint ugyanis ha egy igénypont (itt a 3. igénypont) tárgya egy megadott szabadalomban nem bizonyul szabadalmazhatónak, ez nem teszi önműködően nem szabadalmazhatóvá a tőle függő (itt 4–7.) igénypontok tárgyát is. A szabadalmat azonban érvénytelennek kell kimondani a megtámadott igénypontok (itt a 4–7.) vonatkozásában is, ha nem állapítják meg, és egyébként sem nyilvánvaló, hogy a további jellemzők a szabadalmazhatóság vonatkozásában eltérő döntéshez vezetnének.

C) Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2010. augusztusi számának 100. és 101. oldalán ismertettük a *Monsanto v. Cefetra*-ügyet, amelyben az Európai Unió Bírósága (CJEU) (akkor még csak Európai Bíróság, ECJ) főtanácsnokának 2010. március 9-én adott szakvéleményéről adtunk tájékoztatást. A főtanácsnoki vélemény röviden az volt, hogy egy DNS-szekvenciára vonatkozó szabadalom oltalmi köre olyan körülményekre van korlátozva, amelyek között a genetikai információ aktuálisan kifejti a szabadalomban leírt funkciókat. Ez érvényes mind a genetikai információra mint olyanra vonatkozó oltalomra, mind a genetikai információt hordozó anyagokra vonatkozó oltalomra. A szabadalmazott DNS tehát kémiai anyagként csak akkor áll oltalom alatt, ha ténylegesen kifejti azt a funkciót, amelynek alapján szabadalmaztatták; így a DNS-szekvenciát tartalmazó anyag csak ilyen körülmények között van védve.

A CJEU 2010 júliusában hozott döntése lényegében megegyezett a főtanácsnok véleményével.

A *Monsanto v. Cefetra*-döntésre nagyjából egy évvel később, az *Ajinomoto Corp. Inc. (Ajinomoto) v. Helm AG (Helm)* és a *GBT*-ügyben hivatkozott a bitorlással vádolt két alperes egy olyan ügyben, amely jó pár évvel korábban kezdődött, amikor az Ajinomoto a két

alperest beperelte „L-lizin”-re vonatkozó szabadalomcsaládjának bitorlása miatt Belgiumban, Hollandiában, Lengyelországban és Németországban. A háború párhuzamosan folyt Kínában és az Amerikai Egyesült Államokban is, és e két országban az Ajinomoto néhány szabadalmát meg is vonták nem kielégítő kinyilvánítás miatt.

Belgiumban és Hollandiában Kínából származó L-lizin tonnait tárolták nagy raktárepületekben, Európa többi országában való elosztás céljából. A kérdés az volt, hogy ezt az L-lizint a szabadalmazott eljárással gyártották-e.

Az ügy hátterének megértéséhez röviden ismertetjük az Ajinomoto találmányát. Az L-lizin olyan termék, amelyet állati tápokban használnak, és nagyüzemileg állítanak elő baktériumok, így *E. coli* fermentációjával. Az *E. coli* baktériumok L-lizin előállításához való felhasználásával kapcsolatban az a probléma, hogy az előállítási eljárást L-lizin alapú visszacsatolási mechanizmussal kell szabályozni, aminek révén meg lehet gátolni az L-lizin túltermelését. Ennek a hátránynak a kiküszöbölésére az Ajinomoto olyan *E. coli* baktériumokat tenyésztett ki, amelyek az L-lizin említett visszacsatolós gátlására érzéketlen mutáns enzimeket állítottak elő. Az Ajinomoto számos szabadalmat kapott erre a technológiára. Ezek közül az egyik a 0 733 710 számú európai szabadalom, amely többek között igényel egy *E. coli*-ból származó mutáns enzimet kódoló DNS-t, az említett mutáns enzim DNS-szekvenciáját tartalmazó *E. coli* baktériumot és egy L-lizint termelő eljárást, amely szerint az említett baktériumokat tenyésztik. A szabadalomban kinyilvánított mutációk alapján primereket lehet előállítani, amelyek sokszorozni képesek a mutáns DNS-t, ha az jelen van egy mintában. Ezt a rendkívül érzékeny, ún. PCR-technológiát lehet felhasználni a mutáns gének jelenlétének kimutatására a mintában. Az említett mutáns gént expresszáló *E. coli* baktériumok által előállított L-lizin az L-lizin tenyésztésére használt eredeti baktériumoknak csupán a maradék hulladékanyagát tartalmazza. A TNO és a Baseclear B.V. holland cégek azonban világos bizonyítékot szolgáltatottak arra, hogy az L-lizin anyag a szabadalmazott mutációkat tartalmazó *E. coli*-ból származó DNS-t tartalmazott. Ezt követően az Ajinomoto ennek a bírósági bizonyítéknak az alapján erősítette meg a belgiumi, hollandiai, lengyelországi és németországi bitorlási ügyeket.

Ezeknek a bitorlási pereknek a Monsanto-üggyel való kapcsolatát a düsseldorfi Körzeti Felsőbíróság (Oberlandesgericht, OLG) előtt folyó ügy alapján láthatjuk világosan. A két alperes, a Helm és a GBT váratlanul a *Monsanto v. Cefetra*-ügyben hozott CJEU-döntésre hivatkozott annak az érvelésének az alátámasztására, hogy az L-lizin termékben talált DNS már „nem valósítja meg funkcióját”, sőt azt is vitatták, hogy meg lehet-e állapítani, hogy az említett DNS „valaha is elvégezte ezt a funkciót” az *E. coli* baktériumokban, amikor az előállítási eljárásban tenyésztették őket.

Az OLG azonban azt állapította meg, hogy a Monsanto-ügy itt lényegtelen volt, mert a szabadalombitorlási kereset nem „egy DNS-szekvenciát tartalmazó termékre” vonatkozó igénypontra (például az *E. coli*-ból egy mutáns enzimet kódoló DNS-re vonatkozó igénypontra), hanem az „L-lizint termelő eljárás” alapult, amely szerint az említett DNS-szek-

venciát tartalmazó baktériumot tenyésztene. Az OLG megállapítása szerint itt nem játszott szerepet egy DNS-alapú igénypont termékoltalmának mértéke, ami körül a Monsanto-ügy forgott.

Az OLG tehát azt erősítette meg, hogy egy szabadalmazott DNS-szekvencia jelenléte egy termékben nem elegendő ahhoz, hogy egy DNS-szekvenciára vagy egy az említett DNS-t tartalmazó termékre vonatkozó igénypont abszolút termékoltalmáról lehessen beszélni.

Így az Ajinomoto olyan szerencsés volt, hogy az L-lizint genetikusan módosított baktériumok útján előállító eljárást védő igénypontokra támaszkodhatott, mert az OLG nézete szerint az L-lizinben a mutáns DNS-t tartalmazó *E. coli* kimutatása elegendő volt annak bizonyításához, hogy az L-lizint az igényelt eljárással állították elő. Minthogy eljárásigénypontok esetén a bizonyítási teher megfordul, az alpereseknek kellett volna bizonyítaniuk, hogy eltérő előállítási eljárást használtak, amire azonban nem voltak képesek.

Az alperesek az OLG döntése ellen a BGH-hoz nyújtottak be fellebbezést, amit azonban a BGH elutasított. Ezért az alperesek egy engedélyezés nélküli fellebbezést (Nichtzulassungbeschwerde) nyújtottak be, így az ügy még nincs végleg eldöntve.

D) A *Deutsche Bahn AG* (DB) tulajdonosa az s-BAHN szóvédjegynek, amelyet a Német Szabadalmi és Védjegyhivatal 2002-ben lajstromozott áruk és szolgáltatások széles körű változataira a 16., 25., 28. és 39. áruosztályban, többek között papírárukra, ruházati cikkekre, játékokra és szállításra. Az áruk és szolgáltatások listáját a hivatal a védjegytulajdonos kérésére bizonyos áruk és szolgáltatások vonatkozásában korlátozta. Német jogi személyek egy csoportja törlési keresetet nyújtott be a fennmaradó áruk és szolgáltatások ellen, azzal érvelve, hogy a védjegy nem rendelkezik megkülönböztetőképeséssel, deszkriptív volt a lajstromozás időpontjában, vagy legalábbis deszkriptívvé vált később, és félrevezető is volt bizonyos áruk és szolgáltatások vonatkozásában.

A DB nem értett egyet a törlési keresettel, és azzal érvelt, hogy az s-BAHN védjegy megkülönböztetőképeséssel rendelkezik, és nem deszkriptív vagy félrevezető. Emellett a DB azzal is érvelt, hogy az s-BAHN védjegy használat révén megkülönböztetőképeségre (másodlagos jelentésre) tett szert, és különböző iratokat nyújtott be, amelyek széles körű használatot bizonyítottak két piackutatás alkalmával 2001-ben és 2009-ben. A 2001-es piackutatás szerint a megkérdezettek 91%-a ismerte az s-BAHN megjelölést, de csupán 43%-uk hitte azt, hogy a kifejezés egy konkrét vállalatra vonatkozik. A 2009-es piackutatás szerint a tömegközlekedést használó fogyasztók 57,3%-a, a tömegközlekedést lehetőség szerint használó fogyasztók 51,9%-a és az összes megkérdezett személy 48%-a az s-BAHN védjegyet a DB-vel társította.

A Német Szabadalmi és Védjegyhivatal az összes áruk és szolgáltatások vonatkozásában törölte a védjegyet. Ezzel szemben a BPG azt állapította meg, hogy a 16. áruosztályban a papíráruk és tanítási eszközök, valamint a 28. áruosztályban a teniszütők és korcsolyák vonatkozásában nem álltak fenn a törlés fentebb említett okai.

A BPG szerint az összes többi áru és szolgáltatás vonatkozásában az S-BAHN megjelölés deskriptív volt, ami nyilvánvaló a kifejezés széles körű használata alapján többek között szótárakban és a jogalkotásban. A DB által benyújtott anyag nem bizonyított használat révén szerzett megkülönböztetőképeséget (másodlagos jelentést). A piackutatási eredmények sem győzték meg a BPG-t arról, hogy az S-BAHN megjelölés eredetjelzésként volna ismert. A piackutatás számszerű eredményei nem voltak meggyőzőek, mert az S-BAHN megjelölés nyilvánvalóan deskriptív, és így a szerzett megkülönböztetőképeség azt kívánta volna, hogy a megkérdozettek világos többsége erősítse meg a megtámadott jelnek védjegyként való felfogását, vagyis azt, hogy ez a jel a vonatkozó áruk/szolgáltatások eredetét jelöli. A jelen esetben, különösen a 3,3%-nyi általános hibahatár levonása után, a piackutatási értékek nem érik el a vonatkozó kereskedelmi területeken a minimális 50%-os szintet.

A BPG megállapította, hogy az S-BAHN védjegyet törölni kell, mert deskriptív, ezért nem kellett arról döntenie, hogy bármilyen egyéb törlési ok alkalmazható-e.

E) A LINK ECONOMY védjegynek a 16., 35. és 41. áruosztályban való lajstromozása iránti kérelmet elutasította mind a BPA, mind a BPG. A BPG szerint a „link economy” szavaknak az igényelt áruk és szolgáltatások vonatkozásában nincs megkülönböztető jellegük, mert ez a kifejezés megtalálható a világhálón.

A BGH hatálytalanította a BPG döntését, és az ügyet visszautalta hozzá. A BGH ugyanis megállapította, hogy a BPG a megkülönböztetőképeséggel kapcsolatban túl magas követelményeket támasztott. A BGH szerint a megkülönböztetőképeséggel kapcsolatban elnézőbb álláspontot kell képviselni, úgyhogy csekély megkülönböztetőképeségnek is elegendőnek kell lennie a megkülönböztetőképeség hiányán alapuló elutasítás elhárítására. Ez a türelmesebb álláspont egymást követő szavakra is vonatkozik. A megkülönböztetőképeség hiányát ilyen esetekben csak akkor lehet jogosan feltételezni, ha az általános típusú hirdetésekre vonatkozik. Kétértelműség és értelmezés szükségessége ilyen szóösszetételeknél elegendő megkülönböztetőképeségre enged következtetni.

A fentiek alapján a BGH szerint a LINK ECONOMY védjegytől nem tagadható meg az általam megkülönböztetőképeség hiánya miatt az igényelt áruk és szolgáltatások vonatkozásában.

F) A felperes cég több mint húsz éve foglalkozik megújítható energiával, különösen szélenergiával, és ezért a cég jeleként az „Energiekontor” szót használja. Emellett tulajdonosa az ENERGIEKONTOR közösségi védjegynek.

Az alperes független energiatanácsadóként dolgozik többek között energiamegtakarítási területen, és ENERGIEKONTOR névvel nyitott üzletet. A felperes felkérte az alperest, hogy üzleti tevékenysége során tartózkodjék ennek a cégnévnek a használatától, mert az védjegyjogainak a bitorlását és egyúttal üzleti nevének a jogtalan használatát jelenti.

A Brémai Körzeti Felső Bíróság (BFKB) elutasította a keresetet, mert nem látott összevetésveszélyt a felperes védjegye, illetve az alperes üzleti neve között. Amíg a felperes szélenergia-telepeket működtet, nem áll fenn hasonlóság az alperes szolgáltatásaival.

Emellett az „Energiekontor” szó csupán gyenge megkülönböztetőképességgel rendelkezik. Számos olyan cégnév van, amelyben a „Kontor” szó a vállalat üzleti területére vonatkozik, például a Fotokontor és az Immobilienkontor. Bár a „Kontor” szó a holland nyelvből származik, németül is használják a „Büro” (iroda) szó helyett. Ezért a vonatkozó közönség legnagyobb része a szó jelentését az Energiekontor jelentéshez kapcsolja, illetve ahhoz, hogy az illető cég az energiaszektorban dolgozik. Így az „Energiekontor” szó az alperes neveként az üzleti terület bizonytalan magyarázatának tekinthető egyéni megkülönböztetőképesség nélkül, úgyhogy nem áll fenn megtévesztés veszélye a felperes védjegyével vagy cégnevével kapcsolatban.

G) A PRINCESS védjegyet a 14. áruosztályban különösen nemesfémekre és azok ötvözeire, ékszerekre és órákra, továbbá a 18. áruosztályban különösen bőrdöngőkre, esernyőkre, napernyőkre és sétapálcákra lajstromozták.

Egy megvonási kereset benyújtása után a BPG megállapította, hogy a „Princess-Cut” (hercegnőcsiszolat) kifejezést régóta használják az ékszerésziparban olyan műszaki kifejezésként, amely a vonatkozó közönség körében a magas minőségű csiszolt gyémánt egy előnyös típusának a megjelölésére szolgál. Ezért a PRINCESS védjegy a 14. áruosztályban a német védjegytörvény 8. cikkének második bekezdése szerint csak leíró jellegű. Ennek megfelelően a BPG törölte a védjegyet a 14. áruosztályban, de megtartotta a 18. áruosztályban.

Norvégia

Norvégiában a megadott szabadalom elleni felszólalás időtartama kilenc hónap, azonban a felszólalási határidő lejártá után harmadik személyek számára a szabadalom teljes oltalmi ideje alatt lehetőség van kérelmezni a szabadalom adminisztratív felülvizsgálatát a Norvég Iparjogvédelmi Hivatal (NIH) által. Ilyen adminisztratív felülvizsgálatot mind az NIH által engedélyezett szabadalmak, mind a Norvégiában érvényesített európai szabadalmak kapcsán lehet kérni, és ilyen kérelmet bárki, tehát a szabadalmas is benyújthat. A döntést az NIH hozza.

Adminisztratív felülvizsgálati kérelmet csak akkor lehet benyújtani, ha

- hiányzik az újdonság vagy a feltalálói tevékenység;
- a találmány mint olyan nem szabadalmazható; vagy
- a találmány ki van zárva a szabadalmazásból.

Ezek a kivételek a norvég szabadalmi törvény 1. és 2. cikkében vannak lefektetve, és hasonlítanak az Európai Szabadalmi Egyezmény 52. és 53. cikkében foglaltakhoz.

Az adminisztratív felülvizsgálat a szabadalom részleges vagy teljes érvénytelenítését vonhatja maga után. Ha a szabadalmat részben érvénytelenítik, a módosított alakban csak akkor lehet fenntartani, ha a szabadalmas egyetért az NIH által javasolt módosításokkal. Ellenkező esetben a szabadalmat érvénytelennek kell nyilvánítani.

Olaszország

Az Olasz Legfelsőbb Bíróság (OLB) 2011. december 20-án hozott döntése tartalék alkatrészek eladásával kapcsolatos védjegybitorlásra vonatkozott.

Az ügy azzal kezdődött, hogy egy gépalkatrész-kereskedő olyan keréktárcsákat forgalmazott, amelyek – hasonlóan az eredeti alkatrészekhez – a gépkocsigyártó védjegyét viselték. Konkurensok beperelték védjegybitorlásért, ezért az államügyész rendelkezésére le kellett vennie az internetről e termékek hirdetését, majd a döntés elleni fellebbezés után oda visszatette, illetve onnan újból levette a különböző bírói fórumok döntése szerint. Végül az ügy az OLB-hez került.

Az OLB hatálytalanította a levételre vonatkozó előző döntést annak az elvnek az alapján, hogy hamisítással kapcsolatos vétket nem magával a védjeggyel, hanem csupán megkülönböztető jellel lehet elkövetni.

Az OLB megjegyezte, hogy a motorjárművek alkatrészeinek piacán a védjegy más célokat szolgálhat, különösen egy gépkocsi-alkatrészre helyezve, mert ilyenkor a gépkocsigyártó védjegye a gépkocsira mint egészre nézve csupán megkülönböztető funkciót tölt be, míg magára az alkatrésze nézve „esztétikai és leíró” funkciója van. Más szavakkal: a védjegy az alkatrész esztétikai elemét képezi, és emellett a teljes termék (gépkocsi) alkatrészeként az áru szándékolt célját jelzi. Ebből következik, hogy ugyanennek a védjegynek egy pótalkatrészen való használata nem képez büntetőjogi vétséget, mert különben megghiúsulna az alkatrész utánzására vonatkozó jog olyan esetben, amikor helyreállítják a termék eredeti megjelenését, amit elismer a közösségi jog, és elismernek a nemzeti mintajogok is (ún. javítási kivétel).

Az OLB szerint hasonló okok miatt nem lehet elvárni a független pótalkatrész-kereskedőtől, hogy védjegyüket az általuk árusított termékek látható részeire helyezzék.

Az OLB azt is hangsúlyozta, hogy a következtetés eltérő lenne abban az esetben, amikor leértékelt áruk gyártóinak védjegyét egy pótalkatrészen helyezik el, mert ebben az esetben a védjegy megkülönböztető funkciót töltene be az alkatrész vonatkozásában, és használata egy harmadik fél által büntetendő cselekményt képezne.

Oroszország

Oroszországban 2011. december 8-án szellemi tulajdon-jogok oltalmával foglalkozó új bíróság felállítását elrendelő törvény lépett hatályba. Ennek alapján az új bíróságot 2013. február 1-jéig kell létrehozni, és az ezen a napon fogja megkezdeni működését.

Oroszországban ez lesz az első bíróság, amely szellemi tulajdon-jogok oltalmával kapcsolatos ügyekkel foglalkozik.

Pakisztán

A pakisztáni szabadalmi törvény módosított 39. szakasza szerint ha egy szabadalmi bejelentést a „fő találmány” javítására vagy módosítására nyújtanak be, és a fő találmány bejelentője azonos személy, a hivatal a javításra vagy módosításra vonatkozó szabadalmat új szabadalomként vagy pótszabadalomként engedélyezheti.

A bejelentő döntheti el, hogy ilyenkor független szabadalmat vagy pótszabadalmat igényel-e.

Portugália

Az Országos Tudományos Számítási Alapítvány (FCCN), amely a .pt doménnevek igazgatásáért, lajstromozásáért és fenntartásáért felelős szerv, 2012. február 23-án bejelentette a .pt doménnevek lajstromozásának 2012. május 1-jén kezdődő liberalizálását.

Mostanáig egy .pt doménnév lajstromozásához arra volt szükség, hogy a kérelmező birtokoljon egy szóvédjegyet, illetve egy üzleti vagy társasági nevet, ilyen módon védve a tulajdonos korábbi jogait.

Az új szabályok szerint egy doménnevet lajstromoztathat akár egy vállalat, akár egy személy (hazai vagy külföldi), vagyis nem kívánják meg saját alapjog birtoklását. Így egy doménnév lajstromoztatója teljes felelősséget visel a név kiválasztásáért, és biztosítania kell, hogy ne ütközzék más szellemi tulajdon-jogával vagy harmadik felek bármilyen egyéb jogával vagy törvényes érdekével. Ettől eltekintve az új doménnév nem lehet közrendbe vagy közérdeklődésbe ütköző szó vagy kifejezés.

Spanyolország

A Barcelonai 5. sz. Kereskedelmi Bíróság (BKB) 2012. február 17-én hozott döntésében helyt adott az *Actavis Spain SA* (Actavis) ellenkeresetének, és a *Pfizer EP 1 957 452* számú (EP'452-es) szabadalmát érvénytelennek nyilvánította. A döntés egyúttal teljes terjedelmében elutasította a Pfizer által az Actavis és egyéb alperesek ellen indított bitorlási keresetet.

Az ügy előzménye, hogy az Actavis és más vállalatok 2010 májusában piacra dobták a magnézium-atorvasztatin különböző generikus változatait, ezért a Pfizer az EP'452-es szabadalom bitorlásáért beperelte őket. Az EP'452-es szabadalom a magnézium-atorvasztatin bizonyos polimorfjára vonatkozott. A Pfizer a pert a tisztességtelen versenybe ütköző cselekedetért is indította.

A Pfizer szerint az alperesek generikus magnézium-atorvasztatin gyógyszerei azért bitorolták az ő szabadalmát, mert azok a magnézium-atorvasztatin olyan kristályos alakját tartalmazzák, amelyet az ő szabadalma védett. A Pfizer szerint az alperesek generikus gyógyszereinek a forgalmazása azért ütközik a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabálya, mert a

generikus gyógyszereknek a kalcium-atorvasztatinra vonatkozó szabadalom (EP 409281) lejáratára előtti forgalomba hozatala az atorvasztatin piacán versenylőnyt biztosított az alperesek számára.

A Pfizer állítása szerint termékeinek a forgalomba hozatala az Actavis által gátolta az ő piacra lépését, és ez kárt okozott üzleti stratégiájának, amely szerint először hozta volna piacra a saját generikus atorvasztatin gyógyszerét, kevéssel a kalcium-atorvasztatin szabadalom lejáratára előtt.

Az Actavis ennek ellentmondott, megerősítve, hogy az ő generikus gyógyszere nem bitolt az EP'452-es szabadalmat, mert az atorvasztatin-magnézium olyan kristályos alakját tartalmazta, amely eltért az említett szabadalom által védett alaktól. Az Actavis ellenkeresetet is benyújtott, a szabadalom megvonását kérve újdonsághiány és feltalálói tevékenység hiánya miatt.

A BKB helyt adott az Actavis feltalálói tevékenység hiányára vonatkozó állításának, és megvonta a Pfizer EP'452-es szabadalmát. A döntés szerint arra a következtetésre jutott, hogy kiindulva a már ismert magnézium-atorvasztatinból, a szakértő számára – annak általános tudása alapján – kézenfekvő lett volna a magnézium-atorvasztatin különböző kristályformái után kutatni, ami a szakértőt az EP'452-es szabadalom szerinti sajátos polimorf alakhoz vezette volna. Ezért a BKB úgy döntött, hogy a szabadalom érvénytelen, és elutasította a Pfizer bitorlási keresetét, egyúttal a Pfizert arra kötelezve, hogy fizesse meg az Actavis bírósági költségeit.

A Pfizer a döntést nem fellebbezte meg, így az jogerőre emelkedett.

Svájc

A) Az Európai Szabadalmi Hivatal Bővített Fellebbezési Tanácsának G2/08 számú döntése szerint az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) alapján lehetséges szabadalmi oltalmat kapni adagolási tartományra vonatkozó gyógyászati indikációs igénypontokra, ha az adagolási tartomány újnak és feltalálói tevékenységen alapulónak tekinthető. Bár az Elsőfokú Párizsi Bíróság a *Merck & Co. Inc.* (Merck) 0 724 444 számú európai szabadalmával kapcsolatos jogvitában másképp döntött (erről az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2011. decemberi számának 135–137. oldalán adtunk tájékoztatást), a Svájci Szövetségi Bíróság nemrég a Merck egy másik, 1 175 904 számú európai szabadalmával kapcsolatban hozott döntése megerősítette az ESZH fentebb említett döntését arról, hogy egy meghatározott dózistartomány szabadalmazható tárgy lehet.

Az ESZE/2000 53(c) cikke [ESZE/1973 52(4) cikke] szerint nem engedélyezhető szabadalom az emberi vagy állati test kezelésére sebészeti vagy gyógyászati eljárásokkal, továbbá az emberi vagy állati testen végzett diagnosztikai módszerekkel kapcsolatban, azonban ez a kizáró rendelkezés nem alkalmazható az e módszerekben felhasznált termékekre, különösen anyagokra vagy készítményekre. Az ESZE/2000 54(4) és 54(5) cikke szerint szabadalom

engedélyezhető bármilyen ismert anyagnak vagy készítménynek az ESZE/2000 53(c) cikkének hatálya alá eső gyógyászati kezelési eljárásban való első alkalmazására vagy bármilyen sajátos (további) alkalmazására, feltéve, hogy az ilyen alkalmazás nem tartozik a technika állásához. A Bővített Fellebbezési Tanács G2/08 számú döntése megállapította: nincs ok arra, hogy egy ismert gyógyszer új dózistartományára vonatkozó jellemzőt másként kezeljenek, mint bármilyen egyéb sajátos alkalmazásra vonatkozó, az esetjogban elismert jellemzőt. Ezért a dózistartományra vonatkozó igénypontok az ESZE alapján egyértelműen szabadalmazhatók.

A Merck Svájcban is megerősített, 1998. július 17-én benyújtott és 1 175 904 számmal engedélyezett európai szabadalma alendronsav alkalmazására vonatkozik osteoporózis kezelésében. 1. igénypontjának szövege a következő:

„Alendronát alkalmazása osteoporózis kezelésére szolgáló gyógyszer előállítására ilyen kezelésre rászoruló betegben, ahol az említett gyógyszert az említett betegnek orálisan adagoljuk körülbelül 70 mg alendronátvegyületet tartalmazó egységdózisban aktív alendronsavsúly alapon, folytonos ütem szerint heti egyszeri adagolási közzökkel”.

Az osteoporózis kezelése alendronsav alkalmazásával már ismert volt, de az igénypontot a technika állásától az különbözteti meg, hogy meghatároztak egy bizonyos dózistartományt (70 mg heti alendronátdózis).

A *Mepha Pharma AG* (Mepha) a Zürichi Kereskedelmi Bíróságnál 2008. január 28-án keresetet indított a Svájcban engedélyezett szabadalom megvonása iránt. Az 2009. április 14-i döntésével a Mepha javára döntött lényegileg azon az alapon, hogy az igényelt dózis nem szabadalmazható a svájci szabadalmi törvény 2(2)(a) cikke alapján.

A bíróság szerint a szabadalom független 1. igénypontja az ESZE/1973 52(4) cikke szerint sem szabadalmazható, de nem vizsgálta a szabadalom alapját képező találmány szabadalmazhatóságát, és különösen nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy az igényelt dózistartomány az ESZE/1973 52(1) cikke szerint új, és feltalálói tevékenységen alapszik-e.

A Merck a Svájci Szövetségi Bírósághoz fellebbezett, kérve a Zürichi Kereskedelmi Bíróság 2009. április 14-i döntésének hatálytalanítását és a 2008. január 28-án benyújtott kereset elutasítását, vagy pedig az ügy visszautalását az alsófokú bíróságnak felülvizsgálat céljából. A Mepha a fellebbezés elutasítását kérte.

A Szövetségi Bíróság abból indult ki, hogy az ESZE /1973 (amelyet 2000. november 29-én módosított az ESZE/2000) új törvényrendszert alapozott meg, amely a szerződő államok számára közös szabályokat ír elő a szabadalmak engedélyezésére, és az ESZE alapján engedélyezett európai szabadalmak a szabadalmazhatósági követelményeket előíró egységes szabályoknak vannak alávetve. Ilyen vonatkozásban utalt arra, hogy a jogi egységesség célját alapul véve figyelembe kell venni az ESZE fellebbezési tanácsainak joggyakorlatát, ha lehet, a külföldi bíróságok vonatkozó döntéseinek a fényében. Ilyen alapon, figyelemmel a Bővített Fellebbezési Tanács G2/08 számú döntésére, a szabadalmazhatóság nem zárható ki, amikor egy dózistartomány az egyetlen olyan igényelt jellemző, amely nem tartozik a tech-

nika állásához. Bár a vitatott szabadalmat az ESZE/2000 hatálybelépése előtt engedélyezték, a Svájci Szövetségi Bíróság a G2/08 számú döntést a tárgyhoz tartozónak tekintette. Ezért úgy érvelt, hogy az ESZE/1973 54(5) cikk megfelelő alkalmazása alapján a második vagy további gyógyászati indikációra vonatkozó igénypontok engedélyezhetők, ha egy anyag vagy készítmény sajátosan új és találmányi jellegű gyógyászati felhasználására szolgáló gyógyszer előállítását célzó alkalmazásra irányulnak. A szabadalmazhatóság céljára azonban a dózistartománynak újnak és találmányi jellegűnek kell lennie [ESZE/2000 52(1) cikk]. Így nem elég azt az igénypontban másképp igényelni; az igénypontnak olyan műszaki tanítást kell tartalmaznia, amely eltér a technika állásától. Ilyen vonatkozásban meg kell jegyezni, hogy míg az újdonságot kevésbé nehéz bizonyítani, a feltalálói tevékenység egy dózistartomány esetén gyakran komoly akadály lehet, mert szakember egy gyógyszer kifejlesztésekor különböző dózisok kipróbálását kézenfekvőnek tekintheti.

Érvelése során a Svájci Szövetségi Bíróság utalt a Brit Fellebbezési Bíróság 2008. május 21-én az *Actavis v. Merck*-ügyben hozott döntésére is, amely megelőzte a G2/08-as döntést.

Végül utalt arra, hogy a felülvizsgált ESZE/2000 eltérést okozhat a gyógyászati indikációra vonatkozó igénypontok oltalmi körében. Az ESZE/2000 54(5) cikk szerint most engedélyezhetők magára az anyagra irányuló termékigénypontok, míg az ESZE/1973 alapján csupán svájci típusú igénypontokat engedélyeztek, vagyis egy anyagnak gyógyszer gyártására történő alkalmazására irányuló igénypontokat. Az új igénypont-kategória (célhoz kötött anyagoltalom) a szabadalomtulajdonosok számára szélesebb körű jogok megszerzését teszi lehetővé, ami az orvos szabadságát is korlátozhatja generikus gyógyszerek felírásában vagy adagolásában. Ilyen vonatkozásban a Szövetségi Bíróság megjegyezte, hogy az orvosi kezelés szabadságának védelme érdekében a jogalkotóknak gondoskodniuk kell a szabadalom hatálya alóli mentesítésről.

A fenti döntésből általános tanulásként levonható az a következtetés, hogy követni kell az ESZH Bővített Fellebbezési Tanácsának G2/08 számú döntését. A Svájci Szövetségi Bíróság azonban általában megkérdőjelezte egy dózistartomány találmányi jellegét.

B) Ahhoz, hogy egy védjegy Svájcban lajstromozható legyen, egyebek mellett grafikai ábrázolhatónak kell lennie, vagyis szagvédjegy-bejelentések esetén a bejelentőknek grafikuson kell ábrázolniuk a termék illatát. A Szövetségi Adminisztratív Bíróságnak nemrég arról kellett döntenie, hogy egy főzési recept alkalmas-e a szagvédjegy kielégítő leírására.

2009-ben a Svájci Védjegyhivatalnál kérelmet nyújtottak be „kandírozott mandulaillat” lajstromozására a 14., 28. és 35. áruosztályban. A bejelentő az illatvédjegyet egy recept segítségével írta le, hagyományos módszerekkel előállított kandírozott mogoró illatának előállítására mogoró, vanília, fahéj és cukor felhasználásával. A hivatal elutasította a bejelentést, kifogásolva, hogy az illat leírása nem volt kellően pontos, mert nem volt képes tárgyilagos és világos módon visszaadni az illatot, tekintve, hogy az alkotórészek természetes termékek, és illatuk változhat. Emellett a karamellizálás foka sem volt teljesen világos.

A bejelentő részletes recept beiktatásával módosította védjegybejelentését, és nem csupán az előállítási eljárást magyarázta lépésről lépésre terjedő utasításokkal, hanem minden egyes alkotórészt is részletesen előírt (például a mandula típusát, a víz minőségét és a finomított cukor kémiai összetételét). Emellett a konyhában szükséges optimális körülményeket is megadta (például: 12 m² alapterületű csempézett padló, rozsdamentes csővezetékrendszer, zárt ablakok szellőzés nélkül és 20 °C szobahőmérséklet). A védjegyet ennek a főzési eljárásnak a követésével előállított illatként határozta meg.

A Svájci Védjegyhivatal ezt a módosított bejelentésváltozatot is elutasította, megállapítva, hogy a védjegyet nem lehet grafikusán ábrázolni, miként azt a svájci törvény előírja. Ez ellen a döntés ellen azután a bejelentő a Szövetségi Adminisztratív Bíróságnál fellebbezett, amely 2011. május 23-i döntésével elutasította a fellebbezést.

A bíróság elsősorban azt állapította meg, hogy az illatvédjegyek lajstromozhatóságát a Svájci Védjegyhivatal általában elismeri, azonban egy védjegynek grafikusán ábrázolhatónak kell lennie ahhoz, hogy lajstromozható legyen. Ezért a Szövetségi Adminisztratív Hivatal a fellebbezés legfőbb pontjaként az illat grafikus ábrázolásának a követelményét tekintette, jelezve, hogy ez a követelmény nem arra szolgál, hogy gátolja azoknak a jeleknek a lajstromozhatóságát, amelyek képesek védjegyet képezni. E követelmény célja inkább az, hogy biztosítsák egy lajstromozott védjegy tárgyának közvetlen és világos megértését a védjegylajstromból bárki számára. Megmarad a kérdés, hogyan lehet grafikusán ábrázolni egy megjelölést, amely nem fogható fel látás útján. A bejelentő a grafikus ábrázolás egy új fajtáját vezette be két különböző típusú ábrázolás kombinálásával: szavakkal leírta az illatot („kandírozott mogyoró illata”), és egy receptet is benyújtott, amely leírja az illat előállítását. Ezért a bíróságnak azt kellett megfontolnia, hogy a grafikus ábrázolásnak ez az új módja alkalmas-e egy védjegy világos leírására. Utalva az Európai Unió Bíróságának egy döntésére (CJEU, C-273/00), a Szövetségi Adminisztratív Bíróság megállapította, hogy az illat leírása valóban grafikus ábrázolás, azonban nem eléggé világos és tárgyilagos ahhoz, hogy kielégítse a grafikus ábrázolás követelményét. A recepttel kapcsolatban a bíróság számos pontatlan meghatározást talált, amilyen például a „víz egy nyilvános svájci ivóvízhálózatból” (amely helyről helyre változhat az ásványi anyag koncentrációjától függően) vagy a „fahéj” (amelynek az illatintenzitása az őrlés fokától és hosszától függ) és a „mandula” (egy természetes termék íze és illata változhat). Továbbá a bíróság megállapította, hogy a konyha külső vagy a főzőedényből származó szagai is befolyásolhatják az eredményt. Végül a kívánt főzési hőmérséklet mérése is problémákhoz vezethet.

A Szövetségi Adminisztratív Bíróság szerint majdnem lehetetlen lenne bárki számára a lajstrom megtekintése alapján, még a szükséges berendezés használata esetén is, előállítani az illatot pontosan azon az úton, ahogyan azt lajstromozták. Emellett az a tény, hogy egy személy állítja elő az illatot (mert egy szakács ügyessége változó), tovább csökkenti a leírás tárgyilagosságát. Ezért arra következtetett, hogy összhangban az Európai Unió Bíróságával

és a Svájci Védjegyhivatallal, az ábrázolás két különböző útjának a kombinálása még nem elegendő egy védjegy világos ábrázolásához, amit a svájci törvény megkíván.

Eredménytelen maradt a bejelentő próbálkozása, hogy meggyőzze a bíróságot olyan létező illatvédjegyre való utalással, amelyet Európában már lajstromoztak. A bíróság elismerte, hogy vannak országok, amelyek elfogadják az illatvédjegyeket. Rámutatott azonban, hogy a kialakult esetjog szerint a külföldi döntések nem képeznek kötelező precedenseket a svájci bíróságok számára. Emellett a fentebb idézett ECJ-döntés félreérthetetlenül megállapítja, hogy az illatleírások nem alkalmasak védjegyként való lajstromozásra, mert a grafikus ábrázolást nem elégíti ki egy tudományos képlet, leírás, illatminta vagy ezeknek a kombinációja. Ezért a bejelentő hiába hivatkozott az európai gyakorlatra.

A fenti döntés alapján arra kell következtetni, hogy ellentétben a szín- és hangvédjegyekkel, az illatvédjegyek továbbra sem lajstromozhatók Svájcban.

Szaúd-Arábia

A) Szaúd-Arábiában 2012. január 1-jétől kezdve csak kellően hitelesített meghatalmazásokat fogadnak el, amelyek nem lehetnek tíz évnél régebbiek.

B) A Szellemi Tulajdon Világszervezetének 2011. évi jelentése szerint az arab országok közül Szaúd-Arábia nyújtotta be a legtöbb, 147 nemzetközi szabadalmi bejelentést. Ezt 39 bejelentéssel az Egyesült Arab Emírátsok, 33 bejelentéssel Egyiptom, 17 bejelentéssel Marokkó, 8 bejelentéssel Tunézia és 5 bejelentéssel Szíria követi.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 2012. március 5-én bejelentette, hogy 2011-ben 10%-kal, 181 900-ra emelkedett a nemzetközi szabadalmi bejelentések száma, ami a WIPO történetében rekordot jelent. A romló világgazdasági helyzet ellenére a szabadalmi bejelentések száma 10,7%-kal nőtt, és ez 2005 óta a leggyorsabb növekedésnek felel meg.

A legtöbb nemzetközi bejelentést benyújtó ország 2011-ben az Amerikai Egyesült Államok volt 48 596 bejelentéssel, ami 2010-hez képest 8%-os növekedést jelent. A második helyet Japán foglalta el 38 888 bejelentéssel, ami 21%-os növekedésnek felel meg. Ezt 18 568 bejelentéssel Németország, 16 406 bejelentéssel Kína és 10 444 bejelentéssel Dél-Korea követi. A Kínából benyújtott nemzetközi szabadalmi bejelentések száma 2011-ben 33,4%-kal nőtt. 2011-ben a legtöbb nemzetközi szabadalmi bejelentést benyújtó vállalat a kínai ZTE volt 2826 bejelentéssel, amivel megelőzte a 2010-ben legtöbb bejelentést benyújtó Panasonicot. Az utóbbi vállalat 2011-ben 2463 bejelentést nyújtott be. A harmadik helyet a szintén kínai Huawei foglalta el 1831 bejelentéssel.

Szíría

Szíríában 2012. március 30-án publikálták az új szabadalmi törvényt, amely 2012. május 30-án lépett hatályba. A végrehajtási utasításra valószínűleg hosszabb ideig kell még várni. Az új törvény fontosabb vonásait az alábbiakban foglaljuk össze.

Az oltalmi idő a bejelentés napjától számított húsz év, szemben a korábbi tizenöt évvel.

A szabadalmi bejelentések vizsgálatát újdonságra, feltalálói tevékenységre és ipari alkalmazhatóságra lehet elvégezni.

A fenntartási illeték évenként a bejelentés napjának évfordulóján esedékes. Késedelmes fizetésére pótilleték ellenében hat hónap türelmi időt engedélyeznek.

Pótszabadalmakat lehet kérni.

Az elfogadott szabadalmi bejelentéseket a hivatalos közlönyben publikálják. Felszólalni hat hónapon belül lehet.

Ha egy szabadalmat a benyújtás napjától számított négy éven vagy az engedélyezés napjától számított három éven belül nem vesznek gyakorlatba, a szabadalomra kényszerengedély adható.

Tajvan

A) A *Paramount International IP Holding Company* (Paramount) 2009-ben a Tajvani Szellemi Tulajdoni Hivatalnál kérelmet nyújtott be a WONDERFUL W/HEART védjegy lajstromozása iránt „feldolgozott diókra”. A kérelmet azonban a hivatal 2010 júniusában elutasította arra hivatkozva, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy hasonlít egy Fu-Song nevű cég által kínai betűkkel lajstromoztatott védjegyhez, amelynek a kiejtése mandarin nyelven „wan-de-fu”. A Paramount fellebbezését a Fellebbezési Tanács is elutasította.

A Paramount a Szellemitulajdon-védelmi Adminisztratív Tanácshoz nyújtott be fellebbezést, amelyben arra hivatkozott, hogy a lajstromozott védjegy teaitalokra, szójababszuszokra és magvakra, míg az általa lajstromoztatni kívánt védjegy feldolgozott diókra vonatkozik, ezért a két védjegy megjelölt áru nem hasonlítanak egymásra, és nem áll fenn az összetévesztés veszélye. Továbbá arra is hivatkozott, hogy az általa lajstromoztatni kívánt védjegyben az „O” betű sajátosan szív alakúan van kiképezve, aminek révén nyilvánvalóan megkülönböztethető a korábbi védjegytől. Végül a Paramount arra is hivatkozott, hogy a korábbi védjegy 2010. szeptember 15-én lejárt, és tulajdonosa 2011 márciusáig nem újította meg, ezért a védjegy érvénytelenné vált, és nem lehet akadálya a Paramount által kérelmezett védjegy lajstromozásának.

A Szellemitulajdon-védelmi Adminisztratív Tanács helyt adott a Paramount érveinek, hatályon kívül helyezte a Fellebbezési Tanács döntését, és elrendelte, hogy a hivatal lajstromozza a Paramount számára a WONDERFUL W/HEART védjegyet.

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZAKIRODALMI MŰ VÉDELME

SZJSZT-04/12

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-Dunántúli Regionális Bűnügyi Igazgatósága Vas Megyei Vizsgálati Osztályának megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

N. D., S. Z. a Trabant 1.1 című javítási kézikönyv internetes oldalon történő jogtalan közzététellel mekkora vagyoni hátrányt okozott az M. Könyvkereskedés és Könyvkiadó Kft.-nek?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: rendelet) 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”. Az eljáró tanács szakvéleménye meghozatalakor ezért kizárólag a megkereséshez csatolt iratok alapján hozta meg szakvéleményét.

A jelen ügy tényállása szerint dr. K. M. 1996. január 4. napján szerződést kötött az M.-G. Könyvkiadó Kft.-vel a „Trabant 1.1” című szakirodalmi mű (a továbbiakban: mű) megírására. Az említett szerződésben (a továbbiakban: szerződés) a felek rögzítették, hogy az M.-G. Könyvkiadó Kft. „a könyv kiadásával kapcsolatban minden jogot fenntart magának”, továbbá hogy a „könyvkiadással, többszörözéssel kapcsolatos jogokat kizárólag az M.-G. Könyvkiadó birtokolja”. A megállapodás szerint továbbá a szerző „a könyv kiadói jogát kizárólagosan átadja a Kiadó (az M.-G. Könyvkiadó Kft. – az eljáró tanács megjegyzése) számára”. A felek külön rendelkeztek a könyvvel kapcsolatos jogok sorsáról arra az esetre, ha az M.-G. Könyvkiadó Kft. „megszűnne”, ebben az esetben a Ptk. 328. §-át rendelték alkalmazni.

2002. február 10. napján az M.-G. Könyvkiadó Kft. és az M. Könyvkereskedés és Könyvkiadó Kft. szerződést kötött egymással, amelyben arról állapodtak meg, hogy az M. Könyvkereskedés és Könyvkiadó Kft. (a továbbiakban: kiadó) a szerződés mellékletében megjelölt könyvek kiadói jogait – jogutódként – átveszi az M.-G. Könyvkiadó Kft.-től.

A nyomozati iratok szerint S. Z.-t azzal gyanúsítják, hogy a művet lehívásra hozzáférhetővé tette az általa üzemeltetett *www.hu* oldalon, N. D.-t pedig azzal, hogy az említett

internetes oldalról a művet letöltötte, majd azt lehívásra hozzáférhetővé tette a *www.com* internetes cím alatt.

Tekintettel arra, hogy a szerző és az M.-G. Könyvkiadó Kft. között 1996-ban jött létre a felhasználási szerződés, ezért a jelen ügyre elsődlegesen az 1996-ban hatályos szerzői jogi törvényt, vagyis a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Szt.) rendelkezéseit kell alkalmazni. A régi Szt. 1. § (1) bekezdése, illetve a 9/1969 (XII. 29.) MM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 1. § (1) bekezdése szerint a szakirodalmi mű a régi Szt. által oltalmazott műnek minősül. A régi Szt. 13. § (1) bekezdése szerint a mű bármilyen felhasználásához a szerző hozzájárulása szükséges, ha a törvény eltérően nem rendelkezik. A Vhr. 10. § (1) bekezdése rögzíti, hogy felhasználáson azt a folyamatot kell érteni, amely a művet a nyilvánossághoz közvetíti. Bár a régi Szt. az ún. internetes felhasználásokat (az új Szt. fogalomrendszerében a „lehívásra hozzáférhetővé tételt”) nem nevesíti, az idézett általános jellegű szabályokból egyértelműen következik, hogy ilyen önálló említés nélkül is a szerző engedélye szükséges a mű internetes felhasználásához a régi Szt. szabályai szerint. Az a személy tehát, aki a szerzőtől vagy az ő hozzájárulásával más személytől kapott engedély hiányában teszi a művet lehívásra hozzáférhetővé, megsérti a szerző vagyoni jogait.

A régi Szt. rendszerében a részletszabályokat műfaj-, illetve felhasználásspecifikus miniszteri rendeletek határozták meg. A kiadói szerződések esetén a vonatkozó szabályozást a kiadói szerződések feltételeiről és a szerzői díjakról szóló 1/1970 (III. 20.) MM rendelet (a továbbiakban: MM-rendelet) határozta meg. A régi Szt. 32. § (1) bekezdése szerint a kiadói szerződés csak meghatározott időre volt köthető, amely határozott idő az MM-rendelet 3. § (1) bekezdése szerint nem haladhatta meg a négy évet. Ez idő alatt a kiadó jogosult volt a kiadási tevékenységhez szükséges felhasználási cselekményeket – vagyis a többszörözést és a terjesztést – többször is végezni.

A régi Szt. bírói alkalmazása egységes volt abban a tekintetben, hogy a felhasználási engedély nem terjedhetett ki olyan felhasználási módokra, amelyek a technika akkori állása szerint ismeretlenek voltak. Az eljáró tanács megítélése szerint egy 1996-ban kötött kiadói szerződésben rögzített szerzői engedély – tekintet nélkül arra, hogy a felhasználási engedély maximális hosszát egyébként jogszabály rögzítette – nem terjedhetett ki a mű lehívásos nyilvánossághoz közvetítésére, mivel 1996-ban ez a felhasználási mód még nem létezett. Az eljáró tanács ezen a helyen rögzíti, hogy a számára átadott iratok között olyat nem talált, amelyben az online felhasználásra vonatkozó engedélyt a kiadó utóbb megszerezte volna a szerzőtől.

A fentiekből következően a kiadó tehát – a csatolt iratok alapján – az eljárás alapjául szolgáló cselekmények időpontjában nem minősült a mű felhasználójának, mivel felhasználási engedélye a szerződés megkötését követő négy évvel lejárt, másrészt pedig mivel a szerződésben biztosított felhasználási engedély eredetileg nem terjedhetett és nem terjedt ki az internetes felhasználásokra. Ebből ugyanakkor természetesen nem következik az, hogy a kiadó a szerző jogait megsértve árusítaná az árukészletében meglévő műpéldányokat, önál-

ló felhasználásnak ugyanis az új műpéldányok előállítás (többszörözés), illetve a terjesztés megkezdése minősül.

A szerzői jogi törvény által rendelt polgári jogi igények mellett, a Btk. 329/A. §-ában meghatározott esetben, a jogsértőnek büntetőjogi szankciókkal is számolnia kell. A Btk. 329/A. § szakasza szerint *„aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát hasznonszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”*.

Az eljáró tanács e körben felhívja a figyelmet arra, hogy a tényállás értelmezésekor annak van elsődleges jelentősége, hogy a szerzői jogi jogosult milyen vagyoni hátrányt szenvedett el. Jelen ügyre vonatkoztatva ismét hangsúlyozandó, hogy a kiadó nem eredeti jogosultja a műnek, és – a rendelkezésre bocsátott iratok alapján – nem rendelkezhet a mű interaktív felhasználására vonatkozó engedéllyel sem, vagyis e vonatkozásban felhasználónak sem minősül. Az elmondottakból természetesen nem következik, hogy harmadik személyek jogsértő magatartása ne okozhatna anyagi hátrányt a kiadónak, de ez önmagában nem alkalmas a szerzői jogi tényállás megalapozására. Az elmondottakból következően az eljáró tanács csak azt vizsgálhatja, hogy a gyanúsítottak jogsértő magatartása okozott-e, és ha igen, milyen mértékű vagyoni hátrányt a szerzőnek.

A jogsértéssel okozott vagyoni kár megállapítása kapcsán a Szerzői Jogi Szakértő Testület elvi álláspontja az, hogy *„Miután a díjak megállapítása a felek megállapodásán múlik, s csak szűkebb körben állnak rendelkezésre jóváhagyott vagy legalábbis közzétett tarifák, az eljáró tanácsok csak hozzávetőleges tételek megállapítására vagy a díj-, illetve kárösszeg-megállapításnál alkalmazandó ismérvek megjelölésére tudnak vállalkozni.”* (Ficsor Mihály: A szerzői jog gyakorlati alkalmazása a digitális online környezetben. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2010) A Szerzői Jogi Szakértő Testület elnökének elvi álláspontja jelen ügyben is követendő, hiszen az eljárás alapjául szolgáló cselekmények időpontjában a szakirodalmi művek online felhasználásának ellenértékét jogszabály nem határozta meg, továbbá az ilyen felhasználás nem tartozott közös jogkezelésbe sem, ebből következően pedig nem áll rendelkezésre azzal összefüggésben nyilvánosan kihirdetett tarifaközzemély (díjszabás) sem.

A jelen ügyben a szerzőnek okozott vagyoni hátrányt azért sem lehet pontosan megállapítani, mivel az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott iratokból nem állapítható meg egyértelműen sem a jogsértő cselekmények pontos időbelisége (a feltöltés pontos időpontja), és nem állapítható meg az sem egyértelműen, hogy a jogsértés következtében hány jogsértő példány keletkezett (erre vonatkozóan a csatolt iratok tartalmaztak ugyan adatot, a mérés módszertanának ismerete hiányában azonban azokat az eljáró tanács bizonyított tényként nem fogadhatta el).

A fenti körülmények között az eljáró tanács olyan szempontokat ad meg, amelyek alapján a szerzőnek okozott vagyoni hátrány értéke – becsléssel – legalább a Btk. 138/A. §-a szerinti sávban megállapítható.

Az eljáró tanács kiindulási pontként azt vette figyelembe, hogy a szerző az 1996-ban kötött szerződés szerint összesen nettó 200 000 Ft díjat kapott. (Az eljáró tanács észrevételezi, hogy a számára átadott szerződés a díjat 200 000 Ft + áfa összegben határozta meg, amiből arra lehet következtetni, hogy ezt a díjat a szerző nem magánszemélyként, hanem az ügyvezetése alatt álló K. M. Bt. vette fel. Amennyiben ez a helyzet, úgy a tényállás teljes megismeréséhez annak a jogviszonynak a feltárására lenne szükség, melyben a szerző a felhasználás jogait oly módon adta át a K. M. Bt.-nek, hogy az utóbb az engedélyt harmadik személynek, jelen esetben az M.-G. Könyvkiadó Kft.-nek továbbadhassa.) Az említett díj azonban több részre osztandó, részint a mű elkészítésének munkadíjára, részben pedig a biztosított vagyoni jogok ellenértékére. Bár a két díjelem megosztásában a felek nem állapodtak meg egymással (ez nem is feltétlenül szükséges), az általános gyakorlat szerint a két díjelem általában egyharmad-kétharmad arányban oszlik meg oly módon, hogy a kisebb rész az alkotás munkadíját illeti meg. Ebből az valószínűsíthető, hogy 1996-ban a szerzőt nettó száz-százötvenezer forintot el nem érő díj illette meg a kiadási jogok ellenértékeként.

Dr. Koltay Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Gál Katalin, a tanács szavazó tagja

Összeállította: dr. Tarr Péter

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

MATEMATIKA – A próféta és a hírneves kézikönyv

Paul Hoffman: A prímember. Erdős Pál – A matematika szerelmese. Második, javított kiadás. Scholar Kiadó, 2012; ISBN 978-963-244-329-4

Obádovics J. Gyula: Matematika. (19. kiadás). Scholar Kiadó, 2012; ISBN 978-963-244-330-0

A prímember

Egy nagyon-nagyon jó könyv korunk egyik legnagyobb hatású, s minden idők legkülönlegesebb munkamódszerű matematikusáról és a matematika fantasztikus világáról. Hoffman kitűnő, szakmailag és tudománytörténetileg is igen alapos és korrekt, ugyanakkor a laikus érdeklődőnek is élvezetes előadásában megismerhetjük Erdős munkásságát és életét – ami nála ugyanazt jelentette. Különleges, rendkívüli és rendhagyó személyisége olyan lenyűgözően plasztikusan él az oldalain, hogy már-már személyes élménnyé teszi ezt a közvetett találkozást.

Erdős a matematika szinte minden ágával foglalkozott, különös tekintettel a számelméletre, a kombinatorikára, a halmazelméletre, az analízisre és a valószínűség-számításra. Hihetetlenül nagy munkabírásiának, mindvégig élénk és szerteágazó érdeklődésének köszönhetően róla olvasva megragadó ízelítőt kapunk a matematika sokrétű tudományából.

Hoffman tíz éven keresztül követte figyelemmel életének eseményeit, feldolgozta barátainak, munkatársainak beszámolóit, visszaemlékezéseit, idézi jellemzéseiket, vele kapcsolatos történeteiket. Hozzáértését, hitelességét erősíti, hogy volt matematikai előélete is: „Egyetem után először a Scientific American-nél dolgoztam, és egyszer csak azon kaptam magam, hogy én szerkeszthetem Martin Gardner híres rovatát, a 'Matematikai játékokat'”. Erre a könyvére pedig valóban nagyon rákészült: „Meg akartam érteni a világukat. Felkerestem olyanokat, akiknek az Erdős-száma 1 (azaz Erdőssel közös tanulmányt publikáltak – erre lentebb visszatérünk – Osman P.). Beszéltem a férjükkel, a feleségükkel. Beleástam magam a matematikai elméletek történetébe. Püthagoraszt, Newtont, Fermat-t, Gauss-t, Hilbertet, Einstein-t és Gödelt tanulmányoztam. Matematikusok visszaemlékezéseit olvastam, belemérltem Erdős levelezésébe, és egy évtized alatt több alkalommal beszélhettem vele. Összebarátkoztunk: nevettem csacska viccein, és megértettem, miért tartotta a matematikát a szépség és az örök igazság forrásának.”

Így bontja ki előttünk Erdős hosszú életét, amelyet a matematikai problémák megoldása iránti olthatatlan szerelem töltött ki. Példaként matematikai bizonyításokat is felvázol, s belőlük a jámbor laikus arra a sajátos következtetésre jut, hogy gondolkodásmódját te-

kintve a matematikus mintha különálló faj lenne. Ezen eltöprengve arra is rájön, hogy ez a gondolkodásmód minden bizonnyal tanulható, ám mesteri alkalmazásához már különleges tehetség kell.

Hoffman Erdős körén kívül is jócskán szolgál matematikatörténeti részletekkel. Érdekes, apró szakmai arcképtöredékeket ad egyebek közt Fermat-ról, Diophantosról, Sophie Germainről, Ernst Eduard Kummerről, Andrew Wilesről, Fibonacciról, Cantorról. És jó-e ez, vagy éppen lehangoló: a matematikáról szóló részek kisebb-nagyobb hányadánál az ember rémülten veszi észre, hogy de hiszen ezt nekem értenem kellene, ám mégsem értem; ilyenkor pedig vagy bánatosan mosolyog, vagy nekigyürkőzik és addig kapaszkodik, amíg legalább valamelyest megérti.

Kár, hogy a kötetnek nincs tárgymutatója. Annyi matematikai témát sorakoztat fel, hogy az igen jó segítség lenne a kereséshez – hiszen még kézikönyvként is jól szolgálna – és olvasás közben a korábban olvasottak visszakereséséhez.

„Végre nem butulok tovább” – Erdős önmaga számára írt sírfelirata. / „A matematikus egy gép csupán, amely az elfogyasztott kávé mennyiséget elméletekké alakítja” – Erdős Pál (olvashatjuk: kávéval és olykor serkentőkkel támasztotta alá hihetetlen munkabírását). / „Istenben nem szükséges hinni, a Könyvben viszont igen” – Erdős Pál (a Könyv itt nem a Biblia. Erdős definiált egy számára érezhetően hasonló jelentőségű „könyvet” – erről később még szólunk). / „Isten létezik, mivel a matematika következetes, de az ördög is létezik, mert ezt nem tudjuk bizonyítani” – André Weil, számelméleti tudós. / „Matematikával bárhol lehet foglalkozni. Egyszer egy igazán fogós problémára találtam megoldást, miközben éppen triplafordulatos hátraszaltót csináltam a gumiasztalomon” – Ronald Graham, a kor egyik vezető matematikusa, Erdős életének egyik igen fontos szereplője. / „A matematikus mintáinak a festő vagy a költő mintáihoz hasonlóan álomszépnek kell lenniük. Az elméletek között is, mint megannyi szó vagy szín között, összhangot kell teremteni. A legelső szempont a szépség: csúnya matematikának nincs helye a világban... A matematikai szépséget nehéz ugyan meghatározni, de minden szépséggel így van az ember – nem tudjuk, mit értünk szép vers alatt, de ez nem akadályoz meg minket abban, hogy felismerjük őket” – G. H. Hardy, angol matematikus, a számelmélet és a matematikai analízis kiemelkedő kutatója. / „Olyan ez, mint megkérdezni, miért szép Beethoven IX. szimfóniája. Ha magadtól nem jössz rá, más nem tudja elmagyarázni. Tudom, hogy a számok gyönyörűek. Ha nem azok, semmi sem az” – Erdős Pál. / „Bizonyos szempontból a matematika az egyetlen határtalan emberi cselekvés. Elképzelhető, hogy az emberiség előbb vagy utóbb mindent megismer a fizikában vagy a biológiában, a matematika azonban végtelen, ezért kimeríthetetlen. Már maguk a számok is végtelenek. Ezért van az, hogy igazából csak a matematika érdekel” – Erdős Pál. / „A fizikus és a matematikus utaznak a repülőn, és mindketten naplót vezetnek. Iowa felett egy fehér lovat pillantanak meg. A fizikus a következőket jegyzi le: 'Iowában van egy fehér ló.' A matematikus viszont: 'Valahol közép-nyugaton létezik egy ló, melyről tudjuk, hogy a háta fehér'” – a gondolkodásmódbeli eltérést jellemző viccként idézi Hoffman. / „Mi,

matematikusok, mindannyian egy kissé flúgosak vagyunk” – Erdős idézi Lev Davidovich Landau Nobel-díjas elméleti fizikus első találkozásukkor hozzá intézett szavait. / „A televíziót az oroszok találták ki, hogy aláássák vele az amerikai oktatási rendszert” – Erdős Pál (és ha az oroszokban nem is, a romboló hatásban milyen igaza van!) – Idézetek a kötetből.

Szerfelett, többszörösen is jellemző Erdős gondolkodására a fentebb említett Könyv. Hoffman idézi tőle: „Nem tisztem eldönteni, van-e Isten. Én legalábbis kételkedem benne. Mindazonáltal azt szoktam mondani, hogy az SF-nek van egy transzfinit Könyve (transzfinit a matematikában annyit tesz: nagyobb, mint végtelen), melyben megtalálható az összes matematikai tétel legelegánsabb és legtökéletesebb bizonyítása.” Hoffman hozzáteszi: „A legnagyobb dicséret, amelyet Erdős valamelyik kollégájának adott, így hangzott: „Ahogyan a Könyvben meg van írva.” (Ez a szófordulat valójában Erdőstől függetlenül is ismerős. Feltehetően oda nyúlik vissza, hogy valaha a céhek a maguk Könyvében gyűjtöték mesterségük féltett szakmai titkait, a tudást és a fogásokat, amelyeket mai, nem éppen Arany Jánostól örökölt fogalmakkal know-how-nak és best practice-nek nevezünk.) Szintúgy jellemző különös, fanyar szemléletére az, ami a fenti SF mögött áll. Hoffmant idézve: „Az SF a Supreme Fascist, az Első Számú Fasiszta rövidítése, a Legfelső Nagykutyaé, Istené, aki állandóan eldugta Erdős szemüvegét, elcsente magyar útlevelét, vagy – ami még ennél is rosszabb – önmagának tartogatta a különféle ravasz matematikai problémák legfrappánsabb megoldásait.” Erdős szavával: „Az SF a szenvedés élvezetére teremtett minket. Minél hamarabb halunk meg, annál inkább keresztülhúzzuk a számításait.” Nos igen, Erdős aligha lehetett ellenbizonyítéka Landau fentebb idézett állításának.... S ahogyan arra innen, hosszú életének leírásából ráérezhetünk, az ő országa igazából a matematika világában volt, és sokkal kevésbé a földi hétköznapiakéban.

Kredóját így idézi Hoffman: „Az élet célja kitalálni valamit és bebizonyítani. A matematika a legbiztosabb módszer a halhatatlanságra. Ha jelentős matematikai felfedezést teszel, még akkor is emlékezni fognak rád, amikor már mindenki mást elfelejtettek.”

Káprázatos volt matematikai teljesítménye és munkabírása. Hoffman szavával: „minden idők legnagyobb munkabírású matematikusaként tartják számon. Nevéhez szerzőként vagy közreműködőként összesen 1475 hosszabb-rövidebb tudományos cikk fűződik (és a matematikára különösképp érvényes, hogy a szellemi érték nincs szerves kapcsolatban a tanulmány hosszával – Osman P.), melyek kivétel nélkül értékes eredményekről adnak számot.” A legenda úgy tartja, hogy a nagy matematikusok alkotóképessége viszonylag korán kiég. „Erdős már a hetvenet is betöltötte, de még mindig volt olyan év, amikor ötven tanulmányt jelentetett meg, többet, mint a legtöbb kiemelkedő matematikus egész életében. Saját példájával igazolta, hogy a matematika nem csupán fiatalemberek szórakozása.” Az életszemléletéről pedig: „Úgy élt, mint egy matematikus szerzetes. Lemondott a testi örömeiről és az anyagi javakról, hogy aszketikus, szemlélődő életet élve véghezvigye egyetlen célját: a matematika törvényeinek feltárását. (Ez annyiban pontatlan, hogy – amint arról is bőven szól a könyv – hasonlóképpen szenvedélyesen követett életcélja volt kiváló matematikusok

felfedezése, ösztönzése, fejlődésük szakmai segítése. – Osman P.) ... Űgy szervezte az életét, hogy a lehető legtöbb idejét tölthesse matematikával. Sem felesége, sem gyerekei, sem munkája, sem hobbija nem volt, de még otthona sem, ahová legalább hazamehetett volna. Egy kopott bőröndben és egy narancssárga 'centrumos' nejlonzacskóban elfért minden holmija. Érdekes matematikai problémák és friss tehetségek után kutatva eszeveszett tempóban utazott keresztül-kasul négy kontinensen, egyik egyetemről ki, másik kutatóközpontba be. Szokása volt, hogy egyszerre csak megjelent valamelyik matematikus kollégája ajtajában, 'Az elmém nyitva áll' – mondta, majd egy-két napig a vendéglátójával dolgozott (nála is lakott – Osman P.), míg végül el nem unta magát, vagy a munkatársát merítette ki oly mértékben, hogy jobbnak látta valaki mást felkeresni." Michael Jacobson meséli az első nála tett látogatásáról, amikor ő még ifjú ember, Erdős pedig már hetvenéves volt: „Rendkívüli élmény volt. Korábban már hallottam arról, mennyit dolgozik – és számítottam is rá –, de arra nem voltam felkészülve, hogy valóban ennyire nehéz lesz. Az első nap hajnali egyig foglalkoztunk matematikával. A végére teljesen leeresztettem. Fél ötkor csörömpölésre ébredtem a konyhában. Edényeket ütögetett egymáshoz, ily módon sürgetve, hogy keljek fel. Hat óra körül lebotozkáltam, és mik voltak az első szavai? 'Tegyük fel, hogy n egész szám, k pedig...'”

A könyvből azt is megtudjuk: vendéglátói bizony gyakran megérezték, hogy Erdős országa nem a hétköznapi világban van, s az alkalmazkodás neki a világ legtermészetesebb módján azt jelentette, hogy hozzá kell alkalmazkodni, és minden rigolyájához. Egyik vendéglátójától idézi Hoffman: „A zárt szobákat nem szerette, ezért a földszinten nyitva hagytuk neki az ablakot, és felmentünk aludni. Éjjel kitört a vihar, csak úgy szakadt az eső. Erdős ezt látva felsétált hozzánk, és bejelentette: 'Beesik az eső az ablakon. Csinálni kellene valamit...'”

Különös örömmel heccelte, provokálta a hatalmat. A legszigorúbb biztonsági és titoktartási rendszabályokkal övezett Los Alamos-i háborús atombombaprojekt idején a következő képeslapot küldte az ott dolgozó, emigráns Peter Laxnak: „Kedves Peter! Kémeim jelentették, hogy Sam (ez nála az USA kódneve – Osman P.) atombombát készít. Mondd, igaz ez?” Egy másik Los Alamos-i matematikus, Richard Bellman elmondása szerint Erdős kérte, hadd csatlakozhassék hozzájuk. Kamatoztatni akarta a tehetségét a gyűlölt fasiszták ellen, azonban nem volt hajlandó aláírni a titoktartási nyilatkozatot. Belmann elvitte vendéglőbe ebédelni másokkal együtt, akikkel Erdős magyarul beszélgetett, „majd a hangját felemelve angolul ezt kérdezte: 'Hogy állnak az atombombával?'”

Ugyanakkor Ralph Faudree matematikus így beszél róla: „Rendkívül figyelmes embernek ismertem. Érdekeltek a gyermekeim, mindig felőlük kérdezősködött, és aggódott, ha valami gond volt velük. Amikor 1981-ben először mentem hosszabb időre Magyarországra, ismerősei lelkére kötötte, hogy gondoskodjanak rólam és családomról: egyikük orvosi dolgokban segített, mások a gyerekek iskoláztatására ügyeltek. Odafigyelt a szükségét szenvedő emberekre. Amikor orosz matematikusok érkeztek Magyarországra üres zsebbel, minden

fillérjét nekik adta. Azzal is törődött, ami neked fontos volt, még akkor is, ha nem nagyon tetszett neki...” Sós Vera matematikus pedig: „Akárhányszor Magyarországra jött, az első két-három napot mindig azzal töltötte, hogy matematikusok édesanyját vagy özvegyét látogatta meg.”

És: „Személyes feladatának tekintette, hogy karbantartsa kollégái matematikai képességeit. Amikor megbetegedtek, addig-addig ösztökölte őket különféle fejtörőkkel, míg meg nem gyógyultak.” Szintúgy feladatának érezte – írja Hoffman –, hogy szerte a világon csodagyerekeket fedezzen fel. Pelikán József matematikus szerint, aki 15 évesen találkozott vele, „úgy nevelte a fiatal tehetségeket, hogy hivatásos matematikusnak tekintve őket problémák tömkelegét zúdította rájuk.” „A gondoskodás nagyon is bevált – folytatja Hoffman. – Bár néhány ifjú tehetség ’fiatalon meghalt’ (Erdős sajátos szóhasználata azokra, akik felhagytak a matematikával – Osman P.), igen sokan korunk vezető matematikusaivá fejlődtek.”

Összesen 485 társszerzővel működött együtt, többel, mint bármelyik matematikus. Eből egy különleges mutató is született: a matematikusok már említett Erdős-száma. Évente 1500 levelet írt, amelyek matematikán kívül csak elvétve foglalkoztak mással. Rendszerint így kezdte őket – írja Hoffman: „Ausztráliában vagyok, holnap indulok Magyarországra. Legyen k a legnagyobb egész szám...”

Az ’50-es évek elejétől kezdve azzal is próbálta ösztönözni a matematikusokat, hogy különböző díjakat tűzött ki általa megnevezett matematikai problémák megoldóinak. Ezek nagysága „10-től 3000 dollárig terjedt, attól függően, hogy Erdős milyen nehézséget tulajdonított a feladatnak.”

„Erdős által rengeteget ment előre a matematika – mondja Richard Guy matematikus, a Calgary Egyetem professzor emeritusa. – Számomra azonban még ennél is nagyobb jelentőséggel bír, hogy számtalan matematikust indított útnak. Ő volt a matematika *par excellence* ’feladatgyárosa’. Az a képessége, hogy bármilyen nehézségű problémával elő tudott állni, legendássá tette. ... Nem egyszerűen jól kérdezett – mindig a megfelelő embernek tette fel kérdéseit. Jobban tudta, mire vagy képes, mint saját magad. Önbizalmat öntött belénk, hogy legyen erőnk matematikai kutatásokba kezdeni.” „Különleges adottsággal rendelkezett: képes volt egy fokkal nehezebb feladatot adni, mint amelyet eddig csináltál – mondja a már említett Ronald Graham. – Megválaszolhatatlan kérdéseket bárki fel tud tenni, ő viszont olyanokat talált, amelyek megválaszolása után többet tudtunk meg a világról...”

A vérbeli matematikus lelke:

Bertrand Russell mondta a már idézett G. H. Hardy-ról, akinek Hoffman szerint „a bizonyítás volt a mindene”: „ha be tudná bizonyítani, hogy öt percen belül meghalok, nagyon szomorú lenne az elvesztésem miatt, de a levezetés adta öröm ezt az érzést messze elnyomná.” Hardy pedig így beszél felfedezettjéről, a rendkívüli matematikai őstehetség, autodidakta indiai Ramanujanról: „Szinte hátborzongató módon ismerte a számok tulajdonságait. Littlewood (Hardy matematikus munkatársa – Osman P.) mondta róla, hogy minden pozitív egész szám a személyes ismerőse volt.” Hoffman idézi a világhírű matema-

tikus Stanislaw Ulamot, a Teller-Ulam nukleárisfegyver-konstrukció egyik létrehozóját, a Monte Carlo-módszer megalkotóját: „Egy Los Alamos-beli fizikusnak panaszolta, hogy ő olyan *tiszta* matematikus, aki eleddig csak absztrakt szimbólumokkal dolgozott, de immár annyira mélyre süllyedt, hogy a legutóbbi jelentéseiben már tényleges számok, sőt tizedesvesszős számok szerepeltek, ami pedig (legalábbis szerinte) a legnagyobb szégyen!” Ugyanide illik egy régi mondás, amelyet Hoffman idéz: „a megtámadásra érdemes problémák azzal bizonyítják érdemüket, hogy visszatámadnak.” És még egy figyelemre méltó adalék: „Erdős megkérdezte Hardytól, mivel gazdagította leginkább a matematika tudományát. A válasz nem váratott sokat magára: 'Ramanujan felfedezésével.'”

Köznapi embernek első találkozásra meghökkentő, milyen mértékben önmagáért való kutatásnak is tűnik Erdős egyik kedvenc területe, a számelmélet. Mint Gombóc Artúr csokoládélitániája, sorakoznak a meglepő matematikai fogalmak: a régi görögök „barátságos számai”, „tökéletes számai”, a prímszámok rejtelmek, az összetett számok, a számok „kerek-sége” vagy éppen a Ramanujan által bevezetett „különösen összetett számok”. Az is igaz viszont, hogy utóbb nagyon gyakorlati jelentőséget is nyerhetnek az eredményei. Hoffman is említi például a rendkívül nagy prímszámok szerepét a titkosításban.

Erdős abszolút megszállottja volt a tudományának. Amikor nagy nehezen rászánta magát egy szemműtetre, mivel csak az egyik szemét érzéstelenítették el, hosszas vitába kezdett a sebésszel, hogy a műtét alatt miért ne olvashatna matematikai szaklapot a másikkal. Élete utolsó évében az évente megrendezett Nemzetközi Kombinatorikai, Gráf- és Számelméleti Szimpóziumon „előadása felénél járhatott, amikor fel akart írni valamit a táblára, ám hirtelen összeesett. A hallgatóság megrémült, és a biztonságiak megpróbálták mindenkit kiteszékelni a tereméből. 'Szóljanak nekik, hogy ne menjenek el!' – mondta, amikor visszanyerte az eszméletét. 'Még két tételt el akarok mondani.'”

Ernst Strauss, Albert Einstein matematikus asszisztense mondta Erdős hetvenedik születésnapján: „Einstein gyakran kifejtette nekem, miért választotta a fizikát a matematika helyett. Szerinte a matematika teli van olyan nagyszerű és érdekesítő kérdésekkel, amelyekre az ember könnyen elpazarolhatja az energiáját anélkül, hogy a központi problémákra rátalálna. A fizikában viszont ráértett ezekre a fontos kérdésekre, és úgy érezte, a tudós fő feladata ezen problémák feltárása, miközben nem szabad, hogy bármilyen bonyolult vagy éppen vonzó kérdés elvonja a figyelmét. Erdős következetesen és sikeresen hágtá át ezeket az einsteini elveket. Minden érdekesítő probléma csábításának engedett, és nagy részük meghajolt előtte.”

Obádovics: Matematika

A legendás *Obádovics*. Nagyon sokan lehetünk, akinek a pusztá vezetéknév már felidézi a köpcös kötetet, s benne mindannak az univerzumát, amivel köznapi emberként matematikai tanulmányai során – többé-kevésbé – találkozott. Sokatmondó alcíme: Középiskolai

tanulók, főiskolai és egyetemi hallgatók, valamint műszaki és gazdasági szakemberek számára, gyakorlati alkalmazásokkal.

A 840 oldalas kötet műfaja kézikönyv. Rendeltetése, hogy „külső adattárolóként” bővítse a tudásunkat, vagyis ami nincs az adott témakörben a fejünkben, azt könnyű, gyors hozzáféréssel megtaláljuk benne, s vele egészíthessük ki, jobb esetben pontosíthassuk, ellenőrizhessük is matematikai ismereteinket. Aki szereti ezt a sokrétű, szélesen elágazó tárgyat, annak a kötet 11 fejezetébe rendezett hatalmas anyag olvasgatása tágítja a látókörét. S valljuk meg, aki régebben tanult *matekot*, akár egyetemen is, s azóta nem követte a fejlődést, az igencsak sok újdonságot talál benne. Maga a tény, hogy ez már a 19. kiadása, s hogy belőle – a kiadó adata szerint – közel 500 000 példány kelt el, mutatja a népszerűségét, aminek viszont egy ilyen mű esetében csak a hasznosság és a kitűnő használhatóság lehet az alapja. Aki már használta, megtapasztalhatta, hogy ilyen, aki pedig még most ismeri majd meg, hasznos segítőre talál benne egy igen szigorú tudomány területén. Szigorú, mert bizonyos értelemben a matematika bináris: vagy ismerjük és tudjuk kezelni, alkalmazni a tételeit, képleteit, szabályait, vagy nem. A hiányos ismeret itt nulla értékű.

A matematikai tudást persze teljesen nem helyettesítheti. Használatához sok helyütt kell valamennyi előképzettség, hogy megértsük, ami benne áll. Ezzel a premisszával viszont valóban kiválóan szolgál. Az átdolgozások, frissítések, bővítések biztosítják, hogy a szakterület fejlődését követve mindenkor „aszimptotikusan közelíti” a naprakész tudást.

A kiadótól idézve: a kötet az általános iskolai tananyagtól indulva teljes egészében tartalmazza a középiskolai ismereteket, és bevezetést nyújt az egyetemi és főiskolai felsőbb matematikába is. Az egyes fejezeteken belüli definíciók és tételek megértését minden esetben jól kiválasztott, részletesen kidolgozott példaanyag és gondosan rajzolt ábrák segítik.

11 fejezete: A halmazelmélet és az absztrakt algebra elemei / Számтан (Aritmetika) / Algebra / A kombinatorika és a valószínűség-számítás elemei / Geometria / Vektoralgebra / Komplex számok algebrája / Bevezetés az analízisbe / A differenciálszámítás és néhány alkalmazása / Az integrálszámítás és néhány alkalmazása / Közöséges differenciálegyenletek.

Kézikönyvként való használatát 6 oldalas tartalomjegyzék és 16 oldalas név- és tárgymutató könnyíti meg.

Dr. Osman Péter

Richard Dawkins: A valóság varázsa. Válaszok az univerzum nagy kérdéseire (Dave McKean illusztrációival). Libri Kiadó, 2011; ISBN: 9789633100707

„A valóság minden olyasmi, ami létezik. Egyszerűen hangzik, ugye? Pedig nem az. Mi a helyzet például a dinoszauruszokkal, amelyek valaha sokan voltak, mára viszont hírmondójuk sem maradt? Mi van azokkal a csillagokkal, amelyek olyan messze vannak, hogy mire a fényük ideér hozzánk, már rég kihunytak?” / „A valós világnak a tudomány oldaláról nézve is megvannak a maga csodái – költői értelemben vett csodái. Felemelő szépségét csak még varázslatosabbá teszi a tény, hogy valóságos és értjük a működését.” / „Ha legközelebb Ön meglát egy állatot – bármilyen állatot – vagy növényt, jól nézze meg, és jusson eszébe, hogy egy olyan csodálatosan működő gépezetet lát, amelynek célja a saját maga felépítését szervező gének továbbadása, azaz lényegében nem más, mint egy túlélőgép a génjei számára. Ha legközelebb belenéz a tükörbe, bátran gondoljon arra, hogy Ön is egy ilyen gépezet!” / „A ’megfigyelhető világegyetem’ mindaz, aminek létezésére bizonyítékot szerezhethünk. Elképzelhető, hogy vannak olyan univerzumok is, amelyek az érzékszerveink és a műszereink számára elérhetetlenek.” (Ő igen, gondoljunk csak arra, milyen óriási mértékben terjesztette ki észlelési képességeink tartományát az utóbbi 150 év tudományos és technikai fejlődése. Ki keresett volna pl. fekete lyukakat vagy éppen neutroncsillagokat, amíg a tudomány rávezetett arra, hogy létezhetnek ilyesmik, és mennyivel többet „látunk” a modern eszközökkel, mint pl. a rádiócsillagászat, a légkörön kívülre telepített teleszkópok vagy éppen a számítógépes elemzés.) / „Az Egyesült Államokban meglepően sok (egyébként teljesen normális) ember komolyan meg van győződve arról, hogy a földönkívüliek elrabolták, elvitték egy repülő csészealj fedélzetére, ahol nagy fejű, óriási szemű kis, szürke emberkéek szörnyűséges kísérleteket hajtottak végre rajta. Ma már komplett legendáriumot állíthatnánk össze az ’idegenek által elraboltakról’ szóló történetekből, amelyek legalább olyan színesek és részletesek, mint az ókori görögök mítoszai az Olümposzon élő istenekről.” / „A tudomány egyik legnagyobb erénye, hogy a kutatók tisztában vannak vele, ha valamire nem tudják a választ, és ezt örömmel be is vallják. Igen, örömmel, mert a válasz hiánya izgalmas kihívást jelent a jövőbeli kutatásokkal kapcsolatban.” (Ez így nagyon szép – kár, hogy egynémely kutató ugyanúgy gyalró, hiú, a pozícióját féltő emberből van, mint bárki más...) / „Bármely kellőképpen fejlett technika megkülönböztethetetlen a varázslattól” – Arthur C. Clarke. – Idézetek a könyvből.

A Libri ajánlójából idézve: „Richard Dawkins a világ leghíresebb evolúciós biológusa és a tudományos oktatás egyik legszenvédélyesebb élharcosa. Egész karrierjét annak szentelte, hogy megismertesse a tudomány csodáit a felnőttekkel.” Kiemelést érdemel, hogy az – e könyvében is említett – „az önző gén” koncepciójának igen érdekes és megvilágító erejű kiterjesztését találjuk Mérő László: A pénz evolúciója – A gazdasági vállalkozások eredete és a darwini evolúció logikája c. könyvében (Tericum Kiadó, 2007 – I. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2008/6. sz.). Ebben olvasható az is, hogy „A tyúk csak a tojás vállalko-

zása arra, hogy még több tojást hozzon létre”, ami voltaképpen az önző gén parafrázisa, és „A gazdaság is az evolúció terméke, nem afféle emberi alkotás, amit csak úgy lecserélhetünk valami másra, amit jobbnak gondolunk”, továbbá az evolúció lényegének egy kiemelkedően frappáns megfogalmazása: „Egy rendszer, amely nem tud hibázni, nem lehet élő. Az életet a másolási hibák öröklődése tartja fent.”

Az angol nyelvű általános enciklopédiák minden bizonnyal legjobbjá és örökifjú – hiszen rendszeresen megújított, modernizált – öreganyja, az *Encyclopaedia Britannica* külön szócikket szentel Dawkinsnek, amelyben egyebek közt a következőket írja róla: „1976-ban publikálta első könyvét, *Az önző gént*, amelyben azt állította, hogy a gének az élőlények testét a saját túlélésükhöz használják fel. Szintúgy bevezette a 'mémek' koncepcióját mint a gének kulturális megfelelőjét. Eszerint eszmék, gondolatok, elképzelések, koncepciók saját életre tesznek szert a társadalmakban, és elméről elmére terjedve s eközben változva hatnak azok fejlődésére, változására. (A mémek koncepciója valóban jó magyarázattal szolgál, ha meg akarjuk érteni eszmék, gondolatrendszerek, magatartások vagy éppen előítéletek öröklődését, továbbélését, terjedését. Előbb-utóbb arra is rájövünk, hogy a rossz mémek sokkal több kárt okoznak az egyéneknek és a társadalomnak, mint a hibás gének. – Osman P.) A továbbiakban ebből egy kutatási ág nőtt ki, az ún. memetika.” A szócikk azt is elmondja, hogy Dawkins kapta meg elsőként „a tudomány közérthetővé tételének Charles Simonyi professzora” címet és státust Oxfordban (Charles Simonyi professor of public understanding of science). 1995–2008 során ebben a minőségében igen termékenyen publikált, és televíziós programok sorát hozta létre (forrás: *Encyclopaedia Britannica* 2012 Ultimate Edition). A könyvet gazdagon illusztráló Dave McKean-ről pedig a Wikipedia elmondja – http://en.wikipedia.org/wiki/Dave_McKean –, hogy illusztrátor, fotográfus, képregényművész, grafikus-tervező, filmkészítő és kitűnő dzsesszzongorista, számos szakmai díj birtokosa. Képregényművész vénája igazán markánsan meg is mutatkozik itteni rajzain.

Ez a könyv vérbeli tudományos ismeretterjesztő mű a műfaj legjobb hagyományai szerint. A Libri már említett ajánlójából idézve: „valódi kincsesbánya mindazok számára, akik valaha is eltűnődtek azon, hogyan működik a világ. Olyan képes kalauz a világ titkaihoz, mely hosszú éveken át útítársunk lehet.” Ahogy azt ebben a műfajban kell, kellemesen könnyed, világos előadásmóddal közöl sok-sok tanulságos, érdekes tény, tudnivalót. Dawkins elmond, magyaráz, beszél az olvasóhoz, mintegy bevonva őt a való világ varázsainak felfedezésébe. Igaz, olykor talán egy-egy állítása megkérdőjelezhető – de ez sem igazán baj. Inkább még jó is, ha a bennünk felhorgadó kétely arra sarkall, hogy alaposan gondoljuk át, amit mond, boncoljuk szét az állítását, szembesítsük azzal, amit tudunk és/vagy ahogyan magunk gondolkodunk a dologról, és jussunk saját következtetésre. Ezzel nemcsak ténybeli ismereteink gazdagodnak, hanem a gondolkodási, elemzési, sőt még hibafeltárási képességünk és technikánk is.

Amint Dawkins írja: „a könyv minden fejezete a valóság bizonyos aspektusait tárgyalja – például a Napot, a földrengéseket, a szívirványt vagy az állatok sokféleségét”. Címében a

varázslat a költői varázusra utal: „ebben az értelemben a 'varázsos' vagy 'varázslatos' egyszerűen azt jelenti, hogy mélyen megindító, egyszerű, – valami, amitől végigfut rajtunk a borzongás, és úgy érezzük, hogy ilyen dolgokért érdemes élni. (Biztosan nem neveznénk varázslatosnak, hogy – a sajnálatosan terjedő divattal összhangban – a könyv számos oldalán sötét alapon fehér betűkkel van a szöveg, s majdhogynem varázserő kell a kihüvelykezéséhez. – Osman P.) Reményeim szerint könyvemben sikerül majd bemutatnom, hogy a valóság – a valóságos világ tényei, és megértésük a tudomány módszereinek segítségével – ebben a költői, az 'ezért aztán tényleg érdemes élni' értelemben varázslatos.”

És: „A könyv összes fejezetcímében kérdés szerepel. Az a célom, hogy ezeket a kérdéseket megválaszoljam, vagy legalábbis bemutassam a lehetséges legjobb válaszokat: a tudomány válaszait.” Ugyanakkor különleges, nagyon érdekes karaktert és kiterjesztést ad a művének azzal, hogy „Ennek ellenére általában a mondákban található válaszokkal kezdem majd, mert változatosak és érdekesek, mi több, az emberek sokáig hittek bennük, sőt néhányan még ma is hisznek.”

Idézzük ide e fejezetcímeként és tárgykör-meghatározásként szolgáló kérdéseket:

Mi a valóság? Mi a varázslat? / Ki volt az első ember? (Az ember kialakulásáról) / Miért van olyan sokféle állat? / Miből vannak a dolgok? / Miért vannak éjszakák és nappalok, nyár és tél? / Mi a Nap? / Mi a szivárvány? / Mikor és hol kezdődött minden? / Van ott valaki? (A földönkívüli életéről) / Mi a földrengés? / Miért történnek rossz dolgok? / Mi az a csoda?

Igen, vannak elnagyolt állításai is. Például a földönkívüliekről mondja: „Részei a valóságnak? Nem tudjuk. Azt azonban nagyon is tudjuk, hogy egy szép napon milyen dolgok segítségével szerezhetünk tudomást a létezésükről. Ha találkozánk egy földönkívülivel, érzékszerveink segítségével azonnal rájönnénk erre.” Ez bizony minden valószínűség szerint hibás állítás! Hamlet óta tudjuk, hogy „Több dolgok vannak földön és egen, / Horatio, mintsem bölcselmetek / Álmodni képes.” És valóban, nem tudhatjuk, milyen új jelenségeket, mezőket fedezünk fel, milyen új érzékelőeszközöket és technológiákat, sem azt, hogy milyen új, ma az ismeretlenség homályában rejtőző tereket nyithat meg a tudomány további fejlődése. 200 éve ki gondolt volna rádiócsillagászatra, röntgen- vagy neutron-távcsövekre, neutrínodetektorokra, hadronütköztetőre. Az exponenciális gyorsulással fejlődő technikai eszköztár mellett nem tudhatjuk, mire leszünk képesek X év múlva. Dawkins pár sorral később maga is utal erre: „Éppen ez a tudomány csodája és öröme: folyamatosan új dolgokról lebbentjük fel a fátylat.”

Hasonlóképpen berzenkedő gondolkodásra késztet, midőn azt írja: „a víz mindenképpen olyasmi, ami az exobiológusok (a földönkívüli élettel foglalkozó tudósok) szerint elengedhetetlen az élethez”. Hiszen ő maga is fejtegeti könyve egyik, nagyon is helyénvaló alaptételként, hogy attól, hogy valamit még sohasem láttunk, nem érzékeltünk, tapasztaltunk, az a valami még nagyon is létezhet. Attól, hogy a földi életet a nagy Húslevestől származtatjuk, még semmi sem zárja ki, hogy másutt más közegre támaszkodjék a genezis.

„A sci-fik szerzőinek kissé lusta a fantáziájuk, mert a teremtményeik még ha nem is humanoidok, a kitalált földönkívüliek akkor is csak a már ismerős élőlények – pókok, polipok vagy gombák módosult változatai. Lehet, hogy szerzőinknél nem a lustaság okozza a bajt, hanem a képzelőerő hiánya?” Ez a felvezetés figyelmen kívül hagy egy meghatározó erejű tény: ismeretes, hogy nem tudunk elképzelni olyasmit, aminek legalább az alkotóelemei nem ismerősek. Az ábrázolt földönkívüliek valóban lehetnének akár gombáknak, pudlikutyáknak és horizontális gyalugépeknek a keverékei is, de képzeletbeli felépítésük nem tud teljesen elszakadni a mi valóságunktól. Másrészt viszont Dawkins azzal folytatja, hogy „megpróbálom megmutatni, miért nem feltétlenül lustaság azt feltételezni, hogy az esetleges idegenek feltétlenül rendelkeznek szemekkel”, és ebből igen tanulságos gondolatmenetet kerekít ki.

Citáljunk még ide jellemzőül néhány érdekes részletet!

A természetfeletről: „Ha valamit a természetfelettel próbálunk megmagyarázni, akkor valójában nem magyarázunk meg semmit, sőt a helyzet még ennél is rosszabb, ugyanis kizárjuk annak lehetőségét, hogy valaha valaki megmagyarázhassa. Miért állítom ezt? Azért, mert minden, ami 'természetfeletti', az definíció szerint kívül esik a természetes magyarázat hatókörén. Ha azt mondjuk, hogy valaminek természetfeletti okai vannak, az nem egyszerűen azt jelenti, hogy 'nem értjük', hanem azt, hogy 'sohasem érthetjük meg, ezért ne is próbáljuk'. A tudomány éppen az ellenkező irányból közelít a jelenségekhez, és pontosan annak köszönheti a fejlődőképességét, hogy – jelenleg még – képtelen mindent megmagyarázni. Ez adja a hajtóerőt ahhoz, hogy kérdéseket tegyen fel, lehetséges modelleket állítson fel, kipróbálja azokat, és így centiméterről centiméterre közelebb kerüljön az igazsághoz. ... Az ilyen megmérettetések, majd változtatások és azok kipróbálásának, igazolásának sorozata visz egyre közelebb az igazsághoz.” Ide kívánczik azonban egy megjegyzés. Einstein híres mondása, hogy „Csak két dolog végtelen, az univerzum és az emberi ostobaság, bár az előbbiben nem vagyok biztos.” Nagyon valószínű, hogy a harmadik végtelen az igazság mélysége, ahogyan itt e fogalmat Dawkins használja. A híres sci-fi író, Frank Herbert sokatmondó szavával „cselen belül csel”, vagyis minden arra mutat, hogy a megismert valóságon belül újabb valóságok rejtőznek. Jellemző példa erre atomfizikai ismereteink fejlődése.

Roppant izgalmas a leírtakon gondolkodva olvasni a Ki volt az első ember? c. fejezetet. Ráébredünk, hogy valójában egy végtelen sorozat pillanatnyi összegeként létezünk: a törzsfelfutás során bekövetkezett infinitezimális változások halmozódásának éppen érvényes eredményeként. Királyi út persze ennek a megértéséhez sem vezet. Dawkins egyebek közt azt írja: „A változások fokozatosak. Ön *Homo sapiens* (én inkább *Homo ludens* szeretnék lenni – Osman P.), és az ötvenezredik szépapja *Homo erectus* volt, ám sohasem élt egyetlen olyan *Homo erectus* sem, akinek *Homo sapiens* gyermeke lett volna. Namármost, e furcsa rejtélynek vagy az a megoldása, hogy léteznie kellett valamilyen közbenső fajnak, stádiumnak, vagy majdhogynem oda jutunk, hogy hogyan lett a dinoszauruszból Cessna repülőgép....

Megdönthetetlen tény, hogy közös az ősünk a planétánkon élő összes állat- és növényfajjal. ... Az Ön családfáján nemcsak az olyan nyilvánvaló rokonai szerepelnek, mint a csimpánzok, az alsóbbrendű majmok, hanem az egér, a bivaly, a törpekenyű, a csigák, a cetek, a vombat és a baktériumok. Egytől egyig mind rokonunk. Hát nem csodálatosabb gondolat ez bármilyen mítosznál? És az benne a legcsodálatosabb, hogy tudjuk: az egész szó szerint igaz!”

Tudják-e mi a „csúszlieffektus”? Valódi csúcstechnológia az űrkutatásban, és cseleesebb, mint a furfangos Odüsszeusz bármely trükkje – így vesszük rá a bolygókat, hogy nekünk dolgozzanak űreszközeink továbbításában. A Miért vannak éjszakák és nappalok, nyár és tél? c. fejezetben olvashatnak róla.

És mi mindent alkotott az evolúció! A Van ott valaki? c. fejezet már említett, a szemekről szóló részéből az érdekes biológiai megoldások között azt is megtudjuk, hogy a fésűskagyló szemében homorú tükör van! Aki viszont szeret fogadni, akár szaván is foghatná Dawkinst – bár valószínűleg még sokáig kellene várnia az eredményre –, aki talán kissé megalapozatlanul írja: „Fogadni mernék rá, hogy ha más bolygókon is olyan élőlények élnek, amelyek látnak, akkor számunkra ismerős szemet használnak.”

Elgondolkodhatunk vele arról is, milyen érdekes párhuzam létezik a fajokon és a nyelveken belül bekövetkező szétszóródás, differenciálódás és új fajok/nyelvek kialakulása között. „A szigetek (köztük a tavak, az oázisok és a hegyek) új fajokat termelnek. Egy folyó is képes erre. Ha az állatok nem tudnak átúszni rajta, akkor a folyó két oldalán ugyanúgy elsodródhatnak egymástól a populációk génjei, ahogyan egy nyelv két nyelvjárássá oszlik, amelyek később külön nyelvvé válnak. (A mássalhangzó-torlódásokkal sistergő-recsegő európai portugálra mondták ottaniak, hogy a római legionáriusok nyers kiejtéséből alakult ki. – Osman P.) A hegyvonulatok ugyanilyen elkülönülést idéznek elő.”

S ha már sodródás, fejezzük is be ízelítőnkkel azzal. A Mi a földrengés? c. fejezet természetesen a lemeztektonikáról szól. Erről írja Dawkins: „A lemeztektonikusok szerint az egész földkéreg – a tengerek fenekét is beleértve – egymáshoz illeszkedő lemezek komplett rendszere. (A ’komplett’, amint az a továbbiakban kiderül, azt jelenti, hogy köztük nincs szabad hely – Osman P.) A mozgásokat tehát valójában nem egy kontinens végzi, hanem az a lemez mozog, amelyen a földrész elhelyezkedik, és *a Föld felszínén nincs egyetlen szabad rés sem a lemezek között, azaz a felszín minden pontja rajta van valamelyik lemezen.*” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől).

A mondás szerint ízlésekről nem vitatkozunk. Világnézetekről pedig csak nagyon óvatosan, a mások meggyőződésének tiszteletben tartásával szabad. Ám aligha kétséges, hogy Dawkins e könyvével igen megragadóan demonstrálja, hogy „Az igazság sokkal varázslatosabb – a szó jó és felemelő értelmében –, mint bármely legenda, kitalált történet vagy csoda. A tudománynak saját varázsa van, és ez a varázslat maga a **VALÓSÁG.**”

Dr. Osman Péter

Edward M. Hallowell: Tündöklés. Hogyan hozzuk ki embereinkből a legjobbat az agy kutatás segítségével? Akadémiai Kiadó, 2012; ISBN: 978 963 05 9196 6

„Vegyük Hallowell kivételes tudását és bölcsességét, adjuk hozzá az agy kutatás legfrissebb eredményeit, és megkapjuk ezt az egyedülálló, lenyűgöző és rendkívül hasznos könyvet!” – idézi az Akadémiai Kiadó ajánlója Carol Dweck véleményét. Ő pedig a világhírű Stanford Egyetem pszichológiaprofesszora, fő kutatási területe a motiváció, a személyiség-, az intelligencia- és a képességfejlesztés, tehát igencsak erős szakmai alapról tud megbízható véleményt mondani Hallowell e művéről. Dweck a *Mindset: The New Psychology of Success* (Gondolkodási alapállás: a siker új pszichológiája – Random House Publishing Group, 2007) c. könyvében – a Random House ajánlójából idézve – azt hangsúlyozza, hogy az embernek, mindenkinek, vagy rögzített vagy kiteljesedésorientált a gondolkodási alapállása. Az előbbiek úgy tekintenek magukra, hogy a tehetségeik, a képességeik, a készségeik, az intelligenciájuk egy életre rögzült. Az utóbbiak viszont ezekben fejlődőképesnek tartják magukat, és sorsuknak a kiteljesedést és a lehetőségek kiaknázását. A jó hír, mondja Dweck, hogy az ember képes megváltoztatni e beállítódását, és megtanulni, hogyan legyen az kiteljesedésorientált, s hozzon neki sikert és boldogságot. Mindez tökéletesen összecseng azokkal a szellemi fejlődési és sikerperspektívákkal, amelyeket Hallowell mutat fel e könyvében.

Az amerikai ízlés szerinti alcíme ezúttal nem a sokszor lejáratott, marketingcélú, túlzó és ezért hiteltelen fényezés – Hallowell a vezetői gyakorlatban tényleg nagyon jól használható, forradalmian új felismerésen alapuló tanácsokat, útmutatást ad. Az olvasó számára nagyon lényeges, hogy sem a megértésükhöz, sem az alkalmazásukhoz nem kell elmerülni az agy kutatás rejtelseiben. Mondandójának ahhoz az a köze, hogy valóban a modern agy kutatás új, döntő jelentőségű felfedezésére támaszkodik. Ennek lényege, hogy agyunk képes megváltoztatni önnön szerkezetét és működését, ebben rendkívül – és ma még feltáratlan mértékben – nagy tartalékokat rejt, s ez megfelelő eszközökkel és módszerekkel kihasználható a teljesítményének javítására. Részletesen szól erről Norman Doidge: *A változó agy – Elképesztő történetek az agy kutatás élvonalából* c. könyve, amelyre Hallowell is hangsúlyosan hivatkozik (Park Könyvkiadó, 2011 – I. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2011/3. sz.). Ez az adottságunk, az úgynevezett neuroplaszticitás képessé tesz bennünket minden életkorban a tanulásra, a feladatokhoz, helyzetekhez való sikeres alkalmazkodásra, beleértve természetesen a munkavégzést is. Hallowell egész mondandójának magva, hogyan használhatják ki a vezetők ezt az adottságot arra, hogy a leghatékonyabban és főként tartósan kihozzák a legjobb teljesítményt embereikből. Szemléletét és a könyve hasznosságát igen jól jellemzi a következő tétele: „Egy vezető feladatai közül talán ez a legfontosabb: rá kell jönni, hogyan tudjuk konstruktívan kihozni magunkból és a velünk és nekünk dolgozó emberekből a legjobbat.” Nos, jobb helyeken egészen biztosan ez a vezető legfontosabb dolga. És két kulcsszó is megjelenik. Valóban csak *konstruktív módon* érhető ez el, azaz a vezetőnek alkotó munkával kell kialakítania optimális döntéseit, valamint az azok megva-

lósítását szolgáló optimális eszközeit. És *csak akkor hozhatja ki embereiből a legjobbat, ha magából is azt hozza ki.* Utóbbi azt jelenti, hogy a munkájához ki kell aknáznia saját agya tanulékonyágát is.

Néhány további idézet a könyvből, ízelítőül:

„Szinte mindenki szeretne mindent beleadni, ha látja, hogy sikeres lehet, és fejlődni tud.” (Ami persze megint csak megfelelő gondolkodási alapállás esetén igaz, az pedig tanítható, fejleszthető, ösztönözhető. Arra is nevelni, tanítani kell az embert, ha nem is feltétlenül direkt módon, hanem az őt körülvevő kultúra, gondolkodásmód segítségével, jó esetben már gyermekkorától a családban, hogy jó érzést adjon megállni a helyünket.) / „Modern paradoxon: miközben elektronikus úton totálisan összekapcsoltuk magunkat, érzelmileg eltávolodunk egymástól.” / „A túlterheltség, és az örökös elfoglaltság a modern kor sajátos, előre nem látott csapdái, melyek a legértékesebb emberi erőfeszítéseket szabotálják. Milyen különös és ironikus látni, hogy az a sok eszköz, ami a munkaerőt hivatott helyettesíteni, valójában még több munkát generál.” / „Paradox módon a kemény munka megghiúsíthatja a sikert azzal, hogy az ember megpróbálja legyűrni a problémát, ahelyett, hogy megfejtené.” / „Második modern paradoxon: a legértékesebb emberi erőfeszítések legtöbbször nem azért buknak el, mert nem adunk bele eleget, hanem épp azért, mert túl keményen dolgozunk. Az agynak megvannak a maga korlátai.”

Hallowell további alaptétele: „Csúcsteljesítményen azt értem – és azt szeretnénk a legjobban megvalósítani a mindennapokban, és ebben szeretnénk a vezetők segíteni – hogy időben egyenletes kiváló teljesítményt és fejlődést mutatunk egy adott feladattal vagy feladatkörrel kapcsolatban. (Fűzzük azért ide: ahogy azt mindannyian megtapasztaljuk, a vezetők nemcsak jóságosan *‘segíteni szeretnének’* ebben, hanem erőteljesen ösztönöznek, és többnyire kőkeményen ösztökélnek is erre, a jóléti viszonyok visszaszorulásával, a globális verseny hatványozott erősödésével egyre inkább. – Osman P.) Mindenkiiben megvan az adottság, hogy csúcsteljesítményt nyújtson ebben az értelemben (miközben senki soha nem valósította meg azt a célt, hogy *‘mindaz legyen, ami lenni tud’*).” Ehhez Hallowell egy szó szerint megkerülhetetlen feltételt is állít: „Ahhoz, hogy a definícióm szerinti csúcsteljesítményt elérje, mindenkinek meg kell találnia a megfelelő helyet, a megfelelő állást, a megfelelő feltételeket, azt, ami neki való. Ezen a ponton lesz a vezető szerepe kulcsfontosságú.” (Merthogy a modern cégekben, szervezetekben a legritkább esetekben adatik meg, hogy az ember maga találhassa meg magának „azt, ami neki való”, s oda is jusson. Ha tudja is, mi lenne az, nem maga választ. A döntés a vezetőké, és ezért „kulcsfontosságú”, hogy minél jobban tudják, hogyan képesek a legtöbbet kihozni az embereikből, és mozgósítani azok képességbeli tartalékait.)

Valóban sorsdöntő a vezetőknek, az embereinek és az egész cégnek, szervezetnek, hogyan tudja „a főnök” ezt megvalósítani. Ismét Hallowellt idézve: „A globális verseny és a gazdasági nyomás mindenhol problémákat generál az üzleti életben, és azok a vezetők, akiknek nincs tervük a működés stabilizálására, kénytelenek lesznek *‘válság’* üzemmódra kapcsolni.

... A módszerem a pánik vagy a folytonos válságkezelés alternatíváját kínálja. Olyan eljárást adok át, amely bárhol bevethető, ha egy emberből ki akarjuk hozni a legjobbat, bármi zajlik is épp a szélesebb világban. Megmutatom azt is, mi a teendő, ha a dolgok nem működnek, ha valaki önmagához képest nem a legjobb teljesítményt nyújtja.”

Mindehhez itt részletesen leírt, sok-sok szakmai hivatkozással és vezető üzletemberektől vett idézetekkel alátámasztott, példákkal is illusztrált módszert ad, amely a képességek, a megfelelés, a jó teljesítmény és az abból táplálkozó, a képességeket is növelő önbizalom folyamatos fejlesztésének eszközeit kínálja a vezetőknek. Ezt a Kiválóság Körének nevezi.

„Az agy kutatás eredményeit használok a csúcsteljesítmény magyarázatára, és olyan gyakorlati eljárást mutatok a vezetőknek, amellyel kihozhatják a legjobbat azokból, akik nekik dolgoznak. Nem egyetlen központi gondolatot hirdetek a teljesítmény maximalizálásával kapcsolatban, hanem olyan folyamatot írok le, amely több elgondolást foglal magában, és ehhez különböző tudományterületek legfrissebb kutatási eredményeiből merítek.”

A könyv lezárását adó összegzésből idézve „Amikor a Kiválóság Körét részleteztem, öt komponenszt különítettem el. Az életben ezek összekapcsolódnak, egymásba fonódnak és egy időben működnek. A kör olyan, mint egy élő organizmus, amely folyamatosan megújítja magát, amikor megfelelően működik. Íme az öt lépés rövid kivonata, és néhány javaslat a vezetőknek a beavatkozásra (az utóbbiakat itt nem idézzük, a könyvben olvashatók).

1) Választás. Ennek a lépésnek a célja az, hogy három összetevő határán dolgozzunk – segítsünk az embereinknek rátalálni arra:

- amiben jók,
- amit szeretnek,
- ami értéket ad a szervezethez vagy a világhoz.

2) Kapcsolat. Ennek a lépésnek a célja a vezető és az alkalmazott szempontjából ugyanaz: olyan légkört teremteni a munkahelyen, melyben magas a bizalom, az optimizmus, az összetartás, a nyitottság, a pozitív energia, és mindenki valódi lehet. Tegyük meg minden tőlünk telhetőt azért, hogy csökkentsük a mérgező félelmet és aggodást, a bizonytalanságot, az intrikát, a pletykát és a kapcsolathiányt.

3) Játék. Ennek a lépésnek a célja a szabad szellemi játékot (és vele a kreativitást – Osman P.) ösztönző kultúra kialakítása. Játék bármilyen tevékenység, amelyben a képzelet beindul és felélénkül. A képzeletgazdag bevonódás új ötleteket és kreatív gondolatokat szül. Javítja a morált is, csökken tőle a szorongás, és könnyebbnek tűnik a nehéz teher.

4) Gyürkőzés és növekedés. A cél itt az, hogy olyan feladattal segítsük az emberek képzeletgazdag bevonódását, amit szeretnek, és amiben jók, és hagyjuk őket dolgozni napestig! Vezetőként biztosítanunk kell, hogy mindenki haladjon azzal a projekttel, amivel épp foglalkozik.

5) Tündöklés. A cél itt az, hogy mindenki érezze, hogy elismerik és értékelik azért, amit csinál, ne csak a műsor sztárjai. Ne feledjük, hogy milyen értékes dolog a hibákból tanulni, annál többet tanulhatunk abból, amikor a sikert észreveszik és megdicsérik! Az üres dicsé-

ret haszontalan, de az eredmények valódi elismerése motiválja az embereket, és biztosítja a lojalitásukat. (Ami pedig a jó vezetők szerfelett fontos feladata, és aminek a csak 'cukorkában és korbácsban' gondolkodó, tehát rossz vezetők nem szentelnek kellő figyelmet és energiát, az Hallowell itt következő tanácsa – Osman P.) Ha valakinek rossz a kedélye, vagy alulteljesít, gondoljuk végig, hogy nem az elismerés hiánya van-e emögött. Az emberek általában nem állnak eléünk ilyesmivel, ezért oda kell figyelnünk, és ezt finoman kell csinálni.”

Dr. Osman Péter

* * *

Kaszás György: Gondolkodjunk, mert vagyunk! 12 kreatív problémamegoldó módszer. HVG Könyvek, 2011; ISBN 978-963-304-061-4

„Nem a gondolkodás drága, hanem annak hiánya.” „Az intelligencia velünk születik, a gondolkodást meg kell tanulni. (Edward de Bono) / „Gondolkodjunk azon a kreativitási szinten, amely szintre agyunk egyébként képes.” / „1600 ötéves gyerekekkel elvégzették a NASA kreativitástesztjét, majd újra tesztelték őket 10 és 15 éves korukban. Az 5 évesek átlagos eredménye 98% volt, a 10 éveseké 30%, a 15 éveseké 12%. Ugyanaz a teszt 280 ezer felnőttél átlagban 2% eredményt hozott.” / „A Földnek nem a környezetrombolás, nem a háborúk, nem az éhezés/szomjazás, nem a konsumerizmus a fő problémája, hanem a kreatív gondolkodás hiánya.” (Edward de Bono) / „Mindenkinek szól ez a könyv, aki pontosan tudja, hogy a problémák nem azért vannak, hogy megoldjuk őket, hanem éppen azért vannak, mert nem oldjuk meg azokat.” / „A modern társadalom diszkriminálja a jobb agyféltekét.” (Roger Sperry Nobel-díjas neuropszichológus, neurobiológus) / „A gondolkodási folyamatokra is igaz, amit a számítógép vert bele mindenki agyába, hogy input nélkül nincs output.” / „A kreatív gondolkodás kulcsa nem az, hogy egy már létező ötlet után kutatunk az univerzumban, hanem az, hogy kapcsolatokat, lehetőségeket keresünk az agyunkon belül. (Ennek a működési rendszerébe tartozik az a valami is, amit intuíciónak, isteni szikrának nevezünk. – Osman P.) A kérdés csak az, hogy rendelkezünk-e a különféle minták kombinációjának képességével annak érdekében, hogy újakat hozhassunk létre, vagy a mégoly gazdag lexikális tudásunk darabjai megmaradnak-e egymástól független információmorzsáknak.” / „A mindennapjaink során nagy szükségünk van arra, hogy tudatosan, magas színvonalon és eredményesen használjuk ki mindazon lehetőségek sorát, amelyet az agyunk kínál a számunkra. Tanuljunk meg kreatívan gondolkodni, sajátítsunk el, alakítsunk ki magunknak olyan kereteket, módszereket, technikákat, amelyekkel sokkal kisebb energiabefektetéssel és adrenalinlökettel, sokkal magasabb színvonalon érhetünk el olyan eredményeket, amelyekre a szellemi képességeink egyébként alkalmassá tesznek bennünket.” – Idézetek a könyvből.

„Nem a bölcsek követét kínálom, csak egy hasznos segítséget, amivel fejleszthető a gondolkodás, a kreatív teljesítmény. Ami segít abban, hogy elgondolkodjunk a gondolkodásról” – mondja Kaszás e művéről. Az ő, nagyon találó megfogalmazásában: „A kreatív gondolkodás az, amikor tudatosan elkerüljük a jól bejáratott gondolkodási főútvonalat, miközben az ötlethez vezető utat nem ismerjük.” És „Az iskoláktól függetlenül elsajátítható kreatív gondolkodási technikák jelentősége felbecsülhetetlen. A minimum, amit megtehetünk, hogy magánúton, önképzéssel, tréningek útján lépünk előre e téren.” Igen, ehhez kínál ez a könyv a profi tudásával és módszerességével felépített útmutatást, segítséget. Szabályozott problémamegoldó módszereket, amelyek – Kaszást idézve – „tudatosságot, szervezettséget, tisztaságot kölcsönöznek a gondolkodáshoz. ... Szabályozottnak azért mondjuk ezeket a módszereket, mert strukturált gondolkodási folyamatok a problémameghatározás és a megoldás között. Kreatívnak öt ok miatt, mert: Konvergencia helyett a divergencia jellemző rájuk / Linearitás helyett többirányúak és elágazók / Egy megoldás helyett több ötletet eredményeznek / Több lehetőséget adnak az eredeti (azaz minőségileg új – Osman P.) megoldásokra / Mindkét agyféltekénket működtetik.”

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

THE 50TH ANNIVERSARY OF RE-FOUNDING OF THE HUNGARIAN ASSOCIATION FOR THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY

Dr Vilmos Bacher

The historical survey of the author throws light on the complicated political circumstances of the era, which made possible to establish Hungarian Association for the Protection of Industrial Property in 1962 as a new association formally, but in fact as the successor of the Association for the Protection of Industrial Property dissolved in 1946. In the study tribute is paid to the professionals of that time who brought about the association recognizing the need of protection of industrial property for improving economic situation in the frames of socialist planned economy.

QUESTIONS OF IMPLEMENTATION OF THE TERM EXTENSION DIRECTIVE IN THE HUNGARIAN COPYRIGHT ACT

Dr Grad-Gyenge Anikó

Extension of the term of protection regarding phonogram producers' and performing artists' rights was a very hot topic of copyright on EU level until quite recently. The directive which introduces the new rules in the national copyright systems was adopted last year and shall be implemented next year. This study analyses the possible ways of implementation and highlights the most sensitive questions which the national legislation will face.

JURISPRUDENCE ON THE SUBJECT MATTER OF COPYRIGHT AND ON THE PROTECTION OF THE INTEGRITY OF THE WORK SINCE 2006

Péter Gyertyánfy

The author reviews the conclusive judgments on Art. 1. and 13. of the Copyright Act since 2006, using the full electronic publication of all court decisions as a new source. Based on the court practice, he suggests adding the words "scenery of stage" and "costume" to the present illustrative enumeration on the work categories containing, presently, the plans of scenery of stage and of costume only. The leading court cases on the protection of the integrity of the work invite, in his view, a further development of the text of Art. 13. He

suggests using the language of the French official text of the Berne Convention and the language of Art. 50. of the Copyright Act, but not the revival of the relevant text of the earlier Copyright Act.

HISTORY OF TRADEMARK PROTECTION IN HUNGARY

Dr Sándor Vida

The history of trademark protection in Hungary is usually counted from 1890, from the entry into force of the Trademark Act in this year, enacted by the Hungarian Parliament. Though it is not correct to conceal that the Austrian Trademark Act of 1858 was enacted for Hungary, too (as for Bohemia and other countries of the Austrian Empire). The Austrian Trademark Act of 1858 contains the main elements of trademark law, as we know it today, except trademark protection of words, rule on specification of goods, moreover duration of protection which was not limited. In the first decades, after the suppress of the Hungarian Revolution of 1848 the number of trademark applications was sporadic. The situation changed after the Compromise of 1867 between Austria and Hungary. Until 1914 the economy prospered and many trademarks were registered. In this area of economic prosperity after the Code on Commerce, the Criminal Code, in 1890 the Trademark Act was enacted. Though this was a literary translation of the Austrian Trademark Act of the same year, this was a normal consequence of the dualist constitutional system of the Austro-Hungarian Monarchy. This Act was more developed, except the protection of word marks most of the deficiencies of the Austrian Trademark Act of 1858 were cured.

HUNGARY AND THE INDUSTRIAL PROPERTY UNION IN THE FIRST DECADES OF THE 20TH CENTURY

Dr László Papp

In the study the development of international cooperation in the field of industrial property protection is surveyed from the world exhibiton in Vienna in 1873 – in the course of which the 1st international patent congress took place – until the conclusion of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property. The joining of Hungary to the Convention and its impact on the legal system of patent protection are examined.

SOMMAIRE

János Ujvári (1968–2012) 5

Dr Vilmos Bacher Le 50ème anniversaire de la refondation de
l'Association hongroise pour la protection
industrielle 8

Dr Anikó Grad-Gyenge La mise en oeuvre des règles sur la modification de la
Directive sur la durée de la protection dans le droit
Hongrois 16

Péter Gyertyánfi La pratique judiciaire du droit d'auteur depuis 2006:
l'objet de la protection et l'intégrité de l'oeuvre 35

Dr Sándor Vida L'histoire de la protection des marques en
Hongrie 52

Dr László Papp La Hongrie et l'union pour la propriété industrielle
dans les premières décennies du 20ème siècle 59

Dr Johanna Stadler – Attila Péteri Les caractéristiques principales de l'activité sur
la coopération internationale de l'Office hongrois de
la propriété intellectuelle dans la première moitié
de 2012 74

Dr Tivadar Palágyi Nouveautés dans le domaine de la protection
de propriété industrielle à l'étranger 105

Avis d'expert choisis du Corps des Experts en Droits d'Auteur 141

Revue des livres et périodiques 145

Summaries 162

INHALT

János Ujvári (1968–2012) 5

Dr. Vilmos Bacher Der 50. Jahrestag der Wiedergründung der
Ungarischen Vereinigung für Gewerblichen
Rechtsschutz 8

Dr. Anikó Grad-Gyenge Die Umsetzung der Regeln über die Änderung der
Richtlinie über die Schutzdauer in das Ungarische
Recht 16

Péter Gyertyánfi Die Gerichtspraxis des Urheberrechts seit 2006:
Gegenstand des Schutzes und Integrität des
Werkes 35

Dr. Sándor Vida Die Geschichte des Markenschutzes in Ungarn 52

Dr. László Papp Ungarn und die Union für gewerblichen
Rechtsschutz in den ersten Jahrzehnten des 20.
Jahrhunderts 59

Dr. Johanna Stadler – Attila Péteri Die bedeutendsten Merkmale in der internationalen
Kooperationsaktivität des Ungarischen Amtes für
Geistiges Eigentum in der ersten Hälfte von 2012 74

Dr. Tivadar Palágyi Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen
Rechtsschutzes im Ausland 105

Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht 141

Übersicht von Büchern und Zeitschriften 145

Summaries 162

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, a Jogesetek, a Technikatörténet, a Fórum vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetleg két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A szövegszerkesztővel, lehetőleg Rich Text formátumban készült kéziratokat e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. Az irodalomjegyzékben, hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (HIPAvilon Nonprofit Kft., 1054 Budapest, Zoltán u. 6., Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hipavilon.hu, anna.manyoki@hipavilon.hu, tel.: 474 5554, fax: 474 5555).